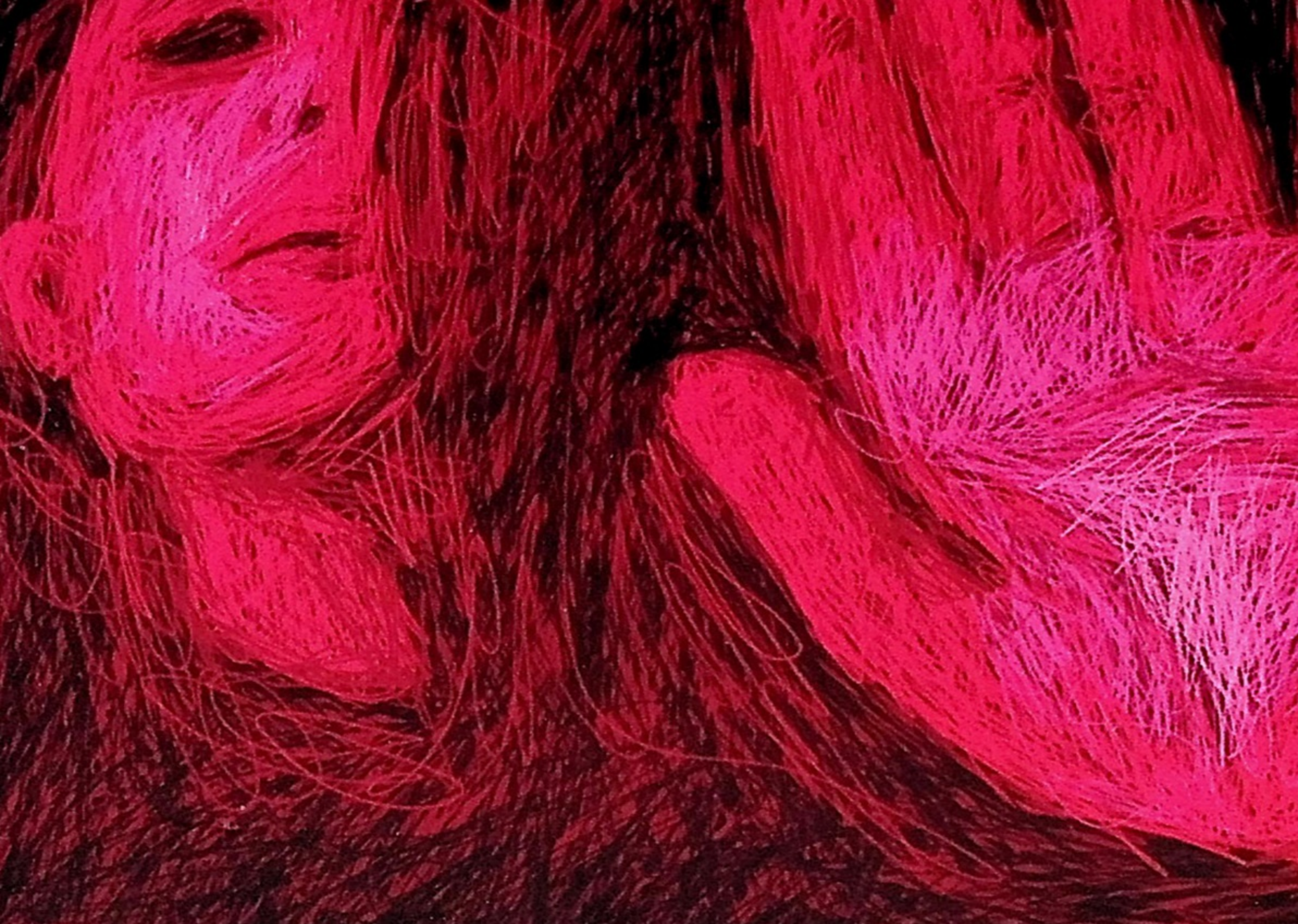

Sophie Endelys

MAREA ARTĂ A MICILOR ESCROCHERII

SOPHIE ENDELYS

MAREA ARTĂ
A MICILOR ESCROCHERII

Original: *Le Grand Art des petites escroqueries* (2020)

Traducere din limba franceză de:
DIANA GRADU

virtual-project.eu

2021

De câte minciuni e nevoie ca să umpli un dulap cu amintiri de demult?

Clémence James, Aprilie 2010

1. Mincinosul

Era deja târziu când, pe 29 iulie 1989, Julia James înghiți trei pahare de whisky, o ceașcă de cafea neagră și două pastile de Xanax. Fără a arunca un ochi la dezordinea care domnea în bucătărie, strânse repede documentele împrăștiate pe masă, se înfășură într-o pelerină impermeabilă și trânti ușa. Era o noapte fără lună. Vremea senină și caldă se stricase până la sfârșitul după-amiezii. Picături uriașe de ploaie, suflate de vânt, cădeau din cer într-o aversă dezlănțuită și capricioasă.

În mașină, și-a aprins o țigară și a coborât geamul ca să iasă fumul. La radio se auzea *Suzette* cântată de Dany Brillant. Farurile o luminară pe Clémence, fata ei, care, în pijama, stătea în pragul casei.

— Mamă, unde te duci?

— Nu-ți face griji, mă întorc.

— Ai băut prea mult, nu poți conduce!

— Încetează să o faci pe jandarmul cu mine, mergi în casă și te culcă, o să răcești!

Enervată, Julia ridică geamul și porni. Mai întâi, dădu ocol casei și apoi intră pe aleea principală. Cauciucurile scârțâiau pe pietriș, iar ea luă curba care ducea spre poarta deschisă: la dreapta, drumul; în stânga, fagul mare și arămiu deja. Julia a învârtit de două ori din volan: o dată ca să fixeze direcția, iar a doua oară ca să nu se înnămolească în șanțul plin de apă. Dar pierdu controlul volanului și mașina se lăsă pe o parte și se izbi apoi de arborele gros cu un zgomot asurzitor, urmat de o tăcere absolută. Pe fruntea șoferiței, parbrizul făcut fărâme, lăsă desenul unei pânze de păianjen. Volanul îi străpunse cutia toracică. Schimbătorul de viteze îi deplasă șoldul. Avea și fracturi la coloană, la bazin și la piciorul drept.

Nu s-a găsit niciun semn de frânare, doar două urme de noroi până la punctul de impact. Cum nu exista nimic care să explice accidentul, în afară de condițiile meteo nefavorabile, s-a vorbit de alcool, depresie, neatenție și oboseală. Tentativa de sinucidere nu a fost exclusă.

Deși credea că totul se sfârșise, Julia rămase în viață. O existență refăcută pe viu, fără anestezie, într-un scaun cu rotile; rămase prizonieră

într-un corp sfărmat, paralizat, desfigurat, țintuită pe un pat de spital, cu privirea pironită la singura fereastră din încăpere. Îi luă zece ani să moară. Zece ani de durere și de tăcere.

În acești zece ani, maicile din Sainte-Charité vegheară asupra ei. Sora Thérèse, călugărița care îi avea în grijă pe cei grav bolnavi, cei incapabili să se miște cât de cât, le punea între degete un creion și pe cearșaf un carnețel. Era singura lor legătură cu exteriorul.

Și Julia începuse să deseneze fereastra și ce se vedea pe ea. Mereu aceeași. Un desen fără anestezie. O deschizătură încadrată de bare într-un clarobscur bezmetic.

Fereastra dădea spre frunzișuri, redate cu linii mari. Când Julia muri, în cele din urmă, sora Thérèse păstrase acele schițe. 502 de desene în alb-negru. 502 de mâzgălituri. Sumbre, austere, apăsătoare.

Apoi muri și sora Thérèse. Când s-au descoperit acele desene, trecuseră 21 de ani de la accident. Nimeni de la Sainte-Charité nu-și mai amintea de martiriul Juliei James. Spitalul, devenit public, fusese integrat în Centrul Spitalicesc Intercomunal din Groumenville, care deservea o parte din ținutul Caux. Între voluntari nu mai erau decât trei bătrâne călugărițe.

Soarta acestor foi, dictate de disperare, a fost încredințată surorii Marie de la Miséricorde. În virtutea articolului patru al regulamentului intern al congregației, efectele personale și alte obiecte abandonate trebuiau fie date altcuiva, fie distruse. Totuși, călugărița ezită. Aceste schițe erau mărturia unei existențe, o existență ieșită din comun, e adevărat.

Consultând registrele a dat peste un nume și o adresă: Clémence James, Cheiul Valmy nr. 48, arondismentul 11, Paris. Sperând ca această adresă să fie încă actuală, sora Marie a trimis și o scrisoare, împreună cu desenele.

Doamnă,

Restructurarea Centrului Spitalicesc ne obligă să închidem Sainte-Charité și să ne mutăm. Cu această ocazie, am găsit în arhive aceste desene realizate de mama dumneavoastră, cât a stat la noi, între 29 iulie 1989 și 29 iulie 1999, când și-a dat sufletul și s-a dus la Ceruri.

Astfel, vineri, 2 aprilie 2010, desenele au fost expediate într-o cutie de pantofi, învelită în hârtie de ambalaj. Din scrupulozitate, sora Marie a aranjat desenele în ordine cronologică. Ultimul dintre ele nu era nici mai trist, nici mai vesel decât celelalte, era doar cel din urmă.

Ce să gătească pentru un secret de familie?

Marius oftă. Avea obiceiul să stea întins, cu ochii deschiși, așteptând să sune alarma. În douăzeci și două de minute. Acum douăzeci și unu.

Pește, carne, tartă? Vițel poate, dar nu vită. Dorada cu portocale și cu fenicul ar fi o idee bună, dar prea puțin reconfortantă. Un rasol, poate? Marius avea prea puține elemente ca să se hotărască. Conversația la telefon fusese scurtă.

— Aici Clémence James, fiica Juliei James. Dumneavoastră sunteți editorul mamei mele?

Marius scăpase un „da”.

— Aș vrea să vorbim de Julia, ne-am putea întâlni la dumneavoastră, la Rouen?

Tonul era sec. Fraza scurtă, fără emoție.

O înțepătură dureroasă îl împiedicase pe Marius să răspundă. Morfolise un „de ce nu?”. Atunci femeia evocase accidentul căruia Julia îi căzuse victimă, urmat de zece ani de agonie, pe jumătate moartă. Clémence adăugă că primise o scrisoare care îi adusese aminte de această perioadă chinuitoare. De atunci, încercase să înțeleagă ce se întâmplase. Marius se prefăcu plin de milă față de ea. În cele din urmă, își dădură întâlnire în 20 aprilie. Disponibilitatea lui Clémence era limitată. Întâi voia să se vadă cu o călugăriță de la Centrul Spitalicesc din Groumenville, iar apoi făcea un ocol prin Rouen. Era posibil?

— Trăiesc la Paris, sunt profesoară de pian și nu pot lipsi decât în timpul vacanțelor școlare.

Marius, care preferă să zică „nu”, se trezi spunând „da” și invitând-o la prânz.

Pește, carne, tartă? Vițel poate…

Nu te mai gândi la asta!

În mai puțin de douăsprezece minute, stomacul lui Marius se strângea în fața a douăzeci de ani de minciună. Era ca și cum se trezea dintr-un somn fără sfârșit. Era Frumoasa Adormită pe care un telefon o aducea la viață, revenind în momentul când adormise. Să restabilească adevărul după o impostură atât de îndelungată era ca și cum ar fi renunțat la un vis, la o obsesie, la o vină devenită familiară.

Nu te mai gândi la asta!

Afară, noaptea era totală. În speranța unui răgaz cât de mic se cuibări

lângă soția lui și îi petrecu mâna pe sub talie. Victorine mormăi ceva și îi dădu mâna la o parte. Se crease un gol între ei, ea mereu adormită, el mereu treaz. Ca să se apropie din nou de nevastă, Marius își ridică perna și dădu cu piciorul unui obiect greu, care căzu cu un zgomot sec pe podea. Tresări. Era o carte, *Cele 366 de rețete ale baronului Brisse, meniuri de post și de frupt,* ediția din 1867, pe care Victorine i-o oferise cu o zi înainte, cadou de pensionare.

Pensionare! Subiectul îl neliniștea. Cu zece ani înainte, Marius ar fi renunțat bucuros la slujbă. Acum avea bani, dar nicio bucurie. Acum, că mergea pe 65 de ani, librăria la care era acționar fusese vândută, iar în loc era un magazin de haine. Marius era prea bătrân ca să-și caute altceva de lucru.

Victorine se întoarse pe partea cealaltă. Vorbea în somn, neinteligibil. Marius închise ochii, cuprins de o moleșeală stranie care îi paraliza judecata. În sfârșit, odihnă. Cea adevărată!

„Bip, bip!"

Apăsă butonul alarmei, dar, un minut mai târziu, soneria porni mai abitir.

Marius avea senzația că e singur pe pământ. În picioare, făcu pipi într-o toaletă roz aprins, în formă de romb, care se curăța singură. Victorine avea inițiative stranii, când era vorba de utilități. Când renovaseră baia, puțin a lipsit să nu pună cadă în cameră.

De ce nu și bude colective pentru petreceri-excrement, ca în Buñuel?

Cuvinte și mirosuri.

Marius își amintea de scena din film în care burghezii, așezați pe toaletele proprii trimiteau, tot la veceu, o fetiță care zicea că îi este foame, să-și caute ceva de mâncare.

Victorine avea o preferință pentru suprarealiști, de care nu era conștientă. Noua cultură ecologică este pivotul redistribuirii sensului și practicilor în mediul în care trăim, citise el în revista pentru care lucra nevastă-sa. După Victorine, vechile obiecte renășteau, schimbându-și funcția inițială: să transformi valiza în măsuță pentru cafea, să agăți de perete formele de prăjituri, în chip de ramă de fotografii, să atârni conserve ca pe niște abajururi, să transformi o valiză pe rotile în scaun rulant, să convertești cizmele în vase de flori… sau bicicleta fixă, în stativ de rufe. În cele din urmă, cada fusese instalată în partea cealaltă a băii. Marius trase apa și se spălă pe mâini și pe față. Cântarul din baie arăta 82 de kg. Rezonabil pentru un bărbat de vârsta și de înălțimea lui. Dacă o fi exact acest cântar! O

bănuia pe Victorine că umblase la ace ca să nu fie prea demoralizată de rezultatul slab al regimurilor ei de slăbit. În trimestrul trecut, Marius își bănuise nevasta de infidelitate. Pleca nu se știe unde, se întorcea seara târziu, era roșie în obraz. De mai multe ori telefonul sunase, iar ea răspunsese monosilabic, aproape onomatopeic, punctând cu câte un „da" sau cu „de ce nu?"

Într-o după-amiază, o zărise pe strada Gros Horloge, în centrul orașului; cu mers alert, ca o amantă care se duce la iubitul ei. O strigase, dar nu îl auzise. Mai puțin din gelozie, cât din curiozitate, o urmărise. Victorine nu se dusese la vreun hotel, ci la o clinică de înfrumusețare și întinerire. Programul complet: *peeling* chimic, micronutriție, terapeutica hormonală, liposculptură, *filling,* totul pentru 300 de euro pe săptămână. Marius nu spusese nimic. Din rațiuni de economie, ar fi preferat amantul. În orice caz, îi plăceau rotunjimile soției lui. Și ridurile. Vremea care se respecta era cea care se vedea.

Acum dăduse drumul la apă caldă și își rădea barba cu un brici. Se șterse de spumă și clăti mănușa într-un recipient de piatră brută, care le servea drept chiuvetă.

În oglindă vedea un chip împrospătat și ochi cenușii. Nicio urmă din suficiența pe care i-o reproșa fiul său.

— Tati, ai un aer așa de mulțumit de tine!

De ce oare trebuie ca progeniturile noastre să fie fără milă?

Alexandre avea 27 de ani. Făcea un doctorat interminabil în sociologie. Ca Penelopa, deșira noaptea ce scria ziua. Era talentat, instabil, dar și perseverent. Studentul etern, prost îmbrăcat, mereu fără milă.

— Ai vreun proiect în viitorul apropiat? îl întrebase cu o zi înainte fecioru-său, dându-i un vraf de cărțulii: *Cum să ai o pensie fericită*, *Pensia pentru necunoscători*, *Fața și reversul pensionării*…

Marius își ascunse dezamăgirea, fiind convins că nu va scăpa nici de plictis, nici de lene. Se simțea ca un parazit legal. Singura lui certitudine era că nu putea să scape de dezastrul adus de bătrânețe. Curajos, îi vorbi de trezitul mai târziu, de călătorii exotice, de îmbogățire spirituală, dar în sinea lui, nu credea că avea vreo perspectivă.

— Tată, trebuie să ai o preocupare, un os de ros.

— Nu sunt câine.

Ce vanitate să mai vezi în aceste trăsături obosite? Marius își umflă obrajii și se amuză făcând zgomot cu buzele. Își trase un chimono din pluș,

de culoarea ciocolatei. Chiar și la micul dejun, îi plăcea să fie îngrijit.

Nu te mai gândi la asta.

În bucătărie, își făcu o cafea la care adăugase un fir de cicoare, scoase prăjitorul și tăie două portocale. Pentru Marius, un rafinat neobosit, stomacul era epicentrul sensibilităților care aveau nevoie de un inventar de savori în veșnică readaptare.

Odinioară, avusese ambiția de a scrie, în maniera baronului Brisse, 366 de declinări ale emoțiilor umane asociate felurilor de mâncare. Expresia bucuriei, a tristeții, a mâniei, a fricii, a surprizei, a silei trebuia să aibă în farfurie un răspuns pertinent. Marius propunea curcan și șampanie Ruinard în caz de redresare fiscală; roșii umplute cu carne de vită pentru a susține timiditatea excesivă. Dezamăgirea în dragoste cerea mai multe feluri: iepure soté cu muștar pentru întâlnirile ratate, anghinare umplută pentru certurile dintre îndrăgostiți, omletă cu brânză de vaci pentru cei părăsiți. Niciodată șampanie, ci Lacrima Christi, vin italienesc de care nimeni nu se putea lipsi pentru a-și potoli pasiunea. Pentru serile nostalgice, Marius preferă fursecurile *macarons* în loc de brioșele proustiene.

Multă vreme, Marius redactase fișe de meniu, testând pe el adecvarea umorilor și a suculențelor emoționale. Oare unde le pusese? Nu-și mai amintea. Ce mai contează, oricum și pentru asta era prea târziu.

Când cafeaua a fost gata, în bucătărie își făcu apariția și Victorine. Frumoasă, în neglijeu, se apropie să îl sărute. Marius o mângâie pe gât prin decolteul cămășii de noapte. În treizeci și cinci de ani de mariaj nu avusese nicio clipă de disconfort, niciun moment de discordie. În afară de secvența cu liposculptura, Victorine nu îi refuzase niciodată nimic. Nu pretextase niciodată o criză de ficat sau o migrenă. Stomacul nevestei rezistase eroic.

— Dragul meu, nu arăți prea grozav. Îți fac o tartină?

— Nu mi-e foame.

Răspunsul o neliniști pe Victorine care se uita la chipul contrariat al lui Marius.

— E din pricină că nu mai lucrezi sau e de la telefonul primit de dimineață? De asta îți faci sânge rău?

— Era fata Juliei James…

— Cine?

— O scriitoare, o știu de pe când lucram la editura Jatakam.

— Îmi aduc aminte de ea. Cărțile ei se vânduseră bine. Ce s-a ales de ea?

— A murit de ceva timp.

— Și fiică-sa ce vrea de la tine?
— Nu știu… Să vorbim despre mamă-sa. Julia James era unul dintre autorii noștri privilegiați. Era talentată, dar cam dusă.
— Ce i s-a întâmplat?
— E o poveste complicată.
Marius se foi pe scaun.
— Julia publicase două cărți la Jakatam și semnasem pentru următoarea, pe baza unui sinopsis care, la prima vedere, părea interesant. Manuscrisul trebuia depus în versiunea finală în septembrie 1989. Poate pentru că romanele precedente se vânduseră fără probleme, am fost mai puțin vigilenți, lăsând-o pe Julia să își scrie textul în ritmul ei. Totuși, în iunie, în ciuda insistențelor mele, nu aveam ce alege din ce îmi trimisese. Șefii de la Jakatam deveniseră nervoși și mi s-a spus să pun presiune pe autor.
— La ce te-ai gândit?
— Ca să o motivez, am invitat-o la un prânz de lucru La Closerie de Lilas.
— Se poate și mai rău! Despre ce trebuia să scrie?
— *Marea artă a micilor escrocherii…*
— E titlul ales de editură?
— Provizoriu.
— Ezit între eglefin și găluște din pește. Doriți un antreu?
Marius își puse ochelarii ca să studieze meniul. Ideea de a lua prânzul La Closerie des Lilas îi păruse profitabilă. Spera că o farfurie plină, într-un decor cu parfum de celebrități literare, ar da oarece aripi scriitoarei. Pentru că locurile de la fereastră erau deja rezervate, fuseseră instalați la o masă pe colț, acoperită de o față de masă albă, atât de albă, că te dureau ochii. La fel și șervetele. Două persoane cunoscute își făcură apariția. Vorbeau nestingherit, cu voce joasă, indiferente la cei din jur.
Și ultima masă era ocupată de acum. Era bine. Conversațiile se învârteau în jurul impozitelor, a serviciului, a politicii. Și despre vreme. Parisul transpira. Vara venise mai repede.
Până la urmă, Julia James alesese egletinul poșat *à l'anglaise*, iar Marius, momițe de vită cu sos de ghimbir. Desert, *Crêpes Suzette*[{1}]. Julia făcu observația că ghimbirul, după cum zicea Sfânta Hildegarde, îi făcea pe băieți zdraveni, stupizi, ignoranți și lascivi.
O, Ceruri!
Ca să scape de pericol, Marius comandă un Pouilly Fuissé[{2}]. Sticla a fost

adusă într-o frapieră. Un somelier o deschise. Mirosi dopul și turnă puțin în pahar. Marius îi făcu un semn ușor din cap. Odată ce a fost îndeplinit acest ritual, bărbatul dispăru, în timp ce altul aducea un coș cu pâine. Marius luă o bucățică de pâine. Era timpul să treacă la subiectul pentru care veniseră.

— Julia, ce mi-ați trimis e insuficient. Cam pe unde sunteți cu scrisul?

— O să mă ocup de naivi, de cei pricepuți în a flata, în a disimula, în a se iluziona.

— Ați putea fi mai precisă? Cum o să faceți?

— Printr-un abecedar al înșelătoriilor și al imposturii. Să îi pun față în față pe cel ignorant și pe cel mincinos. Pe cine suntem gata să credem? De ce să nu acceptăm ficțiunea drept realitate? Înșelatul e actorul înșelătoriei care sfărâmă zidurile adevărului. Când André Poisson a cumpărat Turnul Eiffel pentru Victor Lustig, la ce visa?

În ciuda enervării, Marius surâse. Chipul Juliei se lumină. Avea dinții din față ușor depărtați. Se zice că așa îi au persoanele norocoase și fericite. O frumusețe întunecată, un caracter la fel, care uneori se inflamează. Ca acum. Corpul ei subțire înota într-o rochie sac, inspirată din revista *o sută de idei.* Oare și-o cususe singură? Rochia îi dădea un aer de școlăriță nonconformistă, îi venea bine.

— Aduceți-mi aminte. Cine sunt Loustic și Poisson?

— Suntem în anii 1920. Victor Lustig e un escroc de mare clasă. Nu era la prima operațiune când i-au picat ochii pe un articol, care înșira dificultățile întâmpinate de guvern în asigurarea întreținerii Turnului Eiffel. Oare trebuia vândut la bucată? De aici s-a născut ideea de a face o ofertă vânzătorilor de fier vechi: să răscumpere bucăți din monument. Negocierile și semnarea contractului s-au făcut în saloanele Hotelului Crillon. Lustig se dădu drept agent al statului, însărcinat cu efectuarea tranzacției. Vorbi despre suma care trebuia dată administrației, dar și despre comisionul lui. În fața lui, André Poisson e tânăr, vrea un loc la soare. Ce alt loc mai bun decât cei 300 de metri înălțime ca să domine lumea afacerilor? Lustig îl flatează, Poisson lasă garda jos. Plătește două cecuri: unul pentru minister, unul pentru falsul funcționar. Lustig le-a băgat în buzunar pe amândouă. A doua zi, a plecat la Viena. Poisson rămase cu ochii în soare. Însă…

Julia zâmbi.

— Detaliul cel mai picant e că André Poisson, prea umilit, refuză să depună plângere. Aici sunt geniali escrocii. Victimele participă ele însele la propria cădere și își sapă groapa.

— Să fim indulgenți. Oare nu toți suntem ca niște pești în căutare de momeală? Nu e o plăcere în a te lăsa puțin abuzat?

— Aveți dreptate! Să lăsăm deoparte, o clipă, morala și prostia. S-ar mira cineva dacă ar cumpăra o fâșie de patrimoniu printr-un fond de plasament? Investim într-un viitor incert dacă niște buni de gură ne conving. În realitate, cel care ne înșală răspunde unei așteptări. Escrocul rupe rutina, oferă victimei ocazia de a trăi altă viață decât cea pe care o are. Este un făcător de visuri. Pentru o clipă, omul simplu scapă de legătura rațională de cauzalitate. Și dacă ar fi adevărat? Și dacă ar fi posibil? Impostorul dă viață extraordinarului. Escrocul este un *Shadock*[3] care vinde o scară pentru urcat și alta pentru coborât.

De ce să ai doar una, când poți avea două? Spectacolul orbirii celuilalt este și sursă de comic, și de angoasă…

— Îți trebuie inteligență ca să pui la îndoială realitatea și să dai greutate și credibilitate minciunii. Bergson vorbește despre desferecarea dulapului cu visuri. Marius, impostorii sunt ca un burete care absoarbe valoarea și o înlocuiește cu minciună, servind-o celor care vor să creadă în ea. Creierul nostru este credul compatibil.

— Toate astea sunt foarte frumoase, dar când e gata cartea?

— Aproape am terminat-o.

— Ați început-o măcar?

— Drept cine mă luați?

— Drept cineva ale cărui capricii îi scot din sărite pe șefii mei. Ați fost plătită cum ați cerut. Gras.

Se făcu tăcere. Julia strânse buzele, era jenată. Vizibil confuză și abătută. Era o femeie cu comportament ambivalent, infantil și obositor. Dădea impresia că nu se regăsește pe sine. Publicase cu ajutorul lui Marius două texte: *Căința hoțului sau Povestea lui Vidocq* și *Banditul cu inima mare sau Povestea lui Gaspard De Besse.* Stilul documentar-istoric, romanțat cu generozitate, plăcu publicului larg. Doar puriștii disprețuiau aceste texte, prea erudite pentru vulg și prea accesibile pentru erudiți. Ce mai contează! Fiecare dintre cele două scrieri fusese adaptată pentru televiziune și drepturile de autor fuseseră pe măsură. Editorul vedea în noul proiect despre istoria minciunii și a escrocheriilor o urmare logică a lucrărilor precedente. În momentul semnării contractului, Julia se dovedise abilă. Prezentase o schiță, sub formă de știri simpatice, cele mai multe dintre ele descriind în mare șiretenia și imaginația câtorva escroci versați. Felul foarte dinamic în

care abordase chestiunea promitea perspective minunate pentru audiovizual. Cât încă manuscrisul era în lucru, Jakatam lansase deja negocierile privind drepturile de difuzare, cu o casă de producție. Întrucât editura se convinsese de rentabilitatea proiectului, acceptase să o plătească lunar pe Julia, până la data publicării.

Dar timpul trecea și tot nimic.

Julia James – botezată în tagmă J.J. – avea talent, în mod cert, însă era incapabilă să respecte termenele limită. Cronicăreasă fără pereche, știa să descrie orice situație istorică. Meșteră în anacronisme, știa să dea o tentă de modernitate oricărui trecut. Asta era partea bună a lucrurilor. Partea proastă se rezuma la două aspecte: nevoia de bani și amânarea. De luni întregi, J.J. îl copleșea pe Marius cu note, referințe, idei. Julia știa o mulțime de anecdote despre paradoxul fenomenului înșelătoriilor la scară mare. Doar că nu erau decât ciorne și schițe neterminate.

— Angoasa paginii albe…

— E timpul să treceți la cea a paginii scrise.

— Chiar de-ar fi să muncesc zi și noapte, vă voi preda manuscrisul la sfârșitul verii!

— Condiționalul nu-mi dă încredere, e timpul dorinței. Am nevoie urgentă de concret, de prezent…

Marius fu întrerupt.

— Totul e în regulă?

Chelnerul goli sticla în pahare. Da, totul era foarte savuros. Oare ce punea bucătarul în *purée,* puțin ghimbir sau leurdă? Marius avea curiozitatea gustativă nestăvilită. Se inflama pentru un fir de nucșoară, o picătură de votcă sau pentru aroma anasonului. Era vorba de un *cordon-bleu* neostoit, mereu fără pâine îndeajuns pentru a o înmuia în sos, și de brânză – și în sos de brânză, la sfârșitul mesei. Mereu voia vin ca să-și potolească setea. Viața, dacă stăteai bine să te gândești, nu era decât suculență și savoare. Trupul soției, literatura, emoțiile se conjugau în arome: afumat, picant, dulce, sărat. Această înclinație îl făcea pe Marius rotunjor. Urechile mari, capul mare și părul rar l-ar fi făcut să treacă drept urât, dar uitai imediat asta când îi vedeai bonomia și blândețea care transfigurau acest chip ingrat. Marius cultiva arta de a se face digerabil. În fiecare dimineață – soția lui râdea de asta – își punea pe pat pantalon, cămașă, încălțări, niciodată cravată, în acord cu dispoziția din ziua respectivă. Dacă diavolul stătea în detalii, Marius era prieten cu el.

— Ca să mă disciplinez, am închiriat o casă în Normandia, urmă Julia.

Marius o privi. Avea expresia unei puștoaice care tocmai a făcut o poznă.

— Unde, în Normandia? sfârși prin a întreba.

— Groumenville, lângă Étretat. Fundația Saint-Just are sediul social acolo și închiriază case pe timpul verii.

— Ce e cu această fundație?

— Un fel de școală care organizează anual stagii de dezvoltare personală pentru adulți. În iulie și august au vacanță. Nu e prea scump și nici nu e departe de Paris, de dumneavoastră, Marius. Se spune că e un loc legendar unde ar fi trăit un escroc misterios. Mă izolez și fac cercetări. Doi dintr-o lovitură.

— Julia, nu vă risipiți! De ce să adăugați o istorie cu un șantaj…

— Pentru că șantajul e mai discret decât escrocheria. Victimele rămân în umbră. Din câte am auzit, Groumenville a fost teatrul unei manipulări la scară mare. Iată o anexă la manuscris.

Julia făcu o pauză care nu-i scăpă lui Marius.

— Din păcate, nu voi fi singură. Fiica mea va fi cu mine, tatăl ei nu poate să o ia în vacanță.

Luă o gură din vinul de Burgundia.

— Mickael vrea să divorțeze.

— Vă credeam despărțiți.

— Mai mult sau mai puțin. E dintr-o familie de viticultori americani. În cea mai mare parte din timp, trăiește și muncește în California, în Napa Valley. Știți locul?

Marius nu răspunse. Era întâi de toate un observator, apoi o persoană care știa să asculte. Știa să manifeste interes pentru ceilalți. Permeabil și sensibil, ascultă confidențele cu disponibilitate și bunăvoință, dându-i celuilalt senzația că e unic. Trecea drept diplomat și editura Jakatam îl folosea adesea pentru a dezamorsa situațiile delicate. Empatia asta avea și revers. Contaminat de o emoție străină lui, își pierdea simțul critic și devenea prea maleabil. Când nevastă-sa îl vedea înmuindu-se îi spunea „Plăpumioară”.

— Napa Valley este de partea cealaltă a podului din San Francisco. Acolo se produce vin încă din 1850. Așa ne-am întâlnit. Familia l-a trimis la Saint-Émilion, ca să participe la o formare pentru producătorii de vin roșu. Eu eram la cules. Vinul și dragostea ne-au adus-o pe fiica noastră Clémence. Căsătoria a fost după aceea… Nu a fost chiar o idee bună. El

preferă spațiile întinse, eu nu mă imaginez trăind în altă parte decât în Paris.

Julia înghiți în sec.

— Pretinde că viața asta nu mai are sens. În realitate, și-a găsit o puicuță. Fund bombat și creier de găină. Mickael e ca toți bărbații. Nu suportă o femeie care are succes.

— Nu toți bărbații sunt așa, protestă Marius. Credeam că e mândru de dumneavoastră.

— E versiunea oficială. Concurez cu o Barbie grațioasă, rafinată și docilă, eu, o rebelă plină de spini, închisă în sine, înțolită ca vai de lume. Pe cine ați miza? Vrea un divorț curat. Pentru el, totul trebuie să fie curat, dinții, mâinile, sentimentele…

— Ce vârstă are fata dumneavoastră?

— Clémence are 14 ani. Unui tată absent i se dă mereu dreptate. American, bogat, frumos și amabil. Compensează distanța cu cadouri. La naiba! Eu sunt mama ei… Nici măcar n-a catadicsit să o ia în vacanță! Ca să scape de vină, i-a trimis un Polaroid. Cum să lupți cu asta? O să reușească să mă păcălească.

— De ce? Clémence nu a locuit întotdeauna cu dumneavoastră?

— Ba da, tocmai!

Chipul Juliei devenise purpuriu, ridurile de pe frunte se accentuaseră. Disperarea și tristețea o făceau să pară și mai mică în rochia sac, prea mare pentru ea. Acum vorbea tare. Marius aruncă o privire în jur. Din fericire, nimeni nu era atent. Sala se golise. Rămaseră conversațiile intime, farfuriile murdare, paharele pe jumătate pline și șervețele mototolite. Când desertul flambat sosi, Marius fredona *Madam, I love vos crêpes Suzette*[4]. Julia se destinse, în sfârșit, ceru încă o picătură de Grand Marnier. Au luat și două cafele și au început să vorbească. Cu amabilitate.

Nota era mai piperată decât eglefinul. Marius se încruntă.

— Domnule, cum doriți să plătiți?

Marius scoase carnetul de cecuri de la editură. Julia își turnă apă. Până atunci, nu se atinse de ea.

În timp ce căuta mărunțiș pentru bacșiș, Marius se gândea la hemoragia financiară produsă de acest contract, dacă Julia nu îl respectă.

— Dragă Julia, aștept textul până la sfârșitul verii; trimiteți-mi paginile pe măsură ce le scrieți, nu-mi ascundeți dificultățile prin care treceți și spuneți-mi cât ați avansat. Și, mai ales, nu mă lăsați fără vești…

Julia promise.

— Dragă Marius, îți jur și desfid pe oricine care nu mă va crede, că la 15 august va fi gata. Nicio cacealma, nicio înșelătorie, nicio escrocherie nu va scăpa. Să mor dacă mint!

— Și și-a ținut cuvântul Julia ta?

Victorine îl ascultase pe soțul ei fără să îl întrerupă. Ceaiul se răcise.

— A plecat cu fiică-sa la casa închiriată în Normandia. Am sunat-o întruna în iulie și am întrebat-o: „Julia, pe unde ați ajuns?”. Nu primeam decât același răspuns: „Marius, mă calci pe nervi! Dacă biciuiești măgarul nu-l faci să meargă mai repede”, iar eu insistam să îmi trimită ce scrisese.

Marius își mai turnă o ceașcă de cafea.

— În după-amiaza zilei de 29 iulie, i-am lăsat un mesaj foc și pară pe robotul telefonului. Nu mai știu ce i-am spus exact, dar cred că am amenințat-o cu rezilierea contractului, cu proces, cu tot ce mi-a trecut prin cap și de care acum nu sunt mândru. Pe scurt, eram furios.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimeni nu știe. Julia a ieșit târziu, seara. A intrat cu mașina într-un copac. Coliziunea a fost de o violență teribilă.

— Și fiică-sa?

— Julia era singură în mașină. Când Clémence a auzit-o pe mamă-sa, s-a repezit afară. Se pare că a văzut totul.

— Biata micuță!

— Julia băuse prea mult whisky. Luase și medicamente. Neatenție sau sinucidere… Cauzele acestei drame nu au fost niciodată lămurite.

— Nu-ți pui capăt zilelor pentru un manuscris neterminat!

— Atunci pentru ce, după tine? Realitatea nu e – nu este așa – cum pare.

Marius rămase cu ochii în ceașca goală. Disconfortul lui era aproape palpabil. Se ridică să clătească ceașca. Simțea privirea întrebătoare a Victorinei.

— Divorțul, banii, fata ei… Nu ești singurul responsabil de moartea acestei nefericite. Ce mai e?

Victorine, care știa să decripteze vorbele nespuse ale soțului ei, de multă vreme, aștepta mărturisirea nefăcută.

— Nu mi-ai spus tot, nu-i așa?

— Această moarte…

Marius închise ochii.

— Odată ce șocul a trecut, dispariția bruscă a Juliei James a fost o adevărată pomană pentru editură. „În cazul morții autorului înainte de

terminarea operei, contractul se încheie de drept” era o clauză obișnuită. Pentru că era evident că Julia nu va fi terminat nicicum textul, nu i s-au mai făcut plățile lunare.

— Bun și atunci unde e problema?

— Ei, Julia nu a murit imediat. Era grav rănită, dar în viață, fapt care îi încurca pe toți: și pe soț, care voia să se recăsătorească și pe mine care doream să pun capăt acestui angajament, care costa editura o groază de bani. Așa cum ne-a sfătuit un avocat, am hotărât să dăm ca dată a decesului 29 iulie 1989. Cum ea devenise o mumie, mută și infirmă, a fost dusă la un azil unde era îngrijită de călugărițe.

— Ați ascuns agonia de…

Marius ridică din umeri.

— Nu lezam pe nimeni. Starea ei de sănătate era ireversibilă. Ne-am gândit că o cruțăm pe fată.

— Vrei să spui că nu știa nimic?

— Tatăl ei dorea să o protejeze… Cel puțin asta a spus atunci.

— Cum de te-ai băgat în asemenea grozăvie?

Marius își feri privirea.

— Cine mai știa?

— Eu, soțul, avocatul.

— Ce avocat?

— Maxence Saint-Just de la Fundația Saint-Just. Nu dorea să fie murdărit de consecințele unui accident petrecut pe proprietatea lui. Nu mai era decât o chestiune de timp. De câteva zile, de cel mult câteva săptămâni.

— Și atunci?

— Juliei i-a luat zece ani ca să moară.

— Zece ani! Zece ani de minciună! Cum ai putut să îmi ascunzi o asemenea poveste?

— Amintește-ți că a fost în anul când s-a îmbolnăvit mama ta. Făceai naveta Paris-Biarritz.

— Nu o amesteca pe mama în mașinațiunile tale infecte!

Victorine simțea cum o cuprinde furia. Descoperea la Marius o latură care nu-i plăcea.

— Minciuna asta nu e ceva cu care să te lauzi.

— Ce-a făcut soțul în tot acest timp?

— A dus-o pe Julia într-un spital lângă Groumenville. Apoi s-a mutat în California pentru totdeauna. Nu l-am mai văzut niciodată. Cred că e încă în

viață.

— S-a însurat cu Barbie „fund bombat”?

Marius nu răspunse. Stomacul o luase razna din pricina vinovăției.

Nu te mai gândi la asta.

Victorine se ridică și se duse la frigider. Dimineața avea o poftă de mâncare de neostoit. Amestecă iaurt cu compot de mere și cu zahăr tos. Mai luă o înghițitură de ceai rece.

— Nu sunt acasă diseară.

— Mă părăsești?

— Nu, idiotule! Am ședință la ziar.

Brusc, soția surâse. Marius îi stârnea milă. Îi era rușine și jenă, era încurcat. Își puse ochelarii, se uită la ceas. O tandrețe difuză o cuprinse pe Victorine. Nu era prima dată când își băga capul la cuțit într-o poveste imposibilă. Avea talentul ăsta. Cum de un om atât de bun și de cinstit se putea lăsa încolțit? Își imagina ce frică avea, bietul de el, de a se întâlni cu fiica Juliei. Ce ar fi putut să-i spună?

Marius începu să strângă masa. Ea îl ajută și îl sărută pe gât.

— Scumpul meu Plăpumioară a lovit din nou. Nu te mai gândi, ține de trecut!

Cu un ton mai vesel, întrebă deodată:

— Nu ai observat nimic?

Panică! Pieptănătura, cămașa de noapte, rujul?

Era vorba de un aparat de pe măsuța de cafea. Un robot de bucătărie multifuncțional.

— Chiar multifuncțional?

— Coace, gătește clasic, dar și la aburi: paste, orez, semipreparate, pui, cartofi. Îl programezi și stai și te uiți. Magie curată.

Marius nu mai avu putere să asculte restul. Ieși să-și fumeze pipa. Totul era deja prea mult.

— E un păstrăv, nu un cașalot!

Clémence își reprimă dezgustul. Puștiul făcea parte dintre elevii trimiși de colegiul la care învățase odinioară. În calitate de fostă elevă a colegiului, avea dreptul să își lase acolo cartea de vizită:

Clémence James.

Lecții de pian. Copii și adulți.
Orice nivel. Metode prietenoase,
adaptate fiecărui elev.

Lecțiile erau clasice, riguroase și fără fantezii prea multe. În ceea ce privește prietenia, Clémence se străduia. Prețul modic compensa, iar unele cecuri erau deductibile din impozit.

Pe timpul școlii, dacă nu ar fi fost muzica, Clémence ar fi fost una dintre elevele de care nu-și amintea nimeni, atât fusese de banală, ușor insolentă și mediocră. Doar statutul ei de orfană de mamă, aflată în grija unui bunic, îi conferise o oarecare originalitate care atrăsese atenția profesorilor. Cei care se implicaseră, cât de cât, în educația ei, fuseseră descurajați de un context familial haotic. Bacalaureatul și l-a luat în sesiunea de toamnă.

Și totuși, era un domeniu unde Clémence excela: pianul. De la vârsta de șase ani continuase tradiția familiei, care impunea fetelor să studieze pianul. Cocoțată pe un taburet înălțat, se dovedise de o dexteritate extraordinară în fața clapelor albe și negre. Clémence avea ureche muzicală, ritm, melodie și o memorie muzicală remarcabilă.

Înainte de moartea Juliei, obținuse câteva premii locale. După accidentul mamei, când încă nu împlinise cincisprezece ani, toți se gândiseră că pianul va fi supapă de supraviețuire în fața nenorocirii. Domnul Cacheut, un concertist frustrat, condamnat la anonimat, care avea mustață și purta papion, fusese însărcinat să transforme acest talent în geniu. Mai atras de virtuozitate decât de sunet, era apărătorul unei interpretări curate, fără asperități. Tehnică și iar tehnică: „șterge-ți mâinile!”, „stai dreaptă!”, „nu te uita la clape!”, „fă game!”, „de la capăt!”…

Și Clémence repetase și repetase ca să intre la Conservator, la cel de la Paris. „Micuțo, ești pregătită! Zâmbește, salută publicul cu grație și nu te uita la juriu!” Clémence îi spuse în șoaptă domnului Cacheut că o durea stomacul; „Nu e momentul acum, te duci la baie după!”, „E de la emoții.”, „Foarte bine, îl ai pe Bach în măruntaie.”, „Nu cred că e Bach.”, răspunsese Clémence, urcând pe scenă.

Nu fusese Bach!

Clémence vomitase. Nici înainte, nici după. Nu discret, peste claviatură sau pe pantofi, ci în fața președintelui juriului, care uitase îndată toată prestația concurentei și o descalificase.

Tracul era un rău plin de șiretenie. Teama de a dezamăgi o paraliza pe

Clémence, dar mai era și lipsa mamei care intra în ecuație. Și ambele rotițe se mișcau în același timp. Ambianța sonoră dată de un public în așteptare, urmată de o liniște absolută când artistul începe să cânte, o făcea pe Clémence să retrăiască amintirea accidentului Juliei și provoca o condiționare automată, încât nu mai putea mișca un deget. Scena era o capcană, iar Clémence avea senzația că merge la moarte, trecând prin cele mai cumplite încercări. Nu era teama de eșec, ci cea a reușitei, care o paraliza. O analiză rapidă ar fi dus la recunoașterea unui comportament tipic adolescenților confruntați prea devreme cu doliul. Clémence declanșase un mecanism de apărare ca să-și protejeze sentimentele neexprimate, tristețea și mânia. Își construise o carapace interzicându-și orice manifestare afectivă și emoțională.

Prin urmare, tatăl ei încercase să regleze tirul. Plătise lecții suplimentare domnului Cacheut, ore de terapie cognitivă comportamentală și de programare neurolingvistică. Totul numai să o vindece de fobia de public, dar nimic nu funcționă. Ședințele de terapie nu dăduseră de capăt acestei angoase. Din artist paralizat de trac, Clémence se transformase în artist resemnat pentru că nu putea să își înfrunte fricile. Decalajul între imaginea de sine și vulnerabilitatea pe care trebuia să o recunoască și să o afișeze era prea mare. Muzica și emoția pe care le vehicula scăpau oricărui control. Cum Clémence nu era o fire introspectivă, iar prea multă analiză o perturbă, sfârși prin a abandona. Sentimentalismul era pentru cei slabi, „la naiba cu sensibilitatea! Mă calci pe nervi, mi-e mai bine acasă, eu cu mine și nimic mai mult, ca să fim fericiți trebuie să ne ascundem”.

Așa că, pentru a trăi pur și simplu, Clémence nu găsise altă variantă decât izolarea. Singurul public dorit, pereții propriei camere. Pierdută între succes și disperare, renunțase la a mai lupta. Clémence alese rutina ca stil de viață.

Azi nu se schimbase nimic. La treizeci și cinci de ani, supraviețuia grație lecțiilor de pian. Nu-i plăcea să călătorească, nici compania celorlalți. Se îndreptă spre patruzeci de ani, dar își stăpânea prost frustrarea și era mereu prost dispusă.

Elevul interpreta cu dificultate Schubert. Suferea de o ușoară dislexie, dar avea ureche muzicală, iar studiul la pian îl ajuta și la învățătură.

— Dislexia este o problemă.

Clémence își reprimă un căscat. Ca să-și domolească nerăbdarea, se ridică, puse mâna pe o cârpă și se apucă să lustruiască toate suprafețele

vizibile. Dădu cu peria pe fotoliu și pe canapea, șterse praful de pe etajere, rezistând nevoii de a da și cu aspiratorul.

Pianina era în mijlocul camerei, în așa fel încât elevul nu putea să o vadă decât dacă se întorcea spre ea. Altă dată, această sală lungă și îngustă fusese avanscena unei manufacturi din Parisul elegant: atelierele Libellule, fabricante de oglinzi și de ochelari. Din 1859.

În spatele unui paravan, se îngrămădeau, unele peste altele, instrumente de optică, vechi, ruginite, acoperite de praf. O scară interioară ducea la etaj, la apartamentul lui Clémence.

Încăperea în care pianista își ținea lecțiile rămase în toată delăsarea ei. Zugrăveala se decojea, iar pe tavan erau pete, fel de fel. Podeaua era acoperită parțial de un covor uzat; mai era și o canapea de catifea de culoarea vântului turbat. Pe pereți, se mai aflau încă afișe cu ofertele atelierelor Libellule: modele de ochelari, prețuri, timpul de fabricație și de livrare. Era greu de ghicit de ce Clémence nu renovase acest spațiu. Din neglijență, din nostalgie, din dezinteres?

De vreun minut, liniștea domnea în cameră. Elevul nu mai lovea clapele. Se auzea doar metronomul.

— Mai sunt zece minute. Ia-o de la capăt.

În momentul acela se auzi o sonerie, iar ușa de la intrare se deschise automat. Odată cu mama, pătrunse și un aer umed. O salută pe Clémence cu un semn din cap și duse un deget la buze, în chip de sst.

— Nu găsiți că face progrese?

Clémence nu răspunse. Luă cecul pe care doamna i-l întinse și adăugă că nu va face lecții în timpul vacanței de primăvară. Mama, care avea un palton scurt peste o rochie prea lungă, își frânse degetele jenată.

— Aș putea folosi toaleta dumneavoastră? Trebuie să îmi pudrez nasul… Mergem la teatru. Nu știu vreun restaurant cu toalete convenabile. Suntem noi în cartier. Ne-am mutat în septembrie. Soțul meu a fost detașat. Lucrează în asigurări…

— Asta nu face din mine doamna de pipi.

Clémence vorbise fără să clipească, ca și cum și-ar fi vorbit sieși. Era neobosită în a-și pune în încurcătură interlocutorii, o făcea cu o plăcere neostoită. Totuși îi fu milă și arătă cu mâna o ușă.

În timp ce mama de familie se închidea în baie, puștiul făcu turul camerei zgâindu-se la ochelarii de pe vremuri, în fața numelui firmei, întrebă:

— De ce libelulă?

— Pentru că au mii de ochi. Domnișoarele acestea grațioase nu au și urechi, din fericire. Nu ar asurzi dacă te-ar auzi cântând.

Apoi, ca și cum și-ar fi regretat vorbele, îl mângâie pe cap.

— Nu-ți face griji pentru libelule! Curând, o să poți seduce fetele, cântându-le o serenadă.

Rămasă singură, Clémence își puse un poncho de lână, ca să se vadă cu vechiul ei amic René, administratorul.

Pe cheiul Valmy, la numărul 48, erau trei imobile. Cu timpul, locul se transformase într-un hol de gară, și era o vânzoleală continuă. Odinioară, aici își desfășurau activitatea trei meșteșugari: un optician, un tâmplar și un reparator de biciclete. Artiștii îi înlocuiseră pe artizani. Un fotograf, un pictor și Clémence, cu lecțiile ei de pian, ocupau vechile ateliere. Restul fusese împărțit în studiouri, apartamente și duplexuri. De la șase proprietari și cincisprezece locatari se ajunsese la optsprezece proprietari și treizeci și doi de locatari. În casa scării se montase un ascensor. Medicul de la apartamentul unu ceruse ca ușa să rămână deschisă toată ziua, ceea ce lăsă liber accesul la tot felul de indivizi suspecți, vânzători ambulanți și hoți. Asta dacă îl credem pe René.

Ca un portărel atent ce era, supraveghea totul: secretara de la primărie, asistenta socială, infirmiera, taxiul, poștașul, livratorul de la băcănie, șchiopul care își scotea câinele să facă pipi sub portic. Nemaivorbind de Micha, motanul gri, omniprezent.

— N-ai văzut pisica cumva?

René avea un corp dintr-o bucată, masiv, fără fir de păr. Născut în Ardeni, ieșise dintr-un gnom și dintr-o vrăjitoare. Între Merlin și zâna Carabosse[5], la brâu avea un cuțit, un tirbușon și un pieptene. Într-o seară, Clémence îl întrebase ce nevoie are de un pieptene.

— Lucrurile necesare nu sunt întotdeauna utile!

Sobru, dar drăguț, René vedea tot, auzea tot.

Clémence se duse în cămăruța lui, la demisol, mai jos cu câteva trepte. Singura fereastră dădea în stradă, lăsând la vedere gleznele trecătorilor. Lumina soarelui era rară, penumbra domina, chiar și la prânz. Lămpi cu halogen înlocuiau lumina naturală. Grație câtorva oglinzi, spațiul părea mai mare, iar geamul ușii de la intrare era acoperit cu o perdea. Ecranul televizorului ocupa spațiul în încăperea pătrată care servea și de bucătărie, și de sufragerie și de salon, și de dormitor. Dacă mobilele erau vechi și

prăpădite, în schimb era curat. René își ținea vizuina departe de praf și de mizerie.

Clémence intră fără să bată.

— Ei, nepieptănato, hai să bem un păhărel!

Fata zâmbi, nu știa ce să facă cu chica ei neîmblânzită. Oricum trăia retrasă. În afară de René și de elevi, nu vedea pe nimeni. Aici i se spunea „Miza”, de la mizantrop, individa care nu saluta niciodată, mereu era nemulțumită și comenta întruna împotriva cărucioarelor de copii și, în general, împotriva a tot ce propunea sindicatul.

— Te-ai hotărât, pleci?

René scoase două cutii de bere.

Clémence se așeză pe canapea, în fața televizorului lăsat pe mut.

— Ce-a zis taică-tu?

Clémence făcu o strâmbătură. Din toată viața ei de adult, nu-și amintea să fi simțit o asemenea aversiune față de cineva. Sigur, fuseseră suspinele domnului Cacheut, recomandările și sfaturile șoptite la ureche, respirația lui grea. Să ne înțelegem, nu era vorba de nicio ambiguitate sexuală, de niciun gest deplasat din partea acestui biet maestru cu papion, care era deasupra „chestiei” care se petrecea de la brâu în jos. Doar o insistență nevinovată a unui profesor frustrat pentru o elevă timidă patologic.

— Vei fi o pianistă profesionistă sau nu vei fi deloc.

— Nu o să cânt niciodată în public.

— Eu și tatăl tău decidem, nu tu!

— Mă calci pe nervi…

— Cum?

— Pidosnicule…

Domnul Cacheut rămase interzis, cu gura deschisă și fără aer, apoi își reveni:

— Reluăm, lento, sostenuto, lento…

În cele din urmă, tot ce regretase Clémence era că vărsăturile ei își rataseră ținta.

Dar în afară de războiul de uzură cu maestrul Papion, Clémence nu detestase cu adevărat pe nimeni, niciodată. Să fie indiferentă la tot îi era de ajuns.

Azi, după ce primise scrisoarea de la sora Marie Nu-știu-Cum, își descoperise o aversiune de care nu se credea capabilă. Era pentru prima dată când fusese cuprinsă de dezgust față de cineva apropiat, cu care trăise

toată copilăria, pe care îl iubise ani de zile. Până la acest pachet nenorocit cu desene, își adorase tatăl: americanul cu sacou de catifea și cu privirea limpede. Omul care știa să asculte, care dădea impresia că e interesat de ceea ce spunea ea, chiar când îi debita prostii. Chiar și eșecurile, și decepțiile, și ingratitudinea și proasta dispoziție, toate își găseau refugiu la acest tată elegant, care făcuse din indulgență un stil de conduită.

— Ce ticălos!

— A crezut că face bine.

— Mă lași! Părinții mei erau în divorț când mama s-a ciocnit de copac. Asta i-a convenit tatei, a considerat că mama a murit. Văduv e mai bine decât încă nedivorțat!

Clémence făcu o pauză.

— Biata mamă! Oare ce a crezut despre mine că n-am fost niciodată să o văd?

— Nu și-a dat seama niciodată. Era desfigurată, mută, paralizată. Creierul ei era praf!

— Cine îți zice că ăsta e adevărul?

— E de ajuns să te uiți la aceste desene. Nu se pricepe nimic.

René se ridicase. Privea o schiță scoasă din cutia de pantofi. Nu se distingea nimic. Creionul trasă umbre indescifrabile. O fereastră cu frunziș. Cadrul ferestrei dădea o perspectivă greu de înțeles. Se ghicea o curte cu un zid în spate și deasupra câteva crengi.

Doamnă,

Restructurarea Centrului Spitalicesc ne obligă să închidem Sainte-Charité și să ne mutăm. Cu această ocazie, am găsit… etc.

Scrisoarea măicuței a avut efectul unei bombe. Clémence avea paisprezece ani când rămase în pijama, pe pragul casei de vacanță. Mama ei urcase deja în mașină, coborâse geamul și îi trimise un pupic fetei. În orice caz, asta văzuse Clémence. Nu știa de ce Julia ieșise atât de târziu, dar toanele ei îi erau atât de familiare încât nu își mai făcea griji. Atunci a văzut cum farurile luminau aleea principală, auzise sunetul motorului, scrâșnetul roților pe pietriș până la „bang!” urmat de o tăcere înfricoșătoare. Departe, un foc de artificii țâșnise spre cer. Zgomotul de atunci încă îi mai răsuna în cap lui Clémence când sosiseră ajutoarele.

— Ți-e frig?

Un om în uniformă o împinse pe Clémence în ambulanță. Cineva îi pusese un pled pe umeri, altcineva îi adusese niște cizme de cauciuc, prea mari. Atunci, puștoaica asistase, prin geamul de la mașina salvării, la baletul nesfârșit al pompierilor, ca și cum se uita la televizor. Cenușă, pietriș, resturi, corpul mamei, oase și sânge. Nimic nu semăna cu nimic. Coliziunea nu mai lăsase nimic în urmă, doar lacrimi și fiare.

— Nu, micuțo, nu te uita! Micuțo, nu te uita!

Dar memoria e monstruoasă. Clémence își amintea cele mai mici detalii: corpul, girofarele, mașina de descarcerare.

Zona haotică devenise cumplit de calmă. Numărul de persoane care se agitau în împrejurimi era din ce în ce mai mic. Nu mai erau nici sirene, nici zgomot. Doar o atmosferă de sfârșit de lume.

Mama plecase pe targă.

O vecină o luase pe Clémence pentru noapte. Tăticul ei, pus la curent cu drama, încercă să vină cât mai repede. „Cât aștepți, bea ciocolata asta caldă! E o cameră la etaj, mergi și te culcă!”

Mickael sosi în ținută lejeră, trase un pulover peste el; încă mai mirosea a somn. O voce metalică de la Ambulantă, obișnuită să anunțe catastrofele, îl înștiință cât încă era la Paris.

— Soția dumneavoastră a avut un accident.

Pe loc, acolo, la Groumenville, stătu țeapăn în fața arborelui ucigaș. Apoi merse la Urgențe.

În acea perioadă timpul își pierduse ritmul. Mickael făcuse naveta între spital și vilă. Cu chipul răvășit, aducea de fiecare dată vești din ce în ce mai alarmante, fără speranță. Clémence nu avea niciun reper în acest du-te vino punctat de așteptare și de angoasă. Fiecare secundă era de plumb.

În cele din urmă, o anunțase pe Clémence că mama plecase. Spiritul ei era în altă parte acum. Din Julia rămâneau amintirile și tandrețea.

— Din cauza mea?

— Nu, scumpa mea.

Tatăl o strânse la piept.

— De ce s-a întâmplat asta?

— Nu știu.

— Crezi că a suferit?

— Băuse destul alcool, n-a simțit nimic.

— Sigur?

— Sigur.

Tatăl, care nu precupețea niciun efort în a asigura confortul, reluase cu o voce cam nesigură:

— Știi, când mama dispare, credem că e din vina noastră: pentru că nu am fost destul de drăguți, pentru că am spus vorbe pe care le-am regretat, pentru că i-am dorit răul, chiar dacă doar în mintea noastră. Julia a murit pentru că a făcut un accident. Nu ești responsabilă de asta.

Strângând-o tare la piept, adăugă:

— O să ne învățăm să trăim fără mama. Suntem o echipă.

Mickael și Clémence goliseră casa închiriată; lucrurile Juliei în valiză, cele ale lui Clémence, costum de baie și cremă de soare, în geanta de voiaj. Dosarul despre *Marea Artă a micilor escrocherii* fusese împachetat și trimis la editura Jakatam.

La întoarcerea la Paris, tatăl și fiica se duseseră în apartamentul Juliei. Era vorba de trei camere în strada Assas, la doi pași de Grădina Luxembourg, unde se instalase odinioară cuplul, la nașterea lui Clémence. De când hotărâseră să divorțeze, Mickael nu mai locuia acolo, petrecându-și cea mai mare parte a timpului în Statele Unite. Situat la etajul al doilea al imobilului, apartamentul nu era mare, dar ferestrele mari dădeau într-o curticică interioară care fusese locul de joacă a lui Clémence când era copil.

Luna august, după moartea ei, fusese haotică. Clémence se trezea în fiecare dimineață, mirată să nu mai audă zgomotele familiare, făcute de mama ei în bucătărie, când pregătea micul dejun. Când vedea chiuveta plină de vase, revenea la realitate.

Tatăl ei era deja plecat.

Avea o mulțime de formalități de îndeplinit, de neevitat în acest gen de situații.

În timp ce Mickael hotăra, făcea demersuri, se orienta, Clémence se maturiza în tristețea ei, își consolida viitorul, revărsa amărăciune în existența de fiecare zi. Ostilă ritualurilor de doliu, refuzase să îl ajute pe tatăl ei. Fără biserică, fără reculegere, fără lacrimi. Își pusese un șorț și începu să aranjeze apartamentul, să facă cumpărături și să-și transforme adolescența în datorie. Totul numai să alunge durerea de a vedea dispărând imaginea Juliei, a cărei expresie se pierdea în ceață, nu mai avea contur, privire și căldura surâsului. Nu putea să o ierte pe mama ei că devenise un miraj.

În septembrie, Clémence își dădu seama că tatăl ei nu mai era agitat și febril, iar Rose era tânără, proaspătă și frumoasă ca o floare. Tatăl ei era

gata pentru o nouă viață.

— E o a doua mamă, o a doua viață, o a doua șansă.

Ștergem tot și o luăm de la capăt. O pagină albă pe o tablă neagră. O epopee care e scrisă peste alta. Efortul de amnezie voluntară începu atunci. Era un înainte și un după. Dacă „înainte” nu se putea șterge, trebuia uitat.

— Ce ticălos! Până și Rose știa!

Nu mai erau nici bere, nici cârnăciori. Televizorul mergea în gol, *Întrebări pentru un campion.* Trăsăturile lui Clémence se înăspriseră. Cu un aer obosit, își strânse picioarele sub ea. Micha, motanul, fugi din fotoliu, îi ocupase locul. Perplexitatea avea greutatea a zece ani de calvar. Mâinile îi erau reci și un sentiment de dezastru nu o părăsea nicicum.

— Nu m-a mințit ca să mă cruțe, ci ca să-și refacă viața lângă Rose.

Clémence se ridică. Enervarea ei crescuse.

— Ce bandă de ipocriți!

René încerca să o tempereze.

— Inventezi un scenariu. Tatăl tău e un tip de treabă, nu e Machiavelli. Nu e nicio strategie la mijloc. Ce ai fi vrut să facă, se trezise cu o soție paralizată și afazică, într-o stare de conștiință minimală? Experiența arată că dacă adevărul nu s-a spus de la început, nu mai poate fi spus după aceea. Nespusul devine un soclu pentru realitatea admisă.

— Realitatea, pe bune?

Invectivele fără număr slobozite de Clémence se loveau de explicațiile lui Mickael. Niciuna nu reușea să o convingă. Membrele fracturate ale Juliei și aripile ei frânte stăteau între fiică și tată. 502 de desene exprimau dezgustul, mascarada, impostura, trădarea.

— Ce-o să faci?

— Interoghez măicuța, fac cunoștință cu editorul și mă întâlnesc cu avocatul.

— Ai nume?

— Cel al editorului, Marius Camus. Trăiește la Rouen. Cât despre călugăriță, cred că e de ajuns să mă duc la Centrul Spitalicesc din Groumenville. Iar de la tata știu că pe avocat îl cheamă Maxence Saint-Just.

— Ăla de îl vedem tot timpul la televizor?

— El, în carne și oase.

— Mai degrabă oase. Nu a murit luna trecută?

— Mda, știu că asta o să îmi îngreuneze ancheta. Nu ai niște pizza pentru berea asta?

René luă telefonul și comandă un *calzone* și o *margarita* cu porție dublă de brânză.

După ce închise, îi întinse portofelul, cheile mașinii, cardul bancar, asigurarea mașinii și o hartă.

— Ți-am pus și numele unui hotel ieftin lângă Étretat.

Adăugă că Citroënul lui nu era un Ferrari.

— Nici eu nu sunt Fangio[6], replică Clémence.

O undă de simpatie și de complicitate îi legă pentru o clipă. René, cu o mână ușoară, îi dădu părul de pe frunte.

— Ferdinand Celine are dreptate, adevărul e o agonie fără sfârșit.

În ciuda numelui, Tom Saint-Just nu avea nimic dintr-un sfânt. Nicio legătură nici cu Louis-Antoine, renumit pentru intransigența principiilor lui în materie de egalitate, de virtute, al cărui cap se despărțise de trup într-o zi de iulie de 1794. Cu un aer întrebător, stătea în fața doctorului Woods, așezată în fața lui. Ea ridică ochii și, cu un surâs larg, deschise un carnețel cu coperți de piele de culoare deschisă.

— De ce aveți nevoie de consultație?

— La urgențe, doctorul mi-a vorbit de o tulburare de memorie, dublată de o criză de angoasă cu halucinații. Și apoi, a mai fost și tata. Mi s-a sugerat odihnă, sport și dietă.

— Dar de ce terapie?

— E inclus în pachetul de asigurări.

— Și în ceea ce-l privește pe tatăl dumneavoastră?

— Tata a murit.

— Dispariția unui membru al familiei reprezintă mereu o încercare. În mai mult de 50% dintre cazuri declanșează o pierdere de memorie temporară. Halucinațiile erau înainte sau după?

— După, când puneam ordine în lucrurile lui.

— Cum se numea tatăl dumneavoastră?

Tom se uită fix la doctorul Woods. Oare se prefăcea? Îi era greu să își dea seama.

— Maxence Saint-Just…

— Maxence Saint-Just de la Fundația Saint-Just? Îmi pare rău, nu știam că sunteți fiul lui. Ce s-a întâmplat?

La moartea lui Maxence Saint-Just, toată presa vorbise despre asta. Tom,

care nu era prea apropiat de tatăl său, suportase tot șirul de evenimente și condoleanțele. Înmormântarea a avut loc la Paris, cenușa fiindu-i risipită în Grădina Amintirilor de la Père Lachaise. Urmă deschiderea testamentului, la notar. Apoi, vidul. Ca să-l umple, Tom se hotărî să părăsească Parisul și să facă ordine în casa familiei de la Groumenville, unde tatăl lui își petrecea o parte din an.

Tom venise cu trenul. Taxiul de la gară la vilă îi înghiți ultimii douăzeci de euro. Acolo, rămase în fața reședinței impunătoare, care domina valea Ganzeville și râulețul care curgea pe lângă proprietate. Era vorba de o construcție pe silex, caracteristica ținutului Caux; deasupra se adăuga piatra albă. Dependințele erau din cărămidă, exista și un columbariu, cum erau atâtea în regiune. Odinioară, curtea era plină cu fagi. Dar fuseseră tăiați, grădina era goală. Turna cu găleata în acea după-amiază. Tom se întrebă cum era posibil să stai la țară, fără nicio lumină, când nopțile de toamnă sunt atât de întunecoase.

Cheia era ascunsă sub un clopot de aramă, de la ușa principală. În ciuda faptului că menajera făcuse focul, casa era rece și umedă.

Tom nu stătu mult la parter, urcă în apartamentul amenajat de către tatăl său la primul etaj. Două camere cu o chicinetă, dormitorul dădea spre o baie minusculă, iar salonul era și birou. Acolo era refugiul bătrânului.

Tom venise rar acolo. De la fereastră se auzea murmurul râului de jos. Sentimentul de izolare era total. Niciun zgomot, doar ploaia. Nici țipenie, altminteri. Tom era singur, învăluit în parfumul de tutun al genitorului său. Scotocise prin dulapuri, după o sticlă de orice bun de băut, ca să-și alunge singurătatea asta copleșitoare, să o facă suportabilă. Perseverența îi fusese răsplătită cu o sticlă de Bourbon. E posibil să fi adormit. În orice caz, era întins pe pat când auzi un murmur vag, dinspre etaj.

O șușoteală pe care refuzase să o bage în seamă și o alungase ca pe un gând străin. O clipă. Apoi, murmurul se auzi din nou. Era ceva între clipocit și foșnet și venea din întuneric. Tom se frecă la ochi. Nu era nicio îndoială, nu mai dormea. Atunci ce era cu zgomotul ăsta? Parchetul care scârțâia de obicei, începu să geamă de-a dreptul. Tom pipăi după întrerupător. La lumină, mobilele se mișcau. Nesigur pe picioare, Tom ieși. Fără lanternă, înaintă cu mâinile în față, ținând telefonul deschis. Urechea percepea un șuierat ușor, din ce în ce mai persistent. Era crispat. Scutură din cap, derutat. Vila avea două etaje. La parter, era o bucătărie largă, care dădea într-un vestibul. Acolo era un șir de camere. La primul etaj, apartamentul de

două camere, la fel de mari, separate prin baie. Scara se prelungea, la etajul al doilea erau depozitate mobile vechi, disparate, mucegăite și șchioape, abandonate de mai multe generații de către Saint-Just. Mergând după zgomotul ăsta insolit, Tom urcase scările. Mansarda semăna cu toate mansardele din lume, era plină de nostalgie, de amintiri și de mistere. După trei pași, auzi un sunet de clopot, foarte distinct.

Ce tăntălău!

Sub o husă, lângă niște cărți prăfuite, era un telefon vechi, din bachelită, care suna de zor.

Tom râse chinuit și ridică receptorul. Un hârâit și apoi o respirație sacadată.

— Alo…

În cabinetul doctorului Woods, vocea lui Tom deveni din ce în ce mai pierită. Vorbea atât de încet încât terapeuta îl puse să repete.

— Cum?

— L-am recunoscut imediat. Era imposibil să mă înșel.

— Cine v-a sunat?

— Tata.

— Tata v-a sunat! De când era mort?

— De aproape o lună.

— Și ce v-a spus?

Tom avu un gest de neputință.

— Bun, să lăsăm telefonul. Spuneți-mi ce a urmat!

— Nu a urmat nimic, doar că era marți și joi m-am trezit în biroul tatei. Nu știu cum am ajuns acolo și cum am coborât de la mansardă. Eram năuc și incapabil să mă mișc și să scot vreo vorbă.

— Nu vă amintiți nimic? Presupun că de marți până joi ați mâncat, ați băut, ați dormit…

Tom dădu din cap. În viața lui trecuse prin stări de mahmureală crunte, prin pauze de memorie, prin goluri totale. Dar niciodată nu trăise acest vid, atât de profund. Nu avea senzația că visase, nu îi fusese nici măcar frig, sete sau foame. Nicio senzație. Neant și atât.

— Cine v-a ajutat?

— Menajera. Venea de două-trei ori pe săptămână. De la moartea lui, nu mai venea decât ca să verifice dacă totul e în ordine. S-a alarmat rău de tot când m-a văzut. A zis că bâiguiam vorbe fără șir. A chemat salvarea care m-a adus aici.

— Credeți că e de la whisky?

Tom ridică din umeri fără să răspundă.

— Cineva dintre apropiați și-a făcut griji?

— Se știa că merg la Groumenville. Oricum, sunt singur. În afară de administratorul care strânge chiria, nimănui nu-i pasă de mine.

Woods deschise carnețelul cu coperți galbene. Stiloul alunecă singur pe hârtie, atât de repede mișcă degetele scriind. Deodată se opri.

— Credeți că moartea tatălui dumneavoastră e sursa amneziei?

Tom nu răspunse. După toate aventurile, făcuse o groază de analize medicale. Făcuse pipi într-o fiolă, tușise la comandă și fusese întrebat când se îmbătase ultima dată. Medicul decretase.

— Trebuie să vă refaceți.

— De acord.

— Alimentație sănătoasă: legume verzi, orez și carne albă, iar la sfârșit apă de izvor. Exerciții fizice zilnice, adică plimbări lungi în parc. Și câteva ședințe de psihoterapie.

— Câteva ce?

— Instituția noastră colaborează cu un psiholog foarte bun. Terapia ei are succes de cele mai multe ori.

— De cele mai multe ori?

Tom ridică ochii spre doctorul Woods. Ar fi vrut să întrebe ce înseamnă „de cele mai multe ori". Terapeuta nu-i lăsă timp.

— Cu ce vă ocupați, domnule Saint-Just?

— Am început că actor de marionete, apoi m-am ocupat de tot ce înseamnă accesorii în teatru și în film. Firma mea se ocupă de tot felul de materiale utile la spectacole.

Medicul își notă ceva în carnet. Apoi bătu cu capacul stiloului în birou.

— Locuiți la Paris? Sunteți căsătorit?

Când ești fără direcție nu ai ce să povestești. Tom era despărțit și nu avea copii. Firma era în lichidare. La patruzeci de ani trecuți, avea datorii și rufe murdare. Probleme de bani, probleme cu alcoolul, probleme de sănătate. Nu-i ajungeau cuvintele să spună de câte ori se amețise cu whisky, într-un bistrou cu pretenții literare, care dădea de băut clienților de tot soiul, într-un decor cu cărți vechi, necitite vreodată de cineva.

— Tabloul pe care mi-l descrieți este întunecat rău de tot.

— Priviți-mă, doamnă doctor! Sunt palid la ten, am o tentă orientală. Am ochii migdalați și negri. Semăn cu mama. Doar prin laba piciorului sunt

demn de un Saint-Just. Port 46, la o înălțime de 1,82 m.

— Aveți origini asiatice?

— Mama era japoneză. Mi-am petrecut o mare parte din copilărie la Tokyo. De la tata am luat mărimea la pantof și părul.

Tom își arătă începutul de calviție. Doctorul Woods surâse.

— Am senzația că vă comparați cu un păun. Ca și el, uitați de farmecele evidente, atunci când vă priviți picioarele.

Pentru prima dată, Tom se destinse. Nu știa ce așteptări să aibă de la o terapie. Camera era luminată cu o lampă cu halogen. În dreapta, o canapea era acoperită cu o cuvertură indiană cadrilată, de bumbac, bej la culoare. Când intrase, Tom evitase sofaua. Dacă era să se dezvăluie sufletește prefera să o facă așezat sau în picioare, în niciun caz lungit pe canapea. Putea astfel să o observe mai bine pe doctorița Woods. Avea vreo cincizeci de ani. Plăcută, chiar seducătoare. Pentru o clipă, și-o imagină goală, fără veșminte. Era un exercițiu pe care îl făcea mereu când întâlnea o femeie atrăgătoare.

Cât Tom o contemplă, ea își încarcă stiloul cu cerneală, direct din călimară. Dură câteva minute. O picătură se scurse pe sugativă. Woods șterse stiloul și puse capacul la călimară. Era îmbrăcată cu un deux-pièces cu pantalon. Sacoul strâns pe talie îi accentua silueta. Se așeză din nou în fotoliu.

— E un stilou vechi, cu pompiță, spuse ea surâzând. Nu e practic, dar țin la el. L-am primit când am terminat facultatea. E un fel de ursuleț de pluș.

— Un ursuleț pentru un psiholog, e în regulă?

Doctorul Woods stătu pe gânduri înainte de a răspunde.

— Obiectele sunt prelungirea sinelui. Sunt miza personalizării. Câteodată pun în lumină raportul sinelui cu lumea. Pentru mine e stiloul. Pentru dumneavoastră marionetele, poate. Mi-ați putea spune mai mult despre asta?

În acel moment se auzi un ceas. Woods se încruntă.

— Îmi pare rău, o să vorbim altă dată. Am terminat această primă ședință. Dormiți bine, domnule Saint-Just?

— De ce această întrebare?

— Vă tremură mâinile și starea dumneavoastră generală e proastă.

— Dacă mi-ar fi bine, nu m-aș afla aici.

— Atunci unde?

— Într-un bar, cu un coniac în față. Apelul la moderație mă cam încurcă,

după cum vedeți.
— Apelul meu la temperanță? Doar v-am întrebat cum dormiți.

Aerul ostil a lui Clémence nu o descurajă pe sora Marie de la Miséricorde, din contra. De când se închisese Sainte-Charité, măicuța își continuă apostolatul într-o secție de paliative, unde mofturile și capriciile erau eterne, iar buna dispoziție rară de tot.

Problema cu Clémence era că ea nu dădea niciodată dovadă de bună dispoziție. O enervau până și aleile și culoarele complicate de la Centrul Spitalicesc din Groumenville. Clădiri, anexe, fundături, sensuri interzise. Spinări de măgar marcate cu vopsea.

Sora Marie de la Miséricorde nu figura în lista de personal, fiind voluntar, așa că nu o lăsară să intre.

Arătă scrisoarea și un act de identitate. Și explică motivul vizitei.

Până când cineva își aminti că există un voluntar de la fostul centru.

— O găsiți în Pavilionul D.

Sora Marie era în refectoriu.

Clémence era plină de nervi și udă leoarcă.

— Greu mai sunteți de găsit! zise ea în loc de orice prezentare.

— Beți o ceașcă de ceai. Asta o să vă mai liniștească.

Călugărița nu se lăsă ușor destabilizată. Era o femeie fără vârstă, veselă și plină de riduri, care purta ochelari rotunzi. Era infirmieră când se hotărâse să intre în ordinul monahal. Încă vioaie, refuza să plece la pensie. Avea un caracter puternic și își amintea cu precizie chirurgicală orice detaliu din existența ei. Avea sprâncene groase, dar chipul binevoitor.

— Tata m-a botezat „Grațioasa”! Avea simțul umorului…

La ceasul acela al zilei, refectoriul era aproape gol. Mai era până la masă. Doar câteva asistente stăteau la o cafea și comentau.

— Aș vrea să vă vorbesc despre desenele mamei. Cum au ajuns la dumneavoastră?

Călugărița, care își amesteca zahărul în ceai, stătu puțin înainte de a răspunde.

Îi spuse că Sainte-Charité fusese o congregație de femei căreia îi consacrase toată viața. Fondat în 1834, ordinul se dedică îngrijirii bătrânilor și a bolnavilor incurabili. Construit la 15 km de Groumenville, clădirea de cărămidă și de ardezie, adăpostise comunitatea de călugărițe. Erau 44 în

1880, 62 în 1926. În 1990, erau 20 la 60 de paturi. Din lipsă de mijloace, clădirea agoniza tot atât cât și locatarii ei. Dintr-un loc demn, deși sărac, se transformase în anticamera morții, sordidă și jalnică.

— Dificultățile nu ne-au dat voie să continuăm. Nu puteam angaja pe nimeni. Majoritatea surorilor erau deja în vârstă, s-au retras la azil. S-a întors roata: noi care îngrijeam bătrânii și bolnavii trebuia să fim, la rândul nostru, îngrijite. Construcția unui *Ehpad*[7]. la Centrul Spitalicesc Intercomunal din Groumenville a permis transferul ultimilor bolnavi. Totul a luat timp: demersuri administrative nesfârșite, întârzieri, mutări complicate.

— Și tot n-am aflat cum ați pus mâna pe desenele mamei! își pierdu răbdarea Clémence.

— Am… Una dintre măicuțe, Thérèse, era o sentimentală. Îi plăcea să păstreze câte o amintire de la bolnavi. Un fel de trofeu al memoriei. O batistă, o scrisoare, un obiect personal. Dacă am fi lăsat-o în voia ei, chilia ei s-ar fi transformat într-un sanctuar al amintirilor nostalgice. Își ținea comorile în niște valize la subsol. Eram gata să le arunc fără să mă uit ce conțin, când una dintre ele mi-a atras atenția. Era mai mică și era plină doar cu hârtii. Era vorba de desenele mamei dumneavoastră, toate laolaltă, dar datate.

— Și adresa mea de unde ați avut-o?

— Sora Thérèse era o femeie ordonată și devotată. Își notase numele, Julia, camera 24. Mai era o adresă din Statele Unite, a dumneavoastră, de la Paris și alta a unui avocat. Am ales varianta cea mai simplă.

— În afară de sora Thérèse, cine se mai ocupa de ea?

— Din câte îmi amintesc, mama dumneavoastră era complet dependentă de îngrijirile acordate. Spiritul i se ghemuise într-un colțișor singuratic fără nicio ieșire. Prizonieră în propriul trup nu a părăsit patul decât cu picioarele înainte. Nu putea merge, nici nu putea vorbi.

Sora Marie de la Miséricorde făcu o pauză și se ridică. Reveni câteva minute mai târziu cu două pahare de plastic, zahăr și două brioșe. Ceva dulce se vădea necesar.

— Deja, pe atunci, eram din ce în ce mai puține. Sora Thérèse, cu sufletul ei de artist, voia să distreze bolnavele. Ajutorul ei era neprețuit, mai ales pentru cazurile incurabile, ca mama dumneavoastră. Vă asigur că nu a fost niciodată abandonată.

— Mama era conștientă?

— N-aș putea să vă spun, aceste crochiuri arată că exista un fir de afecțiune între Julia și cea care o îngrijea. Până la urmă, e și asta o formă de a gândi. Corpul ei era un câmp de bătălie, între suferință, disperare, și dorință sfâșietoare de a trăi. Își trăia durerea în poziție orizontală, definitiv. E drama muritorilor transformați în mausoleu, dau impresia că sunt într-o stare vegetativă, dar creierul lor încă funcționează. Le-ar trebui un alt mod de exprimare. Aceste desene trădau ce era în mintea ei. Va surprinde?

Clémence se uită stupefiată la sora Marie. O lămuri că abia acum aflase că mama ei supraviețuise accidentului.

— Câți ani aveați atunci?

— Paisprezece.

— Tatăl dumneavoastră a ales ce era mai bine pentru adolescenta care erați. Niciun părinte nu posedă un manual pentru astfel de cazuri și nici nu știe, în mod necesar, cum să consoleze un copil de moartea mamei.

Clémence era agitată. După dezvăluirea agoniei Juliei, toți se grăbeau să catalogheze drept legitimă trădarea lui Mickael. Înșelătoria făcută de tatăl ei era justificată de vârsta fetiței în momentul accidentului, care se transformă în cauză și alibi al minciunii. Era insuportabil. Voia să spună asta, dar, în cele din urmă, renunță.

— În afară de personal, mama nu primea nicio vizită?

— Registrele contabile arată că spitalizarea era plătită prin viramente, de fundația Saint-Just. Tatăl dumneavoastră a făcut și el o donație importantă comunității noastre. Ca să vă răspund la întrebare, nu puține sunt cazurile când familia se îndepărtează de membrii aflați în stare atât de gravă. Mai puțin din dezinteres, cât din teamă.

— Pot să mă văd cu sora Thérèse?

Sora Marie râse din toată inima.

— Eternitatea nu-i din lumea asta. Prietena noastră ne-a părăsit acum multă vreme.

— Și camera 24 pot să o văd?

— Din păcate, nu. Zidurile spitalului nostru au fost vândute ca să se facă apartamente în loc. Am păstrat totuși capela, unde sunt înmormântați câțiva bolnavi și câteva dintre surori. Acolo e și mormântul Juliei James.

Un mormânt!

Clémence primi lovitura din plin. Cutia cu pantofi, plină cu desene, îi îndreptase toată atenția asupra minciunii tatălui ei. Trădarea căreia îi fusese victimă venise la pachet cu agonia mamei ei, care, până atunci, nu fusese

decât o idee fugară. Deodată, moartea, adevărată, concretă. O realitate pe care nu mai putea să o ocolească.

Deodată, un zgomot de vase se făcu auzit în refectoriu. Un bărbat aranja farfuriile pe o tavă, un altul punea carafele cu apă pe mese. Personalul în bluze albe dispăruse.

Călugărița se ridică. Întâlnirea se terminase.

— O ultimă întrebare, imploră Clémence. Nu mai era nimic între bagajele surorii Thérèse?

— La ce vă referiți?

— Un inel, o scrisoare, casete, îmi aduc aminte că mama avea un Walkman când lucra.

— Toate aceste obiecte i-au fost, probabil, înapoiate tatălui dumneavoastră sau date de pomană. Articolul 4 din Regulamentul Ordinului nostru ne obligă să dăruim obiectele care nu au fost cerute de familie. Nu, erau doar desene și bucăți de sticlă.

— Cum adică bucăți de sticlă?

Sora Marie îi arătă o cicatrice.

— Păi cred că erau niște cioburi de la niște ochelari. M-am și tăiat în ele, după cum vedeți.

— E posibil, mama purta ochelari. Ați pomenit de registre contabile. Le pot vedea?

Sora Marie ezită:

— Pentru că nu ne privesc, nu vi le pot încredința. Dar vă înțeleg tristețea profundă. O să mă uit din nou prin ele și dacă găsesc ceva despre mama dumneavoastră, o să vă spun.

Se făcu tăcere, apoi întrebă cu voce dulce:

— Sunteți cu mașina? Dacă vreți să mergeți la mormânt, vă desenez itinerariul. V-ați notat adresa?

Distanța între Centrul Spitalicesc Intercomunal din Groumenville și vechea Sainte-Charité era de zece km. Mănăstirea era în renovare acum. Se transforma în locuințe, 60.000 de euro un apartament cu 2 camere, 95.000 de euro unul trei.

Puțin mai într-o parte, era o capelă înconjurată de câteva morminte. Aleea era mărginită de meri. Fără poartă, doar o barieră albă care scârțâia. Pietre de mormânt sobre. Fără nume, fără omagii, fără citate. O cruce, un prenume, o dată. Clémence parcase puțin mai sus și începu să meargă în pas alert. Era singură pe acolo, în afara unei siluete care strângea frunzele

căzute cu o greblă. Pe o piatră brută văzu scris: Julia † 29 iulie 1999. Pământul era gol, mormântul înconjurat de pietre de râu. Clémence, care nu credea în mare lucru, spuse *Tatăl nostru.*

Nu îi plăceau certitudinile clătinate. De la 14 ani crescuse orfană, zidită în mecanismele ei de apărare emoțională. Adevărul descoperit despre Julia o rănea. Se simțea înșelată, încolțită, manipulată; prizoniera unei realități inedite pe care nu o dorea. Cadoul de la sora Marie îi fisură convingerile pe care își construise personalitatea.

La naiba, în ce să mai crezi de aici înainte…

O pală de vânt îi răvăși părul. Își strânse cordonul impermeabilului. Avu un impuls să scoată o fotografie din portofel și să o mângâie, în căutarea unei senzații. Julia, 39 de ani, brunetă, cu ochii negri. Frumusețea ei ținea de personalitatea acidă, aproape sălbatică. Tenul luminos, gura largă și roșie. Fotografia fusese făcută în seara când se mutaseră în Groumenville. Clémence folosea pentru prima dată Polaroidul *One Step*, dăruit de taică-său, ca să-și alunge remușcările pentru că o lăsase baltă în luna iulie. Pretextul fusese un colocviu despre vin, la Paris.

— Un seminar despre vin la Paris, vara, mă ia de proastă?

Julia era în flăcări de enervare.

Mickael nu răspunse, o făcu pe supăratul și pe cel care nu avea de ales. Îi dădu atunci Polaroidul fetei și nevestei un parfum.

Așa era făcut tatăl ei, își ambala în hârtie de cadou toate fugile, toate dezertările.

Când Clémence făcuse fotografia, Julia avea în spate lumina blândă a unei nopți de vară. Flashul o orbise. Își pierduse echilibrul, iar obiectivul fixase o mișcare, amestec între surpriză și contrarietate. Această expresie pe jumătate era înduioșătoare.

Casa închiriată era o păcăleală. Nici veche, nici modernă, doar într-o stare deplorabilă. Proprietatea era compusă dintr-un imobil principal, înălțat pe o ridicătură, și câteva dependințe. Dar totul părea gol și rău întreținut. Puțin mai într-o parte, se ghiceau foste grajduri. Mai era și o căsuță, bună de închiriat pe vară.

— E locul ideal să vă izolați la tară. Marea, faleza, turmele, vântul și un foc zdravăn în șemineu, recitase doamna de la agenție.

Mai spuse că domeniul aparține fundației Saint-Just, care nu desfășura nicio activitate acolo în iulie și în august.

— Și cheia?

— O să v-o dea menajera, când ajungeți acolo, locuiește în casa principală.

Când sosiseră, se lăsase amurgul.

Julia era obosită, Clémence cârcotea.

Călătoria de la Paris fusese haotică. Ambuteiaje, pană de benzină, mâncatul pe fugă în spatele mașinii, lângă niște scaieți, scurtătura care le întârziase, de fapt. La poarta proprietății, le aștepta o femeie, nemulțumită foc.

— E prea de tot! De ore întregi stau aici țeapănă și vă aștept.

— Ne pare rău! Dumneavoastră trebuia să ne dați cheia?

— Marthe Noël. Am grijă de fundația Maxence Saint-Just, când el nu e aici. Sunt de la castel, locuiesc acolo sus, cu bărbatu-meu.

Femeia indică o vilă, cu două etaje, cu opt ferestre pe fațadă. În față erau: un pavilion cam în ruină, un bazin fără apă și o statuie de stuc. Ai fi zis că e un decor de teatru, dar cam forțat și factic.

— Zici că e un castel din cremă Chantilly! exclamă Clémence.

— După cum arăți, mult te mai pricepi tu la crema Chantilly, i-o întoarse Marthe Noël, aparent vexată de remarca puștoaicei.

Surprinsă de violența vorbelor, Julia se uită cu atenție la dolofana aceea cu ochii roșii și cu nasul strălucind de grăsime, în mijlocul feței. Dar, negăsind ce să îi spună, se mulțumi să o urmeze.

Înăuntru, casa era umedă și stătută, așa cum sunt locuințele abandonate mult timp.

— Frigiderul funcționează. Pentru gaz, butelia e încă plină. Dacă aveți reclamații, vă adresați agenției.

Marthe o cercetă îndelung pe Clémence, fără să zică nimic. Cu brațele pe lângă corp, nemișcată și mută. Apoi spuse:

— Nu știu dacă a fost o idee bună să vii aici cu puștoaica.

— Fata mea are 14 ani, nu mai e un copil.

— Atunci trebuia să poarte o fustă mai acătării.

— Gata, ajunge! E a doua oară când vă luați de fata mea, însă singura persoană care are dreptul să o critice sunt eu!

— Ei, dar nu vă ambalați și nu-mi leșinați acum pentru două vorbe mai aspre! Nu-s genul mămos.

Dezarmată de întorsătura pe care o luase conversația, Julia îi aruncă, totuși, o privire furioasă.

— Mulțumim! Acum puteți să ne lăsați. Suntem obosite.

Rămase singure, Julia și Clémence aduseseră bagajele din mașină și aranjaseră cele câteva provizii cumpărate pe drum. Cât ravioli se încălzea, Julia își aprinse o țigară.

— Mamă, nu vreau să rămânem aici.

— Când vinul e tras…

— Nu ești obligat să-l bei… Ai văzut ce monstru?!

— Stă acolo sus, la „castel”. Nu ne mai întâlnim cu ea. Nu o să ne stricăm vacanța din pricina ei. Ce cameră îți alegi?

Clémence optase pentru o cameră mobilată cu un pat mare și un crucifix. Julia se instală într-o cameră identică; doar patul era puțin mai îngust, acoperit cu o plapumă groasă și călduroasă.

Ravioli erau fierbinți. În jur erau mese, bufete, comode, dulapuri. Doar mobile grele care parcă prinseseră rădăcini în parchetul vechi. Mirosul greu era acoperit de un deodorant de cameră ieftin. Pe frigider era un ceas prăpădit și strâmb, care arăta șapte și zece. Era în urmă. „Iată un ceas care pierde timpul”, murmurase Julia. Julia era specialistă în apoftegme.

— Apoftegma?

— Maximă care merită reținută, explicase Julia.

Așa era Julia, adora să folosească termeni înțeleși de puțină lume.

— Ce treabă am eu cu apof-tâmpeniile tale? Mamă, de ce am venit aici? Din cauza cărții tale?

Proasta dispoziție a fetei nu avea limite.

— Scumpa mea, sunt în întârziere foarte mare. Am încasat-o de la Marius, editorul meu. Trebuie musai să mă izolez ca să lucrez. Începând de mâine, găsim ceva de făcut și pentru tine. Sigur sunt cluburi, Groumenville are și o bibliotecă publică…

— O bibliotecă, dar nu cluburi de noapte!

Julia râse.

— Nu ai decât 14 ani, chiar de ar fi, nu ți-aș da voie.

Se ridică și îi puse șalul pe umeri.

— Du-te după aparatul foto, a rămas în mașină.

Când Clémence se întoarse, mamă-sa plutea.

— Cléminou, știi că am devenit *egregoristă*?

— Ce?

— *Egregoros* e un cuvânt de origine greacă, care înseamnă cel care veghează. Emoțiile noastre sunt în stele și transmit o energie nouă. Putem citi acolo informații despre subconștient.

Julia ridică ochii ca să se confrunte cu forma gândurilor ei, ascunse în întuneric. În acele momente, Clémence o adoră pe maică-sa. Farmecul ei venea din această spiritualitate inaccesibilă. Julia era că o nebuloasă, imposibil de prins și de înțeles.

— Mamă…

— Ce e scumpo?

— Privește-mă!

Julia se întoarse spre obiectiv.

— Spune „*cheese*”*,* mamă!

— *Cheese*, scumpo?

Julia surâse când flashul o luă pe nepregătite. Fotografia o imortalizase visând la stele.

Clémence stătea cu fotografia în mână, printre morminte. Oare cât era ceasul? Începuse să cadă o ploaie măruntă. Auzi un fâsâit și tresări. Cădea noaptea, rămăsese singură în cimitir. Omul cu grebla dispăruse.

2. Canalia

Tot, tot, tot, veți ști tot despre impostori, șarlatani, pungași, hoți, coțcari, borfași, potlogari, şnapani, pezevenchi, pișicheri, panglicari, papugii, mincinoși, escroci, păcălici, epigoni, profitori, ticăloși, răufăcători, prădători, vagabonzi, târâie-brâu, plagiatori, falsificatori, ipocriți, cabotini, prefăcuți, indivizi dubioși și de rea-credință, inși cu două fețe…

Marius, ieșind 21 de ani mai târziu de La Closerie des Lilas, inspiră aerul proaspăt înainte de a se sui în autobuz. O zărise pe Julia intrând în stația de metrou. În autobuzul 91, se gândea la cât costă contractul Juliei dacă nu îl respectă. Știuse să fie fermecătoare și seducătoare. Să îi pună în vitrină pe escroci era o idee bună, subiectul era tentant. Putea fi întins la nesfârșit într-un serial televizat care ar fi câștigat un public fidel. În timpul prânzului, Marius se lăsase antrenat, dus de entuziasm. Spera, totuși, să o fi convins pe Julia să se pună pe treabă. Însă trebuia să se convingă de asta și pe sine. Scriitoarea băuse și promisese cam multe.

Marius se știa influențabil, vigilența lui se cam clătina în fața zâmbetului unei femei. Zelul îl lua pe sus și își mai pierdea din discernământ. Nu pentru că ținea să fie pe placul celorlalți cu orice preț sau pentru că lua în seamă gura-lumii; din contra, dădea dovadă de un exces de încredere la fiecare situație în parte și asta îl îndepărta de adevăr. Marius era un optimist convins, victimă a propriei bunăvoințe.

Ca să-și mai schimbe ideile, coborî în Montparnasse.

La FNAC, își cumpără un walkman la modă. Sony făcuse un model care permitea și înregistrarea. Își cumpără și căști, casete și baterii. La cărți, se regală răsfoind o cărticică. *Despre decadență în arta minciunii,* de Mark Twain, care se indigna în fața minciunilor stângace, rudimentare, la fel de supărătoare ca adevărul. Autorul afirma că realul fad și trist nu oferea nicio siguranță, iar o minciună putea transforma ficțiunea în realitate. Să minți cu eleganță era o abilitate fermecătoare, demnă de a fi deprinsă în școli, din fragedă pruncie. Într-o societate în care aparența adevărului trecea în fața adevărului însuși, minciuna devenea aliatul cel mai sigur al omului. Să mistificăm cu grație, cu capul sus și fără falsă pudoare. Mark Twain încheia:

„pentru că doar nebunii și copiii rostesc adevărul, minciuna aparținea adulților și înțelepților”.

Odată ajuns la editură, Marius trimise cartea lui Mark Twain și walkmanul Juliei James. „Iată ceva care să vă însoțească la lucru. Nu uitați de promisiunea făcută, să terminați cartea până la sfârșitul verii”.

Înregistrările Juliei! Marius sări în sus. Le primise odată cu dosarul despre *Marea artă a micilor escrocherii*, la câteva zile după accident. Oare unde le puse?

— Victorine, nu știi cumva unde le-am pus?

— Dacă ai avea puțin mai multă grijă de lucrurile tale!

— Răspunde-mi la întrebare!

— Ăsta e răspunsul pe care ți-l dau. Vezi în garaj, acolo ți-ai depozitat arhiva de la Jatakam. Nu uita să cumperi pâine.

— Sunt în stare să fac două lucruri în același timp.

— Serios? Atunci zâmbește-mi și du gunoiul!

În garaj, Marius găsi cutiile de la Jakatam. Sus, pe o ladă pe care scria „veselă”. În căutarea unui taburet, atenția îi fu atrasă de vechiul trenuleț de jucărie al lui Alexandre. Omuleți rătăciți pe peron. Sala de așteptare plină de lume. La ghișeu, un funcționar dădea bilete, un hamal căra bagaje. La „Bagaje” era scris: „Nu le păstrăm mai mult de 24 de ore”. Panourile anunțau mersul trenurilor. Marius dădu drumul la difuzoarele care anunțau o întârziere de zece minute a trenului Paris-Lyon. Lille-Bruxelles avusese o problemă pe traseu. O deraiere făcuse multe pagube. Nu se știa, pentru moment, dacă erau și răniți. Marius participă la operațiunile de salvare, chemă o ambulanță și se oferi pompier voluntar.

— Le-ai găsit?

Victorine era în prag.

Marius abandonă fără tragere de inimă transportarea răniților și ridică ochii.

— A, arhivele! Cred că sunt acolo sus.

Și arătă cu mâna un raft.

— Te ajut.

Marius se sui pe taburet și Victorine luă cutia pe care o coborî el. Îl sărută pe frunte și îi aduse aminte că cina era înainte de opt. În prag, a vrut să îi spună de pâine și de gunoi, dar s-a abținut.

Rămas singur, Marius rememora anii când lucra la Paris. După studii de Litere, debutase la Perrin, editura din piața Saint-Sulpice, înainte de a se

angaja la Jakatam, care publica eseuri de istorie. Având o difuzare la scară mică, Jakatam cunoscu, totuși, câteva succese bunicele. Marius era acolo când agitator, când moderator, când profet. Era literat și avea fler la public. Marius știa cum să scoată ce era mai bun din autori. Se pricepea și să vândă, îi plăcea amestecul de genuri: proză, poezie, teatru. Alegeri cu risc inclus.

În ciuda reușitelor lui, Marius nu făcea parte din clanul Jakatam și nu fusese niciodată în largul lui la editură. Gestiunea afacerii revenea membrilor familiei, singurii proprietari. La momentul bilanțului, amânarea Juliei James atârna greu. I se reproșă lui Marius imprudența de care dăduse dovadă. Adunând plusul cu minusul, la ce se ajunsese? Întârzieri, termene nerespectate, avansuri de plată excesive și dejunuri exorbitante. Atunci i se luă postul de director adjunct și fu dat unui nepot, care nu făcea diferența între contabilitate și o savarină.

Conștient că nu mai avea multe zile la Jakatam, Marius profită de moștenirea mamei Victorinei și deveni acționar la o librărie din Rouen. În centru. Simțul lui de comerciant și volubilitatea lui i-au adus numai beneficii. Librăria se transformă în referință pentru cărțile de gastronomie. Se schimbau rețete, iar Marius, care încă mai scria la cartea lui despre savorile emoționale, testa fel și fel de meniuri pe o clientelă încântată și captivă. Cuplul Victorine-Marius se instalase la Bois-Guillaume și ducea o viață liniștită de provincie. Când, în urmă cu un an, imobilul în care se găsea librăria fusese vândut pe bucăți unui dezvoltator, Marius nu mai putu să-și continue activitatea. Prețul chiriei era prea mare. Avea de ales: fie să cumpere altceva, fie să își caute altă slujbă, fie să se pensioneze. Până la urmă alese această variantă. Avea ceva economii și cheltuieli puține. Casa era plătită, iar Alexandre aproape autonom. Pensionarea lui Marius nu însemna un viitor negru. Victorine era mai tânără decât el și mai lucra ca jurnalist colaborator pentru câteva reviste de decorațiuni. Slujba asta o lăsa stăpână pe timpul ei, dar nu o rupea cu totul de viața activă.

Desfăcând prima cutie, Marius scoase un dosar. Copii ale contactelor, scrisorile oficiale, agende și liste de cheltuieli. Marius înțelese, văzându-le, de ce editura își pierduse răbdarea. Găsi și toată documentația la cărțile despre Vidocq și despre Gaspard de Besse.

Cât despre *Marea artă a micilor escrocherii*, își găsi propriile lui notițe și comentarii și un carnețel cu arc, plin cu anecdote culese de către Julia. Totul era completat cu referințe, trimiteri, semne, asteriscuri. Bune la nimic, nu avea ce face cu ele.

Marius se opri să citească despre un vânzător de saltele care făcuse avere, propunându-le clienților produse care luau forma corpului, după cum dorea cumpărătorul. Studiase *Arta de a-ți alege sexul copilului,* carte scrisă de un anume doctor Millot. În considerațiile lui fiziologice, medicul susținea că poziția în care stătea femeia când avea loc ejacularea, putea determina sexul copilului. Astfel, copilul era băiat dacă femeia era înclinată pe partea dreaptă, mai mult decât pe stânga și fată, dacă era invers. În ultimul capitol, vânzătorul de saltele justifica rarele eșecuri ale metodei „saltelei potrivit de înclinate”. Soția virtuoasă a ducelui de Orléans fusese sfătuită – după ce născuse doi băieți – să schimbe locul în pat cu soțul ei, care îi turnă, rapid, două fete. Fără să-și piardă cumpătul, femeia putea să alterneze băiat cu fetiță, după preferință. Exista și pericolul să facă gemeni, tripleți sau cvadrupleți, de același sex, dacă nu avea grijă cum se așeza pe saltea. Așa se explicau gemenii contesei d’Usson și cele trei fete identice ale doamnei Lemarchand.

Istoria asta stârnea doar zâmbete, la drept vorbind.

— Ce să fac eu cu asta?!

În garaj, Marius își amintea ultima conversație cu Julia.

— Nu mă mai stoarceți ca pe o lămâie. Aveți încredere în mine!

Vocea Juliei tremura, părea la capătul puterilor.

— Julia, m-ați dezamăgit!

Nu te mai gândi la asta.

Marius puse la loc carnețelul. Își promise să citească totul înainte de a se întâlni cu Clémence. Îi datora asta.

În fundul cutiei erau casetele. Nu le ascultase niciodată. Se întrebă cum să facă. Nu mai exista suport pentru astfel de înregistrări. Poate fiu-său, Alexandre, să găsească vreun aparat pe Ebay.

Ultima foaie manuscris, îl făcu să zâmbească. Își notase, de obicei, impresiile de la ultima întâlnire cu Julia, La Closerie des Lilas.

Iunie 1989.

Cum să convingi un autor să-și termine manuscrisul!

Pentru egletinul poșat *à l’anglaise*, peștele trebuie pus la saramură și apoi afumat la temperatura joasă la foc de turbă. E *bixa orellana*, acest arbust din America de Sud, care dă culoarea oranj preparatului. Egletinul se marinează în lapte cald aromatizat cu usturoi și cu ghimbir. Focul trebuie dat la mic. În farfurie se adaugă un ou poșat, peste, sos cu unt și coajă de lămâie.

Cum să contracarezi efectele nefaste ale ghimbirului cu vin de Burgundia.

Ca să păstrezi toată savoarea desertului, cântați cu Red Skelton, *Madame, I love your Crêpes Suzette.*

Lui Marius îi amorțiseră picioarele așa că fu nevoit să se ridice. Era opt deja. Era în întârziere, nu mai putea să cumpere pâine și să ducă gunoiul. Când? Așa că nu îi mai rămânea decât zâmbetul, ca să fie iertat.

— Ai găsit ce căutai?

Marius povesti ce pescuise din notițele Juliei.

— Știi că sunt 34 de false prințese Anastasia, răsărite după execuția membrilor familiei Romanov? Mai e și Frank William Abaganale care, între 1948 și 1974, a fost pilot de linie, profesor, avocat și doctor… și multe altele înainte de a-și oferi serviciile de expert FBI, în impostură. Fără a mai vorbi de Ponzi…

— Ăla cu piramida?

— Da, un sistem de fraudă financiară.

— L-a pus și pe Madoff?

— Nu are cum, Madoff a fost demascat abia în 2008, mult după moartea Juliei. În alt stil, ai povestea Thérèsei Humbert.

— Îmi spune ceva numele ăsta…

— Suntem în 1879 și Thérèse Humbert pretinde că e moștenitoarea unui american căruia i-a acordat primul ajutor într-un vagon, căci acesta făcuse o criză de inimă. Ca să valideze această moștenire, a fabricat un întreg proces cu care ajunge până la Curtea de Casație. Timp de douăzeci de ani e considerată o bogătașă care trăiește pe picior mare, până când un judecător deschide seiful unde trebuiau să fie dovezile succesiunii. Înăuntru nu erau decât o cărămidă și un penny. Escrocii au simțul umorului.

— Și pe cel al punerii în scenă. Facem o partidă de cărți la cafea?

Marius și Victorine cinaseră în grabă. Acum erau așezați la o măsuță din lemn de măslin, frumos sculptată și acoperită cu o țesătură matlasată. Aveau obiceiul să joace cărți din când în când. Marius pierdea, Victorine trișa. Numai puțin. Drept consolare, făcuse caramele de casă, care se lipeau de degete și de dinți.

— Am păstrat fișa despre dejunul La Closerie de Lilas.

— Oh, tu și rețetele tale date naibii! Parcă asta ți-ar fi de vreun folos…

— Te înșeli. Notițele mi-au amintit că i-am dăruit un Walkman Juliei. Era un accesoriu la modă. Mai am și casetele.

— Le-ai ascultat?

— Nu vedeam de ce. Le-am primit după accident.

După ce mai puse o carte, spuse:

— Notițele amfigurice ale Juliei erau inutilizabile.

— Amfi cum? Nu poți vorbi omenește?
— Sunt un apărător fervent al cauzelor pierdute. Draga mea, e de datoria mea să folosesc cuvinte ca amfiguric, coțcar și chiverniseală, ce sunt pe cale de dispariție. Acuși n-o să mai fie nici în dicționare.
— Și cum îl pui pe amfiguric asta în conversație? Ce înseamnă: amfiteatru gol sau liguric?
— Doar ceva obscur și confuz.
— Bietul meu Marius, tu ești amfiguric.
— Așa o fi, dar admiră-ți soțul coțcar care face coțcării din dragoste…
Marius o mângâia pe braț, dar Victorine, prinsă cu totul în jocul de cărți, nu reacționă.
— Și când vine fata Juliei?
— Poimâine. I-am propus să mai rămână o noapte, înainte de a se întoarce la Paris.
— Cu ce se ocupă?
— Profesoară de pian, din câte am înțeles. Ei, trișezi!
— Așa e la jocul de cărți, dragule!
Chipul Victorinei radia de mulțumire. Îi plăcea să câștige. Și mai mult decât atât, dorea să-și pună în corzi adversarul fără că acesta să își dea seama. Marius, care o observă în secret, se gândea dacă nu cumva practicile ei nevinovate puteau fi incluse în cartea nescrisă a Juliei. Violarea unei reguli admise de comun acord, elanul cu care adora să îi înșele pe ceilalți, euforia de a nu fi prins în delict, făceau parte din resorturile de bază ale trișatului. Mai e și trauma narcisistă de a nu fi pierdut vreodată ceva și de a se pierde în labirintul stimei de sine.
Victorine o făcea acum pe nepăsătoarea, chipurile, sinceră. Dorința de câștig trecea în fața celorlalte, dar când era victorioasă se prefăcea că nu conta. Precum copiii prinși la borcanul cu dulceață, care declarau că nu le place dulceața. Victorine s-ar fi indignat grozav dacă i s-ar fi spus că e o trișoare. Oare fiecare joc are trișorii lui?
Era cât pe ce să se lanseze în subiect, când Victorine căscând, anunță:
— Dorm din picioare, mă duc să mă culc.

— Putem reveni la pierderea de memorie?
Tom oftă, o luau de la capăt!
La a doua ședință, carnețelul cu coperți galbene de piele era la locul lui,

pe genunchii doctorului Woods. Dar nu îl deschise, dădu stiloul deoparte și surâse.

— Unde erați când ați primit telefonul acela atât de ciudat? Mi-ați spus că în casa tatălui dumneavoastră.

— E casa aia mare, în calcar alb, care se vede de pe drumul între Étretat și Groumenville. Un fel de Taj Mahal normand.

Când se ridicase casa, fuseseră sfătuiți să evite acel loc. Într-adevăr, când ploua tare, pământul devenea mâlos și alunecos. Surd la recomandări, capul familiei Saint-Just construise acolo casa la care adăugase o verandă și o pergolă, lângă un bazin cu pești roșii și cu nuferi. Puțin mai într-o parte, în păduricea din apropiere, fusese restaurată o capelă veche. Din cauza fagilor care înconjurau proprietatea, lucru tipic pentru ținutul Caux, numele dat de localnici a fost Faget. Odinioară, casa domina fabrica de ceasuri construită de străbunicul lui Tom. De acolo puteau fi supravegheați muncitorii, sosirile, plecările și cheful lor de lucru.

— Găsiți fotografii la biblioteca municipală, explică Tom. Când fabrica și-a închis porțile definitiv, primăria a preluat clădirea și terenul, dorind să facă în loc un soi de muzeu. Din lipsă de bani, construcția s-a ruinat și a fost vândută unui proprietar de pământ. Actualmente, există un gard între cele două proprietăți.

În epoca de glorie, fabrica de ceasuri avea ferestre mari și o lucarnă, care luminau spațiul central. Muncitorii, care erau femei, în cea mai mare parte, echipate cu viziere, veste, mânecuțe și șorțuri, erau un batalion de mâini harnice. Foarte preocupat de rolul social, primul din Saint-Just, mic de înălțime, dar cu un spirit larg, prezida tot ce putea fi prezidat și își ruga interlocutorul să-l numească „domnul Președinte”.

După închiderea fabricii, vila începu o nouă viață.

— În fiecare tragedie este și o doză de umor.

Woods așteptă ca Tom să spună mai multe.

— În anii șaptezeci, arborii atinși de cancerul plantelor au fost tăiați, în afară de unul. Un singur fag a scăpat, cel care separa casa cea mare de dependințe. Într-un an, a avut loc un accident, una dintre chiriașele casei s-a lovit puternic de acel fag și și-a pierdut viața. S-a dat vina pe arbore și a fost tăiat și ars. De atunci, pentru că nu mai sunt fagi, vila se numește Saint-Just.

Tom făcu o pauză.

— Când tata a devenit celebru cu metoda lui, proprietatea a revenit la o a treia viață. A fost transformată în centru de conferințe. Grajdurile au devenit

dormitoare comune, s-a făcut chiar și un amfiteatru și un refectoriu. Casa cea mare e prea greu de întreținut și de încălzit.

— Acolo locuia tatăl dumneavoastră?

— Tata avea șaptezeci de ani când a murit. Cu cinci ani înainte, și-a vândut cabinetul de avocat și și-a cumpărat și un apartament la Paris, în strada Varennes, că așa era șic, și și-a păstrat vila Saint-Just ca reședință principală. Era grota lui. Persoană publică, mereu în lumina reflectoarelor, prefera, zicea el, să se regăsească în această vizuină familială.

Casa ar fi părut mare dacă nu ar fi fost umplută până la refuz cu obiecte de tot felul. Peste tot domnea dezordinea: statuete grecești, Buddha, lămpi cu ulei, încălțări chinezești, hipocampi, semafoare, hărți. Straniu loc plin de curiozități. Spațiul era sufocant, prăbușit sub corpuri amputate și dezarticulate, cioburi de sticlă: dansatoare fără brațe, scriitori fără inspirație, muzicieni fără instrument. Aici totul trăia supravegheat de automate uzate, de spioni neobosiți, ascunși în întuneric și în tăcere.

— De ce automate?

— Vechi piese de la fabrica de ceasuri. Cele mai bune erau păstrate într-un depozit.

— Tatăl dumneavoastră era colecționar?

— Era un colecționar compulsiv: de mecanisme de ceasuri, de onoruri, de minciuni.

— Văd că sunteți foarte acru de fiecare dată când vorbiți despre tata.

— Îmi spunea mereu că nu sunt bun de nimic.

— Bun de nimic?

Tom se uită la ea. Nu era obișnuit cu jocuri de cuvinte, în cele din urmă, reluă:

— În orice caz, mă considera un saltimbanc, un ratat. Banii au viciat mereu relația noastră. Bătrânul avea portofelul plin și inima goală. Când am închis firma, i-am cerut un ajutor, fie și sub formă de împrumut. Răspunsul lui a fost mereu același: „Băiete, drept cine mă iei? Un bancomat, pui codul „tată” și banii curg? Pentru un distribuitor de hibiscus, sunt cam scumpe pretențiile tale de independență și de libertate… Dacă viața ta curge cum îi place, nu ai decât să te apleci și să bei!”

Woods surâse.

— Tatăl dumneavoastră avea darul formulelor. Ce părere avea mama despre asta?

— V-am zis, mama era japoneză. Era ucenică într-o frizerie când l-a

întâlnit pe tata. Combinația nu a ținut. Când aveam trei ani, s-a recăsătorit cu un japonez. Oficial, părinții mei au avut relații cordiale. În realitate, nu au păstrat legătura.

— Tatăl dumneavoastră a inventat metoda Saint-Just? I se spunea Fenix, cred.

— Tata se credea nemuritor, capabil să renască din cenușă. Fenixul își construiește, o dată la o sută de ani, un rug pe care arde. După aceea, reapare.

În anii optzeci, Maxence de Saint-Just, profitând de avantajele fiscale în cazul formării continue a salariaților, a avut ideea de a pune în practică un mecanism de ajutorare a celor aflați în șomaj, ca să poată lua viața de la capăt. Experiența lui de avocat îi spunea că fiecare om are dreptul la o a doua șansă, mai ales delincvenții care își ispășiseră pedeapsa.

— Tata a devenit foarte influent. Succesul fundației stătea în faptul că alegerile nu erau condiționate de bani, de clase sociale și de diplome. TOTEM: tutoriat, originalitate, talent, empatie, motivare era sloganul școlii.

— Și?

— În realitate, TOTEM, care avea ca scop oficial redescoperirea potențialului uman, urmărea doar operațiuni de natură piramidală. Membrii organizației erau supuși unei manipulări mentale.

Psihoterapeuta își încrucișă picioarele și se foi în scaun.

— Cred că erau doar niște zvonuri. Tatăl dumneavoastră nu trebuia să devină cavaler al Legiunii de Onoare?

— Cu câteva luni înainte, se anunțase apariția unei cărți: *Dedesubturile metodei Saint-Just. Decriptarea unui comportament sectar.* Se promiteau, în exclusivitate, dezvăluiri asupra fundației unde adepții erau transformați în sclavi printr-un șantaj permanent. Subalimentare, lipsă de somn, hipnoză colectivă.

— Multe dintre structurile care țin de dezvoltarea personală sunt suspectate că ar dori să exercite raporturi de influență, îl întrerupse Woods. Termenii esoterici de tipul grija energetică, eliberarea conștiinței, trezire spirituală, gestionarea stresului sunt un suport perfect pentru îndoctrinare. Nu e în mod necesar adevărat…

— Adevărat sau nu, tatăl meu știa cum să pice în picioare. TOTEM avea binecuvântarea autorităților. Cartea nu a apărut niciodată.

— Și dumneavoastră ce credeți?

— N-am fost niciodată prea atent la asta. Tata îmi spunea că sunt

indiferent, eu lui, că are idei fixe.

Tăcerea deveni grea. Nu se mai auzea decât pendula. Cu o voce îmblânzită, doctorul întrebă:

— Cum a murit tatăl dumneavoastră?

Decesul lui Maxence Saint-Just surprinse pe toată lumea. Ca Molière, avocatul murise pe scenă. Să dea ortul popii chiar când primea Legiunea de Onoare, era de un tragi-comic remarcabil.

Recepția trebuia să reunească apropiații lui Saint-Just, pe proprietatea privată a unui secretar de stat de la Ministerul Muncii, el însuși cavaler al Legiunii de Onoare.

După autorizația eliberată de Cancelarie, omul își pusese la dispoziție conacul. Era o reședință situată pe malul Senei, lângă Villequier, acolo unde la 4 septembrie 1843, una dintre fiicele lui Victor Hugo, Léopoldine și soțul ei, Charles Vacquerie, se înecaseră. Barca cu pânze în care se aflau fusese prinsă într-un vârtej. Trebuia oare să vadă în asta o premoniție?

Ceremonia începuse de ceva vreme, când Maxence Saint-Just dădea semne de nerăbdare bătând cu degetele în portțigaret. Avea nevoie să fumeze o țigară, era evident. Era prost dispus, și după ce zvârlise câteva vorbe de circumstanță, ieșise singur, traversase grădina și se duse pe malul Senei. Ferit de priviri, își aprinse o țigară. Dar din cauza problemelor cardiace, îi era interzis cu desăvârșire să fumeze. Fusese văzut de către un trecător și mersul său era șovăitor și mișcările dezordonate.

— Totul e în regulă?

Maxence Saint-Just dădu din mână enervat. Îl expediase pe respectivul, cu un „ia mai lăsați-mă în pace!”, sau ceva pe aproape.

Fuseseră ultimele lui cuvinte.

Apoi nimic, silueta lui se pierduse în ceață.

Tom primise telefonul trei zile mai târziu. Garda fluvială pescuise un corp. Era vorba, desigur, de tatăl lui. „Veți putea veni, domnul secretar de stat vă pune la dispoziție o mașină”.

Drumul între Paris și morga din Lillebonne, unde fusese depus corpul, îl făcuse însoțit de un oficial, care trebuia să domolească indignarea că omul murise tocmai când primise Legiunea de Onoare.

— Presupun că nu ați participat la ceremonia de decernare, nu?

Oficialul se sufoca în costumul închis la culoare, prea strâmt pentru gabaritul lui. Dădea impresia că îl împrumutase de la un coleg mai slab. Poate că era doar o ținută pentru această circumstanță. Oare era un vestiar

plin cu costume pentru situațiile tragice?

— Tata și cu mine nu eram prea apropiați. Sunt o pată pe blazonul lui. Ce s-a întâmplat?

— Tatăl dumneavoastră a părăsit brusc ceremonia. În mod evident, nu se simțea bine. Avea probleme de sănătate?

— Conversațiile noastre, rare, se încheiau brusc. Îmi zicea că „merge”, nici rău, nici bine.

— Avea dușmani?

Tom ricanase.

— Era genul de persoană publică pe care o detestam din toată inima. Avea puțini prieteni, dar mulți slujitori. Fiind influent, era înconjurat de curtezani. De ce mă întrebați?

— Înainte de a-și începe discursul de mulțumire, se arătase nervos. Între două gustări, se plânsese că era victima unui linșaj mediatic. Se declarase vulnerabil.

— Vulnerabil! glumiți! Avea ditamai egoul.

— Cu cât suntem mai sus pe scară, cu atât echilibrul e mai instabil. Nimeni nu știa ce îl preocupă, dar când s-a suit pe scenă, arăta ca un câine plouat. Alocuțiunea lui dezamăgise. Vexat, se scuzase, zicând că se duce să ia puțin aer.

— Nimeni nu și-a pus întrebări?

— Eram obișnuiți cu loviturile de teatru. Spectacolul era a doua sa natură. Toți au crezut că e vorba de o indispoziție. Să dispari de la o ceremonie organizată pentru tine era la înălțimea personajului. Nu, nu am fost surprinși, nici neliniștiți.

Funcționarul adăugase:

— Tatăl dumneavoastră avea o vilă în ținutul Caux, nu-i așa? Credeam că s-a dus acolo.

— Ați verificat?

— Am sunat acolo de mai multe ori, dar fără să trimitem poliția ca să evităm presa și publicitatea prea mare.

Domnul „Publicitate” tăcu. Mașina se oprise în fața morgii din Lillebonne.

Un polițist de la Garda fluvială și un bărbat, care se prezenta drept medic, erau în prag. Se pierdură în condoleanțe și repetară, cuvânt cu cuvânt, versiunea oficialului. Nimeni nu îl văzuse căzând. Un marinar dăduse alarma, pentru că văzuse sânge la elicea ambarcațiunii lui, la zece

km mai jos de Villequier sur Seine.

Corpul, foarte deteriorat, era totuși identificabil. Dacă circumstanțele dramei rămâneau încă neclare, era evident, din primele elemente ale anchetei, că Maxence Saint-Just se înecase. Își pierduse echilibrul și căzuse în apă. Era o tragedie, una dintre multele petrecute pe malurile Senei. Cei care cădeau în apele reci ale fluviului, rar scăpau. Pentru că nu existau îndoieli asupra cauzei morții, permisul de înhumare fusese eliberat fără autopsie. Notorietatea lui Maxence Saint-Just impunea respect.

— Fiți pregătit, nu e o priveliște plăcută!

Tom îi urmase pe cei doi bărbați în locul aseptic unde era depus corpul. Nu mai văzuse cadavre până atunci.

Maxence Saint-Just zăcea îmbrăcat, din cap până în picioare, pe o masă. Purta un costum care nu era mărimea lui, pantalonii erau scurți și lăsau să se vadă – grotesc – șosetele și gleznele. Fața îi era de nerecunoscut, storcită că o prună. Tom se aplecă să îi închidă ochii. Dar Maxence nu mai avea ochi, nici pleoape. Găvanele goale ale ochilor îl fixau cu insolență. Și mort, tatăl lui îl sfida.

Mâinile lui Tom se plimbară în van pe chipul acesta desfigurat. Ar fi vrut să aibă ceva de la tatăl lui, o amintire intimă, ceva de păstrat în inimă. Dar nici urmă de tandrețe sau de vulnerabilitate la acest stârv. Tom se simțea complet dezarmat. Pierdu noțiunea timpului și abia mai putea să respire când un polițist îl bătu pe umăr și îi arătă, pe o masă, obiectele rămase de la tatăl său: fularul, sau ce mai era din el, și portțigaretul. Și portofelul cu actele de identitate. Nu telefon, nu baston. Probabil le scăpase în apă și se duseseră la fund.

— Urmarea o cunoașteți, fără îndoială.

Tom, stăpânindu-și emoțiile, o privi pe Woods, care nu mai nota nimic în carnet.

Presa relată această moarte spectaculoasă. Pasărea Fenix aflase că era muritoare. Oare urma să renască din cenușă? Felicitările pentru Legiunea de Onoare se transformară în necrolog la Madeleine, câteva zile mai târziu. Conform ultimei dorințe, cenușa lui Maxence Saint-Just fu împrăștiată la Père Lachaise. Poți regreta un tată care nu dădea doi bani pe tine?

Tom plângea ca un copil în fața doctorului Woods.

— Ne oprim aici, făcu terapeuta, punând stiloul jos.

Cu o voce pe care o dorea blândă, îi explică lui Tom că pierderea de memorie se datora mecanismului de apărare, ca să facă față șocului.

Telefonul pe care credea că îl primise, era de fapt materializarea unei ultime încercări disperate de a comunica cu tatăl său.

— O persoană din opt a avut cel puțin o halucinație auditivă în viață, menționă Woods.

— Apelul acela fusese, totuși, atât de real!

— E tipic pentru ruperea raportului dintre percepție, eveniment și mediu. Luați medicamente?

— Mi se bagă pe gât ca unui câine recalcitrant.

— O ultimă întrebare. Ce așteptări aveți de la terapie?

— O curățare în profunzime, ca să o iau de la capăt.

— Ca să vă duceți unde?

— N-am nici cea mai mică idee.

— Să admitem că sunteți într-o situație psihică de disconfort, de care doriți să scăpați.

— Nu vă plătesc ca să îmi spuneți că sunt alții mai nefericiți decât mine.

— Și totuși, e adevărat. Asta nu vă liniștește? Singurătatea e mai ușor de dus știind că sunt și alții care o duc.

Cafeaua de la hotel e de rahat. Clémence era toată numai nervi. Își puse puloverul pe dos. Ploua. La radio, erai sfătuit să îți pui ghete și să ai umbrelă. Gardul de la vila Saint-Just rămânea ferecat. Totuși, primise un fluturaș în care se spunea că miercurea și vinerea după-amiază Fundația Saint-Just asigura o permanență la vilă. Pe spate, o hartă cu indicații cum să ajungi acolo, dacă veneai dinspre oraș.

Groumenville era un târgușor drăguț, care se dezvoltase în jurul căsuțelor medievale ce concurau cu câteva construcții din piatră albă, martori ai secolelor de comerț și industrie. Cruțat în chip miraculos de războaie, probabil din pricina vecinătății cu spitalul, orașul avea un farmec desuet. În rest, nimic deosebit, în afara acestei clime umede și a cerului unit cu pământul în nuanțe brumării.

Traversată de un râu, localitatea era despărțită de un pod care unea orașul de sus cu cel de jos. Pe malul drept: primărie, poștă, bibliotecă, școală privată. Pe malul stâng: teren de fotbal, centru pedagogic și liceul Prévert. Ca să faci cumpărături, trebuia să traversezi un bulevard străjuit de felinare, cocostârci cu ciocul luminos. Între prânz și ora două, nici țipenie. Groumenville păstra arta de a trăi pe îndelete. Nu mâncai, ci luai dejunul.

Iarna se mânca macrou cu muștar, iar toamna pui cu verdețuri și cu usturoi.

La Sărbătorile de Crăciun și de Anul Nou, orașul se desfăta cu prăjituri cu mere și migdale, în formă de pasăre, tradiție tipic normandă.

La periferie, locuințele sociale dădeau spre câmp. Fermierii erau stăpâni absoluți acolo. După un viraj, Clémence dădu de un drum de țară. La o casă era pusă o plăcuță cu anunțul:

„Vindem rațe.
Suntem producători”.

„Rațele și gâștele trebuiau îndopate, dar aduceau un câștig bunicel”. Clémence surâse. Nu știa de unde îi venise fraza asta, îi amintea de o replică de film.

În sfârșit, ajunse la vila Saint-Just.

Parcase în fața panoului „Parcarea interzisă”.

Ce timp mizerabil. Poarta închisă. Interfonul mut. O zi de tot rahatul.

Ca să se apere de ploaie, rămase în mașină. Telefonul sună. Iar tata. Ca să dreagă relația cu fata, Mickael o bombardă cu sms-uri:

„Îmi reproșez întruna că nu ți-am spus nimic de boala maică-tii, sunt furios pe mine și pe călugărița asta apărută din senin, furios că ai aflat că mama trăia prin desene. Scumpa mea, nu sunt un trădător, hai să ne împăcăm, nu mai suport să mă respingi, te iubesc, tata”.

Clémence era să șteargă mesajul, dar a văzut că mai era unul:

„Iartă-mă, m-am calmat, sunt nedrept, ai dreptul să fii supărată, mă faci să sufăr. Ai nevoie să fii ajutată, nimeni nu poate trece singur printr-un astfel de eveniment, fără să se aleagă cu câteva cicatrici. Lasă-mă să te ajut, tata”.

Răspunsul nu întârzie, necruțător:

„Lasă-mă în pace!”

Abia trimise mesajul că cineva îi bătu în geam, speriind-o.

— Ce faceți aici?

— Aștept secretara, mi s-a spus că asigură o permanență.

— N-o să vină. Nu ar trebui să stați aici, e interzis.

— Dar nu încurc pe nimeni.

— Și tot e interzis.

— Se poate intra cumva?

— De ce?

Clémence coborî din mașină. Sub ploaia torențială deveni elocventă, picăturile de ploaie puteau trece drept lacrimi. Voia să vadă locul unde mama ei avusese accidentul. Era un soi de pelerinaj.

— Bine. Urcați!

Clémence se urcă într-o camionetă, staționată în fața porților forjate care se deschiseră cu un bip automat. Bărbatul era grădinar și purta o salopetă, bocanci și cascheta. Așezată la dreapta lui nu îl vedea prea bine, avea și o barbă mare. Era imposibil să spui câți ani avea, doar dacă te uitai la mâinile lui ridate, ușor tremurătoare, realizai că nu era tânăr. De mai multe ori, se scărpină la gât și pe față. Era clar că avea o iritație la piele. Privit din profil, avea nasul drept și bărbia proeminentă. Mai mult bombănea. Nu prea era simpatic, mai degrabă ciufut și ostil. Poate nu chiar ostil cât circumspect. Toată ființa lui degaja neîncredere.

— Aici s-a făcut un centru de sănătate și de recuperare, chestii de respirație conștientă și asistență. Nu o să mai recunoașteți nimic. Grajdurile sunt dormitoare. Fosta casă a portarului a fost dărâmată. Și arborele care a omorât-o pe mama dumneavoastră a fost tăiat și ars.

— Vă aduceți aminte despre asta?

— Mi-aduc aminte de dramă, dar habar n-aveam că femeia avea o fată.

— Da, eram acolo, am văzut totul.

Grădinarul tuși, horcăi și deschise geamul ca să scuipe afară. Lui Clémence îi plăcu această grosolănie. Nu suporta nici compasiunea, nici gentilețea când era vorba de mamă-sa.

— La sindicat, ne întrebăm ce se va alege de cursuri. Ce-o să se întâmple cu fundația Saint-Just după moartea lui Maxence Saint-Just.

— Totul depinde de fiul lui.

— Care fiu?

— Ăia din stirpea Saint-Just se reproduc. Când se termină, fac alții.

Individul ăsta ciudat făcu o pauză. Clémence avu senzația că stătea și îi pândea reacțiile.

— Și cum îl cheamă pe fiul ăsta? Aș vrea să-l întâlnesc.

— E la nebuni. Cred că o să vă înțelegeți.

Clémence tresări. Ce era de înțeles de aici? Nimic.

Grădinarul era impasibil. Niciun surâs, nici urmă de glumă, și nici dorință de a o răni.

— Pe atunci trăia aici o femeie sucită. Zicea că era menajera castelului.

— Cu o față de jder și ochi galbeni?

Clémence pufni în râs.

— Da, exact. Ce s-a ales de ea?

— Când i-a murit soțul, a fost internată la Sainte-Charité. Cred că acum zace la secția de paleative de la Centrul Spitalicesc.

— Demult?

— Stați să mă gândesc. În 1995, cred.

Clémence făcu un calcul rapid. Julia stătuse în spital până în 1999. Oare bătrâna Marthe o întâlnise?

Păstră întrebarea pentru sora Marie de la Miséricorde.

— Dacă Marthe asta, mai trăiește, câți ani să aibă?

— Nu contează, răutatea te conservă. Viața ei ține de un fir.

Din nou un scuipat. Grădinarul își frecă mâinile și îi deschise portiera.

Clémence coborî din mașină și întrebă dacă poate să facă un tur pe afară și în casă. Bărbatul, nemișcat, înțepenit în ghete, părea ezitant. În cele din urmă, dădu din umeri. O lăsă pe Clémence acolo și se duse spre o dependință în fața căreia era un tractor.

Singură, fata încerca să identifice vechile amplasamente. Erau și căsuțe în care erau cazați membri simpatizanți. În 21 de ani, spațiul fusese reinvestit în parc, sobru și *zen.* Aceste bungalouri erau independente de vilă. Toate ușile erau închise.

Ușa dinspre sud, de la vilă, era deschisă. Clémence răsuci o clanță grea de fier, intră într-un hol auster cu lambriuri de stejar. Din cauza storurilor trase, fiecare încăpere era întunecoasă, în timp ce vântul șuiera prin șemineurile goale. Huse albe acopereau mobilele. Ici și colo tablouri întunecate, saltele de relaxare, lumânări, boluri tibetane care se amestecau cu decorurile burgheze de modă veche. Contrastul era respingător. Ghiceai că încăperile astea nu mai serveau la mare lucru și nu mai erau locuite de o veșnicie.

O scară impunătoare ducea la etaj, dar un cordon bara trecerea, apartament privat.

Clémence, în ciuda curiozității ei, renunță.

Intră într-o sală largă și curată lună, pavată cu pătrate mari. Bucătăria fusese renovată complet pentru a găzdui mulți comeseni: blaturi de lucru, o hotă imensă, plăci electrice de gătit. Pe pereți erau agățate tigăi și cratițe profesionale.

Nimic nu indică, totuși, că spațiul fusese utilizat de curând.

Pe dreapta, era un coridor ai cărui pereți nu fuseseră văruiți.

— Toaleta e pe dreapta, a doua ușă.

Pe atunci, bucătăria nu era atât de impecabilă, ci mai degrabă încinsă și plină de praf. Mai mirosea și a acru. Cratițe, o tigaie pe aragaz și o cârpă boțită. Pe o etajeră, mai multe cutii una în alta și un bufet deschis era plin cu farfurii, platouri și pahare. La o masă acoperită cu o mușama, un bărbat în scaun cu rotile își dădea în cărți.

— Parkinson, mormăise Marthe, prezentându-și soțul.

Era a doua oară, de la sosire, când Julia și fiica ei mergeau la „castel”. Prima dată ca să se plângă de veșnicele pene de curent. Siguranțele săreau întruna. Iar acum veniseră să întrebe despre legenda șantajistului din Groumenville.

Menajera, cu pleoape grele ce acopereau ochii roșii, le invită să se așeze. Bodogănea întruna, neatentă la cei din jur. După ce turnă o băutură închisă la culoare într-o ceașcă de o curățenie îndoielnică, servi și niște tapioca în lapte îndulcit.

Clémence stătea ca pe ghimpi, Julia făcu o grimasă.

— Nu vă place? se burzului bătrâna.

— E foarte bun, minți Julia, plimbând lingura în lapte.

Cât despre Clémence, se uită cu dezgust la ochii ăia apoși care o fixau. Marthe, care fărâmiță biscuiți, începu să îi pună întrebări, cu un ton cam arțăgos.

— Și mie ce-mi iese dacă vorbesc?

— Mulțumiri. Vă citez în carte.

Julia rămase evazivă. Oare nu-și pierdea un timp prețios? Zilele de iulie zburau una după alta, în timp ce ea bătea pasul pe loc. *Marea artă a micilor escrocherii* era într-un punct mort, și, dacă reușise să facă un inventar al fraudelor și al imposturilor, îi lipsea firul conducător. Pe scurt, avea tema, dar nu și ritmul. Blocajul ăsta îi hrănea neurastenia. Cu cât făcea mai puțin, cu atât își pierdea puterea de a mai face ceva.

Ca să-și înșele teama de a nu termina la timp, se puse pe băut: vin și whisky, în timp ce Clémence o bătea la cap întruna, „Mama, mă plictisesc! Mama, când mergem la plajă? Mama, lasă-mă să merg în club, mama, mama…”

„La dracu’, fată, lasă-mă să lucrez, taci!”

Ca să aibă liniște, o înscrise pe Clémence la un club de echitație, Poney Club. Tentativă eșuată, Clémence, o pariziancă de 14 ani, care mersese la

zoo ca să vadă melci, fu înspăimântată de cai. Nici lecțiile de tenis nu au avut mai mult succes. Clémence voia nisip fierbinte, mare, băieți de vârsta ei, Coca-Cola și unghii date cu lac.

În cele din urmă, făcuseră un compromis. Clémence mergea la biblioteca din Groumenville, care avea la subsol o sală de jocuri confortabilă și o colecție impresionantă de benzi desenate. Și discuri și un televizor. Clémence se întâlnea aici cu o puștoaică la fel de izolată ca și ea. Când staruri rock, când vedete de cinema, cele două adolescente își petreceau timpul acolo, cântând și dansând. Izolarea fonică era bună, erau lăsate în pace.

Julia, cu ochelarii pe vârful nasului, răsfoia presa locală în căutarea inspirației. Găsise un text despre fabrica de ceasuri, prima construită de Saint-Just. În carte era și o poză alb-negru, din 1927: un bărbat în redingotă și șapcă de vânător, înconjurat de femei cu coc și de bărbați surâzători, purtând șorț.

În josul fotografiei se putea citi:

> „Proprietarul atelierelor Saint-Just recunoaște și acceptă generozitatea noilor legi din Codul muncii, dar compensator, așteaptă din partea personalului un randament crescut”.

— Nu cred că era mereu o veselie în atelierele moșului, gândi ea cu voce tare.

Tot comparând culegerile de jurisprudență și de criminalistică, descoperise povestea unui acuzator de joasă speță, care, după război, supusese orașul la denunțuri anonime și ilicite. În ciuda plângerilor și anchetelor, autorul, botezat „Linxul” sau „Sfântul”, sau „Corbul”, rămăsese în umbră. Julia crezu că descoperise adevărul într-un document cu un titlu promițător: *Știința și priceperea unui escroc.* Înșelătorie și decepție, însă. Era vorba de cutii muzicale puse în tonomate, mecanisme făcute de un anume Tipexe, muncitor la fabrica de ceasuri.

Tipexe, ce nume!

— Oare cine mi-ar putea spune mai mult?

Nimeni.

Întuneric total.

Nimic surprinzător. Așa funcționa șantajul. Doar dacă voiai să îți faci praf reputația, te dădeai de gol.

— Nu aveți nimic altceva?

Bibliotecara, dornică să o ajute, suspină din rărunchi.

— Mai e afacerea Saint-Expedit…

— Care afacere?

— Stați un moment!

Femeia scotoci în sertare și scoase o fișă, corespunzând unui articol de ziar.

— N-avem decât asta. Dar dacă tot stați la Saint-Just, întrebați-o pe Marthe. E destul de bătrână să fi prins povestea și apoi, e și genul care ține ferecate tot felul de istorii murdare.

De aici venise inițiativa Juliei de a merge la castel ca să o întrebe pe intendentă.

Era cu adevărat folositor?

În bucătărie, Marthe își mâncase tapioca, Julia era la jumătate, iar Clémence plimba lingura în el.

În cele din urmă, Julia scoase din buzunar fotocopia paginii de ziar luată de la bibliotecă.

Expedit, Sfântul Meschin care hărțuise episcopatul cu tot felul de răutăți.

Episcopatul depusese plângere pentru furturile de la capela Penitentului, care adăpostea statuia Sfântului Expedit, ușor de recunoscut din pricina pelerinei ei roșii. În picioare și în ținută de paradă, bărbatul are un aer nobil. În dreapta ține o cruce sculptată. Stă pe un soclu de lemn, străpuns de o fantă orizontală, ca pentru scrisori.

Statuia fusese pusă acolo de către familia Saint-Just în 1856. Era reproducerea exactă a celei de la catedrala Saint-Pierre din Lisieux.

Printr-un mecanism ingenios, comandantul roman se înclina în fiecare duminică în fața Fecioarei care se uită la el cu mirare. Ca o mamă care nu știe dacă să se bucure sau să se teamă de ardoarea marțială a protejatului ei.

— Acest sfânt al cazurilor urgente și al proceselor, e foarte popular la noi. Atrage turiști, dar și pe cei care vor să se căiască, dornici de discreție și de iertare. Însă de la o vreme, donațiile începuseră să dispară. Nu mai era înmulțirea pâinilor, ci penuria lor, se plânse preotul, care aminti că banii sunt pentru cei care nu au.

În ciuda supravegherii, jandarmii nu i-au prins pe hoți. Misterul persistă.

Cine trăgea sforile acestei escrocherii?

Julia citise articolul cu voce tare într-o liniște tulburată doar de către bătrânul decrepit. Din gura deformată îi curgea o spumă vâscoasă, pe care Marthe o șterse cu o cârpă.

— Nu mai lăsa să îți curgă atâta din gură, n-am scutec și pentru asta!

Și întorcându-se spre Julia, adăugă:

— A fost ceasornicar. De când s-a închis fabrica și creierul lui s-a blocat. Nu mai ai ce face cu el.

Julia se uită cu milă la bătrân. Se întrebă dacă era vorba de Guillaume,

care figura în arhivele bibliotecii. Fusese ultimul contramaistru. După plecarea lui, fabrica fusese vândută pe bucăți, inclusiv terenul.

— Ce știți despre acest Saint Expedit?

— Un corb fără nume dădea din cioc mizeriile despre toată lumea și toată lumea plătea ca să stea liniștită.

— În articol se vorbește despre un tonomat instalat de către familia Saint-Just?

— Odinioară, capela era pe domeniu. Atunci familia Saint-Just trăia pe picior mare. Aveau nevoie de Dumnezeu pe-aproape.

Marthe își mușcă buza de jos, neliniștită și ezitantă.

— Păi și noi am avut scrisoarea…

— Ce scrisoare?

Din nou tăcere. Doar tic-tac-ul ceasului și icnetele fosilei.

— Marthe, vă promit că vă citez în carte. Poate editura vă dă un bonus…

Cu un mers greoi, Marthe cea ciufută, se duse la bufet și scoase un pachet de scrisori pe care îl puse pe masă.

> „Pe cine crezi că păcălești?! Dumnezeu te vede și știe toate mânăriile pe care le faci. Atotputernicul m-a făcut pe mine păstrătorul secretelor. Căiește-te și eu, Sfântul Expedit, cu protecția Prea înaltului, de acolo din Ceruri, o să pun cuvânt să nu fii niciodată atins de calomnie și de rea voință. Închină-te la mine și pe lângă, dar zi și trei Tatăl nostru".
>
> Era prețul tăcerii și al iertării.
>
> Expedit, comandatul roman
> sacrificat de Dumnezeu.

— Dar ăsta-i șantaj!

Marthe lăsă ochii în jos. Pentru prima dată, provoca milă.

Groumenville nu a fost distrus la Debarcarea Aliaților. Din cauza spitalului. Dar asta n-a pus capăt mașinațiunilor și intrigilor. Denunțații de ieri se converteau în denunțători. Și invers. Mulți au plătit atunci. Da, Guillaume, zic adevărul! Războiul e o mașină de înghițit reputație și respect.

— Cine primea scrisorile astea?

Marthe ridică din umeri.

— Dumneavoastră ați plătit?

Ridică din nou din umeri.

— Cum se petreceau lucrurile?

Ridicări din umeri la nesfârșit.

— Trebuia să mergi la capela Penitentului. În pădure, la granița departamentului. Făceai câteva mătănii, ziceai de trei ori *Tatăl nostru*, apoi

lăsai un plic cu numele și banii. Odată ce era pus cutie, se aprindea o luminiță și statuia începea să se miște.

— Nu înțeleg.

— După ce plăteam, pelerina se lumina: era argintie, culoarea mântuirii, și roșie când era vorba de păcat și de rău…

— Ce rău?

Marthe închise ochii.

— Câinele căzut în puț. Nimeni nu a putut să-l salveze, deși îi auzeam schelălăiturile zi și noapte. Hangarul unui bătrân nu prea cinstit a ars într-o noapte. Și apoi, toate acele fete denunțate pentru colaborarea „la orizontală" cu dușmanul. Dacă nu am fi plătit…

Marthe își făcu cruce.

— Fără căință și fără ajutorul Sfântului Expedit, credeți-mă, nu am fi reușit să ne mai spălăm din păcate.

— Cât a durat acest șantaj?

— De unde să știu eu? Cred că și azi…

Julia nu-și ascunse mirarea.

— Credeți că această practică mai continuă?

— O să vedeți… Ia spuneți, ce e cu puștoaica, mai are puțin și vomită pe masă.

— Scumpa mea, ce-ai pățit? Ți-e rău?

Clémence era palidă.

— Mamă, unde e toaleta?

— Marthe, poate să se ducă la…

— Sigur. A doua ușă pe dreapta.

La WC mirosea groaznic și ușa nu se închidea bine. Clémence le auzea pe Marthe și pe Julia. Îi era rău la stomac, tapioca dansa de zor în burtă. Adolescenta se ridică și simți un vânt rece la spate. Reținându-și un strigăt, se întoarse și văzu deodată un gol. Trase apa, să plece cât mai repede de acolo, dar, stupoare, o bucată de zid se dădu la o parte, cu un scârțâit prelung. Era un pasaj întunecat, plin de praf și de pânze de păianjeni. Câteva trepte duceau spre o încăpere, fără fereastră de 15 mp, mobilată cu o saltea îngustă, cu un scaun și cu o masă de lemn. Pe etajere erau tot felul de mecanisme. Plutea un miros greu de piele, de ceară și de rășină. În acest clarobscur, se vedeau ochi de sticlă care luminau chipuri stranii, tipuri de expresii umane, un bestiar, figuri reale și imaginare. Era și frumos și urât, și magic, dar și înfricoșător.

Prea surprinsă de ceea ce vedea, Clémence se uita fără să înțeleagă și pierdu noțiunea timpului. Rămăsese pietrificată în fața acestui spectacol. Se dădu înapoi, dar avu senzația că cineva îi pune mâna în păr. Sări ca arsă și fugi de acolo cât o ținură picioarele.

Încă tremura când ajunse înapoi în bucătărie. Era înspăimântată cu adevărat.

— Mamă, plecăm!

— Scumpa mea, încă un minut…

— Mamă!

— Bine, de acord!

Grădinarul nu se întorsese. Din bucătăria lună nu se auzea niciun zgomot.

Clémence se strecură pe coridorul plin de praf. A doua ușă, toaleta. Una tradițională, ca în amintirile ei. Niciun miros. Nici hârtie igienică. Nici apă. Aparent, acest spațiu nu mai era folosit.

Cu o mână tremurătoare, ca și cum îi era teamă să nu trezească o fantomă, Clémence trase de cordonul de la rezervorul de apă. O dată.

Nimic.

Încă o dată.

Un scârțâit, un zgomot surd și zidul se dădu la o parte.

Trei trepte. Și ascunzătoarea. Tot acolo. Erau mult mai multe mecanisme decât își amintea ea. Miniaturile erau aranjate ca pentru luptă, adevărați soldăței de plumb. La dreapta, o panteră de marmură neagră și, lângă ea, un vânător aplecat asupra armei, ca și cum ar fi vrut să o curețe cu o cârpă. Mai departe, un cântăreț din flaut, un gimnast, Don Quijote și un șirag de sfinți. Clémence îi recunoscu pe cei mai cunoscuți: Sfântul Petru cu cheia, Sfântul Martin și mantia lui, Sfântul Pavel cu sabia și Sfântul Expedit cu pelerina lui.

Se pregătea să iasă, când pantera îi atrase atenția. Nicio îndoială, pantera se mișcase. Pupilele străluceau. Clémence duse mâna la gură, înăbușindu-și un strigăt. Avu senzația că era cineva în spatele ei și trăi un sentiment de déjà-vu. Degete îi umblau prin păr. Se întoarse brusc. Nimic.

Era singură cu frica ei.

Îl auzi pe grădinar și se grăbi să iasă și să se ducă la mașină.

Marius era perplex, pentru prima dată baronul Brisse îl dezamăgea. În

ediția din 1867, 20 aprilie era zi de post. Supă cremă de napi. Calcan cu unt topit, pateuri cu legume, crochete de pește, păstăi fierte, mere în foietaj. Supa cremă de napi nu aducea nimic nou. Untul topit peste pește alb nu era agreat în Franța, din rațiuni de sănătate. Cât despre crochetele de pește, „hm”, nu le iubea. Iar păstăile erau excluse din bucătăria lui. Rămâneau merele în foietaj, pe care Victorine propuse să le transforme în pere în vin.

— Nu mă ajuți deloc!

Marius oftă. Avea un chip palid și întrebător. Oare ce să gătească pentru această Clémence care îi zgândărise remușcările și îi trezise vinovăția?

Victorine își dădea seama de restriștea soțului ei după cum stătea cu mâinile pe burtă, privind adânc în cei 21 de ani de minciună, 21 de lumânări ale căinței, 21 de ani de regrete care scoteau sunete ascuțite ca o cretă pe o tablă. Nicio idee pentru un meniu al regretelor și al rușinii! Cum să legi cremele de liniștire, sinceritatea de iertare și gustul înțepător și dulce pentru promisiuni?

— Când vine?

— Mâine. La telefon, părea emoționată.

— Ți-a zis ce vrea?

— Aparent, vine la vila Saint-Just, acolo unde a murit mama ei… În fine, pe-aproape. Acest tip de pelerinaj este întotdeauna foarte bulversant.

— Saint-Just! A, ăla de a dat colțul în plină ceremonie. Am citit în ziare.

— Ciudat destin! Să ai parte de onoruri regale și să crăpi ca un simplu muritor.

Discurs pronunțat în 2 martie 2010, cu ocazia ceremoniei acordării lui Maxence Saint-Just titlului de Cavaler al Legiunii de Onoare, de către domnul secretar de stat, însărcinat cu formarea profesională în cadrul Ministerului Muncii.

„Doamnelor și Domnilor Deputați și Senatori,

Doamnelor și Domnilor Directori,

Doamnelor și Domnilor,

Dragi prieteni,

Dragă Maxence,

Am privilegiul să vă cunosc de ani buni. Am văzut în avocatul care erați, umanistul convins care ați devenit. În fiecare moment al vieții profesionale, ați reușit să vă feriți de mode, de mondenități și de succese facile. Dorința de a fi pe plac a fost mereu în serviciul unei cauze: aceea a perfecționării proprii și a semenilor. Seducția este o artă în ce vă privește, farmecul o cale de comunicare. Răspândirea noului, a focarelor științei, a vieții în sine, a competenței, a excelenței și a voinței sunt rodul unui spirit generos, nobil și inocent. Generos în această solidaritate în care bogați și săraci, celebri și umili se pot bucura de competențele

dumneavoastră de înaltă calitate. Repartiția echitabilă, piatra unghiulară a organizării dumneavoastră asigură egalitatea de șanse. Este extraordinar de lăudabilă această deschidere spre talente originale, gata să se exprime. În plus, aveți această inocență a utopiștilor, a vizionarilor care nu se împiedică de pesimism ca să meargă înainte”.

Secretarul de stat își ținea discursul pe o estradă, aranjată pentru această ocazie. Invitații începeau să-și piardă răbdarea. Cea mai mare parte dintre ei stătea cu un pahar de șampanie în față, oferit ca bun venit. Câțiva rămăseseră cu paltoanele pe umeri, era răcoare, buștenii care ardeau în șemineuri nu reușeau să încălzească. Un șir de scaune pliante era pus lângă perete, iar un bufet cu gustări aștepta invitații.

Maxence Saint-Just era recunoscător bastonului cu cap de fildeș și fularului alb. Era înalt, drept, cu profil acvilin. Avea ochii albaștri strălucitori, capabili să farmece deopotrivă bărbații și femeile. Era un seducător. Dădea dovadă de un dispreț blând.

„Fundația pe care ați creat-o și pe care o prezidați propagă metoda Saint-Just care funcționează cu rigoarea, cu frumusețea, cu exactitatea unui orologiu. E adevărat, prin vene vă curge sânge de ceasornicar, de câteva generații, care aveau atelierul în Groumenville. Bunicul dumneavoastră a fost un precursor. A înțeles că secolul aparține dispozitivelor mecanice. Camerele copiilor se vor umple cu păpuși și cu figurine miniaturale acționate cu arc și cu cheiță. A confecționat un mecanism dintr-o rotiță și dintr-o panglică înfășurată pe ax, prin care tot angrenajul se încarcă cu energie. Grație ingeniozității și a simțului de afaceri, acest inventator – a cărui statuie e în centrul orașului lângă primărie – deveni o notabilitate de neocolit. Maxence, mi-ați povestit că pe atunci, era de ajuns să spui că ai legături cu familia Saint-Just ca să inspiri încredere”.

Maxence Saint-Just făcu un pas într-o parte. Băuse un pahar de șampanie înainte de discurs. Apoi încă unul după. La al treilea era gata să declanșeze un cataclism. Paharul se vărsă pe pantalon și pe rochia doamnei de lângă el.

— Oh, Dumnezeule, se indignă străina, cu un accent puternic. Rochia mea nouă!

Vorbitorul se opri o secundă, înainte de a continua.

„Tatăl dumneavoastră, Edmond, ceasornicar și el, nu a avut o viață ușoară. Întâi războiul. Mereu și mereu războiul. Părinții dumneavoastră s-au căsătorit în octombrie 1939, tatăl dumneavoastră moare un an mai târziu, în 22 iunie. Mama dumneavoastră rămâne singură în anii de ocupație și de nenorocire. În sfârșit, războiul se încheie. Părăsiți Groumenville pentru Paris. Mama dumneavoastră vă îndrumă și vă ajută să reușiți. Victor Duruy, anul pregătitor și studiile de drept. De ce asta? Pentru că aveați simțul dreptății, simțeați nevoia să ajutați, să înțelegeți și să apărați semenii.
Mama dumneavoastră s-a recăsătorit, tatăl dumneavoastră vitreg e avocat: vă iubește ca pe un fiu și vă apreciază ca pe un egal. Primele pledoarii sunt tot atâtea apeluri la conștiință. Martirii vieții, ratații existenței, victimele și călăii deopotrivă, trebuie, odată pedeapsa executată, suferința consumată, să aibă șansa reabilitării”.

Maxence Saint-Just îi șopti la ureche vecinei botezate cu șampanie:

— Nu am cerut nimic. Mi-e oroare de onoruri, dar e un mod de a-i

omagia pe colaboratorii mei, ar fi fost o insultă pentru ei să refuz.

Apoi adăugă, plin de dispreț:

— Ia priviți-le pe aceste lipitori, pe aceste fantoșe împopoțonate în haine de duminică. Toți sunt aici, mai puțin fiul meu, idiotul de serviciu. Aș fi vrut să vină, dar știți ce mi-a spus? Nu ai nevoie de mine, ești un Tartuffe al tuturor mașinațiunilor. Ce mucos! N-are un chior în buzunar și își permite să-mi dea lecții. Până la urmă, sunt mulțumit că nu a venit, m-ar face de râs cu aerul lui de saltimbanc alcoolic și neras!

„Toți avem dreptul la un nou început. TOTEM a devenit marca fabricii: Tutoriat, Originalitate, Talent, Empatie, Motivare. Și iată-vă pornit în cruciadă! După ani de reflecție, de cercetări și de teste, iată proiectul ieșit din crisalidă! Copacul a dat roade. Primele succese: adepții își găsesc o slujbă, fac progrese și își asumă rapid responsabilități. Să o iei de la capăt, înseamnă să îți folosești experiența, să pui în valoarea specificul fiecărui temperament și să te bucuri de bogăția naturii umane. Lângă dumneavoastră se învață cum să te descoperi, să îți cunoști sinele. Depășim obstacolele depășindu-ne pe noi. E o școală a înțelepciunii și a umilinței. Programul e vast. E îndrăzneț și seduce. Adepții acestui program au parte de cunoștințe novatoare, dar încă și mai mult de atât, devin actori umaniști și solidari ai lumii moderne. Nu mai știm numărul personalităților care, urmându-vă, au devenit ele însele, mentori spirituali. Mulțumirile curg”.

Maxence își pierdea din nou răbdarea. Scoase portțigaretul și bătea cu degetele în el, până când, vecina, aceeași, îi puse mâna pe braț:

— De ce sunteți așa nervos?

— Sunt o mulțime de zvonuri despre mine. Mă aștept la tot felul de dezvăluiri. Am obosit să mă lupt. Se încearcă mânjirea mea cu noroi. Sunt forțat să mă apăr.

— Sunteți ca pasărea Fenix, nu aveți ce să vă reproșați.

— Biata de ea! Nu ați citit presa în ultima vreme.

— Nu sunt decât bârfe… Nimeni nu le dă atenție. Concentrați-vă, acuși vă vine rândul!

„Maxence, sunteți și soț și tată.
Dar nu sunteți făcut pentru căsătorie, dumneavoastră înșivă o mărturisiți într-un interviu. După divorț, fosta nevastă își face o nouă familie în Japonia. Kilometrii nu vă separă, soția, distanțată și totuși apropiată, e de acord să păstreze cu dumneavoastră o alianță eternă. Nu vă vedeți fiul crescând. Vine doar în fiecare vacanță de vară. Prea puțin. Tom este adult acum, și, în felul lui, a dus mai departe tradiția de ceasornicar. E păpușar. „În familia noastră, așchia nu sare departe de trunchi”, e tot o confidență de a dumneavoastră. Se spune că excelează în arta lui.
Dragul meu prieten, pentru dumneavoastră ca formator, ca om tolerant și filantrop, în numele Președintelui Republicii, vă acord titlul de Ofițer al Legiunii de Onoare”.

Bărbatul cu fular alb se pregătea să urce pe estradă, ajutat de baston, de care nu avea deloc nevoie. Era gata să înșire o vorbărie despre tutoriat, consultanță, lobbying, *storytelling.* Pe scurt, în culmea gloriei, face ce știa

mai bine: să vorbească fără să zică nimic, să înșiruie cuvinte și fraze bine aduse din condei. La el evidența trecea drept inteligență.

— Chiar într-o cutie de pantofi?

Marius nu-și ascundea mirarea.

Clémence dădu din cap. Caracterul lui mizerabil fusese serios zguduit. Imposibil să te mai revolți. Victorine era fermecătoare. Un chip luminos, cu corp bine făcut, în largul lui într-un pantalon larg, brațe dolofane și un surâs dezarmant.

— Sunt soția lui Marius. V-am pregătit camera galbenă. Luăm masa într-un ceas, spuse ea întâmpinând-o pe Clémence.

Era o încăpere veselă, cu pereții acoperiți de fototapet. O reproducere din Jouy. Pe nord, era greu de încălzit iarna, dar fermecătoare în prag de primăvară. O baie cu cabină de duș, dar și cu cadă. Sub apă fierbinte, Clémence se destinse. Făcea duș ca să scape de toată povestea asta de mamă moartă și totuși vie, care i se lipise de piele.

Ieșind de sub duș, nici nu se uită în oglinda aburită. Clémence era o brunețică stângace și distrată. Ce să mai zică de fizicul ei când nu era nimic de zis? Un nas în vânt, tenul palid, ochii verzi, neliniștiți. Nu ieșea în evidență într-o adunare, nici nu o înfrumuseța. Multă vreme se crezuse urâtă, urâtă ca naiba. Încetișor, devenise indiferentă la asta. Când era emoționată sau jenată se uita cruciș. René, portarul din Quai de Valmy, zicea că asta o făcea fermecătoare.

Când era vorba de haine, Clémence avea o valiză veșnic deschisă în care erau un taior cu pantalon negru, pentru orice ocazie, un pulover și blugi, pentru rest. Același René o numea vagaboandă, părea că nu s-a spălat de săptămâni.

— Ești înțolită ca vai de capul tău, mi-e și milă.

— Mă lași?

Lui Clémence îi repugnau artificiile. Aparențele care înșelau. Era convinsă că dacă aveai de a face, de la început, cu naturalețea unei femei, nu puteai decât să fii surprins de ceea ce urma. Contrariul nu ducea decât la deziluzie și la decepție. Adesea, accepta ceea ce o enerva, sau invers, era atrasă de persoane insensibile la farmecul ei. Într-o zi, trebuie să fi avut vreo optsprezece ani, un bărbat se apropiase de ea și îi dăduse o carte de vizită, în vederea unui casting. O găsea nostimă. Încântătoare și plină de

personalitate. Clémence îi trăsese un picior în genunchi, sub rotulă, acolo unde durea mai abitir. O încurca grozav faptul că putea să placă vreunui bărbat. Respingerea era una dintre datele ei înnăscute.

În salon, o aștepta un apetitiv. Tartar de crap pe pat de măr glasat, anghilă afumată cu sfeclă egipteană, totul servit cu o cupă de șampanie, din 1999, cupaj de colecție. Clémence nici nu vru să audă: nu-i era foame, nu era fan șampanie, cât despre anghilă… Criticile și refuzul se risipiră la prima înghițitură. Aceste gustări fine anunțau întâlnirea, caldă, liniștită, simpatică. Era clar că nu vor schimba decât câteva amabilități, fără consecințe.

Sufrageria: tacâmuri sclipitoare, lumina blândă, fața de masă cu motive naționale. Pe masă era și un sfeșnic care îi punea în lumină pe convivi, Marius cu privirea binevoitoare, Victorine mai degrabă complice și Clémence, încrețită de nemulțumire.

Când toată lumea era așezată în jurul mesei, Marius se întoarse spre un soi de masă pe rotile, cu cuptor deasupra și frigider dedesubt. De acolo, ieșiră ca prin magie, trei farfurii cu supă de scoici.

— Regina primăverii, scoica mediteraneeană, cu carnea albă, oranj pe margini, și ușor albăstrie în mijloc. A nu se confunda cu orice scoică. Scoica mediteraneeană își lăsă toată aroma în oala în care fierbe.

Clémence nu asculta explicațiile lui Marius. Neîncrezătoare, luă o gură, apoi încă una. Se opri, o luă de la capăt.

— Cochiliile sunt cam fierbinți, le puse la curent Marius, adăugând că supa se mânca împreună cu pâinea prăjită presărată cu pătrunjel.

Clémence făcu precum cei doi, se linse pe degete. Da, era fierbinte, dar Doamne, ce bun era!

Fu momentul ales de Marius ca să se mire, chiar așa, într-o cutie de pantofi? Și mărturisi:

— Trebuie să vă spun ceva. Știam despre falsa moarte a mamei dumneavoastră.

Clémence răspunse că știa. Mickael i-o spusese, când primise cadoul otrăvit de la sora Marie de la Miséricorde. Când pachetul sosise în Quai de Valmy, Clémence nu știa ce era cu aceste desene. Ignorând decalajul orar, îl sunase pe Mickael, pe Skype. Pusese camera și așteptă. Câteva secunde mai târziu, îl vedea pe tatăl său, întâi neclar, apoi limpede. Mickael era în ținută de seară, foarte elegant și foarte frumos.

— Nu am prea mult timp, Rose și cu mine ieșim în oraș. Ce arde?

21 de ani de minciuni, 10 ani de agonie, 502 de desene.

— Tată, cum ai putut să mă minți atâția ani?

Inutil să nege.

— Aș fi preferat să nu afli vreodată.

Și adăugă:

— Ce puteam să-i spun unei puștoaice de 14 ani?

— Adevărul.

— Halal adevăr! Regretăm ce am spus, dar habar n-avem ce regretăm. Julia era depresivă, lua medicamente. Eram, ca soți, pe marginea prăpastiei. Scumpa mea, ceea ce simt pentru mama ta, după atâția ani, este că îi port pică. Sunt furios pe ea. M-a lăsat cu o fetiță care acum mă acuză de trădare. Ce o fi fost în capul ei când s-a izbit de copac?!

— Fleacuri! M-ai mințit, nu m-ai lăsat să o văd, nu ești decât un nenorocit…

Mânia făcea să i se zbată o venă pe frunte. Clémence se sufoca.

În acel moment, Rose își făcuse apariția pe ecran.

— Mickael, grăbește-te, suntem în întârziere. Bună, Clémence, ce mai faci?

— Bună, Rose, ești fermecătoare în cămașa asta de noapte!

— E rochie de seară creată de Ralph Lauren!

— Trei în una, așa da simț practic: rochie, șorț și cămașă de noapte…

Obrajii Rosei deveniră stacojii. Îl mângâie pe braț pe soțul ei. Gestul ăsta o revoltă pe Clémence, instantaneu. Se simțea exclusă de la această tandrețe. Deposedată, aruncată. În mod simultan esențial și accesoriu.

Întorcându-se spre tatăl ei, întrebă:

— Fund-bombat-creier-de-găină știa de mama?

Nefericit și stângaci, Mickael dădu din cap că da.

— Și mai cine?!

— În afară de călugărițele de la Sainte-Charité, nimeni. A, nu îi punem la socoteală pe avocatul Maxence Saint-Just și editorul Juliei. Primul murise, al doilea trăia la Rouen.

— Cum e posibil! se miră Victorine. Nu există mormânt și nici înmormântare nu s-a făcut?

— Drama s-a petrecut în mijlocul verii. Parisul era pustiu. Slujba s-a desfășurat în cerc restrâns. Cred că nici măcar nu erați la Paris.

Remarca lui Marius era pentru Clémence.

— Se hotărâse să rămân lângă bunicul matern. Bătrânul Célestin era

foarte afectat de moartea fiicei lui.

— Totuși, insistă Victorine, cum de tatăl dumneavoastră s-a putut preta la o asemenea mascaradă?

— Tata mi-a dat de înțeles că trupul mamei fusese mutilat de accident și că o primă ceremonie de adio fusese organizată la Groumenville. Și o incinerare, pe loc.

Pentru Clémence, perioada fusese confuză, explicațiile lui Mickael la fel. Fără să-și dea seama, repetă balivernele debitate atunci care, de la an la an, deveniseră soclul istoriei familiei ei. Mickael asistase la împrăștierea cenușii într-o grădină a amintirii, la spitalul din Groumenville. Se dusese singur, ce rost avea să îi facă și pe alții să sufere?

— Dar cine a semnat certificatul de deces?

Clémence ridică din umeri.

— Când tata vă anunță că v-a murit mama, nu îl mai verificați.

— Și totuși! insistă Victorine. Cum de v-ați mulțumit doar cu această explicație?

— Acești „voi” erau tare puțini, doar trei, spuse Marius cu o voce stinsă.

— Mda, cei trei muschetari ai conspirației.

Victorine se ridică, vizibil șocată. Strânse farfuriile de supă pe care le puse într-o adâncitură a mesei pe rotile.

— După moartea Juliei, cine v-a crescut? Câți ani aveați?

— 14 ani. Tata m-a luat cu el în California. Voia să facă din mine o americancă get-beget.

Marius ridică privirea, își aminti că Julia îi vorbise despre Napa Valley.

— Familia lui era proprietara unei vii, nu-i așa?

— A, ce soi de vin produceau? întrebă Victorine.

— În principal, Cabernet Sauvignon și Chardonnay. Pe atunci, vinul american nu avea o reputație grozavă. Tata se străduia să îl vândă în Europa. Așa s-au cunoscut părinții mei.

— V-a plăcut la San Francisco?

— Nu prea.

Din cauza Rosei.

Rose înflorise în brațele lui Mickael, la câteva săptămâni după dispariția Juliei. Tata, care se ocupă de formalități, luă hotărâri, făcea tot felul de demersuri, ar fi vrut să o știe sub soarele californian. Clémence pica mereu ca musca-n lapte, era junghiul din coastă, adolescenta ciufută, care le strică existența de turturele. Clémence era deja plină de mofturi și de capricii.

Micul bemol din noua viață a lui Mickael.

— Eu și California… n-a prea mers.

Coabitarea cu Rose și cu Mickael fusese un infern. Rose încerca să fie amabilă, Clémence era odioasă. Mickael temporiza. Până la urmă, profesorul de pian de la Paris, domnul Cacheut, fusese soluția. Avea reputația că își transformă elevele în adevărate maestre. Știa potențialul lui Clémence și era gata să o pregătească pentru concursurile internaționale importante.

— L-am implorat pe tata să accepte și m-am întors la Paris, mutându-mă în Quai de Valmy, la numărul 48, la bunicul meu.

Célestin era omul salvator, o primise pe Clémence cu brațele deschise, golind apartamentul de la etaj ca fata să se poată muta acolo. Gestul fusese o gură de oxigen pentru Clémence. Educator mediocru, era bunicuțul cumsecade și aiurit. Fusese optician, ca și tatăl și bunicul lui. Afacerea era mai mereu pe butuci și trăiau din expediente și din tot felul de expertize. Doar câțiva clienți, fideli vechilor monturi și lentilelor de sticlă minerală, treceau pragul atelierelor Libellule. Célestin se închidea atunci în magazin, în căutarea a ceva pentru nu știu cine.

— Obsesia bunicului ținea de curbura lentilelor. Visul lui era să vândă ochelari care să te facă să vezi viața mai frumoasă.

Victorine o întrerupse.

— Asta îmi aduce aminte de o reclamă, o femeie deprimată zicea „aș vrea să-mi schimb locuința, iubitul, slujba…”, în timp ce prietena ei îi replică „eu mi-am schimbat ochelarii”.

— Exact așa. Célestin era convins că era de ajuns să îți schimbi privirea asupra lumii pentru ca realitatea să fie mai suportabilă. A murit, îmi lipsește.

— Tatăl dumneavoastră nu a fost necăjit că ați plecat?

Necăjit nu. Contrariat da.

Puțin, mult, deloc.

Era doar o chestiune de perspectivă. Când Mickael se gândea la Clémence, îi părea rău de distanța dintre ei, când se gândea la Rose, era bucuros că această separare se produsese.

Grijuliu, suplinise distanța fiind generos. Întâi cu Célestin, pe care îl iubea pentru stilul lui bonom, à la Jean Gabin, apoi cu Clémence, căreia îi plătise cursurile de pian cu maestrul, care nu concretizase niciunul dintre visurile de glorie concertistică.

— Am trac.

Marius zise că înțelege. Era înduioșător acest trac. Adăugă că și Julia suferea de un exces de inhibiție pe care îl masca prin amânări nesfârșite, exasperante.

— A fost vorba de suicid?

Victorine pusese întrebarea.

Clémence nu răspunse, îndoiala asupra cauzelor dramei era obsesivă. Julia suferise mereu de depresie, de lene, de melancolie. Dar nimic nu ducea spre moartea voluntară. Și apoi, prin accident de mașină, ești la mâna hazardului.

— Nu v-a părut niciodată rău că ați rămas în Franța?

Niciodată.

Pe malul celălalt al Atlanticului, familia se mărise. Rose făcuse copii, adevărați americani, care o priveau cu mirare pe sora asta vitregă, din Franța. Care venea o dată pe an, de Crăciun, pentru curcan și prăjituri.

— Nici cu ei lucrurile nu au mers.

Prăpastia se crease, distanța pusese zid. Rose și Clémence nu se plăceau nicicum. Rose se temea de replica mereu promptă a fiicei ei vitrege, iar Clémence o detesta că îi luase locul Juliei. Doar Mickael mai menținea legătură între ele.

Sosirea felului principal reduse convivii la tăcere. Marius își prezentă calcanul gătit à la Normandie.

Regele postului, sălbatic și nobil, avea o carne albă și fragedă. Fileul de calcan se putea găti cu legume și cu ciuperci. Pentru sos, trebuia folosită smântână dreasă cu un ou de găină crescută în curte. Victorine îi zâmbi lui Clémence.

Le Meursault, vinul acesta moale și catifelat, din sol mâlos, se potrivea perfect cu deliciile conversației care se fărâmiță în confidențe vagi. Victorine povesti despre micile ei câștiguri pentru revistele de decorațiuni. Marius evocă plăcerile liniștite ale vieții de pensionar. Se vorbi despre muzică și despre pian, despre lentile și despre rețete de bucătărie, despre iarnă și despre ziua de mâine. Și despre Julia. Despre cum purta ea rochii sac, ținute hippy, codițe împletite și multe brățări de argint. Cuvintele se rostogoleau neobosit, în timp ce Marius turna vin în pahare, cu un zâmbet înțelegător. Peștele era incredibil de bun și de savuros ca și dialogul, compus din frânturi de fraze, din tăceri și din amintiri disparate. Când ajunseră la brânză, un cașcaval de oaie pe un pat de jeleu de mere, Marius

aduse notițele și înregistrările găsite în arhive.

— Mama dumneavoastră voia să compună un abecedar al escrocheriilor și al imposturii.

— De unde îi venise ideea asta?

— Prima carte a Juliei a fost o biografie foarte romanțată a lui Vidocq. Cred că pornește de la scrisoarea de la Ierusalim[8].

— Scrisoarea de unde?

— Fabricată în secolul al XVIII-lea, scrisoarea de la Ierusalim este strămoașa fraudei electronice. Vidocq, care scrie un soi de vademecum ca să îi avertizeze pe oamenii cinstiți în privința șarlatanilor, povestește în memoriile sale despre o fraudă, constând în a trimite viitoarei victime o serie de scrisori în care i se cer bani. Metoda e mereu aceeași: spui că ești în pericol și ceri ajutor bănesc; celui păcălit i se promite o recompensă grasă, odată ce autorul scrisorii nu mai e „în pericol".

— De ce Ierusalim?

— Pentru că frauda în cauză ar fi fost specialitatea prizonierilor din închisoarea de pe strada Ierusalim, la Paris.

Marius își puse ochelarii și răsfoi notițele Juliei.

— Gata, am găsit.

> „Dragă domnule, urmărit de revoluționari, domnul viconte, în slujba căruia eram ca valet, fugi din calea mâniei turbate a dușmanilor săi; ne-am scăpat pielea, dar am fost, la rândul nostru urmăriți și cât pe ce să fim arestați, aproape de oraș. Am fost obligați să lăsăm baltă bagaje, trăsură și tot ce aveam. Nu am onoarea să vă cunosc personal, dar reputația probității și cinstei de care vă bucurați e destul gaj pentru misiunea pe care doresc să v-o încredințez, și cred că sunteți demn de încrederea unui biet prizonier care nu mai are alte speranțe decât pe dumneavoastră și pe Dumnezeu".

— Mereu exista, din câte scria Vidocq, câte un suflet milos care răspundea pozitiv la astfel de propuneri. Este vorba de procentajul de naivi din numărul total de locuitori. Momești, promiți, flatezi și furi.

— Eu primesc din astea zilnic pe adresa electronică.

— Da, subiectul este foarte de actualitate. Evident, în 1989, când Julia scria despre asta, habar n-avea de implicarea Internetului în genul ăsta de înșelătorii.

> „Mă numesc Jon și trăiesc în Abidjan[9]. Știți, desigur, că țara mea traversează o perioadă dificilă. Am aflat că tata a făcut un depozit de cinci milioane de dolari și am nevoie de ajutorul dumneavoastră ca să intru în posesia lor".

— E frauda cu numărul 419. Subtilizăm bani în schimbul unei

recompense viitoare.

— De ce 419?

— 4-1-9 este articolul din codul nigerian care pedepsește escrocheriile în spațiul virtual. Julia inventariase variantele: „prințesă spaniolă sau prizoniera turcilor: sunt sub paza turcească, dacă îmi trimiteți bani să scap, mă căsătoresc cu dumneavoastră”. Dar cea mai savuroasă este, evident…

Marius se uită din nou pe notițele Juliei.

> „Stimate domnule Deputat,
>
> Va trimitem un strigăt de disperare adresat milei și simțului de dreptate pe care le aveți. Vă implorăm să ne acordați toată atenția. În plin secol XX, al luminii și ai dreptății, aproape o sută de mii de nefericiți poldavi[10], sclavi ai lumii moderne, trudesc în slujba câtorva stăpâni. Deci, onorate domn deputat, venim și vă spunem: ajutați-ne! Nu cerem decât o sumă modică; mult mai prețios este sprijinul dumneavoastră moral, printr-o scrisoare la dosarul nostru pe care vrem să îl depunem luna viitoare în cadrul subcomisiei a treia de la Comisia drepturilor minorităților a Societății Națiunilor. Ne târâm la picioarele dumneavoastră, complet nefericiți! Să înceteze să curgă sângele poldav! MULȚUMIM! MULȚUMIM!”

Marius râse cu lacrimi.

— Înșelătoria a fost pusă la cale de Acțiunea Franceză, care dorea să demonstreze ignoranța oamenilor politici, dintre care, cel puțin zece răspunseră favorabil acestor amărâți de *poldavi.* Un deputat publică chiar și un articol: *Țăranii din Franța nu vor să moară pentru poldavi.*

— Cine a vorbit de *petropoldavodolarp.* Marcel Aimé sau Tintin?

Nimeni nu reacționă. Terminaseră brânza, iar Victorine ieșise să fumeze o țigară.

— După dumneavoastră, faptul că Julia s-a mutat în Groumenville e pur hazard? întrebă deodată Marius.

Clémence făcu o strâmbătură. Povesti amintirile despre Saint Expedit și mecanismul șantajului la care fusese martoră în bucătăria de la vila Saint-Just.

Marius o întrerupse.

— Asta mă face să mă gândesc la filmul *O crimă-i doar o crimă*, cu Stéphane Audran.

— Nu văd…

Un escroc jucat de Robert Hossein își recruta victimele citind, pur și simplu, necrologurile din presa locală. Repera, în cupluri, morțile accidentale și trimitea supraviețuitorului o scrisoare de amenințare, de genul, știut tot, trimiteți-mi bani și n-o să spun nimănui. Aceste amenințări, fără adresă, aveau uneori și efect. Destinatarii acestor scrisori, răspunzând,

se denunțau fără să vrea.

— Și aici e vorba de un raport. La o populație dată, câte persoane sunt gata să plătească pentru a-și ține la adăpost micile lor secrete?

Tăcere.

— Ce vă gândiți să faceți mai departe? întrebă Marius.

— Aș vrea să înțeleg. Când am fost la vilă, am discutat cu grădinarul. Își amintea de accidentul mamei. Mi-a vorbit de intendentă, care acum e la un azil. Ar mai exista și un anume Tom Saint-Just care a suferit un atac după moartea tatălui său. E în spital.

— Bizar. Ăștia din stirpea Saint-Just sunt peste tot. Nu mi-ai spus tu că Maxence Saint-Just se ocupase de internarea Juliei la Saint-Charite? întrebă încet Victorine.

Mirosea puternic a țigară.

— El l-a ajutat pe tata să-și procure un act de deces fals, ca să se poată recăsători în Statele Unite.

— De ce s-a străduit atât?

— Tata susține că a făcut asta pentru ca fundația pe care o conduce să nu fie afectată de accidentul mamei.

— Nu înțeleg! Biata Julia nu s-a izbit de fagul ăla intenționat.

— Din ce spune tata, Maxence s-a arătat foarte prevenitor. El îi transmitea și vești despre Julia. Se ducea regulat la ea la spital.

— Nu mi-l imaginam pe acest îngâmfat fiind filantrop.

Marius rămase tăcut în timpul acestui dialog între Clémence și soția lui.

Spuse:

— De ce nu v-ați duce să vă întâlniți cu fiul lui Saint-Just? Cred că poate să vă răspundă la toate întrebările.

Clémence ridică din umeri. Nu avea timp, trebuia să-și reia lecțiile de pian.

În momentul acela, Victorine care ieșise puțin, se întoarse și luminile se stinseră. Apăru surpriza: un desert flambat. Înghețata înconjurată de foc încheia apoteotic cina. Omleta norvegiană[{11}], explică Marius, își datora numele unui bucătar îndrăzneț, dar nul la geografie, care credea că Bavaria e în Norvegia. Omul, pe care îl chema Balzac, dorea să îl omagieze astfel pe Benjamin Thomson, conte de Rumfort, fizician și chimist american care trăia în Bavaria. Savantul descoperise că prin albușul de ou bătut nu trecea căldură.

Balzac a vrut să reia demonstrația. Făcu un desert din biscuiți peste care

puse înghețată, protejată de un strat de bezea flambată.

— Bezeaua n-o fi transmițând ea căldură, dar e un excelent conductor amical, făcu Marius.

Nu se poate spune ce se petrecu exact după aceea. Clémence se culcă în camera galbenă. Adormi legănată de o stare de bine atât de nouă pentru ea, încât puse stop la toate nemulțumirile din ajun. Centrul ființei ei era inundat de bunăvoință, de calm și de liniște. Gândurile se derulau liniștite și acest fenomen o surprindea, pentru că, în ciuda eforturilor, nu mai ținea minte ce mâncase la cină. În acea noapte înstelată, uită neuitatul.

Marius se băgă în pat cu sentimentul datoriei împlinite, întâlnirea cu fiica Juliei îl liniștise. Vedea în acel accident un mister care dădea mult de furcă, așa cum îi spusese Alexandre. De ce să nu folosească acel timp fără ocupație pentru a reconstitui textul Juliei James și pentru a vedea ce i se întâmplase în acei zece ani de agonie. În timp ce se gândea la această perspectivă promițătoare, îi veni în minte o frază din Hannah Arendt: „Viața e un ocean de incertitudini, în spate avem iertarea, în față promisiunile”. A vrut să îi spună și lui Victorine, dar ea dormea deja. În cele din urmă, Marius, care mâncase cam mult, conchise că nu e bine să abuzezi de drăgălășenie.

3. Șarlatanul

— Când vreau să zic de bine de nevastă-mea, mă gândesc la Venus din Millo.

— Ce să zic, mult m-ajută!

Ca să vezi scena trebuia să te transpui în Parisul anului 1860. Cheiul Ludovic al XVIII-lea, care străjuia canalul Saint-Martin, tocmai fusese botezat Cheiul de Valmy. Canalul fusese acoperit de bolți sub care circulau șalupe. Acest lucru permitea armatei să intervină oricând în cartierele populare unde insurecția stătea să izbucnească oricând.

La numărul 48 de pe Cheiul de Valmy, la firma „opticianului Parisului elegant” se adăposteau atelierele Libellule (Libelula), care erau compuse din trei camere și o scară interioară ce ducea la apartamentul de la etaj. Imobilul avea și o curticică, iar în spatele ei, într-o magazie fără ferestre, dormeau mașinăriile utile meseriei de optician: oglinzi, cărucioare pentru unelte, o roată mobilă cu pedală, pentru fasonat lentilele, refractori și altele.

În față, un birou unde se ținea contabilitatea și se luau comenzile. Puțin mai într-o parte, un salonaș minuscul, un fel de bombonieră cu parchet pe jos, forma o anticameră, ornată cu elemente gotice, ca într-un pachebot de lux. Două fotolii, patru scaune în jurul unei mese și un bufet erau tot mobilierul. Totul, de un lux fals, doar ca să câștige încrederea clientelei.

În avanscenă: un burghez roșu la față și bondoc. Vorbea încet, nu prea în largul lui. Era emoționat. Buzele îi erau palide, fruntea acoperită de sudoare. E drept, nu prea era aer acolo, se respira greu. Bărbatul venise sfătuit de un prieten. Se spunea că opticianul de la Libellule te făcea să vezi doar ce-ți place. Această reputație era întreținută în saloanele pariziene.

În fața cumpărătorului: Fernand Avril, autobotezat Fernand cel Mare.

Fernand Avril era născut nu se știe unde și de către cine. Fusese cules de pe drumuri, de copil, de un șarlatan care se dădea medic, diagnosticând bolile doar privindu-i în ochi pe pacienți. Acest practician, între altele și proprietarul unei firme de pompe funebre ura vindecarea. Celor care îi contestau dreptul de a desfășura aceste două activități opuse, le răspundea că doar Dumnezeu decidea moartea și viața. Adăuga și că îi mulțumea pe

toți: niciodată nu lua bani pe ultima consultație, dacă muribundul era, la final, clientul lui la înmormântare.

Copil, Fernand Avril – numit după luna aprilie sau după păcăleala de 1 aprilie – fusese om bun la toate, ciuca bătăilor, cobai și poate și altceva, deși istoria tace asupra acestui punct.

La moartea protectorului său, Fernand plecase să vândă leacurile, lentilele și ochelarii care îl făcuseră celebru pe bătrânul șarlatan. Pe atunci, Fernand străbătea târgurile într-o trăsurică. Tot atelajul era foarte curat: avea o masă rabatabilă acoperită de un covor, o cutie cu lupe, lentile, binocluri și ochelari de tot soiul. Trăsurică era protejată de o prelată. În spate, avea și un spațiu unde cei care doreau, încercau ochelarii miraculoși.

Fernand cel Mare spunea despre cornee că era un geam, pupila o fereastră și nervul optic dădea comanda creierului să vadă ceea ce îi era pe plac.

— Metoda mea înseamnă a ști cum să dau o comandă bună creierului. Un unghi care vă va îmbunătăți viața, în funcție de ceea ce faci. Veți avea nevoie de mai multe lentile pentru a sărbători momentele cele mai importante ale existenței.

Reușita negoțului lui depindea de căutarea pe care o aveau lentilele la analfabeții care credeau că purtând ochelari pe nas puteau să citească fără să mai învețe acest lucru. Ca și Strepsiade, din *Norii* lui Aristofan, declamă: „aș vrea că atunci când grefierul îmi scrie condamnarea să iau cristalul și, ținându-mă departe, să fac să dispară la soare toate dovezile vinovăției”.

Mai avea și acele lentile groase ca niște lupe, concave, care îi făceau să treacă drept miopi pe tinerii care voiau să scape de recrutarea în armată. Fără să mai punem la socoteală lornionul care ferea ochii de infecții. Ba te mai păzea de gripă și de anghină, de ciumă, de holeră, de lepră, toate aceste boli contagioase, care se transmiteau prin privire.

— Călugării, ca să îl vadă pe Dumnezeu, purtau ochelari. De ce nu și dumneavoastră?

Ca să dea credibilitatea negoțului, Fernand își inventase o filiație cu Savino Armati, florentin mort în 1317, pe a cărui piatră de mormânt scria „inventator de ochelari, Dumnezeu să-i ierte păcatele”.

— Să revenim la soția dumneavoastră, conform dorinței, s-ar putea înrudi cu Venus din Millo…

— Sufletește!

— Sufletește, desigur!

Fernand se ridică și deschise cu o cheie pe care o avea atârnată de gât, unul dintre sertarele unei comode lucioase de lemn deschis. Piesă de mobilier semănă cu un sipet. Scoase de acolo o cutie de catifea întunecată.

— Am ceea ce vă trebuie, zise el arătându-i clientului câteva lentile de mărimi, grosimi și culori diferite.

— Toată arta constă în a șlefui sticla pe ambele părți, fără dungi, fibre, nervuri, rupturi. Așa a lucrat Galileo Galilei cu sticlarul lui ca să obțină o grosime satisfăcătoare.

— Care e legătură cu Libelula? întrebă atunci burghezul.

— Sunt niște domnișoare foarte grațioase, cu aripi strălucitoare și cu mii de fațete în ochi. Dacă luați aceste lentile, o să vedeți ca un vultur. O să aveți ochii ca noi, de gazelă, de căprioară, de șoim, ochii lui Dumnezeu.

Burghezul își făcu semnul crucii.

— Nu-l amestecați pe Dumnezeu în afacere!

— De ce să nu-L convoc pe Prea Înaltul, nu El vede în sufletele noastre?

— Cine îmi spune că nu sunteți un șarlatan?

— *Honesto et misericordi mendacio*[12]. Minciunile îmi vor fi scuzate de noblețea cauzei.

— Îl știți pe Sfântul Augustin!

— Cine sunt eu? Un artizan mediocru a cărui meserie e de a confecționa ochelarii cei mai banali. Nu domnule, arta mea vă va dărui vederea pe care o doriți. Văd, deci exist.

— Îl știți și pe Descartes?

Fernand cel Mare surâse. Era meșter în înșelătorii. Epoca era favorabilă. Pe ici, pe colo mai vedeai o oarecare religiozitate. Dar lumea era însetată de epifanii. De miracole, pentru Dumnezeu! Noile tratamente vindecau boli până atunci incurabile. Magnetismul vindecă bolile nervoase cu bețișoare; spiritele morților vorbeau celor vii, mediumul traducea spusele lor; teozofii filosofau. Fără a mai vorbi de Joseph Smith, întemeietorul Bisericii lui Iisus Hristos al sfinților și al ultimelor zile, care, în septembrie 1821, găsise la baza muntelui Cumora, lângă Palmira, frunze de aur acoperite cu caractere ce au putut fi citite grație ochelarilor lăsați, strategic, în nisip.

În această enciclopedie plină de divagații, Fernand cel Mare nu întâmpină nicio dificultate în a lăuda meritele lentilelor. Opticianul expuse o serie de pince-nez de nouă culori diferite: verde jad, verde crud, verde turcoaz, albastru deschis, albastru închis, galben intens, ciclamen.

— Smaraldul odihnește ochiul. La mine aveți tot felul de monturi: de

distanță și de aproape, lupe pentru a mări sau pentru a micșora obiecte, lentile care te protejează de lumină și…

Burghezul făcu un semn ca să pună capăt vorbăriei. Dacă până atunci era în căutarea unor ochelari pentru a o vedea pe nevastă-sa mai frumoasă decât era, deodată se îmbufnă. Întrebă:

— Aveți și ochelari pentru orbi?

— Ce fel de orbi?

Burghezul roșu la față nu răspunse imediat. Părea încurcat. Scoase din buzunar o placă argintată pe care se vedea chipul unei tinere drăguțe, dar pocite de lipsa ochilor. În loc avea doi globi albi.

— E fiică-mea. E oarbă din naștere. Dar e talentată la muzică, cântă la pian. Suferă în tăcere de acest handicap. Și știți cum sunt domnișoarele… E o chestiune foarte delicată.

Fernand nu știa cum stă treabă cu domnișoarele. Înțelese că tânăra domnișoară era atât de urâtă, încât nimeni nu a venit să o ceară.

Lui Fernand nu-i era frică de nimic.

Confruntat cu acest obstacol, promise să își pună priceperea în serviciul unui miracol pe care se simțea în stare să îl facă.

Câteva zile mai târziu, Fernand se prezenta la burghez acasă, cu două lentile albăstrii, agățate de un șnur de mătase, terminate prin niște pandantive sculptate. Efectul era garantat.

Fernand adusese ochelarii fetei. Avea vreo optsprezece ani, cel mult. Era o tânără cu tenul palid, cu trăsături fine, încadrate de un păr bogat, castaniu roșcat. Fernand remarcă și gâtul de lebădă, zâmbetul timid și vocea cristalină. Globii oculari, deveniți viorii dădeau fetei o expresie senzuală și cerească, în același timp. Fără nicio îndoială, de acum putea să se mărite.

Pentru a mulțumi, tânăra oarbă se apropie. Fernand văzu buzele murmurând „un mulțumesc” și un „bravo”. Mâinile, mirosind a scorțișoară, îi atinseră brațul.

Fernand fu doborât, la discreția unui farmec căruia habar n-avea cum să-i reziste. Se pierdu în privirea albăstruie din spatele lentilelor. Fu stângaci. Dar Émeline fu mișcată. Văzu în asta un semn de sinceritate.

Așezată în încăperile din spate ale atelierelor Libellule, Clémence se lăsă în voia visurilor. Nu îi mai rămase decât o oră până la sosirea primului elev. În jurul ei, decorul îi era familiar, cărți, fotografii, portrete de muzicieni; tot felul de obiecte pentru a construi un „acasă”: pisici de porțelan, un birouaș pe care îl moștenise de la Julia, un covor turcesc primit de la René, un

balansoar care, din când în când, se mișca singurel, parcă ar fi avut o viață proprie. Încăperea părea adormită, tăcută ca uitarea, mută ca amintirile înăbușite. Niciun sunet, niciun zgomot. Doar o ospitalitate discretă. Acest cuib întunecat era pântecul familiei ei. Originea lumii. Universul ei. Doar atelierele Libellule erau născute dintr-o pereche de ochelari care dădeau vieții imaginea pe care o merită.

Așezată pe canapea, Clémence își fixă în minte ce trebuia să facă. Calculatorul era deschis, hainele murdare zăceau pe jos. Nu își pregătise valiza.

Schiță o grimasă de enervare. Câteodată, se întreba de unde moștenise caracterul acesta rebel, timid, ascuns adânc în ea. Ciufută, colerică și pătimașă. Un temperament plin de amărăciune, aspru, necioplit, răzbunător. Când își aducea aminte de copilărie, revedea decorul din strada Assas, lângă Grădina Luxemburg. Actorii erau deja pe scenă, Julia și ea. Mickael era figurant. Din câte își aducea aminte, părinții săi formau un cuplu fără chip, un parteneriat care se pusese pe roate când mama ei rămăsese însărcinată. Tata cumpărase și apartamentul și verighetele, în același timp. Relația lor era o caricatură cordială. Între Paris și San Francisco erau 8956 km, care menținuseră aparențele unei căsătorii iraționale și lipsită de pasiune.

Ce nu-i plăcea unuia, era pe plac celuilalt.

La mijloc era un paradox de care se lovea Julia: pe de o parte, voința Juliei de a trăi din scris, pe de alta, nevoia de confort asigurată de americanul cu portofelul bine garnisit. Când Mickael era acolo, Julia făcea scandal, dar și când nu era făcea.

Mickael o făcea pe nepăsătorul. „Plătesc deci exist” îi asigura o conștiință liniștită. Asigura nevestei și fiicei minimum de confort și compensa, astfel, distanța dintre ei. Când tatăl ei era absent, Clémence o suporta pe mama ei cea excentrică și exuberantă.

— Ia-ți viața în mâini, nimeni nu o s-o facă în locul tău!

Clémence și-a ales mereu singură hainele, și-a făcut singură temele, niciodată mamă-sa nu i-a spus să-și facă ordine în cameră sau să se spele pe dinți. Cu atât mai puțin să o susțină sau să o protejeze. Făcând din principiul autodidact o politică de viață, Julia împinsese la extrem teoria prezenței în absență; era partea frumoasă din dezinteresul total față de fiica ei și abandonarea completă a rolului de mamă și de educatoare. Chiar și mică, Clémence se purta ca un adult, era responsabilă, răspunzând, astfel, așteptărilor mamei ei. Se supuse, fără filtrul asigurat de tată. Pianul și

revolta erau la baza acestei copilării însingurate.

După moartea Juliei, Clémence crescuse fără restricții și fără educație, sub supravegherea intermitentă a bunicului matern. Câteodată o auzeai:

— Ei, dacă mama ar fi aici…

— Iluziile sunt bancuri de nisip pe care se construiesc himerele, era replica lui Célestin.

Cât despre Mickael, el ținea sub control ce se putea face prin virament bancar.

— Nu fac bine că îți dau bani cu nemiluita, dar e tot ce pot.

Rămasă singură cu ea însăși, Clémence făcuse din solitudine o aliată care îi dădea tot. Evada mai bine când era departe de ceilalți. Îi plăcea această viață, care curgea lin, fără obstacole, în afara celor pe care nu le putea evita. Gândurile i se învolburau în cap, contradictorii și purta un dialog cu ea însăși. Era partener de dialog, martor și spectator.

Clémence se convinsese singură că a avut o copilărie fericită, până la urmă. Toți se plângeau că aveau părinți imperfecți: posesivi, autoritari, geloși. Sau, dimpotrivă, prea afectuoși. Julia, Mickael, Célestin și chiar și maestrul Cacheut îi asigurau o satisfacție blândă, în mintea ei. Dacă nu era chiar adevărat, nu era nici rău. Poate nu grozav, dar nu rău.

Clémence se ridică de pe canapea. Acuși îi venea elevul. Schimbă cearșafurile, puse două mașini de spălat, deschise larg ferestrele și șterse praful de peste tot. Se pregătea să arunce un ochi pe documentele lăsate de Marius, când sună soneria.

Dislexicul și maică-sa, pișăcioasa, se întorseseră.

Pentru Tom, ora fatidică era între șase și șapte seara, momentul când gâtlejul îi cerea ceva să-și liniștească angoasele. Numai că sucul de roșii, din refectoriu, nu avea nimic calmant. Mai avea o sticlă de whisky, pe jumătate goală, înfășurată în pijamaua lui, dar încerca să se abțină să bea. Ca să-l îndepărteze de obsesii, doctorul Woods îl trimise la bibliotecă. Zicea că e un loc agreabil. Se putea citi în liniște, se jucau cărți sau șah. Și, peste toate, era și un *espressor* care făcea o cafea excelentă. Tom își ridică gulerul impermeabilului, să nu îl ude ploaia și merse cu pas alert pe aleile din curtea spitalului.

De când cu episodul telefonului fantomă, se simțea prăbușit din pricina halucinațiilor. Era ca un somnambul. O visare greu de dus, întretăiată de

momente de inconștiență. Avea mereu impresia că plonja într-o lume virtuală, inundată de imagini cu tatăl său. Vorbe fără rost îi zumzăiau în cap, neobosite, stranii și întunecate. El, care nu mai plânse de ani buni, se surprindea având crize de plâns. Comportamentul ăsta nu era logic. În lipsa afecțiunii paterne se blindase în pielea unui băiat rău, torturat și neiubit. Maxence Saint-Just îi otrăvise existența, i-o distrusese sistematic și iremediabil. Tom își formase personalitatea, pornind de la certitudinea că eșecurile, deruta și ratarea lui se datorau omniprezenței paterne în viața lui și a puterii ei nelimitate. Tom dădea de exemplu ultimul lui contract cu un studio de cinema. Asta doar ca să se convingă.

Recent, după succesul filmului *în mintea lui John Malkovich*, despre un păpușar, Tom primise mai multe propuneri. Era gata să accepte una dintre ele, când interlocutorul își dăduse seama că era fiul lui… ceea ce îl convinsese să îl angajeze.

Scârbit, Tom refuzase să semneze contractul. Se simțea furat. Din păpușar, devenea păpușă. Manipulatorul era tatăl lui, cel manipulat era el. Din nou și pentru totdeauna. Singurele momente când scăpa de el era când sorbea din whisky. Se închipuia un samurai neînfricat, capabil să pună la pământ imaginea jalnică despre sine.

Moartea lui Maxence Saint-Just ar fi trebuit să însemne o eliberare și o ocazie să-și rescrie povestea pe o pagină albă. Dar nu se petrecuse nimic. Tom răspundea cu onestitate întrebărilor doctorului Woods și era mai puțin sensibil la remarcile ei. Se dezintoxică astfel de alcool și de melancolie.

Înainte de fiecare întâlnire, voia să renunțe. Dar când intră în cameră, se așeză și începea prin „nu știu ce caut aici”, primii pași erau deja făcuți. Orice renunțare ar fi fost percepută ca o slăbiciune. Să coboare încă și mai mult în ochii lui, îi era imposibil. Câteodată, întrebările îl exasperau. Era curios ce tot își nota doctorița în carnet. Lucruri de făcut, prostioare, observații personale, anecdote. Imediat ce vedea carnețelul, îi venea să pună mâna pe el. Oare ce-și notase după prima întâlnire?

Ploaia se întețise. Tom grăbi pasul și ocoli rondul de la spital.

Centrul Spitalicesc Intercomunal fusese construit pe vestigiile unui azil din secolul al XIII-lea. Spitalul fusese mai întâi o leprozerie, sub patronajul Sfântului Lazăr, înainte de a deveni, în 1697, Spitalul Ajutorului Neprețuit. Acolo erau aduși săracii, invalizii și pocițiii; bătrânii fără dinți, fetițele-mame fără soți, copiii fără părinți, demenții. Pe vremuri, dacă te duceai la Spitalul Ajutorului Neprețuit, însemna că mergi direct la Ceruri, după ce

treceai prin Purgatoriu.

În 1963, spitalul a intrat brusc în modernitate. A devenit instituție publică și a fost renovat. Pardoseala s-a acoperit cu gresie, ferestrele au fost schimbate, pe lângă pereți au fost montate rampe pentru cei cu dizabilități, și bare de sprijin. În jurul clădirilor principale au înflorit pavilioane de cărămidă, „narcise galbene” și „ciuboțica cucului” destinate să-i găzduiască pe B120 (bătrâni, 120 de paturi) sau DI60 (demenții incurabili, 60 de paturi). Mai târziu, stabilimentul a adăpostit și o maternitate, o secție de cardiologie și una de pneumologie, un bloc chirurgical și un serviciu de urgență.

Foarte recent, spitalul de la Sainte-Charité pentru persoanele în vârstă s-a unit cu rețeaua de aziluri și spitale paliative din departament.

Un ultim sector era dedicat curelor. Se tratau adicțiile de medicamente, de alcool, de droguri și câteva cazuri de anorexie. Acest departament Ad 20 (Adicții, 20 de paturi) era lângă o construcție mai veselă și mai modernă, dedicată nutriției, sportului și psihoterapiei, unde se tratau patologiile conjuncturale ca depresia posttraumatică. Pacienții erau toți voluntari. Plăteau servicii spitalicești mai scumpe, dar se bucurau de un confort relativ. Aici era camera lui Tom Saint-Just.

În ciuda eforturilor constante făcute pentru înveselirea centrului spitalicesc – pe care toți continuau să-l numească Spitalul Ajutorului Neprețuit sau SAN – degaja o atmosferă sinistră. Și, deși zidurile și pereții interiori fuseseră zugrăviți de mai multe ori și dezinfectați, mirosea întruna a urină, a amoniac și a mâncare gătită.

Personalul trăia în orașele învecinate. În realitate, SAN era un oraș în oraș, beneficiind de o adevărată infrastructură: ierarhia, regulile și cutumele lui. Mai mult de două sute de persoane trăiau laolaltă acolo: în bluză albă, în pijama, în costum sau în salopetă de lucru. Erau de toate: refectorii, bucătării, o frizerie, un chioșc de ziare, o capelă, o bibliotecă și chiar un muzeu dedicat istoriei medicinei locale. Fuseseră adunate acolo aparate și instrumente ale bărbierilor și descrieri ale unor tratamente originale, din urmă cu câteva secole.

Încă ploua când Tom intră, ud tot, în bibliotecă. Se scutură ca un câine și se opri în fața *espressorului.* „50 de centime sau un jeton. Pentru monede, adresați-vă la bibliotecar”. Tom se enervă, nu își luase bani cu el.

În sală era liniște. Era o încăpere imensă, cu plafon înalt, cu lumină puțină, filtrată de vitralii întunecoase. Biblioteca de la SAN era un loc

atemporal, neprimitor, cu lambriuri de lemn prelungite cu etajere. Într-un colț, erau câteva fotolii și o măsuță joasă care creau un fel de salon pentru conversații. Pe console erau reviste cu imagini multe și puțin text, cărți de joc cu colțuri îndoite și un Scrabble fără litere.

Din cauza orei târzii, locul era pustiu. Tom, care avea chef să fumeze și să bea ceva, începu să frunzărească o revistă când, deodată, o voce îi șopti la ureche:

— Sunt moartea, am venit să te iau.

Tom tresări, dar recunoscu un DI60.

— Întoarce-te în rezerva ta, îi răspunse el, cât mai amabil.

Tom fusese prevenit că, uneori, în ciuda supravegherii, unii psihotici mai scăpau din rezerve. Se întâlnise deja cu o mulțime de creaturi în pijamale cu dungi și șoșoni. Prezența acestor demenți îi crea o stare de disconfort. Cum nebunul se încăpățână, adăugă:

— Hai, așază-te, dacă ești cuminte îți aduc ce carte vrei.

— Nu vreau cartea ta, tu ești prietenul meu, vino să mănânci, prietene!

— Nu e ora mesei și nu mănânc cu tine…

— Dacă îmi ești prieten, mănânci cu mine!

Luminița de disperare din ochii dementului era îngrijorătoare. Acum începuse să râdă prostește. Tom își reprimă nevoia de a-i trage una. Bărbatul în pijama se prinse de brațul lui Tom, care se desfăcu de el, cu o mișcare bruscă din cot.

— Lasă-mă, nebunule, tai-o de-aici!

Ca să scape de bolnav, Tom se ascunse între rafturile de cărți, luminate slab. Nu știa ce să facă, așa că luă o carte, apoi încă una, tot mergând spre capătul încăperii. La dreapta, pe o ușă întredeschisă era scris „Muzeul SAN”. Înăuntru era răcoare și întuneric, spre deosebire de căldura din sala de lectură. Intrigat de o poză a unei siluete cu părul vâlvoi și pe jumătate goală, Tom făcu câțiva pași în încăperea tăcută.

Muzeul era conceput ca o rețea de etajere, împărțită pe sectoare. Primul era despre tratamentele alienărilor mintale. Mai multe gravuri și tablouri din Școala Flamandă din secolele XV, XVI, XVII, arătau operații pe craniu. Cu ajutorul unui scalpel, bărbați în veșmânt alb incizau mijlocul frunții ca să scoată de acolo piatra nebuniei.

Ideea de a lupta contra pletorei, prin luare de sânge din braț și cu ajutorul lipitorilor puse la anus, îl îngrozi pe Tom, care nu mai lua în seamă efectul hidroterapiei: duș tonic și scurt pentru a vindeca depresia; băi reci și

împachetări pentru stările convulsive.

Evident, mai erau și transfuziile și diversele metode de evacuare, unele mai interesante ca altele. Se înlocuia sângele „stricat” cu elemente curate: opiu, *senna,* chinina erau la îndemână. Mai greu de găsit erau ochii de crab, fiere de urs și corn de rinocer. Tom se opri în fața unui taburet numit „gură de fier” pentru a-i determina pe anorexici să mănânce; o botniță de metal ca să îi facă să tacă pe cei prea locvace. Un pat-cușcă sau „pat de forță” pentru cei agitați. Stătu îndelung să admire un leagăn pentru cei prea sedentari. Atenția i se mută la o mașină rotativă, folosită încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Aparatul era legat de o bârnă prinsă de un resort, oscilând în vid cu scopul de a provoca o criză vagotonică. Medicii se felicitau pentru succesul terapiei: în ciuda vertijurilor, a grețurilor și a vărsăturilor, binefacerile erau evidente: nebunii cei mai furioși, deveneau docili și cuminți după ce aveau de-a face cu mașinăria rotativă.

Văzând că frânghia era zdravănă, Tom, care consideră tot angrenajul un soi de scrânciob mai deosebit, a vrut să se așeze. Oare s-ar fi vindecat astfel de neurastenie? Când se dădea huța, auzi un zgomot ciudat.

Scârț, scârț…

— E cineva?

În liniștea încăperii, Tom percepu o șoaptă. Un fel de icnet trist. Cineva era acolo, i se auzea respirația. Scrutând în întuneric, simți o prezență. Tom se ridică, știind că ceva nu era în regulă. Văzu o siluetă care se detașă în cadrul ferestrei. Stupefiat, îl privi pe individ:

— Tată?

Maxence Saint-Just era acolo. În picioare, drept, cu pantofi de piele și costum elegant, cămașă bleu, fular alb. O șapcă gri trasă pe ochi. Barba nerasă de câteva zile. Și portțigaretul nelipsit.

— Tată, tu ești?

Un râs stupid îi răspunse.

Ce însenina asta, Doamne?

Tom simți cum o menghină îi strânge gâtul.

Cu un pas nesigur, înaintă, în timp ce spectrul se dădea înapoi. Cu cât se apropia de fereastră, cu atât mai mult fantoma dispărea în întuneric. Rămase nemișcat, cu privirea fixă, simțind o apăsare pe piept. Se ținu de pereți, încercând să se calmeze. Umbrele și lumina săracă desenau când chipul avocatului, când un chip diavolesc. Încă un pas și ar fi pus mâna pe fantoma asta care îl hărțuia de la înmormântare.

Lângă o etajeră, nebunul de adineauri se aruncă asupra lui. Ca un nebun, dintr-o cutie cu arc. Evident că nu se dusese înapoi în cameră, ci aștepta un moment propice să îl atace pe Tom.

— Spital nenorocit!

— Ce vrei?

Nebunul nu răspunse. Se agăță de gâtul lui Tom. Îl scuipă în față, înainte de a încerca să-l muște. Tom simți saliva pe obraz. În timp ce se zbătea să scape din strânsoarea violentă, primi un genunchi în testicule. I se tăie respirația. Nu cunoscuse niciodată o durere atât de cruntă. Urlă, dar o altă lovitură din dreapta, îl făcu să se clatine. Se prăbuși peste câteva cărți și scutură din cap. Îi curgea sânge pe față. Bolnavul se uită tâmp la el, apoi se aruncă din nou asupra lui. Dar de data asta, Tom fu în defensivă. Pară loviturile și se dădu înapoi. Simți o durere nemaipomenită la fiecare mișcare. Bănui că un mușchi la picior fusese serios avariat. Își adună forțele și trase agresorului una în plină figură. Dușmanul se potoli în sfârșit. Îi curse sânge din nas și nu mai zâmbi tâmp. Tom gemu, vederea i se încețoșă, în timp ce toată ființa lui se retrăgea în sine. Brusc, o voce autoritară răsună în încăpere.

— Gata cu comedia asta!

Dumnezeu să o binecuvânteze pe doctorița Woods.

Cu un gest profesional, terapeuta îl apucă de mâneca pijamalei pe bolnav și-l ținu strâns. Bolnavul se eliberă din strânsoare, își scoase un șervețel de hârtie pe care îl puse între dinți și se îndepărtă smiorcăindu-se.

Apoi, întorcându-se spre Tom, nou-venita îi zâmbi.

— Nu sunteți rănit, nu-i așa?

Tom nu era sigur de asta, dar văzând că poate să meargă, începu să creadă că e în regulă.

— Nimic grav, doar o mică încăierare.

— Eram în spate și am auzit un zgomot. Ce faceți aici?

— Da' ăsta cine-i?

Tom arătă spre nefericitul care, la sosirea psihiatrului, se retrăsese într-un colț, fără să se miște, cu nasul în batistă.

— Un biet nenorocit. Nu e periculos.

Tom se îndoi. Nebunul îi trase una zdravănă între picioare, era cât pe ce să îl lase fără organe.

Woods reluă:

— Scuzați-mă o clipă, revin.

Iar apoi, către dement:
— Ai întârziat la cină, o să fii pedepsit.
Un geamăt se auzi dinspre dement:
— Nu pedepsit…
În timp ce medicul și pacientul părăseau încăperea, Tom mai apucă să audă:
— Spital de tot râsul, halal medicină!
Când doctorul Woods reveni, nu mai purta halatul alb și avea în mână două pahare aburinde. Îi întinse unul lui Tom.
— E cam târziu pentru cafea, v-am adus o ciocolată caldă. Sunteți bine?
Tom nu răspunse. Băutura caldă fu binevenită. Acum, că pericolul trecuse, se liniștise.
— Credeți în fantome?
— Sunt psihiatru. Cunosc fenomenul numit „miraj”. De ce mă întrebați?
— Tata mi-a făcut o vizită.
— Unde? Aici?
Tom arătă spre fereastră.
— Și? Ați putut comunica?
Tom era cât pe ce să se supere, când își dădu seama de ironia din tonul doctoriței. Zâmbi, la rândul lui. Nu avea cămașă pe dedesubt, ci doar un top, care lăsa să se ghicească rotunjimea sânilor. Taiorul cu pantalon era accesorizat cu o broșă pusă la rever. Tom o găsea pe plac pe doctorița Woods și îi spuse:
— Chiar dacă e interzis de regulament, mi-ar plăcea să vă invit la cină.
Woods ridică ochii în sus și zâmbi adorabil:
— Niciun regulament nu interzice complimentele, însă e imposibil să vin la cină.
— De ce? E din pricina nasului meu sfărâmat?
Tom își pipăi nasul cu un aer dezolat. O simțea pe Woods gata să cedeze, o anumită licărire din ochii ei nu îl înșela. Vrând să împingă lucrurile mai departe, o întrebă de familie, dacă e căsătorită și dacă are copii.
— Știți bine că nu o să vă răspund.
— Sunt întrebări nevinovate pe care le punem cuiva cu care ne vedem prima dată.
— Nu suntem la o reuniune mondenă.
— Nimic nu vă împiedică să dați curs invitației. Haideți cu mine la restaurant în seara asta!

— Inutil să insistați.

Woods avea riduri fine la ochi și la gură, dar era frumoasă, în floarea vârstei. Fermecătoare și seducătoare. Un gând fugar îi veni lui Tom. Cine pe cine seducea, cine se lăsa sedus, de fapt? În cele din urmă, terapeuta dădu ușor din cap.

— Regret incidentul de mai devreme. Pleacă de unul singur, adesea, în ciuda vigilenței infirmierilor. Vă rog să uitați episodul de adineauri!

Când au ajuns la ușă, doctorița îi întinse mâna:

— Pe mâine! Să nu întârziați la terapie!

Singur în ploaie, Tom se frecă la ochi, privind femeia care se îndepărta cu un pas alert. Avu senzația că s-a trezit dintr-un coșmar. O fi fost efectul terapiei sau al spitalului ăsta ciudat, relicvă agățată în modernitate.

După ce își închise fulgarinul la toți nasturii, merse la întâmplare. Sub o streașină, fumă o țigară, pe furiș. Din locul acela, SAN părea pustiu. Privi îndelung zidurile gri, și, pentru a nu știu câta oară, se întrebă cine era umbra care nu-i dădea pace și de ce fantoma tatălui îl hărțuia întruna.

Marius avea seara pentru el, Victorine își vedea de ale ei.

Robotul „Face tot” nu îl ascultă. Fasolea semipreparată sfârși la microunde. Păstăile se uscaseră, iar cârnăciorul se făcuse de cauciuc. Ca să-i treacă foamea, Marius alese soluția cea mai simplă: baghetă, Camembert și salam uscat. Ezită între o bere strașnică și un pahar de vin alb. Amintindu-și de Clémence, alese un vin roșu californian.

Când se pregătea să se uite pe Arté la un documentar despre metoda Saint-Just și controversele din jurul ei (redifuzat), auzi o ușă trântindu-se. Alexandre se așeză lângă tată-său, cu o bere în mână și cu o pungă de chipsuri pe genunchi. Dădu o carte la o parte – *Cum să îți fie bine la menopauză* – care zăcea între pernele de pe canapea.

— Mama citește asta?

Marius încruntă din sprâncene și nu răspunse.

— Ai avut o seară plăcută?

— Mda. Pot?

Alexandre schimbă canalul. Era vorbă acum de un medic mizantrop care, ajutat de o echipă de tineri supradotați, pe care îi chinuia în fel și chip, trata boli inimaginabile. Fără să-și dezlipească ochii de la ecran, mâna lui Alexandre făcea naveta neîntrerupt între punga cu chipsuri și gură. Marius

își aminti ce îi spusese fecioru-său când se pensionase. „Tată, trebuie să îți găsești o ocupație”.

Dar nu poți să fii detectiv de pe o zi pe alta, improvizând. Degeaba citise aventurile lui Hercule Poirot și Nestor Burma, îi era greu să descifreze enigma Saint-Just. Nici măcar nu era sigur că era vreun mister acolo. Ce să facă și cum să facă?

— Când se întoarce mama?

Marius tresări. Alexandre dăduse televizorul mai încet, terminase de mâncat chipsurile și băuse și berea. Tatăl își privi băiatul cu tandrețe. Era un tânăr pe cinste, brunet cu ochii albaștri, cu părul scurt și cu o barbă de două zile. Avea acea nonșalanță sportivă pe care Marius o invidia. Era un băiat frumos, generos și binevoitor, dotat pentru studiu, dar nu voia să aibă carieră. Opunea rezistență conformismului social; identitatea sau împlinirea de sine nu aveau importanță în exercitarea profesiunii. La întrebarea recurentă a lui Marius, „când o să-ți câștigi singur existența, măi băiete?”, răspundea invariabil: „mă descurc, îmi ajunge cât am, nu cer nimic de la nimeni”. „Mie poți să-mi ceri, știi bine. Voi fi mereu aici pentru tine”.

Alexandre luă o țigară.

— Credeam că te-ai lăsat.

— Temporar.

— Ai citit ceva despre TOTEM în cărțile tale de sociologie?

— Chestia aia a lui Maxence Saint-Just, tipul care tot învârte vorbele în sus și în jos?

— Poate, dar e pe poziții întotdeauna.

— Da’ de ce te interesează cabotinul ăsta?

Marius ezită. Până la urmă îi povesti despre Julia, despre ce scrisese, despre minciună, despre escrocherii, despre falsa moarte, despre desene și despre căutările lui Clémence.

— Iată rezumatul a ceea ce mă frământă!

Alexandre fluieră a mirare și se uită la tată-său ca și cum îl vedea pentru prima dată.

— Și ce faci cu tot ce știi?

— Vreau să înțeleg ce s-a petrecut, de ce, de ce a avut Julia acel accident și să mă răscumpăr, cât de cât, față de Clémence.

— Pot să spicuiesc de pe Internet câte ceva despre TOTEM, dacă vrei, dar cel mai simplu ar fi să mergi acolo.

— Din câte zice Clémence, vila e goală. Maxence Saint-Just n-a avut

decât un fiu, actualmente în spital.

— Întâlnește-te cu el!

— E cu capul, nu prea am chef.

Alexandre glumi.

— Ei, fă un efort, o să reușești.

— Altă idee?

— Păi poți să te dai drept un pensionar drăguț, interesat de soarta bolnavilor…

— Te uiți prea mult la seriale tv, băiete.

Clémence era foc și pară. Din nou.

Atelierele Libelula erau în întuneric. Scurtcircuit. Instalație electrică depășită. Prize stricate. Materiale vechi.

— Ar trebui schimbat tabloul electric.

Electricianul pe care îl sunase, recomandat de René, răspunse imediat. Era în zonă, avea ceva de terminat. Venea într-o oră.

Ce noroc!

— Totul trebuie refăcut.

Bărbatul, cu nasul în tabloul electric, meșteri ce meșteri, schimbă siguranțe, fire și dădu drumul la curent. Imediat, zgomotul familiar al frigiderului se auzi din nou. Apoi deasupra, o voce groasă amestecată cu muzică. Era televizorul.

Rămasă singură, Clémence își pregăti o baie. Motanul lui René veni după ea și se așeză pe marginea căzii. Se împărțea între ei doi, când la ea, când la René. Clémence îl luă în brațe și îl pupă între urechi. Pisoiul miorlăi și Clémence înțelese. Era singura limbă străină pe care o pricepea. Motanul își voia bolul cu lapte.

În ceea ce privește dragostea, dacă bărbații nu o prea interesaseră, în schimb animalele avuseseră mereu parte de afecțiunea ei. Într-o zi, când se mutase deja în Quai de Valmy, văzuse un afiș lipit la școală: „Din motive de plecare, caut familie de adopție, Snoopy”. O fotografie îl arată pe Snoopy, un fel de foxterier. Clémence pregătise o scrisoare de accept, pe care i-o lăsă bunicului ei, să o pună la poștă. Sosise și răspunsul, scris la mașină.

„Mi-am găsit părinți noi, am tot confortul, papa bun, mi se dau oase dacă mă așez pe lăbuțele din spate.

Snoopy”.

Mai târziu, găsise în coșul de gunoi din atelier, scrisoarea ei și ciorna răspunsului. De atunci, a ales pisicile în locul oamenilor.

În afară de René, desigur.

Dar asta era o altă poveste.

Pielea mâinilor i se încreți, parcă era pergament. Clémence își luă un halat și își puse un prosop în cap. Auzi deodată un zgomot straniu, care sparse tăcerea. Era un clinchet care venea dinspre intrarea în apartament. Clémence, la pândă, așteptă. Zgomotul se opri.

Își trase un pantalon și un pulover, largi și lălâi, și își făcu un ceai. Înainte de a urca să se culce, verifică zăvorul. Intră în atelier, se mai uită o dată la desenele Juliei, lăsate pe o masă. De când le primise, simțise că pierduse o parte din sine. După vizita la vila Saint-Just, rămăsese cu o curiozitate nesatisfăcută. Nu îl mai văzuse pe grădinar, când fugise de acolo.

Bizar. Dar aici totul era bizar.

Înainte de a părăsi Groumenville, făcuse o haltă la Centrul Spitalicesc, sperând să o întâlnească din nou pe sora Marie de la Miséricorde. I-ar fi plăcut să îi vorbească despre această Marthe, care coabitase cu mama ei, la Sainte-Charité. Însă călugărița nu era disponibilă.

De ce era așa de întoarsă pe dos? Ca în multe alte situații, era cuprinsă de o stare de disconfort profund. În aceste momente, avea senzația că mintea îi era ca un rulou care se răsucea încontinuu. Avea nevoie să fie singură. Îi venea să se suie pe pereți de disperare. Altă dată – nu foarte demult – pe când trăia, Célestin încercase să o scape de aceste accese de furie. Pe atunci, bunicul lucra la garderobă, în teatrele pariziene, ca să își rotunjească veniturile la sfârșit de lună. Seara, o invită pe Clémence la o braserie, mereu plină de lume, în orele de vârf.

— Ce iei?

Azi, La Patru Vânturi, meniul era antricot cu sos de vin roșu sau pisică de mare cu capere; desert lapte de pasăre sau cafea cu fursecuri. Clémence alese un *croque-monsieur*[13] cu salată, apă plată („la temperatura camerei, vă rog!”), în timp ce Célestin se decise pentru friptură de vițel și vin roșu.

Așezați la o masă în colț, între garderobă și ușa spre bucătărie, se uitau cum se umple sala. Pe dreapta, se instală un domn. Își puse haina pe spătar și, după o privire fugară pe meniu, își scoase agenda.

— Nu acum, mai aștept pe cineva, zise el chelnerului care venise să-i ia comanda.

După ce terminară de mâncat, Célestin comandă un ceai cu lămâie pentru Clémence și o cafea pentru el.

— Unde e toaleta?

— În față, sub scară.

Célestin se strecură printre mese, când ajunse la vesta vecinului, se aplecă și luă un creion de jos.

— E al dumneavoastră?

Bărbatul negă. Célestin strecură creionul în buzunar. La o masă de patru persoane era un individ solid, brunet, cu ochelari pătrați, păr rar și bărbie dublă, care monopolizase dialogul. Era genul care le știa pe toate. Célestin zâmbi.

— Scuzați, aș vrea să trec.

Domnul Știe-tot era cât pe ce să bombăne dar, văzând vârsta lui Célestin, se abținu.

— Scuzați!

În cabină, Célestin făcu inventarul buzunarelor: fotografii, carduri bancare, carnete de cecuri.

Când se întoarse, cafeaua era deja pe masă, iar Clémence își băuse ceaiul.

Așteptară.

Scena era mereu aceeași, cu mici variațiuni.

Când Știe-tot își termină desertul, scoase cardul ca să plătească. Clémence și Célestin stăteau la pândă.

Individul tastă codul.

— Regret, domnule, dar nu merge.

O luară de la capăt.

Nimic. Codul nu e cel corect.

A doua oară, a treia oară.

— Poate puteți plăti și altfel, domnule… Chelnerul descifră numele gravat pe card. Domnule Lécuyer.

— Domnule cum?

— Domnul Daniel Lécuyer. Scrie aici.

— Nu sunt Lécuyer. Numele meu este Pierre Dumas. Ce e porcăria asta?

Știe-tot se ridică, roșu la față.

În timp ce era deja în centrul atenție, o voce indignată izbucni:

— Eu sunt Lécuyer. Cum de hoțomanul ăsta are cardul meu?

Omul cu haina era în culmea disperării. Nu mai avea nici card, nici bani,

nici carnetele de cecuri.

Cum Știe-tot nu putea să explice nimic și nici să plătească, tensiunea se transmise la toate mesele, oamenii își verificau buzunarele, borsetele și poșetele.

Câteodată, scena era mai intimă. Câte o cucoană, bătrână și ridicolă, plină de pretenții, începea să urle când consortul scotea din portofel poza unui bebeluș sau a unei femei tinere, în neglijeu.

— Poți să-mi explici?

— Scumpa mea, nu știu despre ce este vorba!

— Cum, ai poza plodului și a amantei și nu știi despre ce este vorba?

— Scumpa mea, îți jur că…

— Măcar nu te jura, pentru Dumnezeu!

Mai era și varianta unui bătrân libidinos, ce se afla în plină scenă de seducție a unei fătuci, atunci când venea nota. Văzând că nu are bani în portofel, bătrânul simula un atac. Chelnerii se învârteau în jurul lui, neliniștiți, iar tot restaurantul privea scena siderat. Era momentul când Célestin, bătrâna fosilă demnă, se ridica. După câteva cuvinte dure pentru hoțul nevinovat, plătea (cu banii pe care îi șutise, desigur) ce consumase și deplângea soarta femeilor drăguțe, victime ale acestor nenorociți.

În aceste momente haotice, satisfacția lui Clémence și a lui Célestin era palpabilă. Se gândeau mereu că e pentru ultima dată când o făceau. Dar jubilația pe care le-o producea fiecare scenă era irezistibilă. Bunicul și nepoata își luau pardesiurile și părăseau maiestuos restaurantul, abținându-se, cât mai mult, să nu râdă în hohote.

În atelierele Libellule, Clémence se lăsă purtată de amintiri. Moartea lui Célestin o umpluse de o amărăciune de care nu reușea să scape. Își consacrase toată energia să o salveze pe Clémence de tristețea ei. Pentru el, trecutul era trecut, iar viitorul trebuia să aducă doar viață și bucurie. Dumnezeule, cât de mult îi lipsea Célestin!

Deși avea puloverul pe ea, Clémence era înghețată bocnă.

Baia fierbinte își pierdea din efect. Se gândi o clipă să se ducă la René. Renunță și urcă să se culce. Întinsă în pat, stătu multă vreme cu ochii deschiși. Vântul suflă în rafale zgâlțâind streșinile. Se cuibări sub plapumă, foindu-se întruna. Pisica se cuibări la picioarele ei.

Zorile o treziră. Pisica sări din pat și fugi. Afară era un soare palid, apăsător și greu. O promoroacă groasă se așezase pe propriile gânduri și sentimente. Când punea apă în fierbător, simți un curent rece în spate.

Ceva nu era în regulă.

Pendula din bucătărie se oprise. Apăsând pe întrerupător, văzu că iar nu avea curent. Sărise o siguranță.

Electrician de rahat! De ce trebuia mereu să îl mai cheme o dată?

Atunci se auzi un șuierat.

Clémence se ridică. Era același clinchet auzit cu o zi înainte, dar îndepărtat. Sala mare, pianul, trei pași în vestibul… „Arzi, îngheți”. Un joc de-a v-ați ascunselea. Nimic. Perne, ceainic, fotoliul, toate erau la locul lor. Geamul era deschis, dar nici urmă de efracție. Oare uitase să închidă fereastra?

Ca și cum era intrus în propria casă, Clémence trase sertarele, verifică rafturile. Văzu că uneltele lui Célestin erau la locul lor. Se întoarse în bucătărie și dădu drumul din nou la tabloul electric. Apa începu să fiarbă. Cafeaua era foarte fierbinte, dar îi făcu bine. Își reveni încetișor și dădu iar un tur pe la parter, când văzu cutia de pantofi pe pian, nu unde o lăsase. Nu ea le mutase de acolo, nu era somnambulă.

Ce însemnă asta?

Clémence dădu capacul cutiei la o parte. Cele 502 de desene cu ferestre erau acolo, dar bucăți. Fărâmițe. Erau fragmente de hârtie ca într-un puzzle de nerecunoscut.

Alexandre își ținuse cuvântul.

Lângă ceașca de cafea de la micul dejun, Marius descoperi un plic cu tot ce fiul lui găsise despre TOTEM.

Înainte de a-l deschide, Marius își acordă un răgaz. Gustă dulceața de floare de păpădie, așteptă ca Victorine să-și facă ceaiul și rupse o bucățică de croasant.

Fundația Saint-Just a văzut lumina zilei în 1985. De la crearea ei, căpătase o veritabilă notorietate, datorată – în parte – personalității lui Maxence Saint-Just, avocat prezent mult în media. Era văzut, pe atunci, pe platourile emisiunii *Apostrof* sau *Marșul secolului.* O dată, înainte de dispariția acestui talk-show, ținuse piept atacurilor lui Michel Polac în *Dreptul la replică.* Era un orator desăvârșit și știa să albească orice cauză, iar asta asigura audiență mare.

Conceptul fundației sale era de a oferi persoanelor defavorizate șansa unei școlarizări care să le ajute să-și găsească de lucru și un echilibru în

viață. La început fundația a fost subvenționată din fonduri publice, iar apoi, profitându-se de dispozițiile legale referitoare la dezvoltarea unei rețele de formare profesionale, s-a autofinanțat. Sediul era în Groumenville, se făceau diferite stagii, deși fundația propunea întâlniri peste tot în Franța, în localuri închiriate special pentru asta. Această diversitate geografică răspundea necesității de a nu asocia o metodă cu un loc anume, ci de a lega o pedagogie de actul didactic. Erau evitate astfel constrângerile datorate organizării propriu-zise în instituția gazdă.

Într-un clip video mai vechi, pe YouTube, Maxence Saint-Just, intervievat de către Patrice Duhamel explica de unde îi venise ideea cu fundația.

— Mi-am construit cariera fiind apărătorul cauzelor pierdute. Câștigam atât de prost și eram atât de mișcat de parcursul haotic al unora dintre semenii mei. Să luăm cazul X (înțelegeți că nu pot să îi spun numele). A fost acuzată că a contribuit la moartea unei femei în vârstă, pe care o avea în grijă, ca infirmieră. Am fost avocatul ei. Ce mai contează greșeala pe care o făcuse, mă impresionase grandoarea sufletului clientei mele. Sigur, a fost condamnată, dar trebuie să recunoașteți, împreună cu mine, că X merita o a doua șansă. Asta a fost o revelație pentru mine. Aveam 40 de ani. Rolul meu de avocat era minor pe lângă faptul că îi acordam încredere. Și ce puteam construi pornind de aici! Am invitat-o atunci la un stagiu unde era liberă să-și pună în valoare tot potențialul. X și-a revenit și și-a putut reface viața. Cu forță și hotărâre în lupta pentru cauze umaniste și umanitare, persoana a devenit de neocolit în lumea actelor caritabile.

Videoclipul se încheia cu o serie de clișee despre iertare, despre bogăție și despre experiență, despre reînnoire ca principiu de bază al metodei Saint-Just.

Wikipedia l-a creditat pe Maxence Saint-Just ca având o influență importantă în chestiunile de etică, de justiție și de drepturile omului. Eseist, membru emerit al mai multor fundații, intervenea regulat și pe scena politică.

Perspectiva publicării unei cărți despre dedesubturile metodei Saint-Just îi făcuseră pe unii *bloggeri* să denunțe sistemul piramidal, organizația sectară, frauda fiscală, disimularea de capital.

Fără dovezi concrete, totuși.

Metoda propriu-zisă consta în stagii de dezvoltare personală, învățământ tehnic și reinvestire de resurse. Candidatul trebuia să prezinte o scrisoare de

motivație. După prima etapă, trebuia să răspundă la un chestionar în care să-și descrie parcursul și așteptările. După examinarea dosarului, era declarat admis sau respins în TOTEM.

Erai învățat să:

• îți dezvolți aptitudinile;
• să fii conștient de condiția ta ca om;
• să te cunoști mai bine;
• să știi să construiești poduri între tine și ceilalți, între tine și lume;
• să capeți locul pe care-l meriți;
• să fii vocea excelenței.

În mare, nimic original în această formulă.

Ceea ce făcea diferența era:

— Sistemul de repartiție a taxei de înscriere, bogații plătind pentru cei săraci. Pornind de la acest punct, Maxence Saint-Just își construise imaginea publică de mare umanist.

— Elita fără elitism. Niciun alt criteriu decât ambiția personală nu se aplică la recrutare. Legenda spune că însuși Maxence Saint-Just analiza dosar cu dosar și era capabil să prezică, încă de la scrisoarea de motivație, parcursul candidatului: „ăsta va fi ministru, ăsta va fi mare industriaș, ăsta un mare artist…”

— Rata de reușită. 98% din aceste păsări Fenix, ajungeau la o reconversie pozitivă. Nu eșec, nu nemulțumiri, nu dizidenți. Mărturiile „foștilor” erau un florilegiu de satisfacție. Cinci stele fără nuanțe.

> „Dacă nu aș fi făcut acest stagiu, nu aș fi ajuns aici.
> Mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc!
> Ce să spun, nimic nu e mai grozav decât Saint-Just
> Fără el, n-aș fi nimic!”

Aceste gratulări exagerate ale membrilor fundației și mai ales ale șefului ei, au dat de bănuit unor jurnaliști, cum că ar fi fost vorba de îndoctrinare. Postulaseră pentru finanțare. Jurnalistul A, în ciuda a trei tentative – cu pseudonime și profiluri diferite – a fost respins de fiecare dată, în timp ce jurnalistul B a fost primit din prima. De atunci, a primit și postul de redactor șef la revista la care lucra. Renunțând la orice spirit critic, elogia neobosit metoda care îl propulsase în vârful profesiei sale.

— Ciudat, miroase a spălare de creier.

Victorine, care citea documentele peste umărul lui Marius, încruntă din sprâncene.

— În orice sistem sunt și nemulțumiți, adăugă ea, turnându-și încă o ceașcă de ceai.

— Să triezi candidați, să alegi pe unii și să dai deoparte pe alții, să creezi un club închis, să dezvolți gustul competiției, să încurajezi snobismul, să înăbuși orice voce discordantă. Hm, asta chiar e putred… Mă întreb dacă o organizație că asta o să supraviețuiască creatorului ei.

— Postul de șef nu ar trebui să ducă lipsă de candidați. Știi ce i s-a întâmplat cu adevărat?

„În numele Președintelui Republicii vă acordam titlul de Cavaler al Legiunii de Onoare”.

Secretarul de stat se îndepărtă de la microfon. Lăsă locul liber.

Maxence Saint-Just, mândru, urcă la tribună.

> „Mulțumesc că ați venit în număr atât de mare! Nu ne înșelăm, sunt ferm convins că intențiile sunt mai puternice decât vorbele și realizările mai tari decât intențiile”.

Tonul oratorului era șarmant, vocea era caldă, clară, destul de puternică să nu aibă nevoie de microfon. Avocatul cunoștea retorică. Avea talentul de a amesteca cuvinte simple cu termeni necunoscuți, pentru a accentua senzația că stăpânea perfect subiectul despre care vorbea; scopul nu era să comunice ceva (acel ceva nu exista, de fapt), ci de a da iluzia celui care asculta că vorbele lui exprimau adevărul. Corect din punct de vedere politic însemna, în gura lui Maxence Saint-Just, idiot din punct de vedere politic: își lipsea auditoriul de orice discernământ, îl credea incapabil să vadă unde era umor, unde deriziune, unde stângăcie. Uza din belșug de superlative: cei mai performanți, cei mai buni, cel mai rău… Se folosea de limbajul uzual și îneca într-un șuvoi de cuvinte referințe biblice. Ca să nu strice atmosfera, războiul era o non-pace, un nesatisfăcut, un mai puțin satisfăcut, un motan, o felină care nu era tigru. Avea mereu grijă la egalitatea de gen, folosind feminine forțate. Totuși, în ultima clipă evita ridicolul. Optimismul era pentru el cea mai mare virtute morală. Maxence Saint-Just spunea adevărul, vorbea pe șleau, ce puteai să-i reproșezi?

> „Ținând cont de criza epocii actuale, sugerez să se ia în calcul serios alternativele pe termen lung”.

Discursul își găsise deja ritmul, aproape nimeni nu mai era atent, când, deodată, vocea lui Maxence Saint-Just se voală și se opri. Își pierduse firul

gândurilor. Oratorul începu să fie nesigur și să se bâlbâie, încercând să se corecteze. O doamnă vru să îl ajute, dar o îndepărtă cu un gest.

> „E mai bine să ții nordul decât alt punct cardinal… Aș avea trei remarci de făcut, două întâi și apoi încă una. Pentru că văduvele supraviețuiesc soților, trebuie să aibă parte de solidaritatea semenilor. Da-ul meu de azi este mai mult decât un nu aruncat trecutului…”

Maxence Saint-Just era deplorabil, un rege gol. Elanul dispăruse, leul era zburlit și umilit, iar oratorul își ștergea sudoarea de pe frunte. Discursul se opri. Maxence Saint-Just dădu laptopul asistentei, care îi întinse o foaie, ca să o citească. Dar refuză, și continuă să bâiguie, surd la murmurele din sală, la zgomotul de scaune trase, la tusea discretă a publicului. În ultimele fraze înghesui toți termenii, disperat: *coaching*, *clubbing*, *morphing*, *briefing*, *meeting, planning* și chiar *pudding* și *pressing* înainte de a cădea complet în ridicol.

Regele *storytelling*-ului nu mai avea nicio poveste de spus.

Când e vorba de oameni bine educați, căderea e redutabilă. Maxence coborî de la tribună. Fără să se mai obosească să se scuze, își luă paltonul și ieși să fumeze pe malul Senei.

— Corpul a fost găsit câteva zile mai târziu, reluă Marius, nimeni nu știe cu adevărat ce s-a petrecut.

— Cum a murit? întrebă Victorine.

— S-a vorbit de accident. Și-a pierdut echilibrul și a căzut în apă.

— Cartea care dădea în vileag mașinațiunile lui a fost publicată?

— Nu cred, nici Alexandre nu a găsit nimic despre asta. Criticile adresate lui Maxence au fost semnate de un anume Tipexe. Nu este o persoană, ci o organizație care îi purta sâmbetele. Motivația lor era restabilirea adevărului despre metoda Saint-Just. Dar nu se făcuse nimic concret.

— Adevărul este, în cazul de față, destul de sulfuros. Crezi că ai de a face cu o chestie genială și generoasă, dar și cu o mare escrocherie.

— Așa e cu toți impostorii. De ce faci fața asta?

— Tipexe nu e anagramă la Expedit?

Cum Marius nu răspunse, Victorine se uită la ceas. Era zece și un sfert, era deja în întârziere. Îl sărută pe soțul ei pe frunte, „ai grijă, să nu faci vreo prostie, să fii cuminte, dragul meu!”

Rămas singur, Marius continua să citească dosarul lăsat de fiul său. Câteva referințe, câteva statistici, o analiză sociologică a unuia dintre rarii detractori ai metodei Saint-Just. Autorul se concentra pe manipularea

inteligentă a obiceiurilor și a opiniilor maselor într-o societate democratică, dar și pe mecanismele unei dominări invizibile într-o lume unde fiecare ar avea o „viață bună”, în urma unei condiționări fără cusur. Ultimul document lăsat de Alexandre, îl făcu să surâdă pe Marius. „Tată, am obținut o întâlnire pentru tine, marțea viitoare, cu doamna doctor Woods, șefa secției de psihiatrie de la spitalul unde e internat Tom Saint-Just. Mingea e la tine!”

René o sfătui pe Clémence să depună plângere.

— Pentru desenele rupte. Cineva a intrat la tine în casă.

— Cine o să-mi dea atenție? Nu mi s-a furat nimic.

— Că doar nu pisica a distrus desenele mamei tale.

Clémence făcu o strâmbătură. Împreună cu René scotocise toate colțișoarele din atelier și din apartamentul minuscul de la etaj. În afară de cutia de pantofi mutată din loc, nu era nimic altceva. Aproape că îți venea să crezi că vreun șoricel devorator de hârtie intrase și își făcuse de cap în miez de noapte. Clémence era sătulă până peste cap de toate aceste porcării. Nu avea nicio apetență pentru mister, la naiba! Nu credea decât în rațiune, în bun-simț, în ceea ce era rezonabil. Domeniul științifico-fantastic o enerva, rebusurile și alte ghicitori o adormeau.

Se uită năucă la desene, întrebându-se dacă să le arunce și să scape, astfel, de ultimele amintiri despre mama. Dar asta îi rupea sufletul, erau ultimii zece ani de agonie ai bietei femei. Era ca și cum ar fi renunțat încă o dată la copilărie. Se simțea moartă pe dinăuntru.

Văzând-o așa dezorientată și tristă, René o luă în brațe: „Hai, fii curajoasă și vitează, o să o scoatem la capăt. Avem nevoie de puțin lipici și de niște bandă adezivă. Uite, unele sunt rupte doar în două, fix pe mijloc”.

Și ridicându-i bărbia zise:

— Iată-ne și lipind desene!

Pentru că mâncase târziu de prânz, lui Tom nu-i era prea foame.

Refectoriul și pavilioanele pentru tratamente erau puțin mai ferite. Prânzul era servit între 11:30 și 13:30, iar cina între 18:30 și 20:00.

Ceea ce ar fi putut fi deprimant, nu era. O comunitate mică de măicuțe – ultimele active din fosta Sainte-Charité – se ocupa de prepararea hranei. Mesele erau consistente și savuroase, și, dacă nu ar fi fost lipsa alcoolului,

lui Tom chiar i-ar fi plăcut aceste secvențe.

Înainte de a intra în sală, Tom se opri la o cabină telefonică. Faptul că i se luase telefonul mobil, îl obligă să folosească telefonul fix din cameră sau să sune dintr-o cabină. Protocolul medical limita drastic contactul pacienților cu exteriorul. Acest lucru îl destabilizase la început. Totuși, nu era nemulțumit de această absență. Tensiunea omniprezentă se diminuă. Marasmul cotidian se oprise la poarta spitalului. Deși această liniște era precară, îi făcea bine. Tom formă numărul notarului care se ocupa de succesiunea tatălui său. După trei apeluri, i se răspunse.

Veștile erau proaste. Situația conturilor era dezastruoasă. Deși Maxence Saint-Just a fost o persoană publică, de succes și a trăit pe picior mare, nu a lăsat niciun ban.

— Vă pot confirma că lichiditățile tatălui dumneavoastră sunt de 5.624 de euro. Mai trebuie plătită chiria de 2.314 de euro la apartamentul parizian. Cât despre vilă, mi-e greu să vă dau date precise. E proprietatea unei societăți al cărei girant este fosta chiriașă, Marthe Godet, căsătorită Noël. Cât despre fundație, construcția juridico-financiară e așa de complicată, că nu vă pot spune, deocamdată, nimic.

— Dar îl știam bogat…

Notarul suspină.

— Ca multe alte celebrități, trăia pe seama reputației. Poate găsiți informații despre conturile din străinătate.

— Am scotocit. Nici parale, nici cont *off shore.*

— Mai vedeți o dată. Tatăl dumneavoastră era zgârcit la vorbă când era în joc averea personală, dar sigur a lăsat indicații pe undeva. În ceea ce mă privește, continui investigațiile.

— Și cum procedați?

— Candidații la Legiunea de Onoare sunt supuși unei anchete minuțioase: moralitate, bani, comportament, etc. Am pe cineva care îmi poate spune mai multe. Tatăl dumneavoastră avea și zone de umbră. Și dumneavoastră ar trebui să vă faceți ordine în amintiri.

După ce închise, Tom se simți din nou invadat de sentimentul nelipsit că fusese trădat. Până acum, se gândea că dispariția lui Maxence Saint-Just îi va aduce o ușurare și restricțiile vor înceta la moartea lui. E adevărat și că Tom păpa bani la greu. Întâi fusese păpușar de bunraku, acest divertisment japonez unde personajele sunt încarnate de marionete gigantice, manipulate la vedere, pe o scenă imensă. Apoi, își extinsese repertoriul la păpușele cu

fir, cu bețișoare, cu tije sau mascote de tot neamul. Era foarte talentat și făcea numere la circ și ca artist ambulant. Mai și cântase. Publicul lui era compus din copii și adulți, dar plata era doar casă și masă, restul îl interesa prea puțin. Într-o seară, la Paris, după ce și-a terminat numărul pe esplanada de la Villette, o femeie venise la el în cabină și îi declarase dragostea. Vru să se însoare și îl anunță pe tatăl său.

— Saltimbancii nu pot întreține o familie!

Fără ajutor de la părintele său, ci împrumutând din toate părțile, Tom își făcuse o societate de închiriere de material pentru cinema și teatru. Supraviețuise financiar, dar atât. Soția îl părăsise, datoriile nu. Spiritul închistat – expresie eufemistică pentru psihoza alcoolică – îl lăsase complet falit. Firma lui era sub control judiciar. Mediul artistic era populat cu oameni nervoși și grăbiți, prea puțin indulgenți cu neurastenicii. De atunci, contul lui, din plus se făcuse minus, iar sub zero deja vorbim de crater, de groapă, de prăpastie, de abis.

La ușa refectoriului, Tom fu întâmpinat de o bătrânică de 82 de primăveri, care îl luă de braț ca și cum l-ar fi dus pe un ring de dans.

— Nu aveți nimic împotriva vizitatorilor la bolnavi, nu?

— Nu, în orice caz, nimic personal.

— Iată un domn voluntar. Doctorița Woods i-a dat voie să rămână la masă. Vă las să vă cunoașteți.

Tom schiță un gest de curtoazie – ceea ce o făcu să râdă pe călugăriță – și se așeză în fața bărbatului mic de statură și îndesat, cu chipul jovial. Spuse că se numește Marius Camus, că e pensionar, că trăiește la Rouen și că vrea să îi ajute pe convalescenții singuri.

— Odinioară am fost editor, apoi librar. Dumneavoastră?

— Am început ca păpușar, iar acum închiriez materiale pentru teatru și cinema.

— De ce sunteți aici?

— Halucinații. Îl văd pe tata peste tot, îl aud dincolo de mormânt.

— A, deci a murit?

Tom nu avu timp să răspundă, călugărița, de mai devreme, venea cu un ceainic aburind. Mutrele scârbite ale celor doi bărbați nu o descurajară.

— Haideți, domnilor, faceți-mi o plăcere! O să dormiți mai bine.

Și apoi, cu un ton de învățătoare, urmă:

— Luați ceașca. Și dumneavoastră, domnule Saint-Just. Vă pun și zahăr?

Culoarea verzuie nu era prea îmbietoare, dar cei doi bărbați cedară.

Făcură grimase și suspinară în același timp. Un zâmbet fugar le stătea pe buze. Grija surorii Marie de la Miséricorde avea parfumul copilăriei.

— Saint-Just. Vreo legătură cu Maxence Saint-Just? întrebă Marius.

— Sunt fiul lui…

— Am aflat de moartea lui din ziare. Îi admiram fundația. TOTEM, nu-i așa?

— TOTEM sau simulacrul. Maxence Saint-Just făcea parte dintre cei care pretind că stăpânesc sufletele popoarelor pentru propriul lor bine.

— Vast program…

Marius a vrut să bea din ceai, în semn de solidaritate, dar greața fu mai puternică.

— Dacă vreți, am whisky în cameră.

— Nici nu trebuie să spuneți mai mult.

— Mai încet! Sunt spioni peste tot!

Marius zâmbi fără să vrea. Erau ultimii. Călugărița se îndepărtase și ștergea o masă.

— Credeți că ne pârăște la doctori?

Ca doi elevi care chiuleau, părăsiră pe furiș refectoriul. Pe culoar, îi pufniră râsul. Odată ajunși în cameră, unul se prăbuși pe pat, celălalt pe fotoliu și începură să vorbească în șoaptă. Conversația se rostogolea ca o pietricică, în timp ce își umpleau paharele din baie (pentru periuțele de dinți) cu alcool.

— Cum ajungi păpușar? întrebă Marius.

— Am început ca păpușar de bunraku.

— Bunra ce?

— Bunraku. Foarte japonez.

Tom avea trei ani când părinții lui se despărțiseră amiabil, ca doi adulți incapabili să coabiteze. Mama lui, care, pe atunci, lucra pentru o casă de modă în Franța, se întorsese în Japonia. Tom își cunoștea familia din partea tatălui doar în vacanțele de vară. În rest, fusese crescut de un tată vitreg, care avea un studio de fotografie la Tokyo, în timp ce mama își continua cariera de creator de modă. Acest cuplu refăcut avusese două fete. Tom era pentru toți fratele mai mare din Franța.

Într-o seară, de sărbătoarea Sumidagawa, tatăl vitreg îi propuse să asiste la un spectacol ca între bărbați. Un unchi, care era narator în spectacol, le dăduse locuri gratuite.

Tom acceptase.

Ziua fusese istovitoare, participase la o cursă de biciclete și nu știa traseul, așa că se trezise întins cât era de lung într-un tufiș de mure sălbatice. Fața și brațele îi erau pline de zgârieturi și, în ciuda gentileței surorii sale vitrege, se simțea umilit. Atunci, ideea unei escapade cu tatăl vitreg, domnul Kasumoto, îi făcu plăcere.

La ce se aștepta?

La orice, dar nu la asta. Credea că merge la un meci de box, cu bărbați plini de sudoare, cu bere și strigăte, însă sala era tăcută, toți erau cu ochii țintă pe scena în formă de tablă de șah, destinată actorilor. Păpușarii aduceau păpușile în scenă făcându-le să alunece ca pe gheață. Era așa de straniu, dar așa de frumos, încât Tom se trezi plonjat într-o lume feerică. Văzu un alt tărâm, atât de departe de ceea ce știa el, încât fu complet cucerit.

Mai târziu, în culise, unchiul, care era un bărbat mic de statură, foarte voinic și cu o privire pătrunzătoare, plin de umor, văzu zgârieturile lui Tom și îl luase peste picior.

— Ai doi pumni cu care nu frămânți coca. Șmecheria e să-ți lași adversarul să se apropie. Țintește-l. Apoi îl iei de urechi și îi sucești nasul. Când ești așa slăbănog, trebuie să compensezi cumva. Lasă eleganța, caută eficacitatea.

Îi trăsese una în pântec lui Tom, adăugând că ar fi vrut să aibă tipi ca el în trupă, agili și iuți. Apoi îl mângâiase pe cap, urându-i noroc.

— Ce v-a plăcut așa de mult la bunraku?

Marius își ascultase interlocutorul fără să-l întrerupă.

— E fascinant efectul psihic pe care o reprezentație cu marionete îl are asupra publicului. Cel care privește trebuie să iubească aceste personaje inanimate. Spectatorul se identifica total cu păpușa, cu această iluzie. E iluzia însăși.

Tom conchise că păpușile deveneau vii când ajungeau pe sol.

— Stați, vă arăt!

Tom se îndoi și mișcă mobilele din cameră, în timp ce Marius se uită la el râzând. Tom încerca să fie și povestitor. Marius nu înțelegea nimic, dar nu a vrut să rămână cu brațele bălăngănind, așa că se apucă să cânte, deschizând o a doua sticlă, „aș fi vrut să fiu artist”. Celălalt zbiera și el, „a sosit timpul catedralelor”, ca să sfârșească amândoi cu *Imagine.* Apoi Marius îi parodie pe Jacques Brel și pe Frank Frost.

Restul fu foarte, foarte nebulos.

A doua zi, când Tom își reveni, era singur. Nu recunoscu imediat camera de spital. Oglinda din baie îi arăta mutra lui de alcoolic, în timp ce pantalonii îi cădeau de pe el. Când se uită mai bine, văzu că nu erau izmenele lui. Cum de ajunsese acolo? O amintire confuză îl lămuri că se dusese să facă pipi, venise înapoi în chiloți și îi spusese celuilalt: „Bunraku se practică cu picioarele îndoite, deci trebuie să scoți pantalonii”. Apoi se prăbușise pe pat.

Și dacă pantalonii ăștia îi erau prea mari, atunci ai lui îi erau prea mici editorului. Uitându-se în valiză văzu că totul era cu susul în jos. Hainele lui Tom erau răscolite. Ziarele și documentele lui zăceau pe jos. Lângă paharul pus pe măsuța de noapte, erau și somnifere sfărmate pe jumătate. Oare câte înghițise? Astea erau urmările beției și ale nenorocitului de whisky, decise Tom.

La recepția spitalului, întrebă de vizitator.

— Despre cine vorbiți, domnule Saint-Just?

— Tipul de ieri. Un editor la pensie.

— Nu ne notăm profesiunea vizitatorilor.

— Suntem doi bețivani depresivi. Dați-mi adresa tipului!

— Ne pare rău, nu dăm astfel de informații.

— A, păi atunci, dați-i izmenele înapoi!

Și aruncă pantalonul pe tejghea. Atunci, dintr-un buzunar, căzu ceva. Înainte ca recepționista să intervină, Tom îl luă.

Ce căuta acolo stiloul cu pompiță al doctoriței Woods?

4. Clandestinul

„Îl vom numi Quasimodo!”

Bărbatul respinse copilul cu dezgust. Tatăl avea 55 de ani, dar părea de 70. Toată viața preferase băieții fetelor, alcoolul apei, opiul tutunului. Într-un cuvânt, Edmond Saint-Just, la ora la care se uită plin de scârbă la acest fiu, carne din carnea lui, era deja la capătul drumului. Mama, întinsă pe pat, era la fel de dezamăgită.

Marie-Laure nu împlinise încă douăzeci de ani. Era proastă – chiar și pentru o fată – bine făcută și nu respingătoare. Un măr proaspăt. În loc de inimă avea o anghinare, în loc de creier un bob de năut, migdale în loc de ochi. Era o grădină și o livadă ea însăși.

Căsătoria între Marie-Laure Godet și Edmond Saint-Just a avut loc în octombrie 1939, într-o zi de toamnă însorită. Guillaume, contramaistru la fabrică a condus-o la altar. Martori: Marthe, sora mai mare a Mariei-Laure și cinci angajați de la fabrică. Statuia Sfântului Expedit din capela Penitentului îi veghease și le dăduse binecuvântarea. Nu fu vorba de vreo emoție. Doar un schimb de verighete, un sărut timid. Mireasa era străină de tot ce se petrecea. Mirele, la fel de indiferent, era jalnic într-un costum prea strâmt. În program: un moștenitor legitim familiei Saint-Just, al cărei ultim reprezentant era Edmond.

După nouă luni, o săptămână, trei zile și șase ore, treaba era făcută. La 20 iunie 1940 se năștea copilul.

Datoria împlinită, dar ce dezamăgire!

— Cât este de urât copilul ăsta!

Quasimodo suferea de dermatită atopică. Pielea de bebeluș era acoperită de pustule roșii și de coji. Avea mâncărimi și din bube îi curgea un lichid gălbui, lăsând în urmă răni respingătoare.

— Cât de urât este copilul ăsta!

Dezamăgit de progenitură, tatăl nu-și ascunse sentimentele. Inima lui slabă nu rezistă la așa încercare și muri două zile mai târziu. În 22 iunie 1940 a fost găsit întins pe jos, pe drumul ce ducea la poarta domeniului. Plouase cu o zi înainte și se aluneca.

Mama era văduvă.
Copilul, orfan de tată.
Franța ocupată.
Nu era nicio îndoială că acest copil era fără noroc, pornise cu stângul în viață. Era blestemat din start, era o nenorocire pentru el și pentru ceilalți.
A se familiariza cu Maxence Saint-Just, a înțelege geneza metodei sale și a descifra enigma morții sale presupunea și această deviere în viața acestui nefericit a cărui umbră plana asupra destinului său. Era imposibil să treci sub tăcere acest bebeluș chinuit de eczeme. Bubele lui aveau să supureze până departe în viitor.
De fapt, de aici începu totul, cu pustulele.
Puah, puah și iar puah!
— Cât este de urât copilul ăsta!
Ca adult, Quasimodo nu avea decât flash-uri ale acestei respingeri. Marie-Laure era femeia aia drăguță care se crispa la fiecare vizită. Deși îi simțea aversiunea, o consideră normală. Nou-născutul fu pus într-un soi de debara, închis cu lacăte. Varianta oficială era că prima doamnă Saint-Just îi ceruse soțului să-i construiască un loc perfect închis, unde străinii nu puteau pătrunde, unde să poată fi depozitate provizii de hrană, în caz de război sau de invazie. Aici erau ascunse și tot felul de curiozități de la fabrică. Erau adunate laolaltă cartofi, dulcețuri, ceasuri și mecanisme stricate. Această creșă, plină de figurine care repetau gesturi la intervale regulate, îi convenea copilului. Nu tu ostilitate, nu tu respingere. Doar o indiferență elegantă care veghea asupra lui.
Marthe îi pusese mănuși, ca să nu se scarpine. Ca și figurinele, nici ea nu manifestă vreun dezgust. Îl dădea pe față cu un praf de argilă verde, dar escarele se făceau la loc. Tot pe atunci, zgomot de cizme se făcu auzit în vilă.
În primăvara lui 1941, casa se transformă în cartier general. Un locotenent-colonel se instala acolo cu garda lui. La parter și la primul etaj. Marie-Laure și familia – sora ei, Marthe, și Guillaume, contramaistrul – sus, sub acoperiș. Pe atunci, fabrica avea puține comenzi, deși în vremurile tulburi comenzile de tot felul de mecanisme pentru armată erau foarte frecvente.
Anotimpuri de ordine și de dezordine.
Locul de întâlnire era bucătăria, unde surâsul Mariei-Laure înfrumuseța banalul. Era o tânără văduvă, fermecătoare, fragilă, confuză. Prospețimea ei

de trandafir, gura ei roșie ca cireașa, pielea de piersică, părul ei auriu ca mierea, erau ca un balsam pentru rănile bărbaților. Astfel că, salvată dintr-o căsătorie cu forța, frumoasa floare se oferi fermecătorului ofițer neamț, obligatoriu învingător.

Cât despre Quasimodo, nimănui nu-i păsa de el. Plin de cruste și pustule, dar nu plângăcios, creștea în debaraua lui și printre fustele Marthei. Acum putea să treacă de zid, însă nimeni nu avea cum să prezică puterea ocultă de care avea să se bucure mai târziu.

Ceea ce ar fi fost o tragedie oarecare, a unui copil neiubit, nedorit și exclus, luă o altă întorsătură în 22 iunie 1942. De câteva zile casa se golise de soldați. Doar un medic și un recrut mai rămăseseră acolo.

Din ascunzătoare, Quasimodo îi auzi pe cei doi intrând în bucătărie.

Doctorul: — Mama e bine, se odihnește.

Recrutul: — Ce-o să se întâmple?

Doctorul: — Domnul Locotenent-Colonel o să hotărască. O să îi spunem despre naștere.

Recrutul: — Și bebelușul?

Doctorul: — Oficial, este al Mariei-Laure Godet, văduva lui Saint-Just. Am lăsat pe noptieră un certificat medical care atestă nașterea copilului. Starea civilă poate să mai aștepte. Și apoi, dacă tatăl său vrea, poate să fie mai mult neamț decât francez.

Această conversație scurtă fu întreruptă de gemetele Mariei-Laure, de la etaj, unde născuse al doilea copil. În afara căsătoriei, frumos ca dragostea.

Fără vreo crustă, dar având un nume.

Scrisoarea prin care Marie-Laure era acuzată că fraternizase cu dușmanul sosise în septembrie 1944. Termenii nu lăsau loc niciunei ambiguități. Marie-Laure, taxată pentru colaborare orizontală, urma să fie pedepsită de o gloată avidă să se răzbune pe cea care mâncase mai bine, dormise mai bine și iubise mai bine decât ceilalți.

— Nu poți rămâne aici!

Guillaume ținea scrisoarea în mână. Fusese informat că o mulțime se pregătea să ia cu asalt vila Saint-Just. Îi era teamă pentru cumnată-sa, dar și pentru el și pentru fabrică.

— Unde vrei să mă duc?

Fardată, coafată, Marie-Laure era insuportabil de superficială și de

ușuratică. Își spuse că mai bine ar fi murit.

Marthe cârcoti.

— O s-o pățim cu toții.

— Lasă că și ție ți-a fost bine!

— Târâtură!

— Târfă!

— Stricato!

— Doamnelor, doamnelor, sunteți surori, încetați! Trecutul nu ne-a avertizat asupra viitorului. Trebuie să ne orientăm. Și asta repede.

Guillaume, diplomat, se pusese între ele.

— Familia Saint-Just are veri la Paris. Mașina e gata, rezervorul plin. La Paris, te faci uitată, ești tânără, ești frumoasă.

— Și cu ce bani trăiesc?

— O să-ți trimit regulat din profitul fabricii. Ia și ceasurile astea, au valoare sub orice regim. Asta ar trebui să vă ajungă o vreme, ție și fiului tău.

— Care dintre ei?

Fiul meu…

Copilul degenerat sau copilul războiului?

Fiul legitim sau fiul natural?

Avortonul sau cel frumos?

Cel cu bube sau cel cu pielea fină?

Doi copii, un singur act de naștere, o singură moștenire, o singură realitate.

— Și cu celălalt ce facem?

— O să spunem că e un copil găsit, un refugiat, un orfan pe care l-am luat de suflet.

Marthe vorbise.

„Fiul meu…"

În acea zi, Marie-Laure făcu o alegere. A optat pentru Maxence, în locul lui Quasimodo. Îi dădu numele ei, actul de naștere, viața toată, moștenirea, casa. Substituirea fu ușoară. Maxence luă ochi, era precoce, dolofan, vioi, comoara maică-sii, în timp ce Quasimodo, însinguratul din debara, creștea timid și retras, nebăgat în seamă, deja cantitate neglijabilă.

Mult mai târziu, avea să-i mărturisească Marthei:

> „Închizându-mă în debaraua aia, de unde nu trebuia să ies vreodată, mama mă condamna la disimulare. Am crescut la umbra copacilor de pe domeniu, în timp ce fratele meu, doar

dinspre mamă, dar pentru toți ceilalți, legitim, se plimba prin lume sub numele de Maxence Saint-Just și se căptușise deja, fără să știe, cu titlul de impostor”.

Caseta trei – *Marea artă a micilor escrocherii: impostură sau arta de a trăi pe spezele altuia.*

Pe bandă uzată, vocea Juliei era ezitantă. Zgomote exterioare, ca șuieratul oalei minune, formau fondul sonor. Din când în când, clinchetul unui pahar puncta discursul.

Tăcere și apoi respirația acoperită de paraziți.

Marius apăsă pe pauză. Grație lui Alexandre, cumpărase un cititor de casete, de pe ebay. Casete. Alexandre nu știa cuvântul. Îl privise pe taică-său complet aiurit. Uneori, Marius se gândea că fecioru-său îl consideră de pe vremea trăsurilor cu cai sau a menuetului.

Înregistrările găsite în garaj nu erau numerotate. Marius o luase pe a treia, neștiind că mai erau două înainte. Reporni aparatul.

Din nou pârâituri și un scârțâit. În sfârșit, vocea fluidă și ușor răgușită, ușor înfundată, ca și cum ar fi fost acoperită de o țesătură deasă. La fel de îndepărtată și de apropiată. Julia părea că vorbește la urechea cuiva, ținând o batistă pe gură.

„Clémence, lasă-mă să lucrez, o să strângi mai târziu. Nu, scumpa mea, nu am nevoie de nimic. Să nu fiu deranjată…” „Impostura este rudă bună cu conformismul, sora iluziei, fiica uzurpatoare de identitate. Ficționalizarea eului capătă o nouă dimensiune. Cel care simulează nu există decât pentru că anturajul închide ochii sau se mulțumește cu ce primește. Scapă astfel de disprețul de sine. Impostura te face fericit. Publicitatea, de exemplu, creează un scenariu care trebuie să se substituie realității, atât de adesea dezamăgitoare: un detergent care albește mai ceva decât albul pur, produse lactate care provoacă senzații inedite, hârtia igienică mirosind a flori de câmp?”

În acel moment, Marius auzi pe bandă o ușă deschizându-se și câțiva pași.

„— Mamă, la telefon.
— Cine e?
— Editorul tău.
— Spune-i că sunt ocupată.
— Spune-i tu!
— Draga mea, dacă biciuiești măgarul, nu o să meargă mai repede”.

Marius, după 21 de ani, zâmbi. În acea vară, vorbise de mai multe ori cu puștoaica la telefon.

„…Unde rămăsesem… A, da, la diferitele forme de fraudă”. „Primul text care vorbește

despre punerea în scenă a unei imposturi este *Romanul Tăcerii* de Heldris de Cornouailles, în secolul al XIII-lea. Tatăl hotărăște să-și dea fata drept băiat ca să moștenească titlul și domeniul. Botezată Tăcere, va fi condamnată să se ascundă și să tacă. În continuare, literatura abundă în exemple de substituție a identității. Războaiele, expedițiile, condamnările la închisoare favorizează revenirile false ale adevăraților dispăruți. Practica începe cu Edmond Dantes care se transformă în Conte de Monte-Cristo și continuă cu romanele polițiste. Tom Riplay din cărțile scriitoarei Patricia Highsmith fură identitatea lui Dickie Greenleaf, fiul bogătașului american, ca să trăiască pe picior mare. În viața reală, trebuie să îl omagiem pe George Psalmnazar, născut în Franța, în 1679, care, după ce și-a jucat rolul de pelerin irlandez, apoi cel de păgân nipon, sosește la Londra, pretinzând că vine din insula Formosa. Acolo bărbații erau poligami și aveau dreptul să-și mănânce nevestele infidele. Preoții mâncau inimile a 18.000 de tineri și se deplasau pe cămile, elefanți, hipopotami și rinoceri domesticiți. Ca să i se dea crezare, Psalmnazar îi învață pe nobilii englezi alfabetul și regulile din societatea acelei insule. I se dăduse chiar și o catedră de profesor la Oxford, e drept, câteva luni doar.
Mai recent, avem afacerea Ticheborne, când Roger, moștenitorul titlului este considerat mort într-un naufragiu, în 1854. Doisprezece ani mai târziu, un individ – ucenic de măcelar, fără un sfanț – pretinde că este fiul risipitor. Este recunoscut de lady Ticheborne, dar demascat de ceilalți membri ai familiei. Litigiul va duce la cel mai lung proces dintr-o curte de justiție engleză și va împărți în două opinia publică.
Întoarcerea lui Martin Guerre sau *Thomas Impostorul* oferă variante de substituire. Impostorul profită de o ocazie, desigur, dar oferă celor pe care îi înșală o viață mai bună.
Arnaud, falsul Martin, înlocuiește în mod avantajos pe soțul dispărut. Thomas se prezintă ca nepotul generalului de Fontenoy și se înrolează. Cocteau vă spune: «În el, ficțiunea și realitatea erau una. Sunt pierdut dacă nu mă prefac că sunt mort».
Mai e…”

Marius tresări. Vocea Juliei se stinse, întreruptă de către cineva.

Când se pregătea să continue, a fost, la rândul lui, deranjat.

— Ce mai e?

Alexandre era în fața lui, Marius nu l-a văzut venind.

— Ce faci, tată?

— Ascult una dintre casetele Juliei. Malraux ar fi zis că adevărul despre un om e în ceea ce ascunde.

— Adevărul sau minciuna? Julia James a ta a fost un precursor. În sociologie, de când cu afacerea Sokal/Brikmont, escrocheriile sunt subiecte de teze de doctorat.

— Cine e Sokal?

— Una dintre primele imposturi științifice voluntare. În 1995 sau 1996. Doi cercetători publică un articol: „A transgresa frontierele: spre o hermeneutică transformativă a gravitației cuantice”. Textul, complet fals, trece de toate filtrele înainte de a fi difuzat. Sokal dezvăluie apoi înșelătoria, semnalând lipsa rigorii intelectuale a autorilor și snobismul lor. Iar mai încoace, un tip a publicat un text despre cultura violului la câini. Cu cât e mai mult control, cu atât se înmulțesc și mistificările și falsurile.

— Vrei să zici că trebuie să fii impostor ca să denunți impostura?

— E paradoxul omului postmodern, care face din post-adevăr o nouă

realitate. Cu cât suntem mai în normal, cu atât suntem mai expuși înșelătoriei. Excesul de protocoale, de referințe, de note, de comparații, duce la o tehnocrație a statisticii care se învârte în cerc. Prostia ține loc de știință. Tata, moda în administrații este evaluarea la 360 de grade!

— 360 de grade?

— Orice detaliu e standardizat de colegii tăi. N-ai ceva de mâncare? Mi-e foame.

În bucătărie, în timp ce îi prepara un sandviș cu șuncă și cu brânză între două felii de vânătă coaptă, Marius îi povesti peripețiile întâlnirii cu Tom Saint-Just.

Întâi se întâlnise cu doctorița Woods, șefa secției de psihiatrie. Îl primise în birou, o încăpere largă, mobilată cu două mese și luminată de ferestre mari. Pe jos era plin de dosare și de cărți. Lângă ecranul calculatorului zăceau vrafuri de pahare de hârtie. Pe fereastră se vedeau o curte întunecată și câțiva arbori.

— Am puțin timp la dispoziție, cu ce vă pot ajuta? îi spuse, invitându-l să ia loc.

Marius îi debită o poveste falsă, pusă la cale, cu o zi înainte, cu Alexandre.

— Vreau să profit de timpul liber de la pensie și să scriu despre deficitul de atenție.

— De ce în acest domeniu?

— M-am confruntat, în viața mea profesională, în calitate de editor, cu mulți autori torturați de termenele de predare și nu le-am acordat destulă atenție.

— Sper că știți despre ce vorbiți. Aici nu ne lăsăm pradă imaginației bolnave. Pacienții vin deja cu un bagaj de calamități. Depresia lor e contagioasă, trebuie să fim atenți.

Marius încuviință din cap. Se credea imun.

În acel moment, telefonul sună. Woods se scuză:

— Regret, o urgență.

În prag, îi spuse:

— Dacă vreți o cafea…

— Nu, mulțumesc.

Woods ieșise pe ușă, dar o auzi spunând secretarei:

— Revin imediat, în birou este un domn, dar nu vrea cafea.

Marius, rămas singur, se ridică din fotoliu și făcu turul încăperii.

Decorațiuni personalizate, un desen taoist, diploma de la Universitatea Laval, din Canada. Era și militantă în asociația Vocea lui Pinocchio, avea adeziunea pusă pe perete. Marius auzise vag despre asociația asta, care dădea semnale de alarmă în caz de *fake news.* Se întrebă ce treabă avea un psihiatru într-o poveste de acest gen. Pe o măsuță mică, se îngrămădeau hârtii, dosare, o carte deschisă, *Halucinații și delir* de Henri Ey. Pe margine, o sticlă de cerneală și un stilou. Marius recunoscu modelul vechi, și tatăl lui avea un astfel de stilou. Era o piesă de muzeu, care funcționa cu pompiță, îi plăcea la nebunie să îl umple cu cerneală. Asigurându-se că secretara nu se uita la el prin ușa întredeschisă, luă stiloul. O picătură de cerneală îl pătă pe deget. Atunci auzi vocea doctoriței, care spunea secretarei să îl contacteze pe director pentru ședința de după-amiază.

Panicat, Marius strecură stiloul în buzunarul pantalonului. Mai văzu și că stiloul lăsase o pată și pe o copertă de piele a unui carnețel.

Doctorița Woods vorbea încă:

— Vi-l trimit pe Marius Camus, pregătiți-i un permis de liberă trecere.

Ca un copil prins asupra faptului, Marius băgă și carnețelul în buzunar.

La mustață! Doctorița era în fața lui.

— Scuzați acest contratimp. Sunt obligată să pun capăt întâlnirii noastre. O să vă dăm un permis de liberă circulație în spital, și o listă de pacienți pe care să îi puteți întâlni.

— Vrei să spui că ai șutit un stilou și un carnețel?

În vocea lui Alexandre era admirație, în timp ce hăpăia sandvișul cu vinete.

— Intenția mea era nobilă, voiam să curăț pata și să repar stiloul, înainte de a le da înapoi. Dar am rătăcit stiloul când mi-am pierdut pantalonii.

— Da ce-ai făcut cu pantalonii?

— I-am dat la schimb la o ședință de inițiere în bunraku.

— Bumra cum?

— Bunraku, e o chestie tipic japoneză. Așteaptă, îți arăt.

Marius se ridică și, în fața fiului perplex, încerca să îl facă să înțeleagă abc-ul acestei arte. Alexandre îl văzu cum mima mișcarea păpușilor uriașe pe tabla de șah gigantică. Era ridicol și înduioșător.

Alexandre zâmbi.

— Tată, ia zi, stiloul l-ai pierdut, dar carnețelul îl mai ai?

⁂

Doctorița Woods era udă până la piele. Ploaia se întețise. Peisajul era înecat în șuvoaie de apă. Enervată, se gândi la umbrela pe care și-o uitase în birou. Hotărât lucru, era din ce în ce mai zăpăcită. Pierduse carnețelul și stiloul. Își dăduse seama de asta după-amiază. Reconstituise faptele și gesturile din dimineața aceea: ședință cu membrii echipei ei, semnăturile documentelor administrative și consultații în DI60. Mai fusese și tipul ăla caraghios cu asociația lui de vizitatori ai bolnavilor. În ciuda numelui bizar al asociației, îl primise. Voluntarii care doreau să se ocupe de nebuni erau puțini, deci prețioși.

După masa de prânz, când vru să raporteze la poliție furtul, îngrijitorul veni și îi dădu înapoi stiloul. Îl recuperase de pe marginea unei ferestre, pe exterior, ud, dar intact. Fusese puțin zgâriat, dar penița și pompița erau neatinse.

— N-ați mai găsit și altceva?

— Ce?

— Lăsați.

Woods se duse în direcția opusă secției de Psihiatrie. Era o clădire din anii 1930, protejată de un panou: „Intrarea interzisă”.

Porticul era mai în interior. Lily începu să latre, ieși din cușcă și veni veselă la doctoriță, care nu se putu împiedica să nu zâmbească. Botul umed al cățelușei o gâdilă. Părea ieșită dintr-o bandă desenată cu Tintin.

— Nu tu mi-ai furat carnețelul?

Lily răspunse, „nu, nu eu”.

Lily molfăia șosete, nu hârtie. Terenul dimprejur era plin de șosete desperecheate.

Acasă, Woods își turnă o cafea. Se simțea bine în acest decor liniștit, departe de turbulențele de la SAN.

Când fusese numită șefa secției de psihiatrie, direcția spitalului îi pusese la dispoziție un mini apartament care era compus dintr-o cameră, o chicinetă și o baie. SAN rezerva locuințe pentru medicii care făceau multe gărzi. Totul era alb crem, în afară de perdelele verzi. Un verde ca uniforma militară.

Alergică la acest studio, doctorița Woods propuse atunci să i se dea o locuință în vechiul pavilion, aproape dezafectat, pe care să o renoveze pe cheltuiala ei. Direcția spitalului ezitase mult până să cedeze. Acel pavilion era al nimănui, un loc care nu aparținea cuiva, aproape abandonat. Faptul că doctorița Woods se instală acolo nu deranja pe nimeni. Până la urmă,

direcția spitalului era mulțumită să o știe aproape de spital, oricând gata să intervină la pavilionul DI60, cu bolnavi imprevizibili, care puteau pune probleme de securitate.

Woods se străduise mult să modernizeze secția de psihiatrie. Disponibilitatea și priceperea ei o făcuseră să devină șefa. Internările din oficiu și cele cu probleme deveniseră parte dintr-o structură autonomă.

După ce sorbi pe îndelete din cafea, Woods se cuibări în fotoliul de la birou. În jurul ei, o masă din anii cincizeci, o canapea Chesterfield, lămpi verzi pentru citit, sculpturi de aramă pe rafturi. Totul era calm.

Dacă tot avea seara pentru ea, începu să reconstituie în memorie traseul carnetului dispărut, unde își notase, în principal, constatările despre Tom Saint-Just. Viziunile acestui pacient erau surprinzătoare, obsesiv orientate spre tatăl său. Cât era autosugestie în aceste halucinații? Diagnosticul îi scăpa lui Woods, care vedea în acest simptom o leziune a rațiunii, fără controlul voluntar al subiectului. Recitise cărțile despre halucinații. Oare Tom era unul care auzea voci? Această aplecare spre halucinații indica, în cazul lui, tulburări schizoide și schizo-afective. Totuși, nimic în cursul vieții lui Tom Saint-Just, nu prevedea afecțiuni psihiatrice. Consumul de alcool favoriza momentele de pierdere de memorie și de confuzie. Raportul între eritrocite, leucocite și trombocite era satisfăcător. Nu suferea decât de o depresie severă.

Woods își umplu stiloul și se gândi la întorsătura evenimentelor. Hazardul sau degetul lui Dumnezeu.

Canadiancă, Woods făcuse medicina la Quebec. Lucrarea ei de diplomă avea titlul *Sinceritate și Psihoterapie.* Analiza acolo noțiunea de adevăr în discursul unui pacient, reinterpretând vorbele lui Friedrich Nietzsche: adevărul este o iluzie pe care nu o mai considerăm ca atare. Limbajul nu era decât metaforă și metaforele trădau mereu realul. Pe parcursul cercetărilor, se interesase și de fundația Saint-Just, în urma unui articol semnat de Tipexe care susținea că metoda TOTEM te învață cum să minți. Toată lumea cunoștea reputația dubioasă a lui Maxence Saint-Just, dar nimeni nu reușise să demonteze mecanismul instrumentului său pedagogic. Din punctul de vedere al lui Tipexe, adepții trebuiau să renunțe la adevăr ca să facă din sinceritate noul crez. A înșela devenea baza unei societăți construite pe sentimentalizarea autentică. De acum, fiecare știa să își modeleze propria versiune a realului – subiectivă, emoțională, livrescă – și anula orice dezbatere și orice discuție inutilă. Viziunea asupra lumii era mai importantă

decât lumea însăși.

În ciuda investigațiilor făcute, Woods nu reușise să identifice cine se ascundea sub numele de Tipexe. Niciun membru de la TOTEM nu acceptase să-i răspundă la întrebări. Toți, uniți într-o conspirație a tăcerii, refuzau să vorbească de inițierea lor.

Când Woods obținuse postul la SAN, la zece km de vila Saint-Just, s-a înscris repede la un stagiu ca să-și potolească curiozitatea. Rezultatul fu o sticlă pe jumătate goală. Dacă nu a putut să se apropie vreodată de Maxence Saint-Just – omul era alunecos – știa că acele cursuri constau în a învăța să interpretezi o cantitate mare de înșelătorii pentru ca realitatea să devină aleatorie.

Tratamentul acordat lui Tom era un dar neașteptat, dar și o dezamăgire. În ciuda întrebărilor insistente ale doctoriței, fiul lui Maxence Saint-Just nu dezvăluia nicio informație despre funcționarea școlii tatălui său. Când îl întrebase dacă o să preia frâiele fundației, îi răspunse brutal:

— Dacă am vreun profit, de ce nu?

Acest păpușar era mai puțin interesat de adevăr decât de beneficiile pe care le putea avea de pe urma manipulării lui!

— Of, la naiba!

Vârful stiloului alunecă. Telefonul sună și o făcu să tresară.

— Scuzați că vă deranjăm, avem o urgență.

— Chemați-l pe medicul de gardă, eu sunt liberă.

— Mai bine veniți dumneavoastră.

La etaj, toate ușile erau închise, în afară de una. Woods trase aer în piept și intră în cameră.

— Mulțumim că ați venit așa de repede. Suntem într-o belea mare.

Directorul SAN era cel care vorbise. Era neras, îmbrăcat în grabă și foarte încurcat.

Aerul din cameră mirosea rău de tot a eter și a amoniac. Fără pudoare, un scutec era pe pat și o oală de noapte era pe masă. Sub cearșafuri, un munte de carne umană. Doar câteva icnete străpungeau liniștea. Corpul era pe o parte, fața nu se vedea.

— Înainte de a părăsi spitalul, garda de noapte a făcut turul camerelor. Ușa era întredeschisă. Surprinsă, a intrat.

Pacienta de la B120 gemea în somn. Infirmiera s-a apropiat și a zgâlțâit-o ca să o trezească. Fără succes. S-a gândit că făcuse o comă diabetică. Era cât pe ce să cheme reanimarea când…

— De ce m-ați chemat pe mine? Nu sunt medic geriatru.

Directorul îi făcu semn să tacă. O întoarse pe pacientă pe spate ca să i se vadă fața.

Nu era doar o botniță. Ci o mască prinsă cu fire de oțel, astfel încât să ascundă bărbia, gura și o parte din obraji. Totul era fixat la spate printr-o încuietoare din fier. Bătrâna zăcea cu privirea goală. Abia respira. Aerul trecea cu greu prin acel angrenaj. Ochii îi erau sticloși sub pleoape. O venă groasă ca un vierme îi străbătea fruntea.

— Și asta nu-i tot.

Directorul dădu la o parte cuvertură: cămașa de noapte era ridicată până sus și lăsa la vedere un pântec flasc, inert. Pielea era plină de tăieturi. Cineva îi făcuse un tatuaj sinistru: St. Just. Pe cearșafuri era sânge uscat.

Cicatricea, lipsa de pudoare, violența asupra unei persoane în vârstă făceau ca scena să fie intolerabilă.

— Cine e? întrebă doctorița Woods, complet dată peste cap.

— Marthe Godet, căsătorită Noël, o fostă pacientă de la Sainte-Charité. 90 de ani. Genul certăreț, încă sănătoasă și cârcotașă, care critica mâncarea, igiena și infirmierele.

Vocea care vorbise era seacă. Woods o recunoscu pe șefa secției de geriatrie. Era o femeie de vreo 60 de ani, cu părul prins în coc. Începuse ca infirmieră și urcase spectaculos pe scara care o adusese la această funcție. Pentru asta, Woods o admira. Totuși, atitudinea ei era câteodată criticată. Circulau și zvonuri pe seama ei. Se povestea că maltrata pacienții și că le schimba medicația. Unii ziceau și că îi lovea pe bătrâni și pe nebuni.

Într-o zi, îi mărturisise doctoriței Woods că își vedea munca precum o luptă. „Trebuie să mă fac respectată!” Pedepsele erau legitime ca să menții ordinea și să impui repere clare bolnavilor. Până la urmă, un spital nu era curtea școlii!

Între timp, directorul interveni:

— Problema acum nu e cine a făcut asta, ci cum să eliberăm pacienta din această situație grotescă.

— Lisbeth Salender, murmură Woods.

— Cum?

— *Millenium*... Știți, secvența când fata se răzbună pe un ticălos, scriindu-i cu cuțitul pe pântec „porc nenorocit”!

— Nu suntem la un club de lectură.

— De acord. Și tot nu văd de ce m-ați chemat.

— Aveți un pacient Saint-Just.

— Doar nu vă gândiți la Tom Saint-Just!

— Nu ne gândim, doamnă doctor! Psihopații fac parte din sectorul dumneavoastră. Și numai un nebun sadea putea să facă ce a făcut în cazul de față!

Woods era cât pe ce să riposteze, când se auzi un fluierat pe culoar și un muncitor în salopetă albastră își făcu apariția.

— E nevoie să descuiem comoara!

Dar văzând scena, se îngălbeni.

— Vreți să și scot masca fără să ating pielea, nu-i așa?

— O să vă ajut, spuse directorul. Trebuie să ne mișcăm repede. Destul de încurcat, lăcătușul deschise cutia cu scule, scoase de acolo o șurubelniță și începu să deșurubeze încetișor partea de sus a măștii. Dacă până atunci femeia nu se mișcase, începu deodată să clipească și să geamă. Înspăimântat, lăcătușul se opri.

— Continuați, îi ordonă directorul! Nu simte nimic, i-am făcut un sedativ.

Omul își reluă treaba. Sunetul instrumentelor pe oțelul botniței îi făcea rău doctoriței Woods, așa că ieși pe culoar. Directorul o însoți.

— Urâtă afacere!

— N-ar trebui chemată poliția?

— Nu imediat. Știți bine că asta ne-ar periclita supraviețuirea instituției. Nu e momentul acum, cu reducerile astea bugetare, să ne aducem presa și poliția pe cap.

— Vă faceți iluzii că un asemenea incident poate fi trecut sub tăcere mult timp. Această femeie a fost agresată. O să vrea să reclame acest lucru.

— Vom avea grijă.

Și adăugă:

— Poate nu și-a dat seama de nimic.

— Să nu-și dea seama de nimic? glumiți?

— Am descoperit o sticlă de Porto, goală, în dulapul ei. Poate că au îmbătat-o înainte.

— Urâtă trebușoară pentru cei de la supraveghere! îi scăpă lui Woods, dezamăgită. Unde naiba au găsit botniță?

— Probabil în muzeul de lângă bibliotecă. De ani de zile cer că acest depozit cu orori să fie închis cu cheia. Ca de obicei, nimeni nu mă ascultă. Bolnavii și personalul se mai refugiază acolo, din când în când. Merg să

mai tragă o țigară nestingheriți. Și nebunii dumneavoastră fac asta!

— Poate nebunilor mei le place să citească.

— Nu e prea înțelept să lăsăm obiecte de genul ăsta la discreția psihopaților. Sigur, nu sunt prizonieri, dar nici normali nu sunt!

— Pavilionul alienaților mintali e departe de centru, în partea cea mai veche a spitalului. Măsurile de securitate nu sunt prea eficace. Motivul e simplu, nu putem fi în mai multe locuri deodată.

— Și cei care scapă? Persoanele în vârstă se plâng întruna de asta. Bătrânețea nu e nici boală, nici nebunie. S-ar fi putut separa aceste două sectoare.

— Nu avem cum să-i legăm de calorifer!

— Dar aveți tot felul de protocoale de supraveghere. Cămașa chimică există, ce Dumnezeu!

Woods nu răspunse imediat. Duritatea acestor acuzații o rănea.

— Nu sunt vinovată de ce se întâmplă, zise ea prostește.

— Atunci măcar găsiți vinovatul, pedepsiți-l și, mai ales, aveți grijă să nu se mai repete genul acesta de situație. Între timp, vorbesc cu bibliotecara să închidă muzeul.

În momentul acela, lăcătușul ieși pe hol. Woods se duse la bolnavă, îi puse mâna pe frunte. Acum respira mai calm. Era palidă ca un cadavru.

— Echipa de reanimare vine curând. Vreți să rămân?

Cum nimeni nu-i răspunse, se retrase.

Ajunsă în apartament, se băgă sub duș. Simțea nevoia să se spele de toată acea mizerie umană. Tot ce văzuse, bătrâna chinuită, inscripția de pe burtă și tot restul, aveau să o urmărească mult timp. Revăzu și chipul directorului pentru care SAN era regatul fantomelor și al supliciilor de tot felul. Trebuia să fii nebun ca să supraviețuiești. De mai multe ori i se reproșase că nu supraveghea mai bine pavilionul cu alienați.

Apa caldă o învăluia. Spitalul era moștenitorul secolelor de istorie care îl precedaseră și care lăsaseră urme de neșters. Toate întâmplările se înlănțuiau într-un labirint și un hățiș greu de descifrat. Această botniță înfiorătoare era o dovadă.

Și Tom Saint-Just amestecat în această poveste? Care era implicarea lui? Oare îi subestimase fondul patologic?

Sub apa fierbinte, doctorița Woods reuși să se destindă în sfârșit. Era o femeie frumoasă. Rotunjimile aduse de vârstă echilibraseră fizicul ei prea atletic. Se credea irezistibilă și își imagina bărbații la picioare, gata să

sucombe la farmecele ei. Woods se amuză adesea pe seama fizicului ei, dar dorea să rămână întotdeauna la cârma jocului.

În spate, Lily începu să latre.

Oare umbrele din bătrânul spital porniseră la plimbare? De atâtea ori se simțise observată! Halucinațiile pacienților erau contagioase.

Lily hămăia în continuare.

Woods, atentă, ascultă. Nu era prima dată când cineva trecea pragul porții. Nu suporta că cineva putea să intre și să-i violeze intimitatea. Închise apa și se înfășură în halatul de baie.

Lăsă apa să curgă, strategic, și ieși fără zgomot.

Își făcu dintr-un prosop ud și bine stors un soi de armă. Cu mâna stângă, deschise ușa și inspiră adânc.

Ieși pe culoar și scoase un strigăt. În fața ei, era un dement de la pavilionul de irecuperabili, cel care se bătuse cu Tom în bibliotecă. Înainte ca el să-și dea seama ce se întâmplă, îi trase două lovituri zdravene cu prosopul și îi spuse:

— Prăpăditule ce ești, ai rămas cu prohabul desfăcut!

Și îl lovi în acel punct sensibil.

— O să te omor, ticăloaso, o să vă omor pe toți, dar mai întâi pe tine, târfa! Îți arăți curul la toți, stricată bătrână!

Dementul avea spume la gură. Cât despre ea, era plină de o ură rece și implacabilă. De obicei era un exemplu de stăpânire de sine, dar de data asta adrenalina o inundă.

— De ce nu ești în camera ta?

— Nu pot să dorm!

— Ia zi, nu tu ai aranjat-o pe bătrână, aseară, nu?

— Nu, eu nimic, eu nu mă uit între picioare la femei.

— Știi ce pățești când minți!

Cu o mișcare brutală aruncă prosopul, iar dementul se dădu înapoi.

— Medici de rahat, spital de tot râsul, îmi vine să vărs!

※※

„Să zboare conferi albastre și verzi
În sus, în jos, cu ochii cât vezi
Hârtii rupte, desene sfărmate
Cu toate-or fi adunate.”

René cântă cântecelul bucățelelor de hârtie, admirând dezordinea din jur. 3126 de bucăți, 12504 de margini de pus unele lângă altele, ca să recompună acel puzzle uriaș risipit pe jos. Desenele erau prea întunecate și prea semănau ca să poată fi identificate ușor. Nu mai rămânea decât să te orientezi după urma rupturilor. Din fericire, vandalul care le distrusese, o făcuse o dată pentru un vraf întreg. 305 fuseseră tăiate în două sau în trei. Acelea s-au putut lipi la loc. René și Clémence aleseseră pentru asta un carton uns cu lipici, peste care puneau bucățile rămase.

Muncă de furnică sau de titan.

Cele 197 de schițe rămase zăceau fărâmițe. Erau greu de refăcut. Trebuia urmată linia unde fuseseră rupte pentru a fi lipite la loc, corect.

— Nu Georges Perec a scris despre puzzle? întrebă Clémence.

— În *Viață, mod de folosire* aduce un omagiu jocului de puzzle, comparându-l cu jocul de go, pe care nu-l poți privi trei zile în șir și a cărui enigmă rămâne intactă. Frumoasă provocare.

— Provocare de rahat! N-o să reușim niciodată.

Clémence bombănea peste bucățelele de hârtie, care, lipite la loc, nu refăceau decât o unică fereastră, mereu aceeași. Sinistră și întunecată. Nuanțele de la un desen la altul se remarcau greu, după mai multe priviri (ca în „identificați diferențele”). Acolo o pasăre, dincolo o creangă, în celălalt o bordură în minus sau o frunză în plus. Dacă cele 305 desene ar fi fost puse unele lângă altele, cronologic, așa cum le trimisese sora Marie de la Miséricorde, ar fi dat senzația de mișcare. Pe René îl pufni râsul uitându-se la Clémence, palidă, cu părul în dezordine, încruntată și cu privirea dură, mască a fragilității. Acum se juca mecanic cu un elastic. Îl arunca, îl primea înapoi, în ochi, până când acesta i se înroși.

Când devenise administratorul imobilului din Quai de Valmy, numărul 48, René fusese cucerit de acest chip veșnic încruntat. Pe atunci – acum zece ani deja – renunțase la preoție ca să fie împreună cu o femeie dragă inimii lui, în ultimele ei luni de viață. După moartea iubitei, imobilul din Quai Valmy se transformă în parohia lui, iar locatarii deveniră enoriași. Clémence fu oița favorită, Eloïse a lui. Nici iubită, nici amantă, ci mai degrabă fiica lui; soție, dar și soră…

René avea ochii obosiți de la atâta concentrare. Cu umerii lui lați, de muntean din Ardeni, părea un elefant într-un magazin de porțelanuri. Își drese glasul, simțind că îl ia durerea de cap. Înghiți un hap contra migrenei.

— Ne trebuie o lupă.

Clémence pusese deja un bec în plus și purta ochelari.

— Nu e de ajuns. Spune-mi, strămoșii tăi nu erau opticieni? Nu ei au inventat ochelari și lupe cu care să vezi tot? Ar fi momentul să le scoatem din cufere…

Nu era chiar un cufăr, ci o comodă curbată, cu trei sertare, în care Fernand cel Mare obișnuia să își pună lentilele șlefuite ca să fie cât mai pe placul clientelei sale. Comoda stătea mereu la perete, lângă budoar. Cu timpul, încăperea aceasta își schimbase destinația. Fusese dormitor pentru Célestin, când Clémence se mutase la el. După moartea bunicului ei, Clémence făcuse din budoar birou. Decorul se modernizase: masă Ikea, calculator, imprimantă, flori artificiale și boxe pentru muzică.

Comoda cea veche și demodată rămăsese acolo totuși. Simboliza perenitatea atelierelor Libellule. Nimeni nu putea să bănuiască secretele de fier ascunse sub lemnul deschis la culoare. Îți trebuiau trei chei diferite, pentru fiecare sertar. Primul adăpostea comorile lui Fernand. Al doilea era dedicat fiului lui. Născut în 1895, Fernand cel Mic sau Fernand Părosul, încasase în plină figură concurența noilor opticieni. Tocmai fuseseră publicate două lucrări despre practicile neortodoxe ale falșilor fabricanți de lentile. Prima lucrare era adresată Sanctității Sale Pius al IX-lea și avea titlul: *Despre utilitatea și despre pericolul utilizării lentilelor și despre circumstanțele în care trebuie să le folosești,* opuscul destinat în principal lui MM. Preoții de țară care sunt zilnic chemați să îi sfătuiască pe bieții țărani… Al doilea avea un titlu mai modest: *Istoria ochelarilor* de doctorul P. Pansier și punea în gardă cititorul asupra comportamentului falșilor doctori de bâlci.

În aceeași epocă, casa Lissac își deschidea primul magazin în strada Rivoli. Nu îți mai cumpărai ochelarii ca pe pălării, în picioare, în fața unei tejghele, ci după ce îți făceai un control la ochi. Fernand Părosul era disperat.

— Acum suntem obligați să avem instrumente de măsură, optometre, lămpi, refractometre. În curând o să trebuiască să avem și diplome ca să vindem ochelari.

— E moartea negoțului de cartier.

— Trebuie să găsim o soluție, altfel dispărem.

— Eu aș avea una…

— Hai, zi!

O fotografie îl arăta pe Fernand Părosul cu privirea încețoșată, cu chipul

grav și cu barbă. Un păros de-a dreptul, își ascundea mâinile în buzunarele pantalonilor. Întors din tranșee la 25 de ani, supraviețuise războiului și gripei spaniole, dar nu și taică-său, care tocmai își dăduse sufletul și îi lăsase Quai de Valmy grevat de datorii și de ipoteci.

Persoana cu care conversa era un camarad din război. De aceeași vârstă, din același regiment. Și el era fiu de meșteșugar, familia sa, încă de pe vremea directoratului făcea prezervative din mațe de animale. Dar descoperirea latexului de către Charles Goodyear, în 1939, impunea o restructurare a afacerii. Prezervativul apăruse în Asia, în secolul al XVI-lea. Chinezii îl făceau din hârtie de mătase unsă cu ulei, japonezii din solz de broască țestoasă sau din piele. În 1564, Gabriel Fallope confecționă o teacă din in „pe măsura glandului”, îmbibată cu un decoct astringent. Sub Ludovic al XV-lea, acești săculeți pentru penis, în formă de furtun, erau deja banali. Adevărată cuirasă împotriva plăcerii, dacă e să o credem pe doamna de Sevigné. Acest negoț, devenit legal după Revoluția de la 1789, asigurase supraviețuirea familiei. Dar nimic pe lumea asta nu ține la nesfârșit… Dacă bărbații continuau să facă distincția între plăcere și procreare, trebuia de urgență să se adapteze la noile tehnologii.

— Slobozește, care ți-e ideea?

— Să nu mai naști, tocmai.

Prietenul explică atunci conceptul care trebuia să salveze cele două afaceri. El o să producă latexul și orice alt cauciuc, în timp ce Fernand Părosul ar pune în funcție un vechi procedeu de optică, care consta în a folosi apa ca fenomen fizic de mărire. Negustorii romani țineau ouăle în apă ca să le facă să pară mai mari. Fernand Părosul urma să utilizeze o lentilă convexă peste un desen erotic, ilizibil din pricina razelor de lumină dispersate pe toată suprafața rotundă a lentilei. Apa sau orice lichid transparent ținea loc de decodor de imagine, anulând efectele produse de suprafața bombată a lentilei. Acest procedeu, descris de Seneca, era curent în Extremul-Orient, în ceștile de sake. Metodă practică, n-am văzut, n-am știut, buna cuviință la adăpost.

— Și cum îl folosești?

— În capacul unei tărtăcuțe, tărtăcuță ce ești!

— Și cui vinzi chestia?

— Armatei, desigur. Suntem eroi, ce naiba! Gândește-te la moralul trupelor înzestrate cu așa ceva, pe lângă butelcuța de apă. Pe de o parte, butelcă de apă sau de tărie închisă cu un dop erotic reconfortant și de

cealaltă o versiune modernă și elastică a prezervativelor, cărora o să le spunem Protectorul Rival, Adversarul Mândru, Voluptuosul, Amicul care gâdilă, totul însoțit de o fițuică explicativă: să le speli, să le usuci și să le dai cu talc.

René izbucni în râs.

— Și-mi spui că asta a mers?

Clémence zâmbi.

— Greu de spus. Dar toate ipotecile pe atelierele Libellule au fost anulate.

— Dă-mi să văd!

Clémence deschise al doilea sertar al comodei în care erau mai multe dopuri cu șurub, prevăzute cu un fund de sticlă.

— Familia ta e surprinzătoare, reluă René, care se frecă la ochi, bucuros să uite de desenele fărâmițate. Și al treilea sertar? întrebă el.

— E sertarul lui Célestin. Nu am cheia. Cred că i-a lăsat-o tatei.

— Știi de ce?

— Nici el, nici tata n-au vrut să-mi vorbească despre asta vreodată. Cred că are legătură cu moartea mamei.

— Când vine tatăl tău?

— Luna viitoare. Face parte din World Wine Trade Group (Asociația Internațională a Comercianților de Vinuri) și vine să-și înscrie în concurs câteva soiuri.

— E ocazia să iei cheia.

Clémence ridică din umeri.

— Mickael și cu mine nu vorbim. Nu am chef să o fac acum.

— Nu-i nimic, vorbesc eu cu el. Îmi place vinul și sunt curios cu ce vine.

— Știi tu, feciorașule, că alegerea vinului e o chestie delicată când trebuie faci un sos cu piper, proclamă Marius. Trebuie să îl adaptezi și la condimentele, și la uleiul folosit. Adu-mi vasul de lut.

— Tată, nu-mi place să gătesc.

— Băiete, nu-mi frânge inima. Ce zici de un vin alb cu salată grecească? Mamă-ta a făcut-o. Nu mai adaug leurdă. Cu feta, vrei? Alexandre oftă. Nimic nu-l putea opri pe Marius. Disciplinat, Alexandre scoase recipientul cerut și puse și tacâmuri.

Doar pentru ei doi, Victorine era încă la lucru.

Îi povesti lui taică-său cum continuase investigațiile în privința organizației TOTEM.

— Am intrat pe site-ul lor. Au puține lucruri acolo. Totuși, poți completa o cerere de preînscriere, trebuie să răspunzi la niște întrebări:

„Care sunt obiectivele, scopul și așteptările dumneavoastră?”
„Umanul rămâne pentru dumneavoastră o valoare intrinsecă?”
„Sunteți persoana potrivită să faceți o alegere corectă?”
„Ce pact sunteți dispus să faceți cu dumneavoastră pentru a învăța să faceți efort și să vă dozați energia?”
„Sunteți capabil să vă anticipați viitorul și să scăpați de propriile condiționări?”

— Apoi, continuă Alexandre, îți lași coordonatele ca să primești formularul de adeziune, care nu e valabil decât o lună.

În realitate, Alexandre se dăduse drept Marius, declarase vârsta și adresa lui. Odată formularul acceptat, postulantul se angaja să participe la stagii și asuma plata conferințelor. O clauză de confidențialitate trebuia să fie respectată pentru protecția metodei împărtășite.

— Trebuie să te miști repede, zise Alexandre cu gura plină. Mai e o ședință, restul sunt suspendate din pricina morții lui Maxence Saint-Just.

Broșura conținea cinci pagini.

Tutoring: condițiile de aderare nu sunt negociabile. Postulantul acceptă echipa de la conducere și renunță la orice ține de admiterea lui.

Originalitate: postulantul trebuie să își facă o foaie de parcurs conținând reușitele și eșecurile care i-au jalonat existența: copilărie, școală, viață conjugală și familie, parcursul profesional și să lege totul de emoțiile resimțite de fiecare dată.

Talent: postulantul trebuie să împărtășească integral competențele din toate domeniile. Dincolo de diplome, se pot atesta competențele după dorința fiecăruia.

Empatie: postulantul trebuie să-și manifeste solidaritatea financiară declarându-și veniturile. O sumă fixă va fi stabilită și ea nu poate fi contestată.

Motivație: postulantul trebuie să-și arate hotărârea depunând documentele (fotografii, înscrisuri, evaluări) care au legătură cu evenimentele importante din viața sa. Documentele îi vor fi înapoiate la sfârșitul stagiului.

Marius era la al doilea pahar de vin când începu scrisoarea de candidatură.

Subsemnatul, Marius Camus, 65 de ani, am fost editor. Nenorocirea care m-a lovit a fost minciuna. Timp de zece ani am declarat conducerii editurii unde lucram că unul dintre autorii de care mă ocupam murise pentru a pune capăt contractului pe care-l aveam cu el, și anume plata unei sume lunare, inutile și exagerate.

— Asta-i tot? întrebă Alexandre, care savura sosul cu ulei de măsline, zeamă de lămâie, oțet din vin, semințe roșii, oregano măcinat și busuioc

proaspăt.

— Da' ce vrei să mai spun? Nu sunt perfect, dar nici escroc nu sunt.

Adăugă că o să trimită o copie a contractului, necrologul care anunța într-un ziar decesul Juliei James în 29 iulie 1989 și un duplicat al registrului spitalului Sainte-Charité, în care era trecută internarea ei, duplicat obținut de la Clémence, grație surorii Marie de la Miséricorde.

Alexandre, care verifică textul scris de tatăl său, făcu un comentariu asupra mărturiei care argumenta dispozitivul de integrare. Îi aduse aminte că într-o afacere recentă, o sectă americană fusese desființată pentru că novicii trebuiau să furnizeze elemente compromițătoare: fotografii, scrisori, documente pe care șeful le putea face publice după bunul plac.

— Ca să fii primit în asociație trebuie să-ți mărturisești vinovățiile, adevărate sau închipuite. Super tare! Cum ar fi, le pui la dispoziție biciul cu care să te biciuiască…

Alexandre mai spuse că niște hackeri trimiseseră mesaje de șantaj la toți, de genul:

> „Știu că aveți gusturi cam ciudate în materie de pornografie, am o înregistrare video cu dumneavoastră când vă făceați de cap. Discreția mea e asigurată contra sumei de 550 de euro, în caz contrar, distribui tuturor aceste înregistrări".

— Și chiar aveau înregistrări?

— Nu, bineînțeles, cel care a răspuns la mesaj s-a autodenunțat. În cazul fundației Saint-Just e același mecanism, dai și bani și ești și în gura lupului.

— Doar că greșeala datează de o veșnicie, spuse Marius. Am remușcări, e drept, dar biciul nu mai are putere, e vechi de 21 de ani. Nu mă mai tem de represalii, nici de șantaj. Penitența mea e ușoară. Ajută-mă să strâng masa și vino cu mine. Vreau să-ți dau ceva să asculți.

Alexandre și Marius erau unul lângă altul, la soare, pe o treaptă în fața garajului. Aveau căni cu cafea lângă ei. Tatăl își întinsese picioarele, fiul le încrucișase. Marius apăsă pe casetofon. O voce feminină, după un acces de tuse, se auzi slab:

> „O să mor, știu că umbra o să mă ucidă. O să mor singură și nimeni nu o să știe, doar ea. O să mor din pricina unui secret ascuns în aceste ziduri".

Alexandre îl privi pe tată-său fără să priceapă.

— E ultima înregistrare cu Julia James, în 29 iulie 1989, la ora 20. Cu două ore înainte de accident. Ascultă urmarea:

„Casa închiriată pentru vacanță este o capcană. Această umbră, care îmi vrea moartea, mă lasă în viață, dar voi fi demnă de milă; tentația este de a mă sinucide lent. Să mă sting încet, ca o lumânare. Să mă topesc precum ceara. Știu tot despre Sfântul Expedit. Nu mă va ierta. *Marea artă a micilor escrocherii* va fi testamentul meu…
M-am obișnuit să vin în fiecare seară în această cameră. Aici m-a vizitat umbra. Prima dată eram așezată la această masă. Clémence dormea. În seara aceea, bătea un vânt ușor și un miros plăcut pătrunsese în încăpere. Vorbeam cu această prezență. Nu era ostilă, era un confident, un spirit prieten.
Nu știu când umbra și-a schimbat atitudinea. Un curent de aer rece m-a învăluit. Umbra citea ce scriam, notițele mele începură să se miște. Noaptea, în somn, auzeam scârțâituri sinistre sau zgomote de pași furișați pe parchet. Dimineața găseam sertare deschise, acolo unde nu umblasem deloc. Atunci mă cuprinse îndoiala.
Am vrut să mă plâng Marthei, menajera castelului, dar mi-a spus:
— Că doar nu mă acuzați acum că scotocesc la dumneavoastră!
— Nu acuz pe nimeni, dar cineva intră în casa închiriată, cât eu nu sunt acolo.
— Ar trebui să vă întoarceți la Paris, cât încă nu e prea târziu.
Am avut senzația clară că știa ceva și nu-mi spunea.
Umbra nu se lăsa prinsă. Degeaba mă uit la bibelouri, la pereți, știu că e acolo. Aș sugruma-o fără ezitare, numai să nu o facă ea înainte. Toate fibrele din ființa mea se tem de această prezență. Mă crispez când o simt în spatele meu.
Noaptea asta e neagră de tot. Vântul bate, frunzele se mișcă și foșnesc ușor. Casa scârțâie și suspină din toate încheieturile, în ritmul pendulei din vestibul. În încăpere, un scrin geme.
M-am așezat și aștept, ca în fiecare seară, să îi aud respirația. O să vină.
Un zgomot straniu trece prin pereți. Dar, ca în fiecare seară, deși îmi tremură genunchii de frică, fac turul încăperii. Însă umbra e aici. Aud un pas care se strecoară. Umbra e în spatele meu, o simt. Miroase a moarte”.

Vocea Juliei se opri brusc. Marius și Alexandre se priviră. Se apropia furtuna.

— Cine e această umbră?

— N-am nicio idee. O metaforă, poate…

— Poate sunt confidențele unei femei disperate sau neliniștile unei viitoare victime?

Marius nu spuse nimic, nu avea ce. Umbra era o enigmă care plana și asupra morții Juliei. Când auzise pentru prima dată „o să mor, umbra mă va ucide”, ulcerul lui reveni. Oare ce se întâmplase cu autoarea lui? Cu ce și cu cine se confruntase Julia James?

Quasimodo, umbra solitară, mergea, mergea, mergea mult și se ducea departe.

Copilul devenit adult învăță să se ascundă și să nu fie. Invizibil în acte, devenise o fantomă exclusă de la școală. Nu avea nicio constrângere, nu cunoștea nicio formă de socializare. Pierzându-și identitatea sau dând-o la schimb cu un anonimat definitiv, realitatea în care trăia se definea prin inexistență. Nevăzut, îmbrăcat cu o salopetă de muncitor, încălțat cu niște papuci scâlciați se pierdea în peisaj. Avea pe cap o șapcă trasă pe ochi, ca să nu i se vadă fața. Cartea lui favorită era *Trece-prin zid*, mai ales când, ca să

scape de tiranie, Dutilleul trece prin zid și strigă:

„Vârcolac, vârcolac! Bântuie pe aici o umbră că sperie și bufnițele!”

Purta mănuși groase, fără degete, chiar și când cojile dispăruseră, lăsând în loc o piele arsă. Își lăsase barbă. Semăna cu un pește.

Nu exista nicio fotografie de-a lui. Era slab, cu buze subțiri, ochi rotunzi, dar pleoape grele. Sângele îi era subțiat. Mereu prăpădit. Totuși, nu fusese niciodată bolnav, în afara unei bronșite și a acestei dermatite nenorocite.

Quasimodo, pe jumătate viu, pe jumătate prizonier.

Calm, modest, nesemnificativ.

Această izolare îi convenea, nu ar fi știut să râdă și să se joace. Nu știa nimic despre plăcerile împărtășite cu ceilalți. Nu era nevoie să se lupte cu singurătatea, i se potrivea.

În acest deșert, singurii martori ai existenței lui erau Marthe cea acră, care îl hrănea și Guillaume, fostul contramaistru de la fabrica unde el a învățat meseria de ceasornicar. Pentru Quasimodo, Guillaume ținea loc de tată și de profesor. Gesturile elevului erau lente și precise, era înzestrat. Nu mecanica obiectelor îl interesa, ci sufletul ascuns în ele. În debaraua lui, transformată în atelier, dăduse un sens izolării și își construise o lume proprie. Crease un oraș întreg care i se supunea. Avea de toate, biserică și clopotniță, preot care urca în amvon, lăptărească care bătea untul, brutar care cocea pâinea. Mai târziu, deveni mai marțial. Își construi o armată de figurine cu cheiță, combative și protectoare. Precum acel împărat chinez apărat de soldați de piatră. Quasimodo se înconjurase de o mulțime de roboți, care îi populau singurătățile și îi păzeau secretele.

Secrete avea cu duiumul.

Primul, cel al nașterii sale.

Pe celelalte le moștenise de la Marthe, care îl inițiase din frageda pruncie în arta denunțului și a șantajului.

Marthe se născuse urâtă și inteligentă, în timp ce sora ei, Marie-Laure, care absorbise toată imbecilitatea familiei avea un chip strălucitor de frumos. În loc să-și blesteme destinul, Marthe învăță să vadă noblețea în ceea ce nu avea. Deveni specialistă în șantaj, delațiune și calomnie și a făcut-o cu o pricepere nebănuită.

Totul începuse cu un fapt divers, destul de vechi. Regiunea fusese victima unui val de scrisori anonime ascunse în cărticelele de rugăciuni, cât enoriașii erau la spovedanie. Locul și momentul ales dădeau acestor mesaje

o notă divină, fiind și semnate: Apostolul Pavel, Iisus, Lucifer, Necuratul sau Maria-Magdalena. O cronică din 1710 scria că, după ce identificase făptașul, o femeie, Curtea Parlamentului o condamnase la galere. Sentința îi fusese comutată în închiderea într-o mănăstire de călugărițe. Ori, în ciuda pedepsei, defăimările continuau să se propage. După același model și mereu în numele unui sfânt. Cum nicio altă persoană nu a fost bănuită, fiecare vedea în vecinul său un posibil vinovat. De-a lungul secolelor, locuitorii din Groumenville au fost bombardați cu denunțuri ordinare: avorturi, sinucideri, legături extraconjugale, vieți alandala. Era un fel de specialitate regională, a cărei rețetă se transmitea din generație în generație. Cum zicea Marthe, războaiele erau mașini de distrus viețile respectabile. Între 1914 și 1920, apoi între 1939 și 1950 un flux de delațiuni se revărsase peste oraș, cu binecuvântarea lui Expedit, comandant roman sanctificat de Biserică. Erau acuzații împotriva nimănui și a tuturor. Texte fără imaginație și fără originalitate: „Nu ești decât o oaie stearpă, mai bine vezi cât ești de încornorat, înainte de a ne călca pe nervi, ești un avorton, între coapsele tale-i ca la moară, toți vin și pleacă…”

Când delatorul, ochiul de linx, cel care vede totul, dar nu se demasca vreodată, îi obișnui cu sportul ăsta, puse și cireașa pe tort. Misiva, semnată „Expedit”, era strecurată în sacoșele cu provizii, pe sub saltele, pe marginea ferestrelor, în cutia de scrisori, inclusiv în cea a Marthei, ca să nu fie tocmai ea acuzată că e denunțătoarea.

„Pe cine crezi că înșeli!?” Această formulă simplă făcea minuni. Mai mult decât pâinile lui Iisus, umplea cutia milei din capela Penitentului. Acest loc izolat, din mijlocul pădurii, deschis și ziua și noaptea, primea vizitatori, care mai de care, veniți să ispășească păcate numai de către ei știute. Ajungând pe jos, prin pădure, penitentul se strecura sub portic, intra în naos. După câteva mătănii, se închina la Fecioara Maria și la protejatul ei. Sperând să nu fie recunoscut de careva, își dădea obolul în cutia de la picioarele statuii. În timp ce comandantul roman sanctificat își flutura capa, neliniștea credinciosului creștea: oare care va fi verdictul? Roșu sau argintiu, damnarea sau iertarea?

Trei *Tatăl nostru* și apoi gata.

Expedit, al cărui mecanism fusese reglat de către trei generații de ceasornicari, dădea semnalul iertării sau al pedepsei, după cum cădeau monedele în cutie. Din locul ei ascuns, umbra înregistra atitudinea acestor oameni respectabili, a bigotelor și a văduvelor sau a țăranilor simpli. Judeci

arborele după fructele pe care le face.

Metoda era „o vacă bună de muls, aducea parale”. Nu fără plăcere, Quasimodo vedea cum victimele lui se autodenunțau, gata să plătească oricât pentru liniștea sufletului. Pentru păcate închipuite, reale, presupuse, exagerate, interpretabile… Ce mai conta! Mașinăria din capela Penitentului era o cacealma, lua bani în contul slăbiciunilor umane.

În urma acestui sport, Quasimodo află că:

– există mereu un procentaj din populație dispus să-și ispășească păcatele, numai să nu-i fie dezvăluite (ca și în cazul scrisorii de la Ierusalim, dezvăluită de Vidocq);
– natura obiectivă a amenzii conta prea puțin, mult mai important era sentimentul de culpabilitate asociat cu ea;
– odată ce păcăleai un singur client, puteai păcăli o sută.

Expresia, foarte ambiguă, „omul cinstit nu are nimic de ascuns” era o sursă inepuizabilă de îmbogățire. Câte profituri se puteau trage din virtuțile ipocriziei sociale! Matroana și tatăl de familie erau obligați să-și desfacă băierile pungii ca să acopere cu un văl pudic derapajele lor jalnice! Spaima că „asta” se putea afla era o pârghie pentru orice șantaj. Într-un cuvânt, se putea vinde discreție contra transparenței. O nouă servitute a timpurilor moderne. Oare nu exista destulă materie pentru acest nou produs?

Așa cum păianjenul își țese pânza, lui Quasimodo îi luă ani buni să pună la punct un sistem piramidal în care cel dominat de spaima de a fi demascat putea să-i ajute pe ceilalți membri ai rețelei să se ascundă. Quasimodo se hotărî să fie dirijorul acestei înșelătorii, acestei imposturi și acestei duplicități. Creator al rușinii de a fi demascat, va fi conceput o pluralitate de niveluri de adevăr. Marea lui opera va fi să îi învețe pe ceilalți cum să scoată castanele din foc pentru el. Dezonoarea era baza afacerii lui, clienții doar niște păpuși agățate de sfori mânuite de el.

La SAN ședința cu șefii de secție se anunța furtunoasă. Povestea agresării bătrânei Marthe se răspândise ca fulgerul pe culoarele spitalului. O glumă proastă pentru unii, o pedeapsă meritată pentru alții. Marthe Noël era o ticăloasă. Cum nu iese fum fără foc, ea nu culegea decât ceea ce semănase.

Acest incident aducea din nou în discuție prezența fantomelor. Începură toți să povestească și să înșire alte zvonuri: că dispăruseră obiecte, că unele

camionete de la manutanță fuseseră mutate, că rămâneau resturi de mâncare în sălile de odihnă. Ba chiar și niște vaselină cu salicilat fusese subtilizată de la farmacia spitalului.

În oraș circula o petiție, cu girul primăriei, cum că la SAN era nevoie de măsuri de securitate în plus. Cineva, care se plimba, se plânse că fusese urmărit mai mulți metri de o umbră între cheiul Ganzeville și strada Republicii. O femeie afirmă că văzuse, de la fereastra bucătăriei, un bărbat masturbându-se. Pe scurt, SAN se transformase într-un haloimis unde fiecare făcea ce voia.

— Doamnelor, domnilor, puțină liniște, vă rog!

Directorul se ridică.

— Vă mulțumesc că sunteți cu toții aici! Consiliul v-a convocat ca să înțelegeți cât de serioasă considerăm situația, fiecare dintre noi. Ca să punem capăt bârfelor, să încercăm să clarificăm faptele. Am rugat-o pe Mireille, șefa de la geriatrie, să ne spună mai multe despre pacienta care a fost victima acestei sinistre glume. Întâi de toate, aveți vești despre Marthe Noël?

— E într-o comă indusă.

Mireille se uită pe notițe.

Marthe Noël este dintre fostele paciente de la Sainte-Charité. S-a născut în 1920 și s-a căsătorit în 1938 cu Guillaume Noël, pe atunci contramaistru la fabrica de ceasuri Saint-Just. A lucrat ca menajeră la vila Saint-Just. Guillaume, bolnav de Parkinson, a murit în 1995, dată la care ea a fost internată la Sainte-Charité, înainte de a fi adusă aici, la pavilionul B120.

> „Toată lumea e de acord că e o pacoste. Poluează anturajul cu răutăți. Este o bătrână care suferă de demență senilă mixtă. Gura ei rostește adevăruri oribile de auzit. Toate cu scuza că «nu ea le pronunță, ci boala». Ca să închei, Marthe este singură pe lume, dar pensia îi este de ajuns ca să fie plătită spitalizarea. Nimeni nu vine vreodată să o vadă. Nu are niciun prieten. Doar personalul de la SAN o suportă, că n-are încotro”.

Mireille se așeză.

— Nimic suspect în jurul acestei femei în zilele dinaintea accidentului? întrebă directorul.

— În afară de demenții de la DI60, care mai vin câteodată la B120, nimic de semnalat.

Doctorul Woods, care se simți atinsă de vorbele lui Mireille, se ridică.

— Sunt de acord cu întărirea pazei. Să facem din asta o prioritate absolută.

— Continuați, spuse directorul. Ce știți?

— Despre agresiunea sălbatică asupra Marthei Noël, vinovatul pare să fie, cel mai probabil, un dement cu numele de Bradeau.

> „Fost toxicoman, fost distribuitor de droguri, fost violator, fost pușcăriaș. Un cod penal numai pentru el. O spitalizare din oficiu, de douăzeci de ani deja. Născut în 1965, Bradeau a avut un comportament fără pată până în ziua când a fost arestat pentru trafic de stupefiante. Apoi a fost pus sub urmărire pentru o agresiune sexuală asupra unei infirmiere care a fost găsită legată în subsolul casei și cu un depărtător ginecologic între picioare. Afacerea a fost închisă prin declararea iresponsabilității penale, iar o comisie de experți a conchis că Bradeau trebuia închis la nebuni cât mai repede. De atunci, Victor Bradeau sfidează neîncetat personalul de la SAN. În ciuda sancțiunilor și a medicamentelor care i se dau, e mereu acolo unde te aștepți mai puțin. Plângerile împotriva lui curg gârlă. Un raport recent constată totuși o ameliorare a stării lui și ia în calcul un tratament mai ușor și o mărire a autonomiei".

— Mulțumesc pentru raport! Ce credeți despre Tom Saint-Just? I-ați evaluat gradul de periculozitate în raport cu ceilalți? Ce propuneți pentru ca astfel de incidente să nu se mai producă?

Întrebările veneau de la Mireille. Doctorița Woods se închise în sine.

— Niciun element nu indică implicarea lui în evenimente.

— Totuși, o cunoștea pe Marthe Noël, era sora bunicii lui, Marie-Laure Godet. Sigur o știa de când era tânără.

Doctorița Woods își pierdu răbdarea.

— Care ar fi motivul?

— Întrebați-l, obligați-l să vorbească, se rățoi Mireille.

— Nu pot să-i scot mărturisirile cu forța.

— Poate cu whisky.

Mireille și ceilalți șefi de secție începură să comenteze. Directorul încheie:

— Foarte bine. O numesc pe doamna Woods medic coordonator al acestei anchete. Ne va ține la curent cu progresele făcute și așteptăm o serie de măsuri, astfel încât o dramă identică să nu se mai producă. Ședința s-a încheiat, mulțumesc tuturor!

— Vorbiți-mi de bunica dumneavoastră!

— De Baba Tanaka?

— Nu, de bunica maternă.

Woods, încă sub influența ședinței care tocmai se terminase, stătea lângă Tom. Crescuse doza de antidepresive. Tom părea să meargă înspre bine, mai destins, mai puțin obsedat de tatăl lui și, în același timp, era apatic,

indiferent la oricine și la orice.

Convinsă că pacientul ei avea o amintire bine păstrată, Woods încercă și alte metode de investigație. Circuitul memoriei putea fi întrerupt sau reactivat, credea ea. Nu avea habar de partea de teatru a acestui păpușar. Era seducător cu felul lui de a fi stângaci, cu alura lui de fiu rătăcit, ignorând cu nonșalanță orgoliul lui Maxence Saint-Just. Faptul că era introvertit și nesociabil încurca. Avea un soi de inferioritate neînsuflețită, care se exprima prin halucinații, care ardeau etape și amplificau faptele. Sau era contrariul și atunci el era cel mistificator. Arta lui nu consta în a fermeca pentru a readuce la viață o materie moartă. Tom o tulbura cu viziunile lui, frontierele între trăit și închipuit. Încarna oarecum „stranietatea neliniștii" descrisă de către Freud. În toată povestea familiei Saint-Just, din tată în fiu, cine era manipulat și cine manipula?

— Când locuiați la Tokyo, când vă vedeați tatăl?

Distanța dintre Japonia și Franța impusese un ritm al întâlnirilor în timpul vacanțelor școlare japoneze de la sfârșitul lui iulie la sfârșitul lui august. Maxence îl aștepta pe fiul lui la aeroport. De fiecare dată mergeau să mănânce într-un restaurant unde avocatul era salutat cu deferență și i se rezerva o masă. Stătea câteva zile la Paris și apoi bunica lui Tom venea și îl lua la Groumenville.

Marie-Laure era drăguță, elegantă, sofisticată. În timpul anului, stătea la Paris, unde s-a recăsătorit cu un avocat, care îl angajase pe Maxence la cabinetul lui.

— Cum îi spuneați?

— Bunicuța Laure. În ochii mei de copil era cea mai frumoasă femeie din lume. Când mă pupa pe obraz îmi lăsă mereu o urmă de ruj pe care refuzam să o șterg.

În Groumenville, bunica era primită de către sora ei, Marthe și de către cumnatul Guillaume. Amândoi conduceau fundația Saint-Just când Maxence era absent.

— Vorbiți-mi de această Marthe!

— Am puține amintiri despre ea. Era mereu cârcotașă. Nici bună, nici drăguță, făcea totul din datorie și ștergea lacrimile cu brutalitate. Marthe era cârpa de pe jos, Marie-Laure era batista de mătase. Șoricelul de oraș și șobolanul.

— Ce făceați în vacanța de vară?

— Mă plictiseam.

Nimeni nu se ocupa de copil.

Odată ajunsă la Groumenville, frumușica de Marie-Laure o făcea pe prințesa. Era o visătoare, care dădea impresia că a greșit secolul. Așezată la fereastră, adâncită într-o lume unde nimeni dintre ai ei nu se regăsea, își imagina baluri, crinoline și serenade. Fugea de realitate și se purta ca și cum ar fi trăit într-o colivie de aur.

Ca să nu se mai plictisească, Guillaume îi arătă lui Tom figurinele cu cheiță. Dar puștiul nu iubea aceste păpuși mișcătoare, îl speriau.

— Am putea vedea în asta o legătură cu păpușile de mai târziu?

Tom, care detestă asociațiile de idei, tăcu.

— Vă plăcea în vacanță?

Pentru Tom, vila Saint-Just era un reper, se simțea bine acolo. În Japonia era un intrus, o corcitură, deloc în largul lui în ciuda drăgălășeniei tatălui și a surorilor vitregi.

— V-ați întâlniți vreodată cu stagiarii fundației Saint-Just?

— Niciodată. Fundația era închisă vara. Nu erau decât Marie-Laure, Marthe și soțul ei.

— Și tatăl dumneavoastră?

— Tata venea cu mare pompă, claxona, urca aleea și oprea exact la peron.

Ușa cea mare se deschidea, Maxence o săruta pe Marthe, care îl pupa pe Tom, care o îmbrățișa pe Marie-Laure, care îl îmbrățișa pe Maxence.

— Tata nu rămânea niciodată prea mult, făcea turul proprietății, stătea de vorbă cu grădinarul, dădea câteva ordine și…

— Cine era grădinar? întrebă Woods.

— Un tip foarte ciudat. Avea mereu chipul ascuns și o privire plecată. Prezența lui era nocivă. Nu mânca niciodată cu noi. Aveam senzația că ieșea din cameră când unul dintre noi intra acolo. Ca și cum era interzis să respirăm același aer. Era o umbră, o fantomă intrată în ziduri.

— Într-o zi am auzit-o pe bunicuța Laure zicând: „Nu îl suport! Fă cumva să nu-l mai văd…” Și Marthe îi răspundea: „A cui este vina? Până la urmă, este la el acasă”.

— Ce voia să zică?

— N-am nici cea mai mică idee. Cele două surori erau precum pisica cu câinele. Se certau întruna.

— Când nu ați mai mers la vila Saint-Just?

— După ce a murit bunicuța Laure. Nu împlinisem doisprezece ani.

Bunica cea frumușică închisese ochii în noiembrie 1984. Avea 64 de ani, o sănătate șubredă și un cancer la sân pe care refuza să îl trateze din cochetărie, ca să nu îi cadă părul.

Când Tom află vestea, mama îl suise în avion. Nu mai conta că lipsea de la școală, familia era mai importantă.

Conform ultimelor ei dorințe, Marie-Laure trebuia înmormântată în cimitirul din Groumenville. La ceremonie, se construise un soi de florilegiu de portrete, puse pe o piatră în formă de stelă. Lângă fotografii, flori. Marthe ținea un trandafir în mână. În spatele ei stătea Guillaume, bărbatu-său. Cu ocazia asta, se îmbrăcase îngrijit, își pusese cămașă curată și cravată. Pantalonii erau prea lungi și îi umpluse deja de noroi. În ciuda staturii încovoiate, era un bărbat bine. Dar Guillaume nu mergea, se legăna. Fiecare pas era ca pe apă. Imediat ce mișcă piciorul tot corpul se aplecă înainte ca să își caute sprijin în pământ tare, în timp ce cu piciorul celălalt pornea în aventură. Bărbatul, odinioară atât de drept și de mândru, era copleșit de tristețe. Suspină din rărunchi, ochii îi erau în lacrimi.

Maxence era emoționat. Își pierduse mama de care fusese foarte apropiat. Și Tom era nefericit, se confrunta prima dată în viață cu moartea. Restul asistenței era modest. Prietenii și relațiile de la Paris nu veniseră, se ținuse o slujbă în memoria dispărutei, la biserica Saint-François Xavier.

După-amiaza era pe sfârșite când, după înmormântare, urcaseră cu toții la vila Saint-Just pentru o gustare.

„Iată și una care s-a dus și n-a făcut rău nimănui…”
„Întotdeauna pleacă cei mai buni mai întâi”.
„Era plină de delicatețe”.
„Atât de drăguță că îi iertai tot”.

Panegiricul continuă cu o citronadă, în față, pentru adolescenți, o bere pentru bărbați și ceai de plante pentru Marthe. Elogiul unanim alunecă ușor spre cât era de frivolă, de narcisistă, de schimbătoare. Marthe avea venin pe limbă. Guillaume era mai indulgent și încerca să atenueze duritatea ei cu „îți aduci aminte când…” Cât despre Maxence, tăcea.

Afară era încă lumină, așa că îl trimise pe copil să se joace.

Noiembrie gri, noiembrie luna morților. Ceața urca din vale, iar moina se schimba în ploaie măruntă. Nepotrivit timp pentru o plimbare. Tom se pregătea să se întoarcă, dar auzi pași în spatele lui. Câteva crengi care trosneau. Se răsuci, dar nu văzu nimic. Totuși auzi ceva, un chicotit. Nu se putu abține și se duse către zgomotul care fugea înaintea lui și se transforma

în umbră. De câte ori dispărea și Tom voia să renunțe, apărea din nou printre arbori.

Urcă pe un drum și ajunse la capela Penitentului. Tom știa locul. Familia se reunea de câteva ori pe an acolo, în memoria celor dispăruți. Și tot acolo putea fi admirată statuia Sfântului Expedit, cea prevăzută cu un mecanism făcut de unul dintre strămoși.

Ușa era deschisă, în ciuda avertismentului de pe un panou:

ACCESUL INTERZIS –
LUCRĂRI DE RENOVARE

Tom ezită. Scrută interiorul luminat slab de lumânări. Un miros organic, grețos, de putreziciune sau de animal mort, îi făcu greață. Câteva icnete sfâșietoare. Așezată pe o bancă, era o siluetă. Acoperită cu pelerina lui Maxence Saint-Just. Același fular, aceeași pălărie. Și bastonul cu cap de fildeș.

— Tată?

Individul se întoarse, un chip întunecat și ascuns de penumbră, un zâmbet chinu…

Cioc, cioc, cioc.

— Continuați, spuse doctorița Woods, în timp ce bătăile în ușă nu încetau.

— Un zâmbet chinu…

Cioc, cioc, cioc.

Woods strigă:

— Sunt cu un pacient!

Cioc, cioc, cioc.

— Pentru Dumnezeu, lăsați-mă să lucrez!

Psihiatra exasperată se ridică și deschise ușa. În prag, stătea un infirmier.

— Regret că vă deranjez. Mi s-a cerut să vă anunț.

— Nu putea aștepta?

— Marthe Noël nu a supraviețuit. Consiliul de administrație se adună la prânz. Directorul vrea să fiți acolo.

5. Falsificatorul

„Mulțumesc că îmi dați ocazia să particip la această competiție amicală! Sunt Mickael James. Familia mea e una dintre primele care a plantat vii în Napa Valley. Vinul a devenit un element indispensabil al economiei mondiale și suntem mândri de Chardonnay-ul și de
Cabernetul Sauvignon pe care le producem. Acest succes nu ar fi fost posibil fără priceperea de secole a francezilor. Nici nu aveam douăzeci de ani când tata m-a trimis pe domeniile Saint-Émilion, să învăț să cultiv via. Am venit să culeg struguri și am cules dragoste. M-am căsătorit la Paris, nu departe de aici. Acum trăiesc în Statele Unite. După moartea primei mele soții, m-am recăsătorit. Am cinci copii minunați. Și sunt fericit să vă prezint soiurile noastre care se diferențiază de celelalte, specifice unei regiuni anume. Sigur, un vin face mai mult decât un discurs…”

Mickael James cedă microfonul gazdei. La 62 de ani, vocea îi tremura puțin și franceza lui era cam ruginită. Îi făcu semn lui Rose. Stătea retrasă în public.

— A fost perfect.

Mickael zâmbi. Rose, nevasta cea de-a doua, era franțuzoaică. Ca și prima. Dar, spre deosebire de Julia, nu îi ținea piept. Era dulce, supusă, educată, cu preferințe clare pentru hainele scumpe și bijuterii. Nimic din ce Mickael nu putea să îi satisfacă. Cuplul luă un taxi. În program o întâlnire la un apetitiv cu Clémence, în Quai de Valmy, apoi la Plaza Athénée unde rezervase o masă pentru cină.

În curtea din spate a atelierelor Libellule, se auzea un pian. Chopin și o *Nocturnă.* Notele se înlănțuiau strălucitoare și fără cusur. Dar și fără vreo simțire. Clémence era talentată, ar fi fost și mai și dacă și-ar fi lăsat emoțiile să îi ajungă în degete. Mickael era supărat. Nu putea să accepte că destinul fiicei lui fusese sfărmat în plin avânt. Văzuse în asta un semn al destinului. Urma să facă din Clémence o americancă, din Rose o soție model și din vin, unul de colecție.

Aproape reușise, mai puțin cu Clémence, singura pată neagră în acest

tablou idilic.

În curtea din Quai de Valmy notele de pian rezonau cu remușcările și cu neputința lui, ca și cum Mickael era jucăria sorții.

— Soția dumneavoastră a avut un accident.

În 29 iulie 1989, Mickael a fost alertat pe când era încă la Paris. Era 23:55 și i s-a spus că mașina Juliei s-a lovit de un fag. La locul dramei a fost întâmpinat de o menajeră care s-a prezentat cu numele de Marthe Noël.

— E greu de crezut că cineva poate să iasă de pe șosea în halul ăsta. Nu a mai rămas decât tabla îndoită. Pompierii au scos corpul. N-am văzut dacă soția dumneavoastră mai trăia, dar nu se mișca, au luat-o pe targă. La urgențe o să vi se spună mai multe.

— Ce făcea Julia afară la ora asta?

— Nu se știe. O mișcare greșită? Un derapaj? Conform celor de la SMURD, era băută.

— Și Clémence?

— Ea n-are nimic, doarme la etaj.

Cum Mickael era împietrit, Marthe îl îmboldi:

— Dacă stați aici și vă smiorcăiți, lucrurile nu o să se miște singure. Trebuie să vă duceți la spital pentru formalități.

La urgențe, Mickael fu primit de către un doctor.

— Soția dumneavoastră este la reanimare. Am operat-o. Plămânul e atins, coloana vertebrală de asemenea. Bazinul e praf. Cât despre piciorul drept, mai bine să nu vorbim despre el. Nu vă ascund că, din lipsă de oxigen, creierul i-a fost afectat. Funcțiile cognitive sunt atinse.

— Dar, doctore…

— Nu vă pierdeți speranța, s-ar putea să scape.

— Pot s-o văd?

— Desigur… Pregătiți-vă de ce este mai rău!

Orice urmă de viață dispăruse de pe chipul Juliei, care nu mai era decât un obiect acoperit de bandaje și legat la fire. Ochii nemișcați fixau un colț din tavan. O mumie intubată, tăiată la arcadă, cu nasul sfărmat, cu pleoapele vinete și cu gura mutilată. Ce auzea? Era conștientă de prezența lui? Imposibil de recunoscut în acest cadavru femeia plină de fantezie pe care o iubise, cu cincisprezece ani înainte, într-o vie din regiunea Bordeaux. Perplex, Mickael se întrebă cum ajunsese, de la o dragoste cu aromă de Saint-Émilion, la un așa fiasco. Când Julia a rămas însărcinată nu s-a gândit la altceva decât să ia cu el mama și copilul. Pentru el, viitorul însemna

familia și via din California. Refuzul Juliei de a pleca din Paris îl debusolase. Nu înțelegea atitudinea acestei soții, care înțelegea greu că era de neînțeles.

Educația lui îl împingea să dea un sens venirii intempestive a fetiței. Dar fu depășit de schimbările de dispoziție ale Juliei. O trata ca pe o bolnavă, tandrețea se transforma în milă. Ceea ce nu a mers dintru început, nu a funcționat până la sfârșit.

Mickael, a cărui situație financiară fusese mereu confortabilă, începu să stea șase luni în America și șase luni în Franța, apoi nouă acolo și trei la Paris, apoi din ce în ce mai mult acolo și din ce în ce mai puțin aici, cu ele. Până când ajunse să petreacă o singură lună pe an (iulie) cu Clémence la Paris.

Ultima conversație cu Julia, înainte ca ea să plece la Groumenville, a fost furtunoasă.

— Habar n-ai ce înseamnă să iubești, îi reproșase ea.

— Ba da, draga mea, știu ce înseamnă, tocmai de aceea vreau să divorțăm.

S-a pus problema pensiei alimentare, a locului unde va locui Clémence, a autorității parentale. Au vorbit despre greșeală, despre adulter, despre trădare. Ultimele cuvinte de care își amintea erau: „Du-te la dracu', ticălosule!"

În rezervă, Mickael își trase un scaun și luă mâna Juliei în a lui. Era iritat, înspăimântat, cuprins de milă. Dar și de exasperare.

Trecu o infirmieră, care se uita atentă ia ecranul ce monitoriza ritmul cardiac, cantitatea de oxigen, tensiunea arterială și temperatura.

După un timp nedefinit, o nouă infirmieră își făcu apariția cu o tavă albă de plastic. Îl întrebă dacă el era soțul. Ca să poată fi operată, i-a fost scoasă verigheta, prin tăiere. Cât despre poșetă, plină de sânge, era la recepție. Mai rămăseseră ceasul și lănțișorul. Ceasul era cel pe care îl primise de la el, la logodnă. Lănțișorul era un șnur de aur împletit, dăruit de către tatăl ei, pentru ochelari.

Mickael vru i-l pună din nou la gât.

— Mă puteți ajuta?

Mickael și infirmiera i-au ridicat capul Juliei pentru a-i pune lănțișorul. Temându-se să nu o rănească, au fost stângaci.

— Nu vă faceți griji, e deja praf, nu mai simte nimic.

Infirmiera fu înlocuită de către doctor. Chipul îi era tras și palid. Părea

sfârșit de oboseală. Era însoțit de către un bărbat înalt și solid, cu cravată și fular alb, care stătea în marginea ușii.

— Ascultați, îmi pare tare rău! Aș fi vrut să vă dau vești mai bune. Soția dumneavoastră nu mai are nicio mișcare oculară. Pupilele nu mai reacționează. Activitatea cerebrală e într-un punct mort. E drept, e puțin prematur să ne pronunțăm asupra viitorului. Știm însă sigur că viața ei nu va mai fi la fel. Chiar dacă o să respire din nou singură, nu o să mai fie niciodată cea pe care ați cunoscut-o.

— Ce-i spun fetei?

— Câți ani are?

Bărbatul cel înalt i se adresase lui Mickael.

— Îmi pare rău că ne cunoaștem în așa circumstanțe teribile, zise el întinzând mâna. Sunt Maxence Saint-Just, avocat și proprietar al casei pe care soția dumneavoastră a închiriat-o. Imediat ce am aflat despre dramă, am venit de la Paris. Aveți idee ce s-a întâmplat? A fost voit?

Mickael ridică din umeri.

— Divorț, depresie, angoasă de scriitor… Julia avea un caracter dificil.

— Nimic. E cea mai bună soluție.

— Cum?

Mickael îl privi pe avocat, fără să înțeleagă. Acesta îi explică:

— Nu îi spuneți nimic. La 14 ani cine ar putea să suporte să-și vadă mama în așa stare?

Medicul care asistase la dialog, fără să spună nimic, reacționă.

— Nu este o idee rea. Trebuie luat în calcul scenariul mai puțin traumatizant. Falsele speranțe sunt la fel de rele ca adevărul. E o chestiune de minute și de ore poate. Dacă își va reveni, o să aveți tot timpul din lume să i-o spuneți.

Zece minute, zece zile, zece luni, zece ani.

A fost atât de ușor.

La început, Mickael a făcut naveta între spital și vila Saint-Just, unde Clémence a rămas în grija Marthei Noël. Adolescenta era năucită, în stare de șoc, nu a vărsat nicio lacrimă, cu chipul fără expresie. Complet întoarsă spre sine.

— Ne întoarcem la Paris.

— Și pe mama o lăsăm aici?

Un plânset îi stătea în gât. Mâinile lui o mângâiau și o legănau ca pe un copilaș. Murmură cuvinte disparate, un fel de jelanie tristă și gravă.

— Scumpa mea, Julia e…

Cuvântul „moartă” îi ieși de pe buze mai repede decât s-ar fi așteptat. Julia nu își mai revenise. Era paralizată, mută, surdă și oarbă. Nici sunet, nici imagine. În momentul acesta, dispariția era mai ușoară decât agonia. Apoi evenimentele se înlănțuiseră cu prea mare ușurință. Nimic nu venise să corecteze realitatea. Din contra.

Atunci, acolo, împachetaseră lucrurile de vacanță. Marthe, menajera, îi ajutase, dar nu intervenise nicicum ca să-l contrazică pe Mickael.

Maxence Saint-Just le servise de sursă de inspirație. Le cunoștea pe măicuțele de la Sainte-Charité, devotate și discrete. Julia avea tot răgazul să moară, în ritmul ei, în camera 24, înconjurată de bunăvoința călugărițelor.

— Întoarceți-vă la Paris, ocupați-vă de fată! O să mă ocup eu de un loc de veci pentru soția dumneavoastră.

La Paris, Célestin, tatăl Juliei era prăbușit de durere. Se baricadase în atelierele Libellule, refuzând să iasă de acolo. Nu voia nicio slujbă, nicio înmormântare, nu voia să vadă corpul Juliei. În câteva zile, starea lui se înrăutățise. Avea o febră care îl ținuse la pat. Cât despre Clémence, se înfășurase într-o rigiditate a disperării. Plonjată în irealitatea unei absențe, se chinuia să o facă pe stăpâna casei, făcea ordine, cumpărături, gătea. Totul numai ca să uite că era o fetiță care avea nevoie de mama ei.

Și apoi, mai erau și ceilalți. Editorul care era complice la minciună.

Apoi Rose.

Rose era o ființă drăguță, simplă, ale cărei visuri se reduceau la o comedie romantică, un soț, copii, rochii frumoase, o menajeră. Ceaiul, plimbarea de duminică și supa de legume, culese din grădină. Mickael oferea toate acestea, și, ca bonus, ochii albaștri ai lui Henry Fonda.

Cum să reziști.

Atunci Rose nu rezistă.

Cum să aștepți.

Atunci Rose nu mai așteptă.

Cum să facă.

Trebuia îngropată nevasta.

O slujbă fu ținută la Paris, la început de august.

Avocatul îi dăduse lui Mickael un fals certificat de deces al Juliei, pe care autoritățile americane, în fața cărora el se recăsătorise, nu îl contestaseră.

Nu era o minciună, ci un adevăr fals.

În Quai de Valmy, Mickael și soția lui fură primiți de Clémence, care scosese pahare și chipsuri. Mickael era întotdeauna bucuros să o revadă pe fiica lui. Era un american grav, cu ochii albaștri, privirea de oțel, și cu mersul liniștit. Îi plăcea natura fiicei lui, mereu contra. Spinii cactusului nu îl răneau. Însă, dacă tatălui nu-i displăceau contrastele, alta era situația cu Rose, care se temea de fiica ei vitregă ca de ciumă.

— Tată, sper că ai adus vin.

Mickael s-a executat. A adus o sticlă de Newton Vineyard, Chardonnay din 2015 la 75 de euro sticla. Clémence dădu paharul pe gât cât ai clipi. Mickael se așeză pe o canapea minusculă. Privirea i se plimba prin cameră. Acest fost budoar nu era lipsit de farmec. Îi amintea de Célestin și de anii petrecuți cu Julia. Locul acesta micuț, în contrast cu viile întinse, îi trezea o nostalgie aparte.

Când ducea paharul la buze, a fost surprins de întrebarea lui Clémence.

— Ai cheia de la al treilea sertar de la comoda lui Célestin?

— De ce te interesează treburile bunicului tău?

— O ai sau nu?

— Da, o am, pot să ți-o dau, dar nu știu ce e în acel sertar.

— Are legătură cu mama?

Mickael surâse, ca și cum se pregătea de o conversație amicală.

— Am crezut că fac bine. Crezi că mi-a fost ușor? Spune-mi ce ar fi trebuit să fac?

— Du-te naibii!

— Ai putea fi mai amabilă. Te-ai schimbat. Înainte erai mai drăguță. Te-ai gândit să faci yoga?

Mickael se ridică de pe canapea și lăsă paharul pe masă. Sperând că schimbă subiectul revoltei ei, luă un desen de pe masă.

— E un desen al Juliei?

Părea surprins și neliniștit. Se uită la fiica lui.

— Nu credeam că e în stare de așa ceva.

— Ar fi fost de ajuns să te interesezi puțin ca să afli.

Mickael primi lovitura în plin. Îi făcuse vizite Juliei în primii ani petrecuți la spital. Starea ei era aceeași, fără nicio îmbunătățire. Într-o zi, încetase să mai vină. Ca și cum voia să se convingă de lipsa totală de coerență a Juliei, spuse:

— Nu se înțelege nimic, dar e frumos, nu găsești? De ce sunt tăiate și lipite?

Clémence povesti ce se întâmplase cu o seară înainte.

— Ai anunțat poliția?

— Pentru o hârtie făcută bucăți?

Clémence trecu sub tăcere spaima prin care trecea, de când avusese loc această intruziune în apartament. Senzația că era spionată nu o părăsea nicicum. René mai pusese vreo două lacăte și zăvoare la ușă, la cererea ei expresă. Voia să cheme o firmă de pază.

Mickael, care ghicea gândurile fetei, îi zise:

— O să contribui financiar la securizarea atelierelor Libellule. Trăiești la parter și mai ai și elevi. Trebuie să te protejezi.

Clémence, care nu vedea pe niciunul dintre elevii ei pianiști interesându-se de desenele Juliei, schimbă subiectul.

— Tată, cum îți explici ajutorul dat de Maxence Saint-Just? Îți înțeleg motivele, pe cele ale lui Marius Camus, editorul. Dar el, ce avea de câștigat din toată mascarada?

— Era deja un personaj public. Se juca de-a pisica cu șoarecele cu presa, se temea de scandal.

— Păcat că a murit, l-am fi putut întreba.

Remarca fusese făcută de Rose. Adăugă:

— Clémence, ești om în toată firea de acum. Să tot scormoni în trecut înseamnă să îți refuzi dreptul la fericire.

Comentariul Rosei o înfurie pe Clémence. Trânti paharul de masă, acesta se sparse. Vrând să strângă cioburile s-a tăiat la mână, o picătură de sânge a pătat canapeaua. Iritată și stângace, își luă un șervețel de hârtie ca să oprească sângele, în timp ce Rose strângea desenele ca să nu se păteze.

— Calmează-te, nu e nevoie să te ambalezi așa!

Clémence, a cărei adrenalină se propagă prin vene cu viteza unor scântei, se ridică tensionată la maxim.

— Ia-ți labele de pe desenele mamei!

Cum Rose nu se mișcă, strigă.

— Ți-am zis să le lași jos imediat.

„Cărați-vă-dispăreți-din-ochii-mei-ticăloasă-ce-ești-și-tu-nenorocitule!”

Acum Clémence urla de-a dreptul. Avea în privire o expresie rătăcită. Ținea piciorul paharului spart ca pe o armă și înainta spre cei doi.

— Pentru numele lui Dumnezeu, lasă ăla jos, e periculos!

— Cărați-vă!

— Cléminou! Nu glumi cu asta! Hai să discutăm! Dar lasă jos chestia aia.

— Să nu-mi mai spui vreodată Cléminou!

— Bine, ai câștigat! Plecăm.

Fata mânuia ciobul ca pe sabia lui Zorro în fața Rosei.

— Calm, calm, zise Mickael punându-se între ele.

Apoi luă impermeabilul soției lui și o împinse spre ieșire. Ea se împiedică de covor, vrând să iasă mai repede.

— Fiică-ta e complet nebună!

Retragerea cuplului ar fi făcut-o să râdă pe Clémence dacă nu ar fi fost cuprinsă de tremurături. Se simțea golită; senzația de a fi complet la pământ o termină. În timp ce ușa se închidea, își zări chipul în oglinda de pe comodă, cearcăne adânci, pomeți roșii și buze vinete. Și nenorocitul de deget care sângera încă! Clémence era conștientă că în momentul ăla avea aerul unei nebune.

Viața era din nou la foc mic.

René era în ușorul ușii.

„Dragi candidați, dragi viitori Fenix X,

Bine ați venit! În zilele următoare o să vă remodelați mentalul în așa fel încât să vă îndreptați spre excelență”.

Marius zâmbi. În sfârșit, era în miezul misteriosului sistem Saint-Just. Camera în care se afla semăna cu un laborator de limbi străine. În fața lui, o masă cu un magnetofon și căști. De unde era, nu putea vedea nici pe profesor, nici pe ceilalți participanți. Vocea venea direct în cască. Avea o manetă pentru reascultare și pentru derulat înainte.

„În această primă conferință, vom vorbi despre virtuțile minciunii. A ști să minți cu folos se învață ca și mersul pe bicicletă și nu se uită niciodată. Împreună, vom face din TOTEM un sistem fiabil. Realul nu poate fi contrazis, adevărul da. Animalele sunt șirete, dar nu mint. Minciuna e produsul inteligenței noastre, a capacității noastre de a structura imaginarul și de a pune concretul în concepte. Mint, deci exist. Pariez că dacă Darwin s-ar fi aplecat asupra acestui subiect, ar fi văzut că, pe scara evoluției, mincinoșii ocupă un loc convenabil. Teoria despre *Originea speciilor* înseamnă supraviețuirea celui mai adaptat și capacitatea sa de reproducere. Mincinoșii au o rată de supraviețuire mai bună decât alții, știu să seducă, să se îmbogățească și să nu pice în capcane”.

Marius opri pentru o clipă magnetofonul. Îi părea rău că nu avea hârtie și creion. Anumite expresii meritau notate. Se temea să nu le uite. Își scoase căștile și se uită după ceva de scris. Nimic. Din acel loc nu vedea decât

spatele participanților. Toți păreau concentrați pe ceea ce auzeau, în cele din urmă, își puse din nou căștile și închise ochii.

„Dacă suntem în acest laborator împreună este pentru că strămoșii noștri au știut să facă uz de înșelătorie și de disimulare. Mulți spun că normele sociale se bazează pe acordul majorității în privința cunoașterii și împărtășirii unor mituri. Să ne lăsăm păcăliți, numai așa vom putea trăi unii cu alții. Are prea puțină importanță dacă povestea, epopeea, saga, ficțiunea – sau cum spunem azi *storytelling* – sunt adevărate sau false, demonstrate sau contrazise. Pot fi admise sau respinse, contează doar că un public cooperant le aprobă. Nevoia de a spune povești e caracteristică speciei noastre. Nicio autoritate și niciun individ nu rezistă forței narative, soclul invizibil pe care se construiește alianța între popoare. Ne place să credem și în ceea ce este dincolo de realitate. Adevărul constrânge, minciuna eliberează. Chiar și biologia ne invită la minciună. Minciuna e înscrisă în codul genetic. Suntem făcuți ca să mințim. Sistemul limbic care dirijează cele două noduri ale amigdalei e compus dintre lobii hipocampului, sediul memoriei noastre emoționale. Exaltarea mincinosului iradiază în acest circuit primitiv al creierului, fapt care ne produce oarecare plăcere. Un bun mincinos are nevoie de minciuni din ce în ce mai multe pentru a-și menține starea de excitare a structurilor corticale. Encefalul nostru cere mereu minciuni în plus!
Minciuna nu este, în definitiv, decât o percepție avantajoasă a realului.
Acum, să lăsăm minciuna și haideți să învățăm să mințim cu folos. Va fi, dacă vreți, obiectul acestui stagiu”.

Vocea se opri. Marius își scoase căștile. Era obosit.

Candidatura lui a fost acceptată săptămâna trecută. Interviul pentru prima sesiune a fost fixat. Sala de festivități a primăriei din Roussay, Maine-et-Loire.

Când ajunse, parcarea din fața bisericii era aproape goală. Marius parcă acolo. Într-o clădire mai ferită, vreo zece persoane îl așteptau, cu un pahar de limonadă rece. Marius, căruia îi era foarte sete, îl bău dintr-o sorbire.

— Suntem toți.

Un bărbat cu tricou sport Lacoste, blugi Lewis, bascheți Adidas, ochelari de baga și surâs de universitar mulțumit de sine se duse în față.

— Bună ziua, sunt ghidul dumneavoastră, vă rog să-mi spuneți John!

— Bună, John, murmură asistența.

— Aveți la dispoziție ecusoane cu prenumele dumneavoastră. Luați și limonadă. După ce vă potoliți setea, plecăm. O mașină ne așteaptă afară.

— Stagiul nu are loc aici?

Întrebarea a fost rostită de un anume Hervé.

— Nu, aici e doar punctul de întâlnire.

— Dar bagajele?

— Șoferul le va așeza în portbagaj.

— Unde mergem?

O femeie, singura din grup, puse întrebarea.

— Veți afla la destinație, îi lămuri John. Presupun că toată lumea are

fluturașul cu regulile pe care le-ați acceptat. După această mică întâlnire de introducere, programul se va plia în tăcere și anonimat fiecăruia dintre dumneavoastră. Vor fi și pauze, desigur. Dar metoda Saint-Just nu permite să vorbiți unii cu alții. Dacă aveți nelămuriri, luați legătura cu mine. Aveți alte întrebări? Dacă aveți nevoie la toaletă puteți merge acum. Ultima ușă pe dreapta.

În stradă, îi aștepta un minibus negru, zece scaune confortabile, geamuri fumurii, minibar și măsuțe pentru calculator. În difuzoare se auzea un fond de natură, vânt, apă, valuri.

Marius se așeză la fereastră. Femeia care a pus întrebări se așeză lângă el și îi spuse că o cheamă Nancy. Membrii grupei de debutanți Fenix X erau toți mai tineri decât el; aveau între 25 și 45 de ani. Păreau absolvenții unei școli de comerț.

John trecu printre scaune. Întrebă dacă totul este în regulă și pe Marius dacă nu vrea o pătură.

— Vremea e câteodată înșelătoare.

Marius mulțumi, își întinse picioarele și privi pe geam. O luară spre Angers și apoi pe bifurcația spre Le Mans, pe A11. Când mașina porni spre Paris, simți cum îl cuprinde o moleșeală și adormi.

Limonada pesemne!

Era seară când minibusul se opri.

Coborâră din mașină cam buimaci și John îi conduse spre ceea ce păreau bungalouri individuale, într-o curte de școală.

Bungalou 1, Hervé, „noapte bună, pe mâine…"

Bungalou 2, Nancy, „noapte bună, pe mâine…"

Bungalou 3, Marius, „noapte bună, pe mâine…"

Camera destinată lui Marius era anostă, dar curată și confortabilă. Nimic nu lipsea. Baie curată lună, pat mare, sticlă cu apă, masă și scaun, de lucru și chiar un fierbător și câteva pliculețe de ceai de plante. Nu ceai negru, nu cafea.

Marius își găsi valiza pusă în fața unui dulap cu două rafturi și două umerașe.

Înainte de a se culca, se spălă pe față și văzu că nu există oglindă în baie. Nu mai avea nici ceas. Cât despre telefonul mobil, i-l predase lui John, înainte de a se urca în mașină.

Întins în pat, văzu pe perete și programul:

„Virtuțile minciunii

Tehnici de comunicare narativă
Meritele perfecționismului
Arta ignoranței”.

Marius, care încă era sub efectul limonadei soporifice, recapitula în gând, înainte de a adormi, etapele misiunii sale: să înțeleagă metoda Saint-Just, să facă cercetări până va descoperi umbra cu care se confruntase Julia cu 21 de ani înainte și să sărbătorească rezultatul La Closerie des Lilas cu Victorine și Alexandre. Amintirea fudulíilor de vițel cu supă de ghimbir îl făcu să saliveze. Când era gata să adoarmă, auzi o voce monotonă, dar suavă care vorbea în difuzorul din cameră: „Adevărul constrânge, minciuna eliberează, chiar și biologia ne invită să mințim”. Aparent, conferința de mai devreme se repeta. Nu era niciun buton de oprire pe nicăieri. Mașina de fabricat escroci era în funcțiune. Marius se întrebă care ar fi destinul unei societăți capabilă să manipuleze faptele în beneficiul unora. Ca să nu se descurajeze, își imagină că există două mecanisme, unul care fabrică minciuni și altul care le demască. Oare care dintre ele ar câștiga, dacă ar concura între ele?

— Un proces automat care să-i denunțe pe mistificatori?

Cu 55 de ani mai devreme, această dilemă îl preocupa pe omul auster din spatele biroului.

„Potrivit americanilor, trupurile noastre nu pot minți. Ce credeți?”

Célestin, care aparținea celei de-a treia generații de fabricanți de lentile prodigioși, nu răspunse. Nu înțelese întrebarea. Stătea în picioare, în pantofii prea mari. Ordinul de recrutare sosise cu două înainte, în Quai de Valmy:

Domnule,
Sunteți așteptat luni, 10 ianuarie 1955, la ora 10: 00, pe strada Saint-Dominique nr. 14, camera 15-B-235, cu actul de identitate și cu această convocare.

Semnătura era ilizibilă, dar acoperită cu o ștampilă a Ministerului de Război.

Ce prostie mai făcuse iar?

La vremea respectivă, Célestin avea 30 de ani. Fără a fi ticălos, nu era un sfânt. Cam potlogar, cam găinar, dar respectabil în limitele rezonabilului.

Din punct de vedere fizic, semăna mai mult cu bunicul Fernand cel Mare decât cu propriul lui tată, Fernand Părosul. Moștenise de la primul un

temperament flegmatic și abilitatea de a vinde enciclopedii analfabeților, iar de la al doilea gustul glumelor proaste. Invențiile lui Fernand Părosul și ale amicului, fabricant de prezervative de latex, nu fuseseră de ajuns ca să salveze atelierele Libellule de la faliment. Sigur, ipotecile au fost plătite, grație capișoanelor erotice, dar cine, după ce le-a văzut pe Rita Hayworth și pe Jayne Mansfield pe marele ecran, s-ar fi mulțumit cu un zâmbet și cu un piept generos pe fundul unei sticle?

Negoțul cu miniaturi afrodiziace nu mai era profitabil.

În plus, ca și altă dată, atelierele Libellule nu aveau moștenitori.

Totuși, Célestin era un optician talentat. La el se adunase toată priceperea generațiilor din spate, fabricanți de oglinzi, din tată în fiu. Știa tot despre ochelari, pince-nez, lentile Franklin, ocluzoare, binocluri, monocluri, lornioane. Era încă adeptul lentilelor suflate, era un as al lentilelor curbe, bombate, rotunjite. Nimic nu mai era de folos în ziua ordinului de chemare.

Momentul era important, Célestin avea nevastă și era pe cale să devină tată. Soția a rămas însărcinată cântând la pian, o tradiție familială de pe vremea lui Émeline, frumușica cea oarbă. La familia Avril, bărbații făceau lentile, iar nevestele cântau la pian.

Biroul 15-B-235, la primul etaj, mobilier sever, ferestre ferecate cu grilaj. Pe un perete întunecat, o fotografie a lui René Coty, în fața lui un individ uscat, cu patru trese galbene, deci un comandant.

De ce anume era acuzat?

Din respect, Célestin ar fi vrut să bată din călcâie, dar papucii lui fleșcăiți și uzi scoaseră un „pleosc!” descurajant. Plecând capul, ca și cum s-ar fi așteptat la câteva lovituri de baston, scoase un „cu ce vă pot ajuta, domnule?”

Bărbatul în uniformă arată o masă pe care stătea o cutie electrică din care ieșeau electrozi. Părea un burduf din care ieșeau tuburi.

Americanii făceau mare caz din asta, urmă militarul. Ar fi o metodă sigură să îi prinzi cu mâța în sac pe mincinoși. Pe malul celălalt al Atlanticului adevărul este obiect de cult. Această mașinărie este datorată lui Lombroso și cercetărilor lui despre criminali. Americanii o folosesc în tribunale. Ce credeți?

Célestin își luă un aer pătruns.

— Trebuie să văd…

— Măsoară presiunea sangvină, ritmul cardiac, transpirația. Se pun întrebări și se evaluează creditul răspunsurilor în funcție de reacția

corporală. Știați că un mincinos transpiră când își rostogolește invențiile?

— În Evul Mediu, se considera că o minciună activa salivația și se punea faină în gură. Gura uscată – adevăr, gura umedă – minciună, sau invers, nu mai știu.

Célestin era cel care vorbise. Ar fi fost incapabil să spună de unde știa legenda asta.

Comandantul dădu din cap, satisfăcut.

— Domnule Avril, puteți să acționați la fel de bine?

— Nu înțeleg…

Uitați-vă la această mașinărie. E perfectă pentru anchetele judiciare și pentru afacerile penale importante; vinovat sau nu? Sigur, prost aplicată în viața cotidiană, pe fleacuri; dacă nevasta vă înșală, dacă ordonanța v-a făcut cum trebuie patul, dacă șeful e la ședință, pe bune.

— Să știi ce are celălalt în cap. Poate nu e o idee prea bună. Există uneori situații când e mai bine să nu știi nimic.

— Tot ce se poate… Am vrea să ne atragem norocul de partea noastră. Nu ne-ar displăcea să îi întrecem pe americani la capitolul mașinăriei adevărului.

— Doar atât, mașinăria adevărului!

Lui Célestin îi scăpă un fluierat. Se uită cu atenție la interlocutor, abia acum. Oare îi trecea prin cap la ce se gândea el?

— Nu dumneavoastră trebuie să vă spun că pupila se dilată când mințim.

— Midriază.

— M-am informat. Se spune că modificările corporale, care ne însoțesc pasiunile, se transmit celorlalți sub formă de semne. Manifestările cele mai puternice sunt în privire.

— Ochii nu au decât un defect, cel de a exprima totul. Această declarație este din 1865, cred.

— După cum vedeți, vorbim despre același lucru. Atelierele dumneavoastră fabricau lentile cu care se puteau citi sufletele, capabile să înfrumusețeze realul, lupe care dezvăluiau nurii femeilor. Nu vă rămâne decât să continuați opera înaintașilor, faceți ochelari detectori de adevăr. În fond, libelula e o insectă cu ochi ce au 30.000 de fațete, deci are și o vedere multidirecțională.

— Nu cred că libelulele mint.

— Credeți? Domnule Avril, contez pe dumneavoastră. Ce spun, Franța se bazează pe dumneavoastră.

O oră mai târziu, Célestin mergea pe stradă cu un plic în buzunar. Avea acolo destui bani cu care să își finanțeze proiectele. Obținuse și ștergerea datoriilor la serviciile fiscale și o retragere a plângerilor împotriva sfidării bunelor moravuri. Iată că sosise ceasul spionilor, a agenților dubli, a lentilelor radar și a zvonurilor de tot felul. Depistarea adevărului devenise o miză a secolului. Era Adevărului sosise.

Marius se înscrise la atelierul de gătit. Își pusese un anteriu negru, cam mare pentru el, dar destul de elegant. La fiecare pas era să cadă în nas din pricina poalelor lui prea lungi.

Trezirea se făcu printr-un clopoțel, urmat de vocea lui John care îi anunță că se văd în refectoriu în douăzeci de minute. Douăzeci de minute? Dar cum să știe câte sunt când nu avea ceas?

Marius făcu duș și regreta deja cafeaua de acasă, cu cicoare. Se rase fără oglindă și se îmbrăcă fără grabă.

În culoar, un nou sunet de clopoțel. Deduse că trecuseră cele douăzeci de minute.

În sala de mese, ceilalți nouă participanți stăteau în picioare. Hervé avea un plasture la bărbie, de la rasul de dimineață. Pleoapele erau grele și toți își rețineau un căscat. Viitoarea elită a mincinoșilor era buimacă și somnolentă, încât provoca râsul. Marius îi făcu semn lui Nancy care îi zâmbi.

John, îmbrăcat și el în anteriu, îi salută pe fiecare, sperând că toți dormiseră bine. Îi anunță că, după micul dejun, începea un prim curs. Apoi întâlniri individuale. Pentru cei care nu erau programați la întâlniri, se oferea o ședință de meditație constructivă, condusă de către un călugăr convertit la metoda Saint-Just.

Un bol de orez, asezonat cu legume călduțe într-o fiertură cam grasă, a fost pus pe masă. Era o variantă a meniului tradițional servit în sesiunile *zen.* Marius se strâmbă, dar îi era foame. Trebui să aștepte momentul de recunoștință, schimbul de zâmbete și de mulțumiri. Au mai fost și explicații despre armonie, despre bucurie și despre echilibru. Nici dorințele și stăpânirea de sine nu au fost uitate.

În sfârșit, mâncarea!

Nu era chiar rea. Cam fără sare. Marius ar fi adăugat niște ghimbir și niște usturoi proaspăt. Poate și puțină coajă de lămâie. Se gândea la asta când John se ridică din nou și enumera atelierele: gătit, veselă, aranjarea

sălii de recreere. Ziua era împărțită în lecții, plimbări de meditație, grădinărit, prânz, cină, pauze de odihnă. Și asta se repeta neobosit, ca roata norocului, pe toată durata stagiului.

Prima lecție, *Avantajele minciunii*. Cei zece postulanți erau așezați în semicerc, pe fotolii joase, în jurul unui tânăr de vreo treizeci de ani, cu părul scurt, cu ochelari, cu chip surâzător. O față plăcută și serioasă, dar care nu se dădea mare pentru calitățile lui.

Oratorul se prezenta asistenței, în această atmosferă intimă, întreținută și de lumină blândă. Era onorat să contribuie la parcursul elitei, a celor capabili să traseze o limită între ideile originale și interesante și poncifele și clișeele celorlalți.

Poate pentru că era mai în vârstă sau pentru că participă la această întâlnire ca observator – chiar impostor, am putea spune – Marius ascultă conferențiarul luându-și distanță. Mesajul merită transmis celor care meritau să-l primească.

Postulanții erau capabili să conceapă realitatea în mod retroactiv, să idealizeze noul, să se conecteze la fericire și să privească în viitor. Cei zece aleși se simțiră flatați și întoarseră un „wow!" admirativ către conferențiarul care mânuia cifre și date și statistici, în sprijinul fiecărei fraze pe care o spunea.

Adevărul era galben, în timp ce minciuna era albastră.

Adevărul era univoc și tern, minciuna era inventivă și strălucitoare.

Adevărul era constrângere, minciuna viziune.

Povestitorul se ambală în discurs și se lansă în tot felul de distincții între mincinos și cel care spune baliverne; primul face declarații voit false, celui de-al doilea nu-i pasă, pur și simplu, de adevăr.

Mai exista și specia flecarilor, cei care nu voiau decât să dea din gură.

Balivernele făceau viața frumoasă, nu era vorba de înșelătorie aici, ci de îmblânzirea obiceiurilor. Fidelitatea față de sine era mai importantă decât realitatea.

Discursul era lipsit de argumente, dar abunda în sfaturi: „fiți temerari, încercați totul, fiți inventivi, experimentați, fiți deschiși, călătoriți, fiți voi înșivă, meditați".

Tonul era alert, deloc plictisitor, punctat cu narațiuni simbolice pentru a capta atenția și a convinge că la mijloc erau argumente pline de bun simț. Auditoriul era captiv și deci și receptiv la mesajele primite.

Cuvintele „umanism-curiozitate-optimizare-excelență" fură repetate de

vreo zece ori, ca refrenul unui cântec ale cărui strofe erau ritmate de „între noi fie vorba”, „noi, cei care înțelegem”, „voi, care știți despre ce vorbesc”. Alocuțiunea era presărată și cu glumițe care provocau râsul.

Strofa, refren, glumă, râs, strofa, refren…

Martori la această confidență repetitivă, viitorii Fenix X erau gata să accepte conținutul acestui discurs, care a fost răsplătit cu aplauze. Răsunetul lor contrasta cu tăcerea impusă în rest.

Când asistența se ridică, Marius înțelese că făcea parte, de aici înainte, dintr-o comunitate remarcabilă, a luptătorilor care se luptă, a îndrăzneților care îndrăznesc, a conducătorilor care conduc, și așa mai departe.

„Când înot, înot!”

Instructorul strigă cât îl țineau plămânii, în piscina de la SAN, un fel de tunel îngust cu apă călduță. Tom se simți ca un prosop aruncat într-o cuvă, cu corpul greu și inutil.

„Când fac gimnastică, apoi fac!”

Tom duse genunchii la piept și apoi întinse din nou picioarele.

„Când împing, împing!”

Tom suspină. Era sătul până peste cap. Se întinse pe spate, cu capul sprijinit pe un burduf de poliester. Cu ochii închiși, Tom se lăsă să plutească, cu brațele întinse, de la o margine la alta a bazinului.

— Tom, Tom Saint-Just!

Surprins de interpelare, Tom încerca să se ridice. Ieși din piscină, dar se împiedică la trepte.

— Ce e? strigă el furios.

— La telefon. În vestiarul instructorilor.

Tom încă ud, intră într-o încăpere destinată instructorilor de înot și kinetoterapeuților. Luă receptorul întins de infirmier. La capătul firului era notarul care îl contactase cu câteva zile înainte.

— Tom Saint-Just? Mă bucur că am dat de dumneavoastră.

— Îmi pare rău, dar nu mai am mobilul. Ați avansat?

— Mă tem că…

— De ce vă temeri? Alte datorii?

— Mai complicat decât atât.

— Dați-i drumul, sunt pregătit. Ce poate să mai fie?

— Cum v-am mai spus, am contactat o cunoștință care verifică biografia

candidaților la Legiunea de onoare. Iată ce mi-a spus; dosarul tatălui dumneavoastră nu prezenta niciun impediment, era deja Cavaler și reușita fundației pleda pentru el. Cât despre situația financiară, datoriile erau inferioare patrimoniului acumulat, problemele de la trezorerie erau simple ajustări. Totuși, anchetatorii au primit mai multe scrisori anonime, fapt destul de frecvent, o distincție ațâță mereu invidioșii. Și pentru că Maxence Saint-Just era, în vremea aceea, victima unei cabale mediatice, scrisorile au fost clasate și atât.

— Știți, ca și mine, că nimic nu a fost publicat.

— Printre aceste gunoaie s-a găsit un text semnat de Tipexe, care a atras atenția autorităților. Acolo se spunea că bunica dumneavoastră, Marie-Laure Godet nu născuse un singur copil, ci doi.

— Imposibil! Aș fi știut! se impacientă Tom. Tatăl meu era singur la părinți.

— Acest al doilea copil s-a născut când Marie-Laure era deja văduvă și nu a fost niciodată declarat la Starea civilă.

Tom transpiră. Era agitat și avea o presimțire sumbră. Notarul, neclintit, continuă.

— La scrisoare era adăugată o copie a unui certificat medical, semnat de către un medic militar neamț, atestând nașterea; Raymond Godet, după numele mamei, a văzut lumina zilei în 22 iunie 1942. Numele tatălui nu era trecut. Problema e deci…

— Care?

— Tatăl dumneavoastră este Maxence Saint-Just sau Raymond Godet? Apoi, a doua întrebare, unde e fratele vitreg? Nu știți nimic despre asta?

Tom se gândea. Vocea îi era obosită.

— Într-o zi, cred că aveam vreo zece ani, cineva de la vilă, cred că era sora bunicii mele, Marthe, mi-a spus o ghicitoare. M-a întrebat dacă știu diferența dintre un *nemțălău* și o rândunică. I-am răspuns că habar n-aveam ce era un *nemțălău.*

Notarul vorbi din nou.

— Știu ghicitoarea. Am auzit-o la școală. Cred că răspunsul este: atunci când o rândunică face pui în Franța, îi ia cu ea când pleacă, în timp ce *nemțălăii* nu, îi lasă acolo.

Omul legii a păstrat o tăcere lungă.

— Îmi imaginez că toate aceste dezvăluiri vă perturbă. Trebuie verificate. Căutați un livret de familie, un document, care să-l identifice pe

tatăl dumneavoastră ca fiul legitim al familiei Saint-Just și această neînțelegere va dispărea fără urmă. În caz contrar, însăși identitatea dumneavoastră ar putea fi pusă sub semnul întrebării. Ei, mai sunteți aici?

Nu, Tom nu mai era. Închisese. Era încă înfășurat în prosop. La bazin se auzeau îndemnurile instructorului de înot.

Vestiarul era un locușor retras, lângă cabinele de duș. În el, un birou plin de hârtii, pe pereți atenționări de siguranță, numerele de telefon în caz de urgență și programările la cursuri. Pe etajere erau accesorii de înot, măști, ochelari, mănuși, curele, brățări. Un ceas arăta ora 16. Prea târziu pentru ședința cu doctorița Woods.

Tom se frecă la ochi.

Cine era ce?

Tatăl lui îl destabiliza din nou. Confuzia în care se afla nu avea oare limite? Se simțea deposedat de identitate. Deodată auzi un pocnet care îl făcu să ridice privirea.

În oglindă, tatăl lui îi făcea semn. Maxence Saint-Just, pură fantomă și produs al halucinațiilor, se uita fix la el, cu un zâmbet larg. Și cu o strălucire perversă în ochi. Era înalt, neîngrijit, neras, îmbrăcat într-o pijama murdară.

Împietrit, Tom nu se mișcă. Niciun ajutor de nicăieri, instructorul era prea departe ca să-l audă.

Spectrul puțea groaznic a transpirație și a nespălat. Mișcă buzele. Vocea era pițigăiată și slabă. Vocale și cuvinte incoerente.

— Ce?

Imaginea se mută de pe un picior pe altul, cu mâinile la spate. Chipul îi era deformat de cicatrici. Avea o piele degradată, care îl urâțea groaznic și anula culoarea de safir a ochilor. Avea părul zburlit și unghii murdare. Ochii îi erau ieșiți din orbite. Respirația șuierătoare. O caricatură.

— Ce vrei?

Tom și fantoma se examinau reciproc. Erau ca doi cocoși înainte de a se lupta, evaluând fiecare forța și slăbiciunea adversarului. Dincolo de orice raționament, Tom nu voia să se dea bătut. Nu așa, nu acum. Nu făcuse atâția ani de bunraku, pentru a cădea acum în capcană. Ca în artele marțiale, păpușarul se concentra, încordă pumnii și sări brusc.

În acel moment, ușa se deschise larg. Un infirmier stătea în prag.

— Sunteți căutat peste tot, ați întârziat!

— Unde e?

— Cine?

— Bărbatul ăla, l-ați văzut?

— Despre ce vorbiți? Nu o mai faceți atâta pe nebunul, o să sfârșiți ca ei. Urmați-mă! Nu aveți ce căuta aici.

O fi fost cuvântul „nebun” cel care provocă reacția lui Tom sau frustrarea de a fi din nou victima unei halucinații? Trase aer în piept și se uită crunt la infirmier. Omul se dădu înapoi, era important să nu piardă controlul situației, să nu își arate teama și să nu se lase descoperit.

Dar nimic nu mai putea ține piept adrenalinei lui Tom. Totul se petrecu foarte repede. Luă prosopul, se grăbi spre ușă, dar, înainte de a ieși, îi trase un pumn infirmierului. Tom era departe deja, pe hol, și nu mai văzu că victima se clătină, și se lovi de un raft. De acolo, căzu o halteră care îl lovi la tâmplă.

„Un fals Saint-Just? Prostii! Cine o să te creadă?”

Maxence era furios.

În fața lui, Marthe, Guillaume și Quasimodo erau o celulă de conspiratori. Marie-Laure tocmai fusese înmormântată dimineață și ei, ca niște hiene, se pregăteau să-l sfâșie.

„Cine o să te creadă?”

Atmosfera în bucătăria de la vila Saint-Just devenise irespirabilă. Actul medical care atesta nașterea lui Raymond Godet, nerecunoscut de tatăl său, era pe masă.

Pentru a înțelege șocul, trebuie avuți în vedere anii în care Maxence trăise cu certitudinea descendenței sale. Era singur la părinți, adulat, cocoloșit și deodată, după ce mama i s-a dus pe lumea cealaltă, se găsea în fața unei noi realități. Data lui de naștere, numele, moștenirea, reputația, totul se clătina. Se crezuse Maxence Saint-Just, cine era acum? Cu aceste origini nesigure, niciun viitor nu mai putea fi conceput.

Quasimodo stătea în umbră, cu buzele strânse, cu pleoapele grele și cu pielea mâncată de boală. Avea un aer obosit, ca de convalescent, dar i se ghicea bucuria văzând scena la care era martor. Saint-Just, în carne cu coajă și în oase, dar viu, își cerea dreptul la viață și la adevăr. Invizibilitatea în care crescuse îl făcuse indiferent la bunuri materiale, în afară, poate, de casa asta care îi era familiară.

Pentru el, anii de tăcere fuseseră urmați de alți ani de tăcere.

Răbdarea lui, forța lui.

Șantajul, viciul suprem.

Manipularea, pasiunea totală.

Cuvântul „răzbunare”, prea teatral, prea degradat, nu îi plăcea. Dintr-o delicatețe greu de înțeles, Quasimodo nu îi purta pică maică-sii. Niciodată nu se gândise să îi facă vreo scenă. În ciuda faptului că îl părăsise, Marie-Laure rămânea pentru Quasimodo femeia cea drăguță, care se apleca peste leagănul lui de bebeluș. Ce mai contează grimasa de dezgust și sila pe care le arăta când îl privea. Chiar și o atenție îngrețoșată era tot atenție. Nu putea să se lipsească de o tandrețe sinceră. Quasimodo păstra pentru ea elanurile afecțiunii de copil. Când era vorba de ea, pe Quasimodo îl dominau sentimentele și vedea în respingerea ei o alegere tragică, demnă de respect.

Abil, prudent, econom, sobru, impasibil, având o disciplină de călugăr, Quasimodo nu fuma și nu bea. Nu avea nicio atracție pentru chestiunile de sex și nicio vanitate. Era luat drept grădinar, valet, lacheu, servitor. Renunțând să aștepte recunoștință, hotărâse să nu mai facă nimic la vedere. Nu, resorturile ambiției lui erau în altă parte. De la statuia de lut, Quasimodo voia aur. Cu siguranță, Expedit continua să fie generos. În orice caz, destul cât să facă față cheltuielilor cotidiene, axate mai ales pe sardine și pe tocane, felurile lui preferate.

Guillaume închidea ochii și încasa, Marthe deschidea ochii și încuraja. Dar moartea Mariei-Laure schimbă treaba. De acum înainte mai mult. Era o ființă rătăcitoare, puțin conștientă de sine. Nu avea nicio responsabilitate de cetățean, deci era departe și de orice ideologie. Și încă și mai departe de morală. Învățase cum să aibă dreptate, îi păsa mai puțin dacă avea sau nu.

În bucătărie, se auzea tic-tac-ul pendulei. Deodată, ușa se întredeschise. Tom intră pe neașteptate. Puștiul părea zăpăcit de prezența grădinarului așezat la masă cu tatăl său, cu Marthe și cu Guillaume.

— Duceți copilul de aici, nu vreau să fie martor la ce se petrece!

Marthe se ridică, îi întinse un pahar de limonadă și îi spuse:

— Du-te, micuțule, urcă în camera ta sau joacă-te pe afară!

Maxence adăugă:

— Fiule, fii ascultător! Nu te privește ce e aici!

După ce Tom ieși, avocatul repetă:

— Cine o să te creadă?

Vocea lui era tunătoare, parcă era la o tribună. Se știa impecabil și drept. Toată lumea îl credea sfânt, de data asta rasa făcea pe călugăr și nimeni nu putea să îi ia identitatea.

Impasibil ca o piatră și suplu ca o trestie, Quasimodo lăsă să treacă furtuna. Spuse cu un ton grav:

„Chestia e că certificatul de naștere, semnat de medicul neamț e o dovadă suficientă și incontestabilă”. Maxence nu avea nimic de obiectat.

Quasimodo mai spuse că Maxence nu putea pretinde nimic, întrucât nu era proprietarul vreunui obiect. Tot ce era pe numele lui nu îi aparținea.

— Așa era drept, așa era corect, așa era bine. Nimic nu e al tău.

— Și ce o să faci cu mine? O să mă șantajezi toată viața? Vrei parai? Vrei să-mi iei locul? Vrei să fii eu. Dar uită-te la tine, la fața ta de șobolan! Te vezi la televizor și la petreceri și la ceremonii? Te vezi pledând într-un tribunal?

Individul straniu nu răspunse imediat. Jucase scena asta în cap de mii de ori, așa că dădea dovadă, acum, de un sânge rece de neclintit. În timp ce Maxence era în vrie, uzurpatul era stăpân pe sine. Afișă un chip de nepătruns, pândind momentul când adversarul și-ar fi pierdut complet cumpătul.

— Ce-o să se-ntâmple cu noi? suspină Maxence, învins.

Quasimodo le dezvălui planul pus la cale.

Să-i ia locul lui Maxence nu-l interesa, dar până și a fi invizibil însemna să ai o vitrină. Maxence va fi imaginea lui inversată: avocatului îi plăcea să fie pe scenă. Detractorii lui îl numeau „omul cu multe fețe”, dușmanii „un idiot în mai multe exemplare”. Acest individ plurivalent abuza de limba de lemn, de mii de expresii în care iluzia gândirii ținea loc de gândire. Ceea ce afirma era fie inexact, fie incomplet.

Ce să-și dorească Quasimodo mai mult decât atât? Maxence avea aparență fără fond, el fondul fără aparență. Mutra seducătoare a fratelui vitreg, superficialitatea dornică de afirmare și recunoaștere și mai ales incapacitatea de a-și asuma ceea ce era cu adevărat, sau ce nu era, funcționau ca tot atâtea pârghii pe care slutul putea să apese.

— Nu înțeleg, care ți-e planul?

Avocatul părea pierdut. Se uită la grădinarul ăsta, pe care îl considerase întotdeauna un tântălău, dacă mintea ar fi un accesoriu de lopată. Deodată, descoperea o inteligență perfidă și plină de șiretenie.

Quasimodo se ridică să explice planul.

Montajul pe care voia să-l construiască era o piramidă a lui Ponzi, al cărei motor ar fi șantajul. Angrenajul ar porni în urma mărturisirii unei greșeli sau a unui fapt rușinos, ca odinioară în fața Sfântului Expedit.

Dar clenciul organizației – care se va numi TOTEM – va fi în faptul că nimeni nu va fi presat sau umilit, sau pus să plătească. Din contra, greșeala să fie o trambulină spre ascensiune socială asigurată de ceilalți adepți ai grupului.

— Tot nu pricep, bâigui Maxence.

— E simplu. Să luăm un exemplu!

Iat-o pe Mireille, o tânără femeie, care face meseria de infirmieră contrar voinței ei. Urăște curățenia, urăște bătrânii, își urăște ocupația. Dar nu are de ales. Abia împlinește douăzeci de ani când găsește la cutia de poștă un bilețel: „Crezi că îl înșeli pe Dumnezeu?” Mireille nu-l iubește pe Dumnezeu, dar se teme de el. Își ia toate economiile ei prăpădite și se duce și se spovedește la statuie. Mai târziu, la fundație!

„Mă numesc Mireille și implor iertare. Sunt în serviciul unei babornițe rele, căreia îi curge din gură. Într-o zi, baba mi-a dat o bijuterie și mi-a cerut să o ajut să părăsească această lume plină de suferință. Mai întâi am refuzat, dar am stat și m-am gândit, după aceea, în oraș e luată drept nebună. Nu are familie, nu are copii, nu are soț. Nu mă are decât pe mine… Eu, care n-am avut în viața mea vreun obiect prețios. Iată, Sfinte Expedit, de ce am trimis-o în lumea de dincolo sufocând-o cu o pernă”.

— Aici, reluă Quasimodo, pentru Maxence, ne imaginam cu ușurință cum Mireille își așteaptă pedeapsa.

„Ce o să se aleagă de mine?”

„Cât trebuie să plătesc?”

Nimic.

Quasimodo se schimonosi râzând.

— Tot secretul este de a nu pedepsi, ci de a valoriza. Mireille va depune o adeziune pentru a participa la niște stagii de dezvoltare personală; Tutoriat, Originalitate, Talent, Empatie, Motivare. În cadrul acestei formări își va alcătui un nou CV, unde își va transforma greșeala în trambulină profesională. Și va putea candida la un post la secția de geriatrie, dacă rămânem la acest exemplu.

— Cine o s-o angajeze dacă nu are calificările cerute?

— Cineva ca și ea. Tot fără diplome, dar incapabil să refuze ajutorul.

— Vrei să spui că este vorba de un sistem de cooptare frauduloasă?

„Exact. O solidaritate clandestină, un fel de fraternitate ocultă. Fiecare, perceput vinovat, își va ascunde rușinea, recrutând un alter ego pentru a evita anatema. Ascensiunea va fi în afară de orice legitimitate și va rezulta dintr-un angajament inegal, care îl va plasa pe adept, imediat, într-o situație din care nu va mai scăpa. Pânza de păianjen va fi din ce în ce mai strânsă, grație unei învățături care să laude meritele minciunii și ale variantelor sale”.

„Eu te țin captiv, tu mă ții captiv, primul dintre noi care va trăda va fi ars pe rugul vendetei populare”.

„Legătura dintre membri va fi cimentată prin *storytelling* și prin rotițele mecanismului imposturii. Rețeaua va funcționa prin cooperare inalterabilă”.

Quasimodo făcu și un rezumat al organizației.

„Pârghia: rușinea;
Cârligul: autodenunțul;
Motorul: autodenunțul;
Înșelătoria: integrarea socială într-un post necuvenit”.
„Astfel, șantajul inițial nu va produce șantajiști, ci o falangă de fraudatori, care vor fi legați între ei și care nu se vor mai putea desface din rețea decât cu riscul de a se dezvălui impostura în care se afla”.

Quasimodo credea că sistemul lui era fără cusur, dorința de a scăpa din capcană era însăși mecanismul capcanei.

— Și ție ce-ți iese? întrebă Maxence amețit complet.

Bubosul se alegea cu plăcerea de a mânui firele unei lumi fictive. Așa cum, pe când era copil, construise un oraș de automate, angrenajul ipocriziei ar fi aruncat realul într-o lume a iluziei. Până atunci, Quasimodo trăise într-o nonexistență. Fusese o ființă ștearsă de pe fața pământului, fără stare civilă și era disperat că îl înlocuiseră cu un personaj superficial. Sistemul gândit de el îi permitea să acționeze și să manipuleze rămânând în umbră.

— Care va fi rolul meu?

Maxence, avocatul, va întruchipa două entități, un totem cu două profiluri. Sfântul și dreptul. Quasimodo din umbră, va exista în sfârșit cu adevărat, în timp ce Maxence, personajul cu reputație contrafăcută se va scufunda în aparența realității.

— Vei fi vocea care se aude și chipul pe care îl ținem minte. Viața ta va fi la fel cu cea de azi. Și chiar mai bună. Ești prima treaptă a piramidei. Vei fi și mai celebru, și mai mediatizat. Împreună vom realiza lucruri mărețe!

Lui Marius îi era foame. Deși se duse la bucătărie, nu reuși să modifice meniul. El, rafinatul neostoit, discipolul baronului Brisse, neobositul degustător de mâncăruri fine, era condamnat la tocăniță de mazăre, la supă cremă de morcovi și budincă din firmituri de pâine!

Azi, cremă de dovleac!

Rețetele erau calculate la gram. Fără carne, fără pește, fără brânză. Puțin lapte, câteva ouă și un fruct. Mesele toate nu depășeau 800 de calorii pe zi. Totul era servit în boluri și înghițit în 34 de minute, nu mai repede.

Faptul că trebuia să mănânce încet, când nici nu avea ce, îl scotea din

minți. Marius era învățat să mestece de o sută de ori și nu-i prea ieșea. Cât despre lichide, cu nemiluita; ceai negru și de plante, hidromel fără miere, limonadă fără lămâie, pe scurt o „bagatelă” de 2500 de euro pe care Marius îi plătise la înscriere.

Deși era clar că pierduse ritmul față de ceilalți participanți, Marius nu avu parte de ostracizare sau de discriminare. Din contra, John venise de mai multe ori să îl întrebe cum se simte, îi era frig, voia să mai doarmă puțin?

— Mi-e foame!

— Foarte bine, vă aducem niște orez fiert și un măr. Satisfacția rezidenților noștri e una dintre priorități. Echilibrul alimentar nu înseamnă să fiți privat de hrană, ci dezintoxicat și dezobișnuit de proastele obiceiuri, ca să vă regăsiți pe sine.

Micul dejun, cel ultra fad, era momentul ales de către John să anunțe programul zilei. În acea zi, aveau parte de un eveniment excepțional, conferința despre tehnicile de comunicare narativă va fi ținută de către Fenix însuși, Maxence Saint-Just.

Vestea îi surprinse. Postulanții – deși amorțiți de foame și nesomn – începură să vocifereze. Lui Nancy îi scăpă un „bine, dar e mort!”, care se răspândi în toată sala.

John, care se aștepta la o așa reacție, făcu mutra condescendentă bine cunoscută. Preciza că vorbitorul era un specialist în codaj neuronal și că era capabil să stabilească infinite conexiuni între mai multe creiere. Ca omagiu adus lui Maxence Saint-Just, va intra în legătură cu spiritul lui. Experimentul se va petrece în fața lor. O să mai aibă ceva de zis după aceea?

— Vom trăi și vom vorbi mai pe urmă.

„Vom vorbi…”

Era expresia favorită a lui John, care știa că dialogul între participanți era interzis. John vorbea doar ca să informeze, neașteptând răspuns sau opoziție.

— Programele de inteligență artificială ne permit să împingem limitele morții și să împărtășim cunoștințe și valori care scapă limbajului. Energia lui Maxence Saint-Just ne înconjoară. Ea e la baza grupului nostru. O să ne impregnăm cu această energie pentru a o putea transmite mai departe, în lume. De la Blaise Pascal încoace știm că persoanele raționale au tot interesul să creadă în Dumnezeu, fie că El există sau nu. E de ajuns să credem că Maxence Saint-Just e cu noi ca să și fie. Dacă credeți, veți

câștiga totul, dacă nu, nu veți pierde nimic. Deci e mai bine să credeți, zise el fără ezitare.

Anunțul dimineții își făcu efectul. Invocarea pariului lui Pascal dăduse greutate credulității postulanților. Așezat pe taburetul lui în amfiteatru Marius remarcă neliniștea de pe chipuri, dar și entuziasmul, ceea ce îi provoca o tristețe adâncă. Era conștient de acest mecanism de manipulare. Infinita abilitate de a înșela oamenii nu înceta să-l uimească.

Scena era goală, dar luminată puternic; o instalație de sonorizare a fost pusă acolo. Tabla era acoperită de o fotografie, format mare, a lui Maxence Saint-Just. Un personaj de vreo șaizeci de ani, șarmant, având o pieptănătură leonină impecabilă. Ce era surprinzător la acest portret nu era reproducerea exactă a trăsăturilor, ci obiectele care se mișcau. Bastonul stătea drept, ca și cum era ținut de un fir invizibil. Fularul alb flutura în jurul umerilor. Chiar și tabachera părea că e autonomă. Scopul era, evident, valorizarea simbolurilor ce țineau de personaj, în detrimentul personajului însuși.

Pe fotografie figura și logoul metodei Saint-Just, totem cu două fețe; una întunecată și încruntată, a doua afabilă și surâzătoare. Emblema semnifica un „înainte” și un „după”. Între ele, un trunchi pe care era gravat Saint-Just cu litere gotice, reprezentând drumul de parcurs pentru a evolua.

John circula printre participanți oferindu-le câte un pahar de citronadă. Marius refuză. Nancy și Hervé acceptară, gustul dulce al băuturii era plăcut și îi mai făcea să uite de foamea care îi chinuia.

Fără ceas, timpul părea mai lung. Începură să tușească și să se foiască în așteptarea conferinței.

— Drumul spre dincolo e lung.

Marius întoarse capul să vadă cine vorbise. De la începutul stagiului se întrebă dacă nu mai era în grup o cârtiță incredulă, ca și el.

La o oră greu de precizat, când, în sfârșit, luminile se stinseră. Întunericul îți făcea pielea de găină. Un bărbat era pe scenă. Marius nu-l văzuse intrând. Oratorul se înclină în fața asistenței. Dintr-o valiză de piele scoase diverse obiecte și le puse pe masă: o tabacheră, un fular, un baston. Marius deduse că erau obiectele care aparținuseră lui Maxence Saint-Just. Gesturile individului erau ca de magician. Marius deveni vigilent. Știa că nu avea cum să lupte împotriva iluziei, pentru că nu suntem niciodată siguri pe ce vedem, dar dorea să aibă control, totuși, asupra ceea ce vedea.

„Dragii mei, dragi Fenix X,

> O să vă vorbesc. Spiritele nu au egal, pur și simplu există. Sunt aici, ne duc cu ele. Nu le vedem, dar ne înconjoară și ne însoțesc. O să intrăm în contact, în câteva minute, cu Fenixul al cărui suflet nemuritor ne apără. Mulțumesc pentru concentrare și vă rog să stați nemișcați. Nimic nu e mai fragil decât această legătură cu lumea de dincolo”.

Prestidigitatorul era flegmatic, se așeză netulburat în poziție de lotus. Spatele drept, umerii coborâți. Închise ochii, în timp ce își mișca brațele de la dreapta la stânga, descriind bucle care simbolizau atemporalitatea. Bătrânul editor vorbi cu sine:

— Un truc e un truc, își zicea el cu voce joasă. Imaginea e dublă și, dacă văd iepurele, nu observ rața. O singură poveste, două priviri. Nu uita că arta iluziei abdică de la coerență și de la legătura de cauzalitate.

În ciuda neîncrederii, Marius era impresionat. În încăpere se răspândise un miros de tămâie și tabachera, împreună cu bastonul, se ridicară de la sol. Cât despre fular, zbura deja pe sus. Lângă el, Nancy era ca fermecată, aplecată înainte și privea scena cu ochii mari. Marius simți furnicături în palme.

Un truc e doar un truc, își tot repeta el, supărat.

Atunci se auzi un fel de bătaie de tobă și din gura oratorului țâșni glasul lui Maxence Saint-Just.

> „Sunt fericit să fiu printre voi, e 20 iunie 2010, am murit acum trei luni”.

Înșelătorie, desigur.

Marius începu să aibă îndoieli în claritatea minții sale. Era vorba, probabil, de o înregistrare, de un montaj sonor. Totuși, ceva în tonul vocii o făcea extrem de actuală. Deși vorbele ieșeau pe gura actorului așezat în lotus, dădea senzația că nu era stăpân pe buzele lui și că vorbea sub hipnoză. Un alt fenomen destabilizant; vocea se adresă, pe rând, fiecăruia, Nancy, Hervé, Marius… Nancy fu cuprinsă de convulsii, ridică brațele în sus, în timp ce vocea o invită să își păstreze calmul, „inspir, expir, sunt conștient”.

„Un truc e doar un truc!”

Fermecarea era gingașă și blândă. Inteligența lui Marius depunea armele, abdică deși era trează. Vertijul voluptuos al sublimului îl cuceri. Ce mai conta că era adevărat sau fals, fantasticul era aiuritor. Rațiunea nu mai raționă, Marius sucombă.

> „*Argumentum ad novitatem* când spunem că nimic nu e adevărat, acest lucru e la fel de fals ca adevărurile false. Să învingem minciuna în favoarea sincerității care nu se supune niciunei constrângeri”.

Vocea lui Fenix era ternă, monocordă, soporifică la maximum. O fi fost efectul tămâii sau al plictisului? Marius căzu într-un soi de toropeală. Dacă n-ar fi fost așezat pe un taburet, ar fi căzut lat. Se clătină încoace și încolo, capul i se clătină, era cât pe ce să adoarmă, și se chinuia să reziste.

„Un truc e doar un truc”.

Își reveni și încercă o incursiune la Shadock.

„Somnul mă obosește”.

Marius zâmbi. Ca să își păstreze o brumă de luciditate, se întrebă dacă pentru baronul Brisse 20 iunie era zi de post sau zi de frupt. Budinca de caise à la Metternich se făcea și cu cireșe sălbatice, amestecate în așa fel încât caisele să rămână întregi. Marius nu mai avea putere de mai mult, temperatura cuptorului a fost ultima problemă la care se gândi conștient, apoi adormi.

Când se trezi, îl durea capul. Era întins pe jos. Deasupra lui, John îl privea neliniștit.

— Ne-ați tras o sperietură zdravănă!

Marius, cu privirea încețoșată, ar fi vrut să întrebe ce s-a întâmplat, dar nu avea glas. John îi ghici întrebarea pentru că îi spuse că fusese cuprins de convulsii. Temându-se să nu fie vorba de o criză de inimă, erau cât pe ce să cheme un medic când bolnavul se ridică și începu să meargă spre scenă ca un somnambul. Se întinse acolo după ce levitase câteva secunde. Apoi adormi.

„Levitase? Cum?”, se întreba Marius, deși niciun sunet nu-i ieși de pe buze, corzile vocale îi erau înnodate, se sufoca.

John se uita la el în continuare, cu privirea gânditoare. Îl ajută să se ridice și îi dădu bastonul ca să își păstreze echilibrul. Marius văzu că are și fularul alb în jurul gâtului. Amfiteatrul era gol. Prestidigitatorul așezat în lotus dispăruse, postulanții și ei. Era singur, cu animatorul care îl observa atent. O amintire confuză despre caise și cireșe sălbatice îi veni în memorie. Și cuptorul, la ce temperatură?

— Ce spuneți? întrebă John.

„Cuptorul, la ce temperatură?”

Marius fu cuprins de amețeală. Îi veni să verse, ar fi vrut să fie acasă, cu Victorine. Departe de aici. „Lăsați-mă în pace, lăsați-mă să mă întorc acasă!” Dar vorbele care îi ieșiră pe gură, fără voie, fură cu totul altele:

— *Argumentum ad novitatem.*

După zece minute, Marius se alătură postulanților în sala de meditație.

Se simțea mai bine, electrizat de o nouă energie. Toți erau întinși pe tatami, lumina care cădea peste ei era blândă, „inspir, expir, sunt conștient, vidul este formă, forma este vidul, inspir, expir, sunt conștient, adevărul este fals, falsul este adevăr, inspir, expir, sunt conștient…”

Lui Marius îi luă ceva timp să își dea seama că era așezat pe scenă și conducea această ședință de meditație, în fața acestui public captiv, se simțea vulnerabil și gol. Avea impresia că și-a pierdut identitatea.

„Ești gol pușcă!”

„Ești gol pușcă!”

Célestin sări din pat. Se șterse de transpirație pe frunte, cu mâneca pijamalei. Corpul îi era greoi și moale, mâinile îi ardeau. Respira cu dificultate. În ciuda păturilor, puse una peste alta, care aproape că îl sufocau, se simțea vulnerabil și fără apărare.

De când se văzuse cu tipii de la armată, care îi comandaseră lentile-adevăr, Célestin avea coșmaruri. Se imagină transparent.

„EȘTI GOL PUȘCĂ!”

În atelierele Libellule, se auzi o ușă trântindu-se și un zgomot de motocicletă sparse liniștea. Departe, o pendulă bătu ora cinci dimineața.

Célestin adormise în încăperea din spate. Devenise obișnuință. O furie frenetică îl cuprinse, de parcă era nebun. Angoasa era aceeași. Semăna cu o poveste de Andersen. *Hainele cele noi ale împăratului.* În versiunea inițială, împăratul încredință celor doi escroci sarcina de a-i coase haine noi și frumoase pentru o ceremonie. Cei doi croitori se puneau pe treabă. Se auzeau mașinile mergând, dar fără să se vadă nici urmă de veșmânt. „Nu era asta o bucată magnifică de stofa?” îi întrebau cei doi șarlatani pe vizitatori, arătând în gol. „Doar un prost nu ar vedea cât e de frumoasă”, adăugau ei. Trimișii împăratului, de la miniștri la curtezani, de spaimă să nu pară idioți, ziceau că „da, hainele erau minunate, splendide, sublime”. Iată de ce, în ziua ceremoniei, împăratul, care nu dorea să fie considerat tâmpit, se plimba dezbrăcat în mijlocul mulțimii…

„Nu se vede nimic, e complet gol”.

În coșmarul lui, era pe dos. Célestin era îmbrăcat la fel ca oamenii care îl înconjurau. Deodată, se auzi o voce sâcâitoare: „Ești gol pușcă, ești gol

pușcă, ești gol pușcă…”

Și iată-l pe Célestin la bunul plac al celorlalți, ascunzându-se în van.

„Ești gol pușcă, ești gol pușcă!”

Cu cât se acoperea mai mult cu atât se simțea mai vulnerabil.

Palton, pardesiu, hanorac, unul peste altul, îl lăsau transparent, jenat și încurcat. O senzație teribilă de apăsare îl chinuia. Cu ochii mari, cu respirația sacadată, se sufoca în fața tuturor. La trezire, îl ustura gâtul și gura îi era uscată.

Célestin se ridică și își turnă un pahar cu apă.

Trecuseră zece ani de când luase bani de la comandant, de zece ani avea fabrica de lentile care ghiceau gândurile, un fel de spion care pândea gândurile, imaginația, fabulațiile fiecăruia.

— Ce faci, tată?

Julia, de-o șchioapă, coborâse din apartamentul de deasupra atelierului. Era mâzgălită de ciocolată pe obraji.

— Ce-i asta, tată?

Micuța Julia îi arătă lentilele pe care Célestin încerca să le fixeze pe niște rame.

— Sunt lentilele pe care le-am inventat eu, zise el.

— La ce sunt bune?

— Ca să văd ciocolata de pe față.

— Nu-i adevărat!

Julia se înroși și se șterse cu mâneca.

Célestin surâse.

De ce mincinoșii nu erau la fel de ușor de detectat? Plie ochelarii și îi puse într-un suport în formă de medalion, filigranat. Închis, semăna cu un medalion mai gros sau cu un ceas de buzunar.

— Acum du-te și te culcă!

Puștoaica scoase limba la el și urcă în camera ei.

Contrar predecesoarelor ei, Julia nu era deloc tentată de pian, se visa jurnalistă sau scriitoare. Célestin se întrebă de unde îi veneau aceste preferințe.

Se întoarse la lucru.

Célestin citise totul despre poligraf care, în realitate, nu funcționa decât prin comparația între o atitudine plată față de probleme anodine și o atitudine activă față de chestiuni capcană. Minciuna ieșea la iveală din analiza diferențelor. Mincinoșii pricepuți puteau înșela detectorul fie

controlându-și reacțiile (greu), fie dând dovadă de emoții excesive în probleme insignifiante. Măsura standard era trunchiată, confruntarea datelor era clar deviată.

„Ce să vezi?”

Cicero zicea că un chip e oglinda sufletului, iar ochii erau cheia. Strălucitori, feriți, temători… Ce exprimau ochii noștri? Puteau ei să fie mesagerul vieții interioare chiar și fără voia noastră?

„Și dacă ochii exprimau adevărul, care era acesta?”

Célestin știa că o privire prea fixă sau una prea schimbătoare erau semn de minciună. O pupilă care se dilata și care se închidea rapid trăda jenă. Mai era și clipitul. Cei care clipeau spuneau adevărul, spontan, cei care nu, mințeau, pentru că își recitau o lecție învățată dinainte. Analiza fizionomiei era o artă în sine. Chiar și Descartes se aplecase asupra depistării posturilor revelatoare pentru gând. Desigur, mai erau și ochii, dar pe lângă ei, suspinele, râsul, tremurul mâinilor, culoarea chipului, buzele strânse sau sprâncenele încruntate. Corpul avea un limbaj al lui, dar niciun dicționar nu dădea traducerea. Din ultimele lui lecturi, Célestin aflase că picioarele erau partea cea mai cinstită a corpului întrucât erau cele mai îndepărtate de creier.

„Vorbește picioarelor mele, ochii sunt bolnavi!”

Célestin era obsedat de intoxicare prin minciună și prin adevăr, deopotrivă. Toată ființă lui, tot ce gândea, nu avea alt scop decât să smulgă pupilei emoțiile trădătoare. Dar, chiar dacă ar fi reușit să creeze un receptacol de adevăr la fel de performant ca ochiul libelulei, ce ar garanta interpretarea corectă a ceea ce era văzut?

Célestin se inspirase din lucrările lui J.-E. Robert-Houdin, pentru care avea o admirație fără margini. Visase să fie ca el, iluzionist, prestidigitator și savant. Reconstituise cu minuție instrumentele de observație, pe care magicianul le brevetase în 1866: pupiloscopul (care arăta variațiile pupilei la lumină), pupilometrul (care permitea măsurarea diametrului pupilei), și retinoscopul (care facilita observarea rețelei sangvine la nivelul retinei). Célestin, obsedat de cercetările lui, știa, de aici înainte, să reproducă lentile combinând mai multe fațete. Juxtapunerea lor oferea o vedere nouă prin convergența imaginilor multiple. Și atunci?

Rezultatul era o migrenă și nimic mai mult.

Chiar și când detecta manifestări ale emoțiilor și inventariind mecanica expresiilor faciale, nu avansa prea mult. Limbajul fizionomie era prea

aleatoriu încât expresiile studiate să trădeze gândurile celui care era observat.

Ajuns în acest punct, Célestin își punea întrebări. Minciuna îi unea pe oameni mai mult decât adevărul. Toată civilizația, arta, literatura, justiția, dragostea plecau de la postulatul că privitorul nu știa dacă cel privit ascundea sau nu un neadevăr. Unde am fi dacă Eva ar fi ghicit intențiile lui Adam? Dacă ochii asasinilor le-ar dezvălui crima, „adio, romane polițiste!" Miss Marple ar trebui să se apuce de altceva, Sherlock ar cânta la vioară. Fără a mai vorbi de pasiuni. Era sfârșitul poeziei romantice, a emoțiilor, a cuceririi nesigure a ființei dorite. Célestin vedea cu proprii lui ochelari prăbușirea lumii în care trăia. Un captator de adevăr purtat pe nas pătrundea în intimitatea fiecăruia și anunța sfârșitul misterelor care, până la urmă, erau sarea vieții.

Célestin, care era pe cale să adoarmă, o auzi pe nevastă-sa cântând la pian ca să o trezească pe Julia. Deodată, un zgomot sec puse capăt muzicii.

— Instrumentul ăsta blestemat e bun de făcut surcele, strigă ea. Julia, du-te și zi-i lui taică-tău că, în loc să fie obsedat doar de ochelari, mai bine ar repara pianul ăsta prăpădit!

— Mulțumesc, duceți-vă la loc!

Clémence făcu un efort și purta o broșă la bluză. Și se dădu cu puțin ruj. Prima sală a atelierului era plină, părinții, copiii. Pianul era tras la vedere pentru ca interpreții să fie văzuți de asistență. Elevii erau doi câte doi, își făceau numărul și apoi se așezau lângă părinți. Pentru fiecare era prevăzut un premiu de încurajare. În acest an, Clémence, ajutată de René, optase pentru o bandă desenată cu Snoopy, cumpărată de la Gibert. Recompensa era aceeași pentru toți, nu din spirit egalitarist, ci din economie și din dorința de a nu pierde timpul.

Clémence era jenată de complimentele pe care le primea și de aplauze. Sub carapacea de porc spinos, Clémence iubea acea zi, pe care o trăia în fiecare an. Mai întâi, unul sau doi dintre învățăceii ei se dovedeau a fi foarte talentați, apoi era o energie bună, care venea dinspre public. René, maestru de ceremonii, pregătise cidru, suc de portocale, chec și bezele. Totul era completat de prăjituri de casă făcute de mamele participanților. Tăticii erau rari. Totuși, câțiva veniseră să vadă progresele progeniturilor.

Era trecut de șase când ultimul concurent trecu pragul atelierelor

Libellule.

— Până la urmă, faci treabă bună, zise René, care schimbase cidrul călduț cu o bere rece.

Clémence voia să răspundă, când o voce necunoscută deveni ecoul comentariului lui René.

— De acord, mi-a plăcut. Păstrăvul era greoi ca o balenă, din când în când.

— Mai degrabă cașalot. Nu cred că v-am văzut până acum.

— Alexandre Camus, fiul lui Marius Camus.

Clémence se uită cu atenție la tânărul musafir. Nu semăna cu editorul pensionar. Era mai înalt, mai suplu, fără burtă. Avea o alură degajată și nonșalantă. Însă era la fel de elegant că tatăl său.

René propuse o bere sau un whisky. Alexandre refuză. Venise pe neanunțate pentru că era neliniștit. Victorine îl trimisese aici. Se gândea că tânăra Clémence ar putea să-l ajute să îl găsească pe Marius, plecat la un stagiu TOTEM.

— Tata n-a mai dat niciun semn de viață de câteva zile. Stagiul s-a terminat, toți ceilalți participanți s-au întors acasă, în afară de el.

Alexandre povesti că s-a dus la punctul de întâlnire de la Roussay în Maine-et-Loire. Conform secretarului primăriei, stagiarii și-au lăsat mașinile în parcare și au urcat în autobuz. După o săptămână, s-au întors, s-au suit în mașinile proprii și au plecat.

— În afară de tatăl lui. Mașina lui era acolo.

— Se știe unde se derula stagiul?

René întrebase.

Alexandre dădu din cap că „nu”.

— Și ceilalți participanți nu vă pot da informații?

Alexandre făcu un gest de neputință. Nu avea niciun nume, nicio adresă, niciun contact.

— Și pe site-ul TOTEM?

— Nimeni nu răspunde nici la telefon, nici la mail.

— De ce n-am încerca la vila Saint-Just? propuse Clémence. În fond, e sediul social al fundației.

— Am fost acolo. Porțile sunt închise, locul pare total nelocuit. Nu am avut curaj să escaladez zidul dimprejur. Am preferat să vin să vă văd.

Alexandre se servi cu o bucățică de chec. Cu gura plină, continuă:

— La început, mama nu s-a neliniștit. Mai știe și că tata poate să facă

haltă în vreun restaurant. E un etern pofticios și rafinat culinar, care nu rezistă unui meniu atrăgător. Ceea ce este deprimant este că nu s-a înregistrat nicio plată pe cardul bancar.

— Regret, dar nu am cum să vă ajut.

— Nu, nu este adevărat. Stați puțin!

Se ridică, scoase dintr-un săculeț casete și casetofon, căutând o priză.

Un pârâit se auzi în cameră.

„O să mor și…”

Vocea Juliei inundă atelierele Libellule. Clémence, redevenită adolescentă de 14 ani, începu să plângă.

29 iulie 1989 trebuia să fie o zi de plajă.

Julia îi promisese. Dar, ca de multe alte ori, nimic nu se întâmplase cum prevăzuseră. Mai întâi, plouă. Apoi, Clémence își pierduse costumul de baie.

— Unde l-ai pus?

— Mamă, nu știu.

— Dacă ai fi mers la echitație.

— Nu îmi plac caii.

— Scumpo, nu mai cârcoti, gândește-te la ceilalți copii, care nu au parte de o vacanță adevărată.

— Mamă!

— Ce-ar fi să facem o plimbare în pădure și să vizităm o bisericuță?

Capela Penitentului nu figura pe nicio hartă. La oficiul de turism li se făcuse un itinerariu sumar; la dreapta în nord, apoi să întoarcă la a treilea indicativ de lemn. Of, se rătăciseră din nou, unde naiba erau? „Clémence, concentrează-te…”

Când ajunseră, ziua era pe sfârșite. Găsiseră un indicativ, Capela, 2 km.

— Pe jos?!

Clémence nu-și credea urechilor.

— Ține geaca pe tine și schimbă încălțările.

— Nici în ruptul capului! Nu mă mișc…

— Scumpo, ești o Scufiță Roșie prea atrăgătoare ca să te las singură aici, la dispoziția vreunui lup rău. Vino, doar n-am venit degeaba până aici!

Aerul era proaspăt, dar și călduț în același timp. Clar, dar și întunecat. Razele soarelui se ascundeau printre frunze și ramuri. Mirosea a ferigă. Clémence târâia picioarele, în timp ce Julia se bucura de moment. Era un

vis, o fantasmă construită într-o stație de metrou. Pământul se lipea de încălțăminte, aveau crengute și frunze prin păr, și culeseseră și mure.

— Mai este?

— Nu, uite!

În fața lor, în mijlocul unui luminiș, se ridica o clădire de înălțime medie, cu acoperiș de lemn și acoperiș ușor înclinat. După cum aflaseră la oficiu, capela a fost restaurată în 1850 și a fost construită pe o veche biserică romană, care a fost abandonată la Revoluția din 1789. Cu o parte din pietre s-a mărit spitalul din Groumenville.

Julia împinse poarta ridicând un zăvor. Era o sală împodobită de un altar, compusă din trei semicupole și care adăpostea tablouri și statui. Mobilierul era sumar; șiruri de bănci, prevăzute cu pernuțe pe care puteai îngenunchea ca să te rogi. În partea dreaptă, un confesional ascuns sub o perdea roșie, roasă de molii. Pardoseala de dale proteja mormintele din Evul Mediu. Lumina intra prin niște ferestruici rotunde, de sticlă albă. Acum era destul de întuneric. Câteva lumânări de ceară galbenă ardeau molcom. Cât Clémence se apropie de altar, Julia făcu turul încăperii. Într-o parte, lângă zid, erau câteva ofrande. În cealaltă parte, era o statuie a Fecioarei Maria. Pe al treilea perete figura arborele genealogic al familiei Saint-Just. Primul era André Saint-Just, ceasornicar, 1752. Făcuse cinci copii, care formau tot atâtea ramuri ale familiei și înrudiri. Pe linie directă apăreau Francis, apoi Edmond 1890, care se căsători cu Marie-Laure Godet, în octombrie 1939. Fiul lor, Maxence figura într-un medalion, ca bebeluș.

Într-un colț era o statuie a Sfântului Expedit, în mărime naturală. Avea o ținută foarte frumoasă. În mâna dreaptă ținea o cruce sculptată. Era așezat pe o cutie ca de scrisori, prevăzută cu o fantă.

— Automatul e din 1856, și vine de la fabrica de ceasuri.

— Mai funcționează?

— N-am nicio idee.

— Mamă, îmi dai niște bani?

Clémence luă moneda de un franc pe care i-o întindea mama ei și o strecură în fanta statuii.

— Ce dorință ți-ai pus?

— Să merg la plajă! Dar tu?

— Să găsesc o idee pentru *Marea artă a micilor escrocherii.* Sunt trasă în toate direcțiile, scumpa mea.

Cu adevărat, Julia habar n-avea pe unde s-o ia. După cincisprezece zile

de când îi făcuse promisiunea editorului, de a-i da manuscrisul, nu avansase niciun milimetru. Îndreptarul imposturii semăna prea mult cu două texte pe care Julia le știa deja, *Șarlatani celebri* sau *Tabloul istoric al bufonilor, jonglerilor și saltimbancilor* de Jean-Baptiste Gouriet și *Trucurile și șiretlicurile escrocilor dezvăluite*… scrisă de un anume Joseph François Tissot. Cele două cărți aveau ca punct comun un inventar al pungășiilor amuzante sau ciudate, plus anumite ponturi, dar lectura lor era plictisitoare. Istorioarele se succedau fără să aibă și un fir conducător. Odată cu șantajul din spatele Sfântului Expedit, Julia se gândea că găsise o ușiță salvatoare pentru cartea ei. Un oraș supus denunțurilor unui șantajist, constrâns să-și răscumpere greșelile plătind la un automat. „Pe cine crezi că înșeli? Dumnezeu te vede". Semăna cu o scenă povestită de către Jean-Baptiste Gouriet, unde o enoriașă găsea în cartea de rugăciuni un bilet desenat cu flori:

> „Parfumul rugăciunii tale a urcat până la Dumnezeu și sfântul protector al acestei biserici a fost un intermediar atât de puternic între tine și Cer încât a obținut, ca grație nemaivăzută, puterea de a coborî pe pământ și să vină să supeze cu tine. Dar, ca să te bucuri de așa favoare, trebuie să te îndepărtezi de profani și să fii singură cu El și abia atunci vei auzi lucruri nespuse până acum vreunui muritor pentru că Prea Puternicul te-a ales depozitara unui suflet atât de ales. Apostolul Pavel".

— Mamă, privește!

Firul gândurilor Juliei fu întrerupt de Clémence, care ținea un capăt al capei Sfântului Expedit.

— Vorbește mai încet, suntem într-o capelă!

— Nu-i nimeni. Statuia s-a mișcat.

Julia ridică ochii. Efectiv, brațul lui Expedit era coborât ușor.

— Mamă, mai dă-mi o monedă!

— Sfântul tău începe să mă coste scump, făcu Julia dându-i o monedă de 5 franci pe care Clémence o strecură în fanta automatului.

Clic-clac.

Capul comandantului roman se întoarse spre dreapta.

— Încă una!

— Nu, Clémence. Vezi că mașinăria e ruginită. Clémence nu ascultă. Scotocind prin buzunarele ei găsise o mână de monede. Le introduse pe toate, una câte una în fantă.

1 franc

Clic-clac.

Nimic.

10 centime.
Clic-clac.
Nimic.
50 centime.
Clic-clac.
„Mai rău decât un împătimit de jocuri mecanice”, Clémence continuă.
20 centime.
Clic-clac.
Nimic.
„În fine, nu chiar”.
O mișcare imperceptibilă a crucii.

Buzunarele lui Clémence erau goale. Mai avea o carte împrumutată de la bibliotecă, pe care o începuse în acea dimineață. Cu ciudă, adolescența o vârî cu forța în fantă. Clic-clac. Zbang!

Parcă cineva trăsese un foc de armă. Sfântul Expedit clătină capul. În spatele, lui Fecioara Maria tresări.

Ding, dang…

Capa Sfântului se lumină o clipită, apoi se stinse în timp ce se deschise un sertar la picioarele lui.

Stupefiate, Julia și fiica ei se grăbiră să se uite. Compartimentul mobil era plin cu plicuri și biletele.

„Îți cer iertare, dar am renunțat la copil…”
„Nu spune nimănui, o să plătesc…”
„Ai milă, dacă află nevastă-mea, sunt pierdut…”
„Regret gestul meu, dar bătrâna merită să moară”.
„Nu e adevărat, nu îmi plac băiețeii…”
„A murit sufocată de pernă, dar a vrut asta…”

— Ce-i asta?

— O colecție de greșeli și de culpabilități. Câtă naivitate, unele sunt semnate și datate.

Julia, aplecată asupra sertarului, părea fascinată. Citea misivele una câte una; unele aveau două rânduri, altele erau adevărate romane. Istorii cu copii ilegitimi, povești de alcov, hoții mărunte. Confesiuni, asumări, mărturisiri, finaluri tragice. O desfășurare a slăbiciunilor umane. Când Julia nu știa ce să facă, să le ia cu sine sau să le lase acolo, se auzi un zgomot și capela fu traversată de un curent de aer rece.

— Ai auzit?

— Vântul.

— Nu, mamă, erau pași.
— Imposibil, nu e nimeni, singură ai zis-o.
— Poate e fantoma.
— Ce fantomă?
— Știi bine, umbra de la vilă.
— Nu fi proastă! Suntem singure.
— Mamă, locul ăsta mă face să tremur, mi-e teamă.
— Scumpo, du-te în mașină, mai stau un minut.

Clémence încă plângea. René o șterse cu o batistă. Alexandre, jenat de această demonstrație de sentimente, întoarse capul. Pentru că excesul de emoții face foame, René comanda câteva pizza.

— Eu și Clémence avem preferințele noastre. Calzone pentru ea, Margarita pentru mine. Dumneavoastră de care vreți?

Lui Alexandre nu-i prea păsa. Alese totuși o Regina cu ardei.

— Și o sticlă de rosé, vă rog! Vinul îl plătesc eu.

Clémence rămase singură în mașină. Ploaia se oprise.

Ca să-i mai treacă timpul, dădu drumul la radio. Prinse RTI și la Hit Parade cântau François Felman, Joy, Patrick Bruel și Danny Briliant cu Suzette.

Când Julia urcă în mașină, era exaltată cu totul. Introduse cheia în contact și întoarse mașina.

— Scumpo, le am!
— Cum? Le-ai furat?
— Furat? Nu, le-am împrumutat. O să le pun la loc. Acum ne întoarcem. Dacă fac clătite la cină e bine?
— Cu ouă și brânză.
— Bine, ne oprim și la băcănie. O să cumpăr și o sticlă de whisky. Am nevoie de un întăritor, noaptea o să fie lungă.

Pizza sosise. Clémence, care se mai liniștise, continuă să povestească ziua aceea. Vocea îi era calmă.

— Când ne-am întors, mama s-a instalat în bucătărie. Cu casetofonul oferit de Marius și cu carnețelele de notițe în jurul ei. Am mâncat repede. Înainte de a mânca, am ascultat mesajele lăsate pe robot.

Marius: – Suntem în 29 iulie, 15 august e curând!
Mickael: – Te-ai gândit? Ești gata să divorțezi?

Julia, cu un gest furibund, șterse mesajele, iar Clémence urca să se culce.

Îi era greu să spună la ce oră se trezise. Casa părea tăcută. Lumina de jos demonstra că Julia era încă în bucătărie. Afară se auzea vântul prin crengi. Traversând holul spre baie, Clémence auzi un murmur. Julia vorbea la casetofon cu o voce joasă. O clipă după aceea, Julia, grăbită, își trase impermeabilul. Afară ploua.

— Ai băut, nu poți să conduci!

6. Mistificatorul

„Să te străduiești prea mult să minți, înseamnă să te chinui”.

„Adevărul e tulpina și minciuna e floarea”.

Marius turuia ca o moară stricată, era un rezervor inepuizabil de sentințe, le dădea drumul cu viteza unei mitraliere. Niciuna nu avea cu adevărat sens, însă toate sunau bine. Se transformase, fără voia lui, în generator de fraze, dând doar iluzia că spusele lui aveau un sens. Fluiditatea debitului și amestecul de termeni uzuali cu concepte filosofice întăreau impresia că era vorba de un discurs bine gândit și natural. Marius se miră de această vitejie nouă de care era în stare și care îi venise pe neașteptate. Expert în vorbe, acum le rostogolea cu măiestrie, folosind fără măsură cuvinte și expresii de tot felul ca „pârghie, în viitor, capital intelectual…”

„Minciuna funcționează, pentru adepții noștri cei mai de soi, ca un fel de pârghie asupra capitalului nostru intelectual, dând la iveală un potențial semnificativ de creștere în viitor”.

De când își pierduse cunoștința în amfiteatru, Marius nu mai era același, dar nici cu totul diferit. Respecta, împreună cu stagiarii, regimul ascetic al ultimelor zile. Mai puțin înfometat, nu mai critica *purée*-ul de napi prost fierți și tapioca în laptele de soia. Zâmbea mai des, era cuprins de o mulțumire pe care nu o mai simțise, vreodată, în acest fel.

Noaptea, adormea greu. Când se trezea, îi era imposibil să-și amintească ce visase. Când John trecea cu clopoțelul prin dreptul camerei lui, se trezea cu senzația că a dobândit cunoștințe noi. Știa mai multe asupra realității înconjurătoare dimineața decât cu o seară înainte.

> „Afirm, în totală cunoștință de cauză, că meditația are efect de pârghie semnificativă asupra cunoașterii de sine, dezvăluindu-i fiecăruia un potențial intelectual extraordinar, capacitatea de a construi un viitor bazat pe dreptate și pe bunăstare”.

În timp ce celorlalți adepți le era interzisă vorbirea, lui Marius i se dădea voie să dea din gură. Neavând nicio constrângere impusă de rostirea adevărului, declama minciuni adevărate. În acele momente, John nu intervenea nicicum. Din contra, prezența lui Marius îi făcea pe colegii lui să protesteze de fiecare dată când încerca să zică ceva.

Toate astea nu erau normale, desigur. Hipnoză, farmece, amăgire… Ceva nu mergea cum trebuie. Dar ce?

În ultima zi, se uită cu jind la colegi cum își făceau valiza. Șoferul care îi adusese îi ajută să le pună în portbagajul minibusului.

În zăpăceala plecării, dintr-un loc unde fiecare trăise experiențe puternice, împărtășite, avură timp, totuși, și de îmbrățișări, de strângeri de mână, de cuvinte de adio emoționante. După șase zile de tăcere impusă, cuvintele curgeau șuvoi.

Marius observă scena, cu brațele încrucișate peste anteriu.

— Nu pleci?

O plecare e un motiv de întoarcere, îmbogățindu-ne capitalul de emoții și pregătindu-l pentru viitor.

Nancy, care ascultă fraza, dădu din cap că „da".

— M-ai învățat foarte multe, sper să fiu demnă de tine.

Marius surâse (comisurile buzelor ușor ridicate, fruntea plecată, imaginea reculegerii, a umilinței și a înțelepciunii). În acel moment, o voce subțire și timidă, în creierul lui, îi zicea „nu debitezi decât tâmpenii".

Privind mașina care se îndepărta, se întreba de ce rămăsese aici, ca un cretin. Era o forță irezistibilă, care îl împingea să acționeze împotriva voinței lui. Nodul era lucid, dar suprafața era supusă unor turbulențe pe care nu le putea stăpâni. Era ca posedat.

Odată echipa plecată, Marius se regăsi singur cu John, în refectoriu, în fața celor trei boluri. Apoi mulțumirile, zâmbetul mulțumit, armonia, bucuria, echilibrul, dorințele, stăpânirea de sine, totul în 34 de minute. Fără să te moleșești.

— Nu ar fi timpul să evaluăm stagiul?

Toți stagiarii răspunseseră la o mulțime de întrebări; aprecierea organizării, adecvarea mijloacelor puse la dispoziție, pertinența pedagogiei, sinergia grupului, beneficiul așteptat, beneficiul obținut.

John, care își terminase de băut ceaiul, îl precedă pe Marius în amfiteatru. Scoase fiecare dintre rapoartele de satisfacție, scrise în urma interpretării datelor.

— E bine, dar nu suficient, spuse Marius. Ar trebui să avem în vedere noțiunea de meta-evaluare. Inventarul criticilor nu se oprește la câteva notițe. Ar trebui să ținem cont de realizarea evaluării, de valorizarea evaluării, de evaluarea evaluării. Analiza noastră ar trebui confruntată cu actorii, cu cei care iau decizii și cu cei care beneficiază de ele. E un demers

specific, care structurează metodic o realitate ce implică un obiectiv de ameliorare a utilizării resurselor proprii.

Aiurit complet, John se uită fix la Marius. Cu respect și cu scepticism.

Marius, indiferent la uluirea interlocutorului său, se întoarse spre tablă și continuă să peroreze, ca și cum se adresa unui public numeros în Palatul Congreselor.

— Ce nu se poate evalua, nu există. Valoarea se măsoară în efectele pe care le produce. Grație instrumentelor noastre performante, vom optimiza…

Marius desena cele patru axe ale expozeului său.

Axa 1: Metodologia de ameliorare ne deschide spre o societate care preferă excelența și o privilegiază.

Axa 2: A constrânge pe cineva să respecte o normă intangibilă favorizează supunerea și rușinea, în mod pozitiv și permite dezvoltarea exponențială a imposturii. Ceea ce reprezintă scopul clar al asociației TOTEM.

Axa 3: Nu trebuie să punem mare preț pe statistici. Evaluarea nu este un instrument de măsurare a activității, fiecare dintre activitățile noastre se autoevaluează la infinit.

Axa 4: Să procedăm la o abordare bazată pe criterii multiple ale metodei.

Evaluare participativă
Proiect de evaluare ST2S
Evaluare la 360°
Outcomes star
Harta impactului
Bazele indicatorului sectorial și de performanță
Capability approach
Reporting finanțatori
Randomisation

Dacă până atunci fusese indiferent la ce se petrecea în jurul lui, Marius auzi un zgomot de ușă și un murmur. Se întoarse. John îl observă. Chipul îi era impenetrabil. Admirație sau milă?

Animatorul rupse tăcerea.

— Erați la axa 4?

— Da, asupra poziționării evaluative a normelor perfective într-un viitor apropiat…

Marius, cu privirea pierdută, se întoarse spre tabla acoperită de desene și de săgeți. A avut un moment de ezitare, ca și cum era conștient că devenise un distribuitor de tâmpenii. Odată mașinăria lansată, nimic nu o putea opri.

„O, Cerule, cineva să găsească întrerupătorul!”

Dar, după toate aparențele, John nu avea puterea asta. Relua:

„Adepții noștri sunt:
ETP echivalent-timp de productivitate;
ETV echivalent-timp de vacanță;
ETO echivalent-timp organic, unii zic CFM cost fiziologic de menținere;
ETP factual = ETP – (ETV + ETO).”

— Unde vreți să ajungeți? Întrerupse John. Nu înțeleg prea bine.

Ca și cum s-ar fi adresat cuiva slab de minte, Marius explică:

— Totul trece prin optimizare. În competiția cu mașina, omul este cel care pierde, el are nevoi fiziologice. Un bun manager trebuie să minimizeze ETV ȘI ETO, dar această constrângere, tradusă prin reducerea ETO, înseamnă un risc de scădere al ETP. Într-adevăr, dacă evaluatul reduce la zero ETO de nevoi fiziologie, productivitatea lui va fi afectată ipso facto.

Buzele lui Marius se mișcau fără voia lui. Își încheie expozeul afirmând că instrumentul de notare, fiind singura dovadă a realității, oamenii erau cu toții condamnați la impostură pentru a se conforma unei norme imposibil de atins, pentru că era virtuală și în eternă mișcare.

Marius tăcu în sfârșit. Îl durea capul. Afară, ploua încontinuu. Cerul era acoperit de nori grei de furtună, ca de plumb, atmosfera în amfiteatru era umedă. Deodată, se auzi un tunet. Marius se uită la fereastră, se duse la ușă și o deschise, și trase aer în piept, cu lăcomie. Era fericit să simtă ploaia.

De la sosirea lui – nu mai numărase zilele – ieșise tare puțin. Rarele momente în aer liber erau cele în care se ducea de la un bungalou la altul. Parcul părea mare. Marius se aventură pe una dintre alei. Sus se zărea o baracă albă, puțin vizibilă din pricina arborilor. Totul era înconjurat de un zid și niște porți de fier blocau intrarea. Liniștea te făcea să crezi că proprietatea era nelocuită. Răcoarea îi făcea bine. Pe măsură ce mergea respira mai ușor. Ploaia îi mângâia obrajii. Văzu o bancă și se așeză și închise ochii.

Timpul trecea. Se auzi o sonerie.

Marius se ridică și se întoarse.

Refectoriul era pustiu. Pe unul dintre pereți era o etajeră cu lucrurile personale ale postulanților. Fiecare raft avea câte un număr. Marius știa că lui i se atribuise numărul șapte. Acolo își văzu telefonul mobil, ceasul, documentele de identitate, formularul de înscriere, coordonatele unei persoane de încredere, care să fie anunțată în caz de urgență, buletinul alergiilor proprii.

Ceasul arată șase și zece. Dar ce zi?

Telefonul era descărcat. Găsi o priză și îl alimentă. Când îl deschise văzu 34 de mesaje.

„Tată, unde ești, suntem neliniștiți. Alexandre”.
„Dragul meu, sunt neagră de supărare, sunt eu, Victorine, gata, ajunge, ai reușit să mă enervezi”.

Marius puse totul la loc.

Avea deci o soție și un copil.

Ce ciudat!

Un zgomot îl făcu să tresară. John era în spatele lui. Îl luă de mână și se uită cu milă la el.

— Ce vi s-a întâmplat? S-ar spune că ați fost spălat pe creier.

— Am o familie?

Animatorul spuse că „da…”

— Locul meu e lângă ei, presupun.

— Și eu presupun la fel. Sunt aici ca să vă ajut.

— E timpul să vă întoarceți acasă. Vă duc eu.

„Pentru Clémence, fiica mea iubită.

Aseară ne-am despărțit în urma unei neînțelegeri. Sunt un american căruia îi plac femeile și vinul. Nu știu nimic despre lentile și despre pian, dar te iubesc. Din punctul meu de vedere, dacă te întorci în trecut, nu îl poți îndrepta, dar dacă tu crezi că adevărul poate fi mărturisit și că o confesiune poate fi un antidot la minciună, fie, să purcedem!
Da, am mințit, fără să doresc, despre sănătatea Juliei. Da, am fost ajutat de către avocat.
Pentru că el era acolo, îmi dădea vești despre mama ta. Îmi vorbea despre inerție, despre imobilitate, despre paralizie, despre letargie. L-am crezut, îmi doream să îl cred. Aveam cu el discuții despre logistică (lenjerie, haine, scutece) și despre buget (plata spitalizării, donații la Sainte-Charité). După, nu am mai avut alte informații decât cele culese din media, ținând cont de celebritatea lui. Ideea că avocatul avea alte intenții, mi-a trecut prin cap, o clipă. Dar prea târziu. Mama ta murise deja. Pe bune. Eram în anul 2000, Julia era înmormântată de șase luni în micul cimitir de la Sainte-Charité. Eu și Rose eram la Paris, sărbătorind trecerea în alt mileniu. Tu aveai 25 de ani, Célestin începuse să aibă dificultăți cu mersul. Tocmai suferise un al doilea atac. Își făcea griji pentru tine, spunând că nu era corect ca o fată tânără să se ocupe de un bătrân. Dar tu refuzai să pleci din Quai de Valmy, iar speranțele de a-ți face o carieră de pianistă erau din ce în ce mai îndepărtate. Mi-a dat întâlnire în budoarul atelierelor Libellule, chiar în ziua când ne-am certat. Eram singuri”.

— Ei, iată-l și pe american la Paris. Ce vești ai? Și vinul tău? De surcică sau de colecție?

Mickael zâmbi căutându-și un loc în budoar. Era cam mare pentru cămăruța aia mică, un cow-boy într-un magazin de porțelanuri. Célestin stătea într-un scaun cu rotile. Avea o lumină malițioasă în ochi, aceeași de pe vremea când șterpelea portofele cu Clémence.

— Mă vezi prăpădit de tot, așa-i?

Mickael, care își prețuia mult socrul, făcu un gest de compasiune. Apoi, adunându-și tot curajul, se pregăti să-i spună că Julia, moartă, a mai murit o dată.

— Célestin, am ceva să vă spun și mi-e teribil de greu.

— Ei, yankeule, mă iei drept idiot! De cincizeci de ani pândesc minciuna prin lentile. Cercetările mi-au mâncat viața; nevasta m-a părăsit, Julia, fiică-mea, s-a îndepărtat de mine. Să fiu pe urmele celorlalți, să găsesc semnele trădării, asta mi-a fost meseria de-o viață. De când fac detectoare de minciuni, mi-am pierdut somnul. Să fii expert în minciună înseamnă să te lupți mereu cu tine. Să separi adevărul de minciună te poate înnebuni. Crede-mă, tu cu dinții tăi strălucitori de american, știi să minți foarte prost. Cum ai fi putut să îmi ascunzi o escrocherie așa de grosolană?

— Știați! Și n-ați suflat o vorbă, nici măcar lui Clémence?

— Să o lăsăm pe fată departe de toate astea.

— Dar Julia?

— M-am dus o dată în camera 24. Ce am văzut acolo m-a dărâmat complet. Dacă nu ar fi trebuit să am grijă de Clémence, mi-aș fi făcut felul. Pentru că toate astea, vila Saint-Just, accidentul, s-au petrecut din pricina mea.

— Din pricina dumneavoastră?

Célestin închise ochii.

— Julia era presată de către editor. Se pornise la vânătoare de impostori și de escroci. Și când i-am zis că există în Normandia o școală a minciunii s-a aruncat în gura lupului.

— De unde ați știut?

— De la un client care venise să cumpere niște ochelari. Fundația Saint-Just exista de doi-trei ani. Eram prin 1988. Bărbatul s-a recomandat drept TIPEXE, mi-am adus aminte, pentru că m-a făcut să mă gândesc la Tampax.

— Am aflat că faceți ochelari extraordinari, zise nou-venitul.

— Familia mea avea o bună reputație în branșă, replicase Célestin. Azi, excepțional e doar falimentul meu. Cu ce vă pot ajuta?

— Să văd mai bine? Priviți-mă, am probleme cu pielea și cu vederea.

— Duceți-vă la concurență. O să fiți flatat și o să plecați cu niște ochelari de vedetă.

— Nu am chiar fizicul lui Paul Newman.

— Da, dar Paul Newman nu poartă ochelari. Nu am cum să vă ajut.

— Se spune că dețineți arta de a detecta orice. Că ați inventat un fel de poligraf din sticlă.

Célestin izbucni în râs.

— Asta e ce mi s-a cerut. Dar, domnule, după atâția ani de cercetări, nu am avansat niciun milimetru, singura descoperire e că totul depinde de unghiul de vedere.

— Ce vreți să spuneți? Nu înțeleg prea bine.

— V-am spus adevărul. Nu vedem decât ceea ce vrem să vedem. Nu ai nevoie de ochelari pentru asta.

— Nu sunt de acord cu dumneavoastră, în fine, aș fi, cumva, eu, de exemplu, nu exist pentru că nimeni nu mă vede, sunt cel nebăgat în seamă vreodată.

— E rândul meu să nu înțeleg.

— E o poveste prea lungă și nu v-o pot spune acum. Nu am venit pentru lentile care ar deforma realitatea după bunul plac al celui care le poartă, ci mai degrabă pentru chestia inversă.

— Inversă la ce? Nu vedem decât ceea ce vrem, tocmai v-am spus…

— Inversați rolurile o clipă. Avem spionul și cel spionat. Acesta din urmă vrea să știe dacă spionul zice adevărat sau nu, e rolul poligrafului. S-au obținut date foarte vagi, însă asta nu împiedică faptul că dincolo de Atlantic mașinăria e folosită și dă indicii despre mânăriile făcute de subiect. Iar dacă sunteți spion, interesul este de a disimula orice manifestare a personalității dumneavoastră. Adevărul rămâne ascuns în interior.

— Vreți să spuneți că escrocul trebuie să ascundă de privirea celorlalți propriile minciuni.

— E scopul învățăturii mele. Am deschis, împreună cu fratele meu, o școală unde îi învățăm pe elevii noștri să împacheteze adevărul în fals și falsul în adevăr, fără să mai poată fi vreodată detectat.

— Profesați impostura și doriți un sistem care să reziste la toate detectoarele de minciuni din lume.

— Exact asta e.

— E o capcană. Nu m-am gândit la asta. Un mecanism care produce momeli. O mașină care produce alibiuri, scuze, pretexte. Kitul escrocului.

— Pentru toți soții care vor să-și înșele soțiile, pentru directorii care vor să fraudeze fiscul, fără să mă punem la socoteală micii hoți care vor mălaiul celorlalți fără să plătească un sfanț. Sunt convins că într-o zi vor fi societăți care vor oferi „à la carte” mijlocul de a minți cu artă, în viața de zi cu zi. Credeți-mă, mai bine ocupați-vă de adevăr, cum să-l bruiați, decât cum să detectați minciuna. Dacă reușiți, veți fi bogat.

— Unde e școala dumneavoastră? Această nadă mă interesează, o să mă gândesc.

Straniul personaj făcu o grimasă.

— Tocmai v-am mărturisit că am o școală a minciunii și nu o să vă dau adresa! Dar merită să rămânem în contact. Cum sunt nicăieri și peste tot, o să ne mai întâlnim.

Célestin, retrăind amintirea, uitase de Mickael. Așezat în scaunul cu rotile, zâmbea acestei evocări. Fusese o întâlnire specială. În ciuda promisiunii făcute, ciupitul nu mai revenise vreodată.

Mickael comentase:

— Vizitatorul dumneavoastră nu greșea. Pe Internet e plin de site-uri care propun alibiuri virtuale. Afacerea s-a extins până în Statele Unite. Este vorba de a furniza mincinoșilor o scuză personalizată și credibilă. Dar care era legătură între întâlnirea aceea și Julia. De ce vă simțiți responsabil pentru ceea ce a urmat?

Célestin oftă.

— Când mi-am văzut fata pierdută în căutări și cu manuscrisul ăla, căruia nu îi mai dădea de capăt, i-am vorbit de Groumenville.

— Dar de unde ați știut că școala era la Groumenville?

— Am apucături de hoț de buzunare. Personajul mi-a părut așa de straniu, că nu m-am putut abține să dau un tur prin buzunarele lui. Am găsit doar un bilet de tren spre Groumenville.

Célestin se opri o clipă înainte de a vorbi.

— Și așa, Julia a închiriat casa acolo. În ajunul plecării în Normandia, a trecut pe aici. În dimineața aceea, i-am dat un lănțișor de aur împletit, pentru ochelarii pliabili, care erau invenția mea, să o ajute la concentrare și să îi aducă inspirație.

— Îl avea la gât în momentul accidentului? Și la mână ceasul pe care i-l

dădusem eu cadou, zise Mickael.

Americanul gândi cu voce tare, ca și cum ar fi vorbit cu sine:

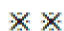
— Ați trimis-o la Groumenville, dar nu dumneavoastră ați apăsat pe accelerator. Nu aveți nicio legătură cu accidentul.

— Febra minciunii e contagioasă, murmură Célestin.

Bătrânul ridică din umeri. Privea în gol, cu privirea fixă, tehui de oboseală. Colțul gurii îi săltă într-un tic nervos și tot corpul îi tremură. Cu ajutorul celor bastoane, se ridică și se duse spre comodă, de unde scoase o cheie pe care i-o dădu lui Mickael. Aproape că o ardea degetele. Era cheia de la al treilea sertar.

— Auzi, yankeule, ține-o departe de toate astea! Uneori e mai bine să nu spui nimic, să nu vezi nimic, să nu știi nimic.

„Clémence, scumpa mea, aici se sfârșește povestea cheii. Nu știu ce ascunde. Ție îți revine sarcina să deschizi cutia Pandorei. Poate într-o bună zi ai să mă ierți pentru ceea ce i-am făcut mamei tale.
Îți trimit și o sticlă de Saint-Estèphe. Are vârsta ta. Este din strugurii pe care i-am cules cu mama ta.
Am fost tatăl tău, sunt tatăl tău și voi rămâne așa, te iubesc.
Dad.”

Ultima ședință cu doctorul Woods se derula într-o atmosferă tensionată.

— Ce v-a apucat de v-ați luat de personalul medical?

Woods, în ciuda stăpânirii de sine, era nervoasă. A fost nevoie de toată diplomația ca să evite o plângere a infirmierului împotriva lui Tom. Îngrijitorul nu era rănit, dar îl acuza pe Tom că aruncase cu obiecte în el. Scena a fost neclară, dar implicarea bolnavului era fără echivoc.

— Mă doare capul.

— Normal. Vi s-a făcut o injecție.

Fie Tom era schizofrenic, iar Woods trebuia să ia măsuri radicale, fie nu era, și Woods trebuia să-l externeze. Mai calm, reluă.

— Ce s-a întâmplat în vestiar?

Tom povesti despre telefonul primit de la notar și despre cei doi copii ai Mariei-Laure.

Un Saint-Just fals și unul adevărat.

Woods fu surprinsă.

— Vă gândiți la grădinarul acela straniu zărit în capela Penitentului? Am fost întrerupți la ultima ședință și nu ați mai continuat.

Tom făcu semn că „da”.

— Un fel de Maxence. O variantă mai puțin rafinată.

— Credeți că e posibil?

Tom ridică din umeri. Trăsăturile îi erau obosite. Se săturase de mondenități psihiatrice. De când sosise la Groumenville, necazurile veneau în valuri. Și niciun sfanț de la taică-său. Era timpul să-și ia viața în mâini, să uite de halucinații și să lase fantomele și să nu-și mai amintească vreodată de pierderile de memorie.

„Să uiți uitarea, frumoasa metaforă”, zise doctorița Woods.

Tom nu răspunse. Se știa lipsit de logică și incoerent. Obsesia unei figuri paterne persecutoare era semnul unui delir. Maxence Saint-Just îi apărea peste tot; la masă, în refectoriu, în cabina telefonică, în reflexul vreunei ferestre. Era o imagine omniprezentă, dar fugitivă, care făcea parte din decor. Se obișnuise cu el și îi lipsea când nu își mai făcea apariția. Imaginile cu el deveniseră un automatism mental, inducându-i un sentiment de ostilitate a mediului față de el. În acele clipe, imaginația îi juca feste. Fantoma cea rea îi provoca o angoasă profundă, paralizantă. Stupoarea era mai puternică și îl împiedica să se rupă de viziunea delirantă.

— Nu e o idee bună să ne oprim acum.

Woods, care se ferea de diagnostice cam dure, califică aceste viziuni drept rătăciri intelectuale tipice, asociate subiectivității unui ins complet dezorientat. Cum Tom nu pricepea ce îi spune, trase concluzia că medicina era pe nisipuri mișcătoare și nu putea să-l ajute în vreun fel.

Doctorița îi spuse că se luptase pentru el, redactând un raport care îl scotea din culpă în chestiunea agresiunii asupra Marthei, punând totul pe seama dementului de la bibliotecă. Și reușise să-l calmeze pe infirmier promițându-i o promovare.

— Nu sunt un copil, deci e inutil să mă culpabilizez. În ceea ce privește bătrâna, nu i-am făcut nimic, deci nu vă datorez nimic. Iar infirmierului i-am trimis scuze. Și dacă vrea plata unor daune, o să plătesc.

— Cu ce bani? Sunteți lefter.

— Din pricina dumneavoastră nu mai am un chior. Oprim terapia, nu o să mai fiți reparator de conștiințe.

— Mă acuzați de escrocherie intelectuală? Nu v-am spus tot. V-am tratat de depresie. V-ați regăsit energia, iată dovada.

— Orice duhovnic poate să facă asta.

Woods a vrut să mai spună ceva, dar expirase timpul. Tom se ridică și ieși.

După o oră, își făcea bagajele și ieșea pe poarta spitalului, nu înainte de a-și plăti sejurul.

Se întoarse să mai privească o dată clădirea albă din mijlocul parcului și a avut o strângere de inimă. Retrăi etapele pierderii de memorie și tot ce făcuse. Venise aici ca să regleze afacerile tatălui său și se alesese cu o succesiune de angoase. Adevăratul și falsul Saint-Just se alternau sub forma unor amintiri obsesive. Spaima de a fi din nou singur cu fantoma tatălui său îl strangula.

Nu s-a clintit nimic de când a fost la spital. Un gard de dafini a fost de curând tuns. Tom nu-și mai amintea despre tractorul din fața grajdurilor. Înăuntru, aceeași liniște ca în prima zi. O tăcere înfundată, tulburată de ecoul pașilor săi. La etaj, în apartamentul lui Maxence Saint-Just, totul era în ordine. Pe birou, un vraf de scrisori, dovedind că menajera trecuse regulat pe acolo.

Cum să facă?

Trebuia să verifice și bungalourile? Și ce să caute, o prezență sau documente? Unchiul, dacă existase, trebuia să fi fost pe undeva. Mai trăia? Și dacă da, unde? Și unde pusese oare tatăl său cartea de identitate, livretul de familie, pașaportul?

Tom fu cuprins de o imensă oboseală.

Se așeză pe canapea și deschise televizorul. Vocea Evelynei Dhelia, care prezenta vremea, îl liniști.

Deodată, clopotul de la bucătărie răsună.

De la etaj, Tom se gândi că ar putea începe cu bucătăria. Cu puțin noroc, ar găsi o sticlă de Armagnac sau de Calvados. Tom se întrebă dacă scuza unei nopți vraiște ar fi valabilă. Cu ochii lipiți de somn, înghiți un nes călduț. Era neras, mirosea a transpirație.

Bucătăria era imaculată. În frigider: lapte de capră, tofu fără soia, supă de urzici și citronadă fără zahăr. În dulap, nimic atrăgător. Orez, orez și iar orez.

Niciun strop de alcool!

Bețivanii au un nas fin pentru orice înseamnă băutură. Frustrat, Tom își aminti de rezerva la care se ajungea prin toaletă, dacă trăgeai apă de o dată sau de două ori…

Tatăl lui îi arătase ascunzătoarea. Acolo erau vrafuri de păpuși stricate. De instrumente și de cutii. Ai fi zis că e un atelier de tâmplărie. În încăpere mai era un pat îngust, un scaun și o masă de lemn.

În plafon era un bec cam chior, care răspândea o lumină slabă peste miniaturile fără viață. Acest haloimis, ușor mucegăit, îl duse pe Tom cu gândul la lămpile cu petrol, la doamne cu pelerine și la serenade. La vremea conjurațiilor, a comploturilor și a intrigilor. O casă a spiritelor.

Dezamăgit, Tom se așeză pe pat. Doamne, ce sete îi era!

Pasiunea familiei Saint-Just pentru automate data de două generații, când Francis Saint-Just începuse să fabrice păpuși animate. Își făcuse chiar și o colecție. Virusul îl contaminase și pe Maxence Saint-Just, deși el nu manifestase vreodată o atracție pentru meseria de ceasornicar. Tatăl lui Tom acumula obiecte, nu le repara. Ceea ce îl interesa era să aibă întotdeauna mai mult decât alții.

În această adunătură de miniaturi în stare proastă, Tom ațipi. Se vedea departe de aici, supravegheat de mii de ochi, când un zgomot îl făcu să tresară.

Pe ecran era numărul doctoriței Woods.

— Da?

— Îmi pare rău! Ne-am despărțit supărați. Îmi fac griji pentru dumneavoastră. Unde sunteți?

— În întuneric.

Lumina din plafon s-a stins, însă Tom nu știa unde este întrerupătorul. Dacă nu ar fi avut lumina de la telefon, nu ar fi văzut nimic.

— Cum adică în întuneric?

— În cămară. V-am povestit despre ea. În depozitul fabricii.

— Ați găsit ceva?

— Un unchi? Nu. Documente? Nu. Pe aici a trecut un om, este un pat cu cearșafuri curate, un jurnal din ianuarie 2010, instrumente.

— Bine, descrieți-mi-o!

— Un Musée Grevin în miniatură.

Tom se ridicase și cu ajutorul telefonului se uită la figurine, pe rând: Coppelia, Pinocchio, o brutăriță, un soldat, un vânător, o…

— Cărți nu?

— Ba da, o serie de cărțulii…

Tom recită:

— *Patrimoniul ceasornicarului, Cutia de ceas, Automatul în toate aspectele, Abecedarul ucenicului ceasornicar*.

Tom se opri.

— Ce e?

— Așteptați puțin.

În spatele unui raft cu automate, erau alte cărți.

— Ce fel de cărți?

Vocea doctoriței trăda o oarecare nerăbdare.

Când Tom mișcă păpușile, ca să ajungă la cărți, câteva începură să execute mișcări sacadate, altele să „vorbească”. Una dintre ele, ridică o carabină. Era o figurină cu barbă, de talie mijlocie, care stătea pe un taburet. Era îmbrăcată cu o haină de blană. Când era nemișcată, părea că șterge carabina cu o cârpă.

— Nimic interesant. Cataloage.

— Nu puteți fi mai precis?

— Nume și date…

— Concentrați-vă și spuneți-mi mai mult decât atât!

— Cu ce vă ajuta asta? Este vorba, probabil, de registre de stagii cu numele stagiarilor, profesia lor și datele de intrare și de sosire.

— Luați-le pe toate și aduceți-mi-le!

— Toate? Dar sunt vreo douăzeci.

Tom se amuză:

— Ia te uită, Laroche s-a transformat în Vreneli, filosoful pe care l-am văzut ieri la televizor.

— Tom, nu mai citiți, veniți încoace!

Un zgomot întrerupse conversația.

— Tom, mai sunteți acolo?

— Caut întrerupătorul, o clipă, să las telefonul. Gata, l-am găsit.

Deodată, lui Tom i se taie respirația.

În lumina slabă, văzu un bărbat nemișcat, care stătea în fața lui. O viziune de coșmar, dintre cele mai crunte, un avatar al lui Maxence Saint-Just. Individul îl privea cu ochi arzători și ostili. Era că un automat. Gâtlejul lui Tom se strânse. Se uită incredul la spectrul din fața lui. O bună bucată de vreme rămase înțepenit, cu gura uscată, cuprins de spaimă, incapabil să își ia ochii de la acest surogat de tată, cu pielea ciuruită și acoperită de cruste. Avea răni supurânde, dezgustătoare.

Crezu că e un produs al minții lui, un nou delir.

Parchetul scârțâi. Tom, panicat, închise ochii ca să-și revină. Scârțâitul continua, apoi totul se învălmăși. Becul pocni.

„La naiba!”

Tom, care voia să bată în retragere, își suci glezna și aproape căzu pe

spate. Se împiedică într-un pliu din covor, făcu un pas înapoi și se lovi la genunchi în muchia mesei. Încercând să-și țină echilibrul, nu a fost atent la sunetul metalic care se auzea în încăpere.

— Cine sun…

Fraza îi rămase suspendată, oprită de o împușcătură. Tom atinsese automatul cu carabină, iar figurina se ridicase și făcuse mișcarea pentru care fusese concepută.

— Tom, ce-ați pățit? Răspundeți! TOM!

⁂

„Calea ceaiului este declanșatorul unei armonii semnificative crescând capitalul intelectual…”

Marius făcu o pauză. Zâmbea ușor tâmp.

„… în viitor”, adăugă el.

— Despre ce vorbești?

— Despre virtutea umilinței care închide ușa frământărilor, adevărați paraziți emoționali…

— Paraziți pe dracu’!

Victorine, în pragul unei crize de nervi, ridică brațele în sus.

— Grosolănia este o pârghie inversă pentru un capi…

— Marius, taci o dată!

Victorine asista neputincioasă la întoarcerea soțului, într-o variantă prodigioasă. Plecase cu burtică, cu gust și cu miros la maximum, și iată-l revenit slab și debitând tâmpenii pe bandă rulantă; pleonasme, tautologii, truisme și poncife.

„Îl vreau înapoi pe soțul meu!”

Victorine deschise un sertar și scoase o cratiță de acolo.

— Vino să mă ajuți să fac un sufleu, vrei?

Marius se apropie de cuptor. Se fripse la degete cu puțin unt topit, în ciuda precauțiilor pe care și le lua. Victorine îl văzu repezindu-se la chiuvetă, ca și cum era sfârșitul lumii.

— Gata, nu mai face circ! Ține, pune lapte!

Marius se dădu înapoi și își ținu respirația.

— O să meditez, șopti el. Revin mai târziu.

— Nu, așteaptă, stai jos! Vreau să-ți spun ceva.

Marius se prelinse pe un scaun.

— Ce ai? S-ar zice că ți s-a spălat creierul! Nu te mai recunosc.

— Minciuna va fi deviza mea, ignoranța înțelepciunea mea.
— Ce muscă te-o fi pișcat… Parcă îl aud pe cretinul ăla de Saint-Just.
— Efortul major este de a restabili încrederea semnificativă pentru viitorul ameliorării capitalului intelectual…
MILĂ!
Cu un gest nervos, Victorine își luă telefonul mobilul și forma numărul lui Alexandre.
— Vino repede, tat'tu a înnebunit.

Scrisoarea lui Mickael își atinse obiectivul. Clémence era profund destabilizată de această confesiune. Să știe că Célestin fusese la curent cu agonia Juliei o afecta și o liniștea în același timp. Clémence, care nu se îndoise niciodată de dragostea lui Célestin, se întrebă dacă Julia nu își băgase nasul în ceva prea complicat pentru ea, ceva ce a făcut-o să se izbească de un fag într-o seară de iulie. Poate că, din această perspectivă, accidentul nu a fost decât o cale de a o proteja pe ea.
— Ți-am zis, tatăl și bunicul tău au dorit să te pună la adăpost.
— Să mă pună la adăpost de ce?
— De școala minciunii.
— E un nonsens, minciuna nu se poate învăța.
— Adevărul e intrinsec, minciuna e însușită sau e invers?
— Asta nu lămurește accidentul mamei și nici desenele.
— Nimeni nu își imagina că mama ta era capabilă să deseneze. Pentru toți, inclusiv pentru călugărițe, era o legumă letargică. Dacă nu ar fi fost sora Thérèse, chinuindu-se să comunice cu ea, nu am fi știut niciodată că mama ta era conștientă. Chiar și extrem de puțin.
— Ai dreptate, nu se înțelege nimic.
René și Clémence se înhămaseră la reconstituirea desenelor făcute bucăți. Din 502 de crochiuri, 425 fuseseră lipite la loc.
— Și sertarul, l-ai deschis?
Clémence îi întinse cheia care era în plicul trimis de Mickael. René deschise sertarul, Clémence așteptă, Micha Motanul torcea.
Sertarul lui Célestin nu conținea decât o pereche de ochelari. Mai exact, un medalion în care erau ochelarii pliabili.
— Mama avea unul la fel, zise Clémence. Îl ținea la gât, mereu.
— Ia uite, e și o cărticică și un cartonaș.

Cartea era o versiune ieftină a basmului lui Andersen, *Hainele cele noi ale împăratului*; cartonașul reprezenta o invitație a Ministerului de Război:

> „Domnule, sunteți invitat luni, 10 ianuarie 1955, la ora 14, în strada Saint-Dominique, la biroul 15-B-235. Sunteți rugat să aveți la dumneavoastră un act de identitate și ordinul de recrutare primit”.

În timp ce Clémence frunzărea cartea, René își puse ochelarii. Fata îl auzi cum râdea.

— Lasă-mă să îi încerc și eu.

Clémence și-i puse pe nas, erau cam instabili fără brațe.

— Nu văd ce te-a făcut să râzi. Sticlă goală, nici măcar nu măresc ca lupele.

René nu-i dădea atenție, se uită în exemplarul din Andersen în căutare de indicii. Dar nu găsi nimic, nici notițe, nici ștersături. Nimic care să ducă la un mesaj codat. Mai rămase ordinul de recrutare. Clémence consideră că era vorba de misiunea de a fabrica lentilele adevărului.

— Nici colorată, nici măritoare. Suntem departe de cele 30.000 de fațete ale ochiului unei libelule.

— Istoria familiei tale sfârșește prin neputința de a putea descifra mesajele lăsate de celălalt. Scapi de dictatura transparenței.

René afișă o curiozitate frustrată, o așteptare dezamăgită. Se ridică. Sosi poștașul. De câtăva vreme, nu-și mai făcea treaba cu mare entuziasm. Nu mai era atât de vigilent. Adolescentul de la etajul al patrulea își lăsase o bicicletă stricată în curtea interioară, doctorul de la unu se plânse că i se închide ușa principală exact în orele de consultații, nemaivorbind de fițoasa care își subînchiriase studioul unui fals conte, care era un hoț sadea.

— Mă duc, anunță el, în timp ce telefonul lui Clémence suna de zor.

— Așteaptă puțin, este Alexandre, a trimis un sms. Marius s-a întors, dar nu este în toate mințile.

— Cum nu este în toate mințile?

— Alexandre nu zice. Ține, pune ochelarii ăștia undeva, m-a luat durerea de cap.

René execută, când deodată, scoase un strigăt.

— Privește!

— Ce?

— Desenele.

— Nu-i nevoie, le știu.

— Cu ochelarii ăștia.

René își puse ochelarii și se mai uită o dată la cartoanele reconstituite. Ridică ochii, plin de neîncredere.

— Ce înseamnă asta?

Era o surpriză de proporții. Schițele grosolane se transformaseră uimitor. În loc de mâzgăliturile greu de descifrat, desenele Juliei privite cu ochelarii inventați de Célestin, deveneau o serie de portrete în 3D. Mai exact două portrete, mereu aceleași; cel al lui Maxence Saint-Just, recognoscibil datorită fularului și bastonului și un altul, necunoscut, cu gura deformată și cu pielea distrusă de boală.

— Cum a reușit mama ta să modifice imaginile în acest fel?

— Amintește-ți că sora Marie ne-a spus că a găsit și bucăți de sticlă printre desene, deci mama avea și ochelari cu ea și a putut să se joace cu perspectivele.

— Parcă ar fi Dr. Jekyll și Mr. Hyde! Crezi că e același individ în două variante sau sunt doi diferiți? insistă René.

Clémence, concentrată, crezu că îl recunoaște în al doilea personaj pe grădinarul de la vilă, când s-a dus acolo. Vila Saint-Just.

— Îl știu, l-am văzut.

Înainte că René să reacționeze, își luă impermeabilul.

— Mă duc.

— Unde?

— Acolo, tâmpitule. Vii cu mine.

Nu era o întrebare.

Ploaia cădea în rafale. Peisajul era înecat în trombe de apă. O lună spălată ieși din nori, mai strălucitoare ca niciodată. Parcul părea imens, fără sfârșit. Dincolo de bibliotecă și de muzeu, Tom găsi panoul pe care scria „Psihiatrie”. Printre frunze, se zăreau două pavilioane. Tom se duse în acea direcție. Pământul se înclină ușor și acolo mai era un edificiu construit în anii treizeci. Porticul era pe stânga, puțin mai într-o parte. Ferestrele erau închise cu jaluzele exterioare. În fața ușii era parcată o mașină.

Într-o nișă, un cățel în lanț începu să latre.

Tom sună și ușa se deschise. Era ud până la piele, plin de noroi pe pantofi, iar de pe frunte îi picura sânge.

— Casa dumneavoastră este cam izolată, spuse el cu reproș.

— Intrați repede, eram moartă de neliniște. Am crezut că o să chem

ambulanța.

— Am plumb în căpățână.

O rană deschisă, care sângera încă, îl desfigura.

Doctorița Woods se dădu înapoi. Era tulburată. Îl lăsă pe Tom să intre. Înainte să apuce să îi spună, el își lăsă haina udă leoarcă pe un scaun. Pe dreapta, o ușă întredeschisă arăta un salon în culori pastelate.

— Povestiți-mi ce-ați pățit!

Tom nu răspunse imediat. Își întinse picioarele și trase aer în piept. După agresiunea din cămară, se simțise atât de neajutorat, încât nu fu în stare decât să cheme un taxi și să se refugieze aici.

Woods scoase o trusă de prim ajutor și începu să-i curețe rana. Glonțul abia atinsese pielea. A fost un glonț mare.

— Nu aveți nevoie de suturi, dar o să rămâneți cu cicatrice. Știați că pe țeavă era un glonț adevărat?

— Aș fi putut să bănuiesc. Robert Houdin utiliza genul ăsta de automate în spectacolele lui. Împrumuta de la doamnele din sală inele pe care le introducea într-o pușcă mică, pe care o încărcase și îl armase înainte. La semnalul lui, marioneta dădea foc, aruncând în aer obiectele din jur.

— Asta nu explică glonțul din cap. Țineți, beți!

Woods îi întinse un pahar de vin roșu.

— Credeam că-s abstinent.

Woods surâse.

— Așa am învățat la facultate. La situații excepționale, leacuri excepționale. Și eu am nevoie de un pahar de vin.

Doctorița și-a înmuiat buzele în paharul ei cu vin. În fața lor erau pâine și brânză. Cât molfăiau, se observau reciproc. Tom se întreba ce față o fi având, bandajat și cu ochii strălucind de la alcool.

— Ați mai avansat în cercetări?

— De unchi este vorba? Casa este mare, iar frigiderul era plin de alimente expirate…

— Mă refeream la registre.

— De ce vă interesează atât de mult aceste registre? întrebă Tom, care găsea deplasată insistența doctoriței pe subiect.

Pustia ei de viață! Tocmai fusese împușcat de o marionetă, merita ceva mai multă compasiune.

Urmă:

— V-am spus la telefon, aceste caiete nu sunt decât inventarul numelor

stagiarilor, cu data sosirii și plecării, nimic mai mult.

— Cum puteți fi atât de naiv!

— Naiv?

Woods ezită. Tom își mai turnă un pahar de vin.

— Ați auzit de asociația Vocea lui Pinocchio?

Tom nu răspunse.

— Suntem un grup care combate ipocrizia din societate. Nimic altceva decât adevărul, întreg și gol-goluț. E o profesiune de credință. Luptăm împotriva minciunilor instituționale. Ale statului, ale politicienilor, ale întreprinderilor. Ne batem contra teoriilor conspiraționiste, care și ele țin de dezinformare. Dacă obiectivele unora sau altora pot fi diferite, putere, bani, plăcerea de a manipula, mijlocul prin care ele se realizează e mereu același. Se acoperă realul cu un filtru, se ascunde adevărul sub cifre, sub statistici și sub exigențe normative. Omul e un capital, o resursă. Modalitățile de acțiune ale asociației noastre sunt infiltrarea, acumularea de dovezi și denunțul.

— Foarte frumos, dar tot nu pricep de ce sunteți obsedată de registre.

— Tatăl dumneavoastră și metoda lui nenorocită au făcut din impostură simbolul lumii noastre; să omorâm rațiunea și bunul-simț, vigilența și discernământul. Prin șantaj, a creat o armată de persoane false. Ideea este de a ne face deliberat orbi. Trișatul stă la baza societății de mâine. A pus pe roate o enormă mașină de spălat creiere, în care cei care intrau ieșeau cu totul altfel. Interacțiunea între aceste persoane prinse în capcană distruge orice ordine și antidot la impostură. Cu cei din familia Saint-Just îți cumperi aparențele. Să plagiezi, să fraudezi, să copiezi, să truchezi sunt mijloacele cele mai eficace pentru a distruge normele și regulile.

— Dați semnalul de alarmă, cum ar veni. Dar de ce aveți nevoie de registre?

— Gândiți-vă puțin! Comparați numele și profesia persoanelor la intrare și la ieșire. Este evident. Aveți acolo dovada a treizeci de ani de impostură.

— Exagerați! Nu tata a inventat minciuna.

— Nu a inventat-o, dar a făcut din ea o virtute. A pornit un război și a ales de partea cui este. Tom, am nevoie de ajutorul dumneavoastră!

— Nu vreau să mă amestec în dezbaterile de acest gen. Nu sunt nici pro, nici contra, nu sunt decât un păpușar căruia îi place să-i facă pe copii să râdă.

— Acceptați că sunteți fiul cuiva care are o identitate incertă?

— Încetați cu acuzațiile! Și dumneavoastră m-ați mințit, nu am fost decât un subiect de studiu.

— Nu spuneți asta! Ca psihiatru, caut adevărul în adâncul sufletului. Descompun amintirile subiective ca să refac o oarecare coerență în psihismul pacienților mei.

— Vorbărie goală. În orice caz, nu știu nimic și nici nu vreau să știu.

— A, nu știți nimic, frumoasă scuză! Știți că tatăl dumneavoastră a introdus știința ignoranței în Franța?

— Știința cui?

— A afirma că nu știi este mijlocul cel mai eficace de a nu plăti prețul minciunii. *Agnotologia* a fost studiată de către Robert Protoct, profesor la Standford.

— Dați-mi un exemplu!

— Robert Proctor a studiat strategia producătorilor de țigări, care constă în a dezvolta dispozitive de cercetare și comunicare, țintind să organizeze negarea legăturii de cauzalitate între tutun și problemele de sănătate publică. Atâta vreme cât nu se dovedește că eram la curent cu asta, sunt nevinovat.

Tom reflectă.

— Ca și delictul celor la curent, dacă vând acțiuni fără să le știu prețul, sunt un bun finanțist, dacă le vând știindu-le prețul, sunt un escroc.

— Doar că vinovăția nu stă în faptul de a fi fost informat, ci în cel de a putea sau nu dovedi că ați fost informat. Victima trebuie să stabilească situația de a fi la curent sau că nu aveați cum să nu fiți. Miza nu este faptul brut, ci cunoașterea, sau nu, a faptului în sine. Ignoranța este o protecție. Ea dă liber puterii și îndepărtează orice polemică. Nu există adevăr pur, doar dovezi ale adevărului.

Woods tăcu, părea epuizată. Văzând sticlele goale, murmură:

— Nu mai pot, mă duc să mă culc. Puteți să dormiți pe canapea.

— Nu, nu, o să plec.

— Nimeni nu pleacă nicăieri. Nici eu, nici dumneavoastră.

— Nu e nevoie să fiți drăguță cu mine.

— Nu sunt drăguță. În seara asta sunt la capătul puterilor.

Tom se lăsă convins să rămână. Erau amândoi extenuați de excesul de alcool și, dincolo de câteva politeți de circumstanță, ea spuse:

— Vă las. Sunteți în stare să vă descurcați. Sunt cearșafuri și prosoape curate în dulapul de la baie.

Tom întinse canapeaua. O auzi pe doctorița Woods intrând la ea în cameră. Din culcușul improvizat auzi zgomotele în camera de sus și pregătirile de culcare. Apoi lumina se stinse. Adormi și el.

I se părea că a închis ochii de câteva minute, când se trezi. Ceva îl tulburase. În hol, zări scara. Urcă treptele cu pași nesiguri. Ghidat de o respirație ușoară, intră într-o cameră. În ciuda întunericului, zări patul și se strecură în el, sărutând un umăr.

— Mi-e frig și sunt singur, șopti.

Woods nu apucă să-i zică să o taie de acolo, că o strânse puternic în brațe.

Alexandre își privea tatăl, plin de neliniște. Marius medita. Așezat pe jos, cu picioarele încrucișate, rămânea cu privirea în gol și se legăna între „oh" și „uh". Când începea să vorbească era și mai rău. Pentru o clipă, crezură că merge spre bine, cuvintele „pârghie" și „viitor" dispăruseră din vocabularul lui. Dar apăruseră altele, „flexibilitate", „obiectivare", „facilitator", „sprijin".

„O flexibilitate nouă impune cetățeanului că am avansat pe calea valorizării fără concesii ale caracterelor specifice".

Neliniștea lui Alexandre ajunse la apogeu când, în aceeași frază, Marius recită din Molière: „Frumoșii tăi ochi, scumpă marchiză, or să mă facă să mor de dragoste", ceea ce deveni, în limbaj totemic: „obiectivând flexibilitatea cunoștințelor, sprijinim facilitatorii care devin levier pentru valorizarea capitalului capitalul uman în viitor". Sau „să sprijinim flexibilitatea facilitatorilor umani într-un capital viitor pentru a valoriza cunoștințe obiectivate". Sau „levierele facilitatorilor obiectivează flexibilitatea capitalului cunoștințelor viitoare într-un sprijin uman sau obiectivarea cunoștințelor…"

— Asta nu poate să mai dureze, fă ceva!

Victorine, care îl rugase pe Alexandre să rămână cu ea, îl conjură să găsească o soluție.

Dimineața, Tom era singur. În cursul nopții fu trezit de o muzică stranie, care se auzea în cotloanele casei. Lângă el, doctorița Woods, trează, vorbea la telefon.

— Bine, vin imediat.

Apoi murmură, pentru Tom:

— O urgență. Nu stau mult, revin.

Tom întinse brațul, încercând să o rețină. Tom se simțea bine când o atingea. De ieri, pielea îi era un receptacol de senzații noi și fugare. Mai repede decât mintea lui, corpul se deschidea la emoții inedite și neașteptate.

— Mai stai puțin cu mine.

Woods începu să râdă. Un râs extraordinar, cald și entuziast.

— Mergem cam repede, zise, în timp ce ochii spuneau contrariul.

Se desfăcu cu gingășie din brațele lui.

— Chiar trebuie să plec!

După ce ea a plecat, patul a rămas rece și gol. Totuși, Tom adormise la loc.

Lumina zilei pătrundea printre lamelele jaluzelei. În pat, Tom era descurajat, dar și excitat. Nu știa cum să interpreteze evenimentele nopții. Ce mai urma după ce te culcai cu psihiatrul tău? I se aplicau sancțiuni? Care era pedeapsa când se viola unul dintre sacrosanctele principii freudiene?

— Transgresiunea are și ceva bun, își zise Tom.

Cerul se limpezise. În depărtare, clădirile SAN erau acoperite de un abur ușor. Tom, în chiloți, ieși din cameră. Se ținu de perete, ca să nu cadă pe scări. Își luă lucrurile de lângă canapea și se îmbrăcă repede.

Știa că bucătăria e la dreapta, cum ieșeai din salon. Cu o zi înainte, s-a dus să aducă pâine, pentru picnicul improvizat. Deschise două, trei dulapuri, găsi cafeaua și puse apa la fiert.

Cu ceașca în mână, pleca să vadă restul casei. Ultima cameră era un birou. Tom se așeză și mângâie brațele fotoliului. În fața lui erau notițele lui Woods. Regăsi în ele o parte din confesiunile lui; povestea de la vilă, problemele lui cu banii, îndoielile în ceea ce-l privește pe tatăl lui, regulile bunraku și o fișă a meseriei de păpușar, scoasă de pe Internet. Mai era și o schiță de la constructorul proprietății; clădirile, anexele, grădina și pavilionul cu bazin. Avea un gust rău în gură. Se ridică, clătinându-se. O transpirație rece îi curgea pe la tâmple și o sete îngrozitoare îl chinuia.

Tom se întrebă dacă doctorița putea fi considerată de încredere sau o trădătoare? Își aduse aminte de primele ședințe, în care era vorba doar de relația lui cu Maxence Saint-Just. Woods nu luase în calcul că viziunile lui erau doar închipuiri. Din contra, îl menținuse pe Tom într-o dependență față de propria boală, accentuându-i sentimentul de supunere și certitudinea că e

bolnav. Acum, distanțat, își dădea seama că totul a fost făcut și spus doar ca el să nu se vindece vreodată. Să fie mereu pacientul ei. Nu-și bătuse joc de el? Pierderea de memorie, halucinațiile, depresia, se înlănțuiau într-o horă psihoterapeutică de operetă. Ce alt loc mai bun decât canapeaua psihiatrului ca să îți dezvălui secretele de familie?

Ca să afle mai multe, Tom deschise calculatorul. Parola era ușor de aflat, Lili, câinele. Imprudentă, doctorița! Se uită repede pe rapoartele despre pacienți, oprindu-se totuși asupra lui Bradeau, cel care îl atacase în muzeul spitalului. Citi și un raport către conducerea spitalului asupra agresiunii suferite de Marthe Noël. Tom figura acolo ca suspectul principal.

Pe ecran era o iconiță cu Vocea lui Pinocchio; militanți hiperactivi care prin intruziune și infiltrare doreau să scoată la lumină informațiile false. Asociația aducea ca argument, în fața opiniei publice, pericolul imens reprezentat de manipularea colectivă. Woods participase la câteva acțiuni de răsunet, publicând rezultatul secret al unor studii științifice despre toxicitatea anumitor produse industriale.

O listă neagră conținea numele câtorva întreprinderi și organisme instituționale, care foloseau minciuna ca practică uzuală. Pe un loc fruntaș, desigur, rețelele de socializare, canalele de televiziune finanțate de stat sau de partide politice. Dar Tom mai văzu acolo, între primii și pe Maxence Saint-Just și organizația TOTEM.

În câteva mesaje, schimbate cu alți activiști din organizație, Woods descria halucinațiile lui Tom, ca și cum dincolo de ele ar fi putut fi reperată o realitate coerentă. Unul dintre interlocutori o sfătuia pe doctoriță să-i administreze lui Tom psihotropi ca să interfereze cu capacitatea lui de judecată și să-l incite la confidențe greu de controlat.

„Ce nenorocită!”

Tom nu-și credea ochilor! făcu numărul doctoriței, era cazul să îi spună verde în față ce gândea. Nu răspunse. La al treilea apel, se declanșă robotul: „Nu sunt disponibilă, lăsați mesaj, vă mulțumesc”.

Tom închise.

Se întoarse în salonul unde băuse zdravăn cu ea, o seară înainte. Se așeză turcește, concentrându-se asupra respirației. Anii de bunraku îl învățaseră să-și controleze emoțiile… Era timpul să se desfacă din tot acest hățiș, era păpușar, nu păpușă.

Și dacă, totuși, ceea ce crezuse fals, era adevărat? Minutele se scurgeau. În cameră se auzea doar respirația lui Tom. Când deschise ochii, într-un

târziu, surâse. Știa ce are de făcut.

Cufundat în cercetările lui, Alexandre nu mai era atent la Marius. Era târziu, se instalase la masa din bucătărie. Victorine a lăsat niște pui cu mere, ciuperci și sos de smântână, pe care Marius abia îl gustase, iar Alexandre îl devorase, punându-i pe deasupra ketchup.

Alexandre studia carnețelul pe care tatăl său îl subtilizase doctoriței Woods, când se întâlnise prima dată cu ea, la SAN. Pe prima pagină, o ștampilă „Doctor Woods, Universitatea Laval". Ce găsise în el era prea puțin satisfăcător, erau notițe despre rezultatele terapiei lui Tom Saint-Just. Abrevierile făceau însemnările indescifrabile.

Lui Alexandre îi era sete.

Se ridică, luă o sticlă de vin, un Château-Figeac din 1999, și își turnă un pahar. Pentru că de la toată hârțogăria îl luase durerea de cap, deschise un sertar în care Victorine ținea aspirină, luă de acolo o pastilă efervescentă și îi dădu drumul în paharul cu vin.

Deodată, auzi un zgomot de scaun răsturnat.

Marius, în fața lui, fierbea de furie. Corpul îi era cuprins de tremur, ca în pragul unei apoplexii. Se uită la el cu ochi mari și mânioși.

— Cum îndrăznești? Mă calci pe nervi, cap de râmă ce ești. Gonoree pe două picioare! Nu ești decât un tâmpit, o mizerie de om. Această licoare e demnă de zei, are aroma intensă și gust fin, palatul e încântat de densitatea savorii. Iar tu, om de nimic, îl strici cu aspirină. Te reneg, piei din ochii mei, să nu mai calci în casa asta! Nu te iert nici mort.

Alexandre zâmbi.

— Tată, vino în brațele mele, te iubesc!

Când Tom ajunse la capela Penitentului, soarele era deja sus. Cei patru pereți din mijlocul pădurii dădeau o senzație de liniște. Un colțișor liniștit de pace și de mister, potrivit mai degrabă pentru superstiții, nu pentru credință.

Capela fusese construită cu mult înaintea vilei. În realitate, proprietatea Saint-Just fusese ridicată pe fundațiile unui castel renascentist, pe vremea când regiunea devenise majoritar protestantă. Dar când regalitatea franceză rămase catolică, în timpul lui Henric al IV-lea, mulți normanzi se

convertiseră. Bisericile calviniste fură transformate în capele, la care se adăugaseră tuneluri și subterane pentru a-i ajuta să scape de violențele din timpul războaielor religioase.

Tom o știa, dar uitase.

— Așa mergea treaba cu Sfântul Expedit, nu-i așa? Trebuie să fie un pasaj între vilă și capela care permitea strângerea banilor din cutie.

Tom, așezat pe o băncuță, se adresă unui individ, în picioare, în spatele orgii. Aceeași mutră, același rictus, aceeași piele ciuruită de care își amintea în ziua înmormântării bunicii lui, Marie-Laure.

Bărbatul nu răspunse pe loc. Rămânea în umbră, respira cu greu, aproape horcăia.

— Da, sfârși el prin a admite cu o voce răgușită. Acest tunel era un secret de familie. Odată ușile capelei închise, era de ajuns să te fofilezi în acest culoar. Vrei să vezi?

Silueta răsuci cheia statuii care se deplasă câțiva centimetri, lăsând la vedere o deschizătură întunecoasă și strâmtă. Umbra așteptă ca Tom să se apropie, dar acesta din urmă era neîncrezător și nu se clinti.

— Cine ești?

— Nu mă recunoști?

— Deci tu ești adevăratul Saint-Just?

— Să zicem că am legătură cu el. Mă bucur să te întâlnesc.

— Ne-am încrucișat deja. Uiți de halucinațiile false pe care mi le-ai provocat.

— Halucinațiile sunt apariții.

— Și telefonul din pod?

— Îți datorez scuze. Când te-am văzut la vilă, în prima seară, am pus la cale acest subterfugiu. Voiam să acționez pe etape; întâi o conversație telefonică, în care am fi făcut cunoștință și apoi ne-am fi obișnuit unii cu alții. Ca Micul Prinț cu vulpea.

— Mai degrabă ca lupul și capra. Nu ar mai fi rămas nimic din mine, nicio fărâmiță.

— Nu te credeam atât de fragil. Cum să-ți fi știut reacția? Pe când erai la tratament, în spital, am încercat să mă apropii de tine scăpând de doctorița Woods, o ticăloasă.

— Ce ai împotriva ei?

— E o dogmatică, o doctrinară și o fanatică a adevărului. Ca și cum privirea asupra realului ar fi una singură. Un punct de vedere singular te

face idiot.

— De aici până să minți întruna!

— De ce să-ți refuzi o lume fictivă unde fiecare are locul pe care și-l dorește? Dacă realitatea depășește ficțiunea, realul se hrănește din ea.

— Doar că prin șantaj, ai creat o armă de dominare al cărei beneficiar ești.

— Scutește-mă de complexul de a te crede Dumnezeu și alte tâmpenii. Nu sunt nici tâmpit, nici încrezut. Vanitatea e inutilă când nici nu exiști. Dar lasă-mă să-ți fac o propunere. De ce nu ai prelua frâiele fundației? Sunt singur de aici înainte și am nevoie, ca și până acum, de o vitrină, de un purtător de cuvânt. Tu n-ai un sfanț. TOTEM este o sursă inepuizabilă de bani.

Tom nu răspunse. Își amintea de Woods; adevăr sau minciună înseamnă război și trebuia să-ți alegi tabăra în care erai.

— În timp ce vezi ce faci, gândește-te la fraza asta a lui Winnicott: „Să te ascunzi e o plăcere, să nu fii găsit, e o catastrofă”. Instalează-te comod și ascultă-mă bine!

Vocea se răspândi în capelă, ziceai că țâșnește din pereți, decorul vibra, atent la fiecare inflexiune a vocii. Chiar și sfântul înțepenise într-o atitudine atentă. Doar Tom își arătă nerăbdarea.

— Astfel, zise umbra, fundația Saint-Just a văzut oficial lumina zilei în 1985, la un an de la moartea Mariei-Laure. Din afară, o organizație de formare profesională, în interior o asociație bicefală; cei doi frați uniți printr-un singur act de naștere, își repartizaseră rolurile rapid. Maxence o făcea pe moralizatorul mediatic, Quasimodo selecționa candidaturile adepților. Unul la Paris, celălalt la Groumenville. Marthe era temnicerul, iar bietul Guillaume nu mai făcea nimic, din pricina Parkinsonului.

Fură puține abateri. Cursanții erau previzibili. Odată intrați în angrenajul unei false meserii sau al unei false identități, prea puțin se sustrăgeau obligației de a-i ajuta pe ceilalți. Cei câțiva recalcitranți erau denunțați, iar greșeala dovedită chiar prin documentele pe care le puseseră la dispoziția organizației la înscriere. Opinia publică, mare devoratoare de fapte diverse, era hrănită constant, iar Maxence Saint-Just rămânea furnizorul de virtute politic corectă și cel mai mare apărător al adevărului.

Quasimodo, ca și Maxence, traversa adesea crize identitare. Unul dorea să iasă din umbră, altul să scape de supunerea impusă de fratele său. În acele momente, apărea Tipex, gata să dezvăluie totul. Quasimodo visa să-l

dea în vileag pe impostorul de Maxence, Maxence visa să-l trădeze pe Quasimodo. Totuși, eu te am la mână, tu mă ai la mână, iar asta funcționează ca un scut împotrivă acestor momente de slăbiciune subminate de ego.

În acest lung răstimp, Quasimodo comise imprudențe, Maxence de asemenea.

Cea a lui Quasimodo a fost să se ducă, cu chipul descoperit la Célestin, renumit în detectoare de minciuni. Ce putea fi mai excitant, pentru regele șantajului, decât să aibă de a face cu un fabricant de minciuni? Cea a lui Maxence a fost să ia în seamă panica Marthei, care i-a spus că o jurnalistă scriitoare a pus mâna pe confesiunile lăsate în sertarul ascuns sub statuia Sfântului Expedit.

— Nu ai fost atât de tâmpit!

Maxence era foc și pară când află că slutul lăsase primele mărturii într-o ascunzătoare prea puțin sigură. Cât timp i-ar fi luat tinerei femei să înțeleagă funcționarea eșafodajului de șantaj? Riscul era cu atât mai mare cu cât se pregătea să scrie o carte.

Ceea ce se petrecu în acea lună iulie, rămase o enigmă. Doar că Maxence venise în ajutorul lui Quasimodo și lucrase din umbră, cu scopul de a le separa pe mamă de fiică.

Când auzi de Julia, Tom se foi pe bancă. Se uită fix la silueta rămasă în umbră. Avea un chef irezistibil să se ridice și să-l privească în față pe acest fabulator. Dar se abținu, de teamă să nu tacă.

Vocea răgușită reluă povestirea.

— Episodul cu accidentul nu le făcea cinste, trebuia să recunoască. Dar romanciera scormonea din ce în ce mai adânc în secrete de familie. Maxence Saint-Just era deja celebru în acea vreme, avea o reputație de apărat. Cât despre Quasimodo, marea lui operă nu putea să funcționeze decât dacă o ținea departe de radare. Ce să facă? Soluția a venit sub o formă de hărțuire pe care umbra o exercita asupra Juliei. Învârtindu-se din ce în ce mai aproape de ea, cei doi sperau să o determine să plece, ea și fiică-sa, cât mai repede. Quasimodo se transformă în fantomă, își înmulți suspinele, respirația în ceafa, obiectele mutate de colo-colo, destul cât să te facă să-ți pierzi capul. Ce succes, când Julia, terorizată, sărise în mașină. Urmarea a fost un șir de fapte scăpate de sub control. Când, abandonată de toți și înfășurată în lințoliu înainte de vreme, zăcea în camera 24, Maxence și Quasimodo se aliaseră, observând acest corp nemișcat și pândind respirația

șuierătoare. De câte ori nu au fost tentați să ia o pernă și să pună capăt la tot? Dar înțepeneau când dădeau de privirea fără țintă a acestei mumii, care locuia într-un tărâm inaccesibil, total inofensiv pentru ei. În sfârșit, înainte ca desenele să nu iasă la suprafață! Ce putuse să mâzgălească? Îi recunoscuse pe cei doi frați?

Și anii trecuseră, iar piramida creștea și odată cu ea și frustrarea.

Quasimodo voia să fie văzut, Maxence voia să fie crezut.

Perspectiva unei distincții onorifice pentru avocat se lovise de teama de a fi denunțat de Tipexe, care, cu câteva luni înainte, își lansase ofensiva; dedesubturile metodei Saint-Just. Decriptarea unui comportament sectar. Campion al scrisorilor anonime, Quasimodo a transmis o copie a certificatului de naștere a lui Raymond Godet!

Raymond Godet, motiv de batjocură pentru notabilitățile strânse în conacul secretarului de stat, la Villequier sur Seine. Cine să reziste la ridicol?

Ultima piruetă a lui Quasimodo a fost să strecoare în buzunarul lui Maxence un bilet: „Pe cine crezi că înșeli? Dumnezeu te vede”. Biletul se termina cu fixarea unui rendez-vous pe drumul spre debarcader.

Maxence Saint-Just, gata să urce pe scenă, era tulburat.

Ținu un discurs incoerent, vizibil marcat de neliniște. Ieșise să se întâlnească cu fratele său, care îl aștepta pe malul Senei.

— Ce te-a apucat? De ce mă ameninți?

— Nu te ameninț. Mă retrag din piramidă.

— Nu poți să mă lași tocmai acum. Nu azi.

— Nu o să găsesc niciodată un moment mai potrivit. Sunt un Saint-Just și îmi iau numele înapoi, cu tot ce presupune el. La vârsta mea, ridurile maschează găurile de pe față. Tu n-ai decât să te descurci cu o identitate care nu e, de fapt.

— Așa s-a terminat povestea noastră, pe malul Senei, continuă vocea în capelă.

În tot acest răstimp, Tom nu se clintise.

— Te scutesc de rest. Lupta a fost ridicolă. Dar trebuia ca unul dintre noi să fie învingător. Eu aveam un baston, el avea pumni. Ne-am încleștat, parând lovituri, asudând ca niște bătrâni ce eram și a căror furie le depășea forțele fizice. Patetic de-a dreptul! Din fericire, nu am avut niciun spectator. Când părea că ne revenim, piciorul lui Quasimodo alunecă. Capul se izbi de pământ și-și pierdu cunoștința. Ceea ce s-a petrecut după aceea era

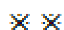
inevitabil. Pentru prima dată, eram în măsură să îl elimin definitiv pe cel care mă ținea prizonier de ani de zile în pânza lui de păianjen. Puteam să fiu și eu și el, în același timp. În câteva secunde, i-am pus fularul meu în jurul gâtului, portofelul și tabachera în buzunarul de la pantaloni, i-am scos sacoul și i l-am pus pe al meu. Și, profitând că fratele meu vitreg nu-și recăpătase cunoștința, l-am azvârlit în apă. S-a dus ca un bolovan, nici măcar o bulă n-a ieșit la suprafață.

— O crimă! L-ai omorât?

— Nu spune verzi și uscate. Nu putem omorî pe cineva care nu există.

În vocea cea răgușită era o undă de triumf.

— În sfârșit i-am luat locul. Eu, Maxence Saint-Just m-am văcsuit cu cremă astringentă pe față, ca să semăn cu el. M-am pierdut în mulțime și te-am urmărit peste tot. Iată-mă el, stăpân la TOTEM. Și tu, fiule, vrei să fii eu?

„Ca să denunți, îți trebuie dovezi!"

Woods făcuse din căutarea adevărului, lupta vieții ei întregi. Nu putea găsi originea acestei credințe, dar era convinsă că a minți e odios. Ca psihiatru, vedea adevărul ca pe miezul unei cepe, foile exterioare protejându-l, punându-i la adăpost sinceritatea. Dezvăluirea sufletului ustura ochii, dar era, în cele din urmă, sarea vieții.

Când, cu o zi înainte, înțelese că în cămara de la vilă erau registrele unei piramide de impostori, așteptase ca Tom să adoarmă ca să iasă din casă. Lili dormita în colțișorul ei. Câinele nu a lătrat când mașina demară. Vila Saint-Just semăna cu un mausoleu. „Un fel de Taj Mahal", îi spusese Tom în prima zi a tratamentului. Grație confidențelor, Woods nu a avut nicio dificultate în a găsi cheia și a ajunge la toaletă.

Trase apa de două ori și zăvorul se mișcă.

În sfârșit o să pună mâna pe cea mai mare mașinărie de falsuri.

Bănuielile ei au fost confirmate când, într-o seară, Mireille, de la serviciul geriatrie, a băut cu ea un pahar de vin într-un bar din Étretat. Mireille, care a băut cam mult, i-a mărturisit că era una dintre primele simpatizante ale metodei Saint-Just. Și îi era complet devotată lui Maxence.

— Fără el, n-aș fi nimic.

— Ce-a făcut ca să fii cineva?

Mireille schițase un surâs.

— Am fost acuzată de moartea unei doamne în vârstă. Pe atunci, eram o femeie de serviciu fără viitor. Maxence Saint-Just era avocatul meu, m-a scos din încurcătură, cu condiția să mă înscriu la TOTEM. Am devenit infirmieră cu un certificat nou-nouț. Știam destule despre pacienți, încât înșelătoria să treacă neobservată. Există atâtea meserii care se pot schimba între ele! Doar cretinii cred că sunt indispensabili. Grefierii pot fi buni magistrați, magistrații pot fi profesori, care pot fi juriști, care pot fi politicieni, care pot fi actori, apoi miniștri și care…

— Da, bun, dar la început îți trebuie acte, replicase Woods. Cum să falsifici documente administrative?

— Nu vedem decât ceea ce vrem să vedem. Aparența a ceea ce suntem este de ajuns. Eu sunt fina unui director de institut de formare a infirmierilor, care a validat studiile mele, iar eu la rândul meu, nășesc pe…

Mireille tăcu, dându-și seama ce tocmai a spus. În ciuda insistențelor lui Woods, și a câtorva pahare în plus, nu a mai scos un cuvânt.

Din acea seară, psihiatra era obsedată să afle cine era fina despre care pomenise Mireille. Voia să știe dacă, prin complicitate, reușise să se infiltreze printre stagiari, în calitate de consultantă, sau nu fusese decât vorbărie goală.

Cămara era întunecată, în ciuda lămpii din tavan. Privirea neprietenoasă a păpușilor o fixau. Woods zări vânătorul care îi provocase rana lui Tom și surâse.

„Slabă protecție pentru atâta minciună!”

Luă tot vraful de registre într-un cărucior, îl salută pe Sfântul Expedit în miniatură și îi atinse crucea, nebăgând de seamă declicul care se auzi. Deflagrația fu atât de violentă, că nu mai auzi, în spatele ei, râsul sinistru al sfântului.

— Tu, tatăl meu? Dovedește-o!

— În sfârșit, Tom, doar mă recunoști.

În capelă, Tom era stupefiat. Povestea lui Maxence, debarasându-se de fratele vitreg, îl lăsase perplex. Cine era spectrul din fața lui?

— Cum să identific un impostor? Ai pielea ciuruită, miroși îngrozitor. Dacă ești Maxence, ce a mai rămas din tine e o jucărie la capătul unui fir. Uită-te la tine!

Umbra întoarse privirea. Reflexul din geam îi arăta o imagine. Zări cu

dezgust pantalonii uzi, părul răvășit, unghiile murdare. Ochii erau ieșiți din orbite. Confruntat cu sine, își dădu seama că era o caricatură. Scoase o batistă murdară de muci din buzunar și încercă să se șteargă pe mâini.

— Nu este decât o deghizare. M-am dat cu cremă cu salicilat, ca să îmi fac găuri pe față. Nu poți să mă renegi, avem amintiri comune.

— Serios? Te vedeam o dată pe an, nu ai fost niciodată prezent când am avut nevoie. Azi îmi propui să preiau fundația, dar ce mânărie o fi la mijloc?

După un moment, Tom mai spuse:

— La ce te aștepți? Să fiu iar marioneta ta? Și tu la fel ești, dacă este adevărat ce zici. Specialistul în păpuși sunt eu. M-ai tratat că pe un golan, că pe un saltimbanc. Dar cel care știe să umble cu păpușile, să le îmbrace, să le dea viață și să le facă credibile și nemuritoare cine este, în fond? Eu sau tu?

Tom tremura de indignare, toată frustrarea de peste ani dădea pe afară. Era gata să continue când îi sună telefonul. Pe ecran, Woods.

— Trebuie să vorbim imediat, spuse Tom pe nerăsuflate.

— De acord, îi răspunse o voce necunoscută de bărbat.

— Ce?

— Domnul Saint-Just, Tom Saint-Just? Sunt inspectorul Pluchet, de la poliție. Trebuie să ne vedem cât mai repede.

Cum Tom nu reacționă, polițistul insistă.

— Numărul dumneavoastră este ultimul format de către doctorița Woods.

— Ce i s-a întâmplat?

— A avut un… accident.

— Cum adică? Despre ce vorbiți?

— Despre explozia de la vila Saint-Just. Știți că erau butelii cu gaz în spatele veceului? O adevărată bombă cu ceas. S-a deschis o anchetă pentru omucidere voită. Cine trăia aici?

— Tatăl meu…

— Numai el?

— Poate și un unchi, nu sunt sigur.

— Îi putem contacta?

— Tatăl meu a murit, sigur știți asta.

— Da, dar unchiul? Trebuie să-l interogăm.

Tom ezită. Ce ar fi putut spune despre un individ care nu a fost niciodată

recunoscut ca persoană? Cine l-ar fi crezut?

Pluchet, care îi simțise ezitarea, îi spuse pe alt ton.

— Nu mai discutăm despre asta la telefon. O să îmi explicați pe viu. Spuneți-mi unde sunteți!

Tom dădu indicii despre Capelă și închise.

— Cine era?

Umbra îl observa cu curiozitate. Evident, nu era în largul lui.

— Polițaii. Nu mai întârzie mult. Ești încolțit. Nu mai ai scăpare. Cine ești? E momentul să alegi; Raymond Godet uzurpatorul sau Maxence Saint-Just asasinul?

— Nu puteți merge mai departe, zona e blocată.

Deasupra capetelor, René și Clémence auzeau zumzetul unui elicopter. În jurul lor, mulțimea era compusă din bărbați în uniformă, din câțiva jurnaliști cu microfoane și cu aparate foto. Aveai de toate; învălmășeală, chipuri obosite ale salvatorilor, confuzie.

Explozia fu știrea serii. Originea dramei rămânea necunoscută, dar se vorbea despre o deflagrație care se auzise pe o rază de câțiva kilometri. Sediul fundației Saint-Just era cenușă. Unii se întrebau care a fost cauza unei asemenea drame. Se credea fie că fusese un accident, fie o neglijență, fie o răzbunare enigmatică.

René, care conducea, opri mașina la trei kilometri de vilă. Urcară pe jos până la cordonul de polițiști.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă Clémence pe un pompier cu cască și cu vestă groasă de piele.

— O explozie.

— Sunt răniți?

— O femeie, a murit pe loc.

— Și grădinarul?

— Nu mai era nimeni în casă. Printr-un noroc, ultimul stagiu al fundației se terminase.

În momentul acela, René care se îndepărtase, reveni cu un bărbat care purta o banderolă pe care scria poliție.

— Inspectorul Pluchet, zise el, prezentându-se. S-a deschis o anchetă. Mi s-a spus că știați aceste locuri.

Clémence făcu semn că „da”. Povesti despre vizita recentă la vilă și

despre accidentul mamei ei în urmă cu 21 de ani.

— Puteți să-l descrieți pe grădinar?

— Greu, avea o șapcă peste ochi.

— Niciun semn particular?

— Se tot scărpina pe față, parcă avea scabie.

— Despre ce ați vorbit cu el?

— M-a lăsat să văd vila. Aparent, locuia aici de ani buni. De ce toate aceste întrebări? Care este legătura cu drama?

— Nu știm nimic. Nu știm nici cine e. Poate că e un membru al familiei Saint-Just. E prea devreme ca să ne pronunțăm. Nu vă mai amintiți nimic altceva?

— Cămara, apa la toaletă, păpușile mecanice…

Vorbele lui Clémence curgeau în dezordine. Pluchet îi făcu semn să se oprească.

— Aceste păpuși ascundeau butelii cu gaz. Un sistem de declanșare a lor a fost pus la punct. De ce un așa arsenal? E ceea ce ne întrebăm. Nu rămâneți aici. Nu mai avem nevoie de dumneavoastră pentru moment. Treceți mâine pe la comisariat pentru o depoziție. O să facem un portret robot al grădinarului.

René și Clémence se întoarseră la mașină. Rămaseră multă vreme nemișcați și fără să vorbească.

— Bun și acum ce facem?

René rupse tăcerea.

— Îi arătăm desenele prin ochelari surorii Marie de la Miséricorde.

— E târziu.

— Nu-mi pasă, mergem.

După indicațiile lui Clémence, René întoarse și o luă spre SAN, la câțiva kilometri de acolo. Contrar a ceea ce-și imagina el, acolo era o oarecare agitație. Intrarea principală a spitalului era luminată de ghirlande luminoase, în parcare, erau vreo zece mașini. Clémence și René se priviră mirați și realizară că este vorba despre o manifestare artistică.

Cultura și expresia ei liberă în mediu spitalicesc.
Expoziția lucrărilor de artă făcute de către pacienți.
Concert la ora 21.
Cvintet în la major de Schubert.

Când se duceau spre intrare, fură ajunși din urmă de bătrâna călugăriță.

— Ce plăcere să vă văd, făcu ea, îmbrățișând-o pe Clémence, ca și cum erau prietene bune.

În ciuda bunei dispoziții, se simțea o oarecare tristețe în jur. Ceva nu era în regulă cu seara asta.

— E cumplit, spuse ea. Doctorul, care cânta la pian, tocmai și-a luxat mâna. Un cvintet de pian fără pian nu mai e cvintet. Oare ce să fac? Toată lumea așteaptă.

— Anulați totul, propuse Clémence.

— Și să-i dezamăgim pe bolnavi! S-au străduit atât…

— Clémence este muziciană, știți, făcu René. Hai, du-te, pianul nu are secrete pentru tine, îi zise el fetei.

— Ce dar! Dumnezeu v-a trimis, exclamă sora Marie de la Miséricorde.

— Nu am venit decât pentru desenele mamei mele!

— Una nu o exclude pe cealaltă. Ajutați-ne cu serata și o să vă răspund la toate întrebările, replică bătrâna.

— Are trac, preciză René.

— Încetișor, îi spuse, nu te grăbi să vomiți, sunt doar pacienți care poate mâine vor fi morți!

Clémence, care gusta genul ăsta de glume, surâse. Partitura o știa pe de rost. Putea să interpreteze Schubert din memorie, cu ochii închiși. Simțea totuși că pământul îi fugea de sub picioare. Se regăsi în fața claviaturii, în jurul ei, un violonist, un altist, un violoncelist și un contrabasist, care o așteptau. Când o văzură, răsuflară ușurați.

Salută asistența cu o înclinare din cap. Îi răspunseră aplauze și apoi liniște totală.

„Oh nu, nu încă”.

Ca de obicei, acest moment îi provoca un nod la stomac și urma senzația de greață.

Dar de data asta, René veghea. Știind ce urmează, se așeză în spatele ei.

— Ia pune ochelarii lui Célestin. Oare nu-ți dau ei o perspectivă diferită asupra vieții? E momentul să-i încerci.

Cum Clémence rămânea nemișcată, îi puse el însuși lentilele pe nas.

— Hai, neînfricata mea, începe!

Clémence nu mai văzu nimic în jurul ei, privirea i se întoarse spre sine. De acolo de unde era, scaunele păreau goale și publicul absent. Făcând un semn muzicienilor, începu să cânte, iar notele curgeau ca apa limpede a

unui râu de munte, când năvalnic, când liniștit.

În sală, călugărița, cu mâinile pe genunchi, respira ușurată și nu era atentă la vecinul de scaun.

— Cine e pianista?

Bărbatul insistă.

— E talentată.

Cum sora Marie de la Miséricorde nu răspundea nicicum, îi strecură între degete o carte de vizită.

„Georges Robertson,
directorul Teatrului Național de Arte”.

Alexandre conducea, Marius era în dreapta lui, Victorine în spate.

„Pârghiile facilitatorilor obiectivează flexibilitatea capitalului cunoașterii viitoare”. Victorine repetă frazele pe care Marius le debitase ore întregi.

— Ce înseamnă asta? suspină Marius.

— Păi tu să ne explici. Ce-ți amintești? Ce s-a întâmplat în stagiu?

Marius nu răspunse. Avea chipul tras de oboseală. Spălarea creierului la care fusese supus, îl extenuase. Sigur, revenise la normal, din nou la patru ace, din nou atent la soția și la fiul lui, dar era profund zguduit. Păstra în memorie chipul unei femei care îl ajutase să plece de la centrul de stagiu.

— Știi cum o cheamă? Cu cine semănă?

Secretara de la primărie îl alertase pe Alexandre despre întoarcerea lui Marius. Avea un aer rătăcit, ca un amnezic care nu mai știe nici cine e, nici de unde vine, nici încotro se îndreaptă.

— Ce-a făcut? Ea te-a dus la mașina ta din parcarea de la Roussay?

Marius nu răspunse. Era incapabil.

— Totuși îți aduci aminte ceva, nu? insistă Alexandre.

— Gata, nu-l mai hărțui pe tatăl tău, vezi că nu poate să-ți răspundă. E mai bine, nu trebuie să riscăm să-i provocăm o nouă criză.

— Nu putem să lăsăm lucrurile așa!

— Groumenville.

— Ce-ai zis, tată?

Marius, cu o voce mai fermă, zise:

— Sunt sigur, stagiul a avut loc la vila Saint-Just, la Groumenville.

— Ești sigur? Când am fost acolo, porțile erau închise. Nu era niciun

semn de viață.

— Stagiul se desfășura în spate, nu se vedea nimic din stradă. Am știut unde eram când, în ultima zi, am ieșit în grădină și am zărit casa cea mare și albă. Ploua.

— Dar de ce s-au întâlnit la Roussay? întrebă Victorine.

— Cârligul minciunii are mereu o momeală în vârf, replică Marius.

— A, nu! Nu o s-o iei de la capăt, strigă nevastă-sa.

— Nu mai bine mergem direct acolo?

Drumul, după ce trecură de Rouen, dură mai mult decât era prevăzut, din pricina unui baraj rutier care bloca accesul la vila Saint-Just.

— Nu rămâneți aici, a avut loc o explozie. E scena unei crime.

— Venim de departe, insistă Alexandre.

— Nu e posibil, lăsați SMURD-ul să-și facă treaba.

Alexandre se întoarse.

— Și acum ce facem? întrebă Victorine iritată.

— Te-am prevenit. Nu a fost o idee bună să ne grăbim să venim aici. E chiar stupid. Ce credeai că găsim?

— Mamă, nu mă mai sâcâi. Am crezut că fac bine.

Victorine nu mai răspunse, atât era de descurajată.

Deodată, în mașină răsună vocea lui Marius.

— Eu aș mânca ceva.

— E târziu. Mă îndoiesc că mai servesc ceva la ora asta.

— Să rămânem în Groumenville, dacă nu mergem la Étretat.

Centrul orașului era liniștit, luminat de câteva felinare. Nimic nu se mișca, orașul dormea. Totuși, în piața primăriei, un bar părea deschis. Pe ușă, era anunțat concertul, pe un afiș scris cu carioca, iar cina era servită doar cu rezervare.

— Putem lua cina?

— Îmi pare rău, am servit ultimii clienți.

Patroana era o femeie trupeșă și zâmbitoare.

— Dar ne e foame.

— Vă înțeleg, dar închidem.

— Emoțiile fac foame, se încăpățână Marius.

— Mie-mi spuneți! De unde veniți?

— De la vila Saint-Just. A avut loc o explozie.

— Am auzit. A fost un zgomot asurzitor cu puțin timp în urmă. Dar concertul se ține.

— Chiar nu aveți nimic să ne dați? insistă Alexandre, în timp ce Marius, studia concentrat meniul.

— Macroul îl faceți cu muștar? Sau cu migdale și cu mere în foietaj?

— Văd că domnul e cunoscător. Intrați, găsesc ceva pentru dumneavoastră.

După ce se așezară, patroana sosi cu o sticlă de Cornas roșu.

— Mi-au rămas și câteva porții în plus din specialitatea casei, legume gratinate la cuptor, e ceea ce vă trebuie în caz de explozie. Asta ține piept agitației.

— Cu ce le faceți?

— Cu Camembert, cartofi, Calvados, totul pe un pat de legume verzi de sezon. Domnule, când totul merge de-a-ndoaselea, trebuie să știi să compensezi cu ceva.

— Vă iubesc, dragă doamnă, exclamă Marius! În sfârșit, cineva care mă înțelege, o să facem lucruri minunate împreună.

„Raymond Godet uzurpatorul sau Maxence Saint-Just asasinul?"

În capela Penitentului, Tom și cu umbra se înfruntau.

Cel care se dădea drept Maxence încercă un „fiule, înțelege-mă", care se lovi de muțenia păpușarului. Și de chipul lui imobil.

— Asta e problema cu spirala minciunii, nu are limite. Măcar adevărul se lovește de realitate.

Tom era să zică ceva, când se auziră pași de afară. Ușa se deschise brusc și intrară un polițist și un bărbat în civil, care veniră spre Tom cu un aer marțial.

— Pluchet. Iată și pe adjunctul meu. Unde este personajul cu două fețe?

— În spatele meu, făcu Tom. Zice că este când tatăl, când unchiul meu.

— Unde în spate? Nu este timp de glume.

Tom se întoarse brusc.

În spatele lui, capela era goală. Nici urmă de silueta cu care vorbise. Avusese iar o halucinație? Atât de tare înnebunise?

— Era aici, vă jur.

— Mi s-a acrit de Saint-Just ăștia. Își bat joc de noi!

— Cred că a scăpat prin tunel.

— Ce tunel?

— Răsuciți crucea statuii și veți vedea.

— Ce să vedem?

Și adresându-se adjunctului, Pluchet zise:

— Aduceți o echipă la ieșirea din tunel, să fiu cu inima împăcată. Iar pe ăsta duceți-l la post, după o noapte în arest o să ne spună și ce lapte a supt la mă-sa.

În clipa aceea, un zgomot ciudat se auzi în capelă. Sfântul Expedit râdea batjocoritor.

Acum, abia aștepta să se întoarcă. Se strecurase în spatele statuii, unde un tunel îl ducea înapoi la vilă. Pasul îi era greoi și apăsat. Genunchii i se loveau de zid, iar plămânii erau plini de praf, respira cu greu, dureros. Încă puțin și ajungea la ascunzătoare, un fel de hrubă rece în care putea să supraviețuiască. De când se izolase acolo își făcuse o adevărată casă, își adusese provizii. Întins pe culcușul de somn, retrăia ultimele evenimente. Încă puțină pomadă pe față și o să adoarmă liniștit.

După cinci ani

Adevărul despre Saint-Just avea trei sute de pagini semnate de către un colectiv care grupa antropologi, filosofi, sociologi și câțiva oameni politici. Studiul a fost coordonat de către Alexandre Camus. Se inventariau noile metode de a minți și se denunța mecanismul imposturii care ducea la supunere. Din cauză că nu aveau registrele intrărilor și ieșirilor membrilor organizației TOTEM, echipa a reprodus mărturii ale altor cursanți, care acceptaseră, sub protecția anonimatului, să-și împărtășească experiența. Ceea ce ieșea în evidență era senzația de a fi făcut parte dintr-o dinamică sufocantă. Obținuseră posturi la care nici n-ar fi visat fără ajutorul piramidei TOTEM. Dar, în loc să îi facă liberi, acest lucru îi obligaseră să facă parte dintr-un angrenaj, calitatea de căpetenie fiind abilitatea de adaptare, nu creativitatea. Impostura era procedeul prin care reușeau să trăiască dincolo de mijloacele pe care și le permiteau. Nu se punea problema să se impună, ci să impună. Traficaseră slăbiciunea pentru aparență.

Aceste revelații despre școala minciunii au ținut pagina întâi a ziarelor o bucată de vreme, apoi au fost uitate, depozitate într-un colț al memoriei colective.

Și istoria celor doi Saint-Just, fără să se știe care era adevăratul și care era falsul, a făcut să curgă multă cerneală. S-au publicat mai multe biografii, fiecare pretinzând că reconstituie adevăratul parcurs al familiei Saint-Just. Fantoma din capela Penitentului nu și-a mai făcut apariția niciodată. Poliția a făcut cercetări în van.

Viața Mariei-Laure Godet, văduva Saint-Just, cu Meryl Streep în rolul principal a fost o sugestie cinematografică, iar Netflix pregătea un serial; femeia obligată să aleagă doar unul dintre cei doi fii, lăsându-l de izbeliște pe celălalt, reprezenta un scenariu pe cinste.

Tom a fost supus unui interogatoriu dur de către Pluchet, dar, în cele din urmă se stabili că nu avea nicio vină. Vila era distrusă, nu a mai rămas din unchi sau din tată decât cenușa. Și datorii. Tom a renunțat la succesiune, întorcând spatele strămoșilor săi. Și-a luat numele mamei. Cu ajutorul surorii Marie de la Miséricorde, s-a înscris într-o asociație care dădea

spectacole prin spitale. Redeveni păpușar.

Dacă lui Clémence îi reușise interpretarea lui Schubert în seara exploziei, fără trac și fără să greșească vreo notă, după aceea a refuzat propunerea directorului artistic care o ascultase. Teama de public și de a dezamăgi erau încă prezente. Georges Robertson îi oferi un post de acompaniator la repetiții. Acest rol îi convenea lui Clémence, care, în fosa orchestrei, se simțea protejată de priviri străine. Caracterul nu i se schimbase, dar asta nu-l deranja câtuși de puțin pe René, care continuă s-o iubească așa cum era, fără niciun artificiu.

În acești cinci ani, Marius tot făcuse invitații la cină. A scris două treimi din *Suculente emoționale*, carte care se îmbogățea pe măsură ce scria la ea. A consacrat un capitol și efectelor nebănuite ale metodei Saint-Just, încercând, la nesfârșit, o rețetă de prăjitură invizibilă, făcută din fructe tăiate în felii subțiri și dintr-un aluat care dispărea la coacere.

Pentru a lupta contra minciunii, imposturii și înșelătoriei, studiul lor era încă de actualitate.

Anul 2015 a fost marcat de candidatura lui Donald Trump la președinția Statelor Unite. În toată luna iunie, ziarele întregii planete nu au vorbit decât despre asta. Între miile de articole, a trecut neobservată o notiță în *Washington Post* care anunța inaugurarea corporației Totem. Deși era o firmă proaspăt creată, viza și cotarea ei la bursă. Erau și câteva fotografii de la ceremonia de deschidere; celebrități politice și științifice, profesori și cercetători. Donald Trump, în calitate de invitat de onoare, strângea mâna unui bărbat cam adus de spate, cu chipul ascuns sub o barbă grizonantă.

„Fără el nu aș fi nimic”, le-a declarat el reporterilor prezenți.

Firma asigura stagii de perfecționare în tutoriat, în exploatarea originalității, a talentului, a empatiei și a motivației. Articolul preciza și modalitățile de înscriere. Din pricina candidaturilor prea numeroase, dosarele erau selecționate cu mare rigoare. Textul semnat „Fenix” prevedea pentru corporația Totem un succes fără precedent în anii ce urmau să vină.

Sophie Endelys
MAREA ARTĂ
A MICILOR
ESCROCHERII
virtual-project.eu

virtual project

[1] *Crêpes Suzette* înseamnă clătite cu *beurre Suzette*, un sos făcut din zahăr caramelizat, unt și suc de portocale peste care se pune un lichior de portocale (Grand Marnier) și se flambează (vezi *https://lecturisiarome. ro/2014/01/clatite-frantuzesti-cu-sos-de-portocale-crepes-suzette/,* n.tr.).
[2] Vin alb de Burgundia (n.tr.).
[3] *Shadock,* serial animat de televiziune, creat de caricaturistul francez Jacques Rouxel, cu personaje păsări, caracterizate prin prostie și cruzime, locuind pe o planetă bidimensională (n.tr.).
[4] Cântec interpretat de Danny Kaye (*https://www.youtube.com/watch?v=Pu32EAoiP4o*.
[5] Zâna Carabosse este zâna cea rea, bătrână și cocoșată din *Frumoasa din Pădurea Adormită* (n.tr.).
[6] Pilot argentinian de Formula 1, campion mondial între anii 1950 – 1957 (n.tr.).
[7] *Établissement d'Hébergement pour les Personnes Âgées Dépendantes* („Azil pentru persoanele în vârstă nonautonome", n.tr.).
[8] Este vorba de o celebră escrocherie denunțată de Vidocq, în cartea *Les Voleurs* (*Hoții*) (n.tr.).
[9] Oraș de pe Coasta de Fildeș (n.tr.).
[10] Țara *poldavilor* este o țară imaginară, inventată în Franța, la începutul secolului XX, servind escrocheriilor financiare din epocă (n.tr.).
[11] Omleta norvegiană, omleta surpriză, omleta siberiană sau *Baked Alaska* e un desert compus din înghețată, cocă prăjită și bezea rumenită (n.tr.).
[12] „Ar fi o minciună nevinovată și plină de compasiune" (lat., n.tr.).
[13] Sandviș cald cu brânză și cu șuncă, tipic franțuzesc (n.tr.).